

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkömarkkinalain ja sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sähkömarkkinalakia ja sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annettua lakia.

Esityksen päätavoitteena on toimeenpanna työ- ja elinkeinoministeriön asettaman älyverkkotyöryhmän loppuraportissaan esittämiä toimia, joilla älykäs sähköjärjestelmä voi palvella asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille ja edistää toimitusvarmuuden ylläpitoa. Näihin toimiin lukeutuvat ehdotettu yhteislaskutus, jakeluverkkomaksujen rakenteiden harmonisointi sekä markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus.

Lisäksi esityksen tavoitteena on turvata kuluttajan asemaa sähkömarkkinoilla rajaamalla uuden, etämyynissä tehdyn sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloaikaa sekä panemalla täytäntöön sähkömarkkinadirektiivin säännös, jolla säännellään määräaikaisten kiinteähintaisten sähkönmyyntisopimusten irtisanomismaksuja.

Voimassa olevaa sääntelyä pyritään selkeyttämään sähkömarkkinalain liittymisjohdon määritelmään ja verkonhaltijan liittämisvelvollisuuteen liittyvien säännösten osalta. Lisäksi esitetään pantavaksi täytäntöön uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämistä koskevan direktiivin säännökset verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä maksettavasta korvauksesta.

Ehdotukset liittyvät osaltaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman sähkön vähittäismarkkinoiden jouston lisäämistä sekä joustavan tuotannon ja kulutuksen yhteensovittamista ja järjestelmäintegraation parantamista koskevien tavoitteiden toteuttamiseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa. Yhteislaskutusta ja markkinapohjaista loppukäyttäjän kuormanohjausta koskevat säännökset tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1.9.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.1.1 Älyverkkotyöryhmän ehdotukset	5
1.1.2 Muut ehdotukset	6
1.2 Valmistelu	8
1.2.1 Kansallinen taustavalmistelu	8
1.2.2 EU-säädösten valmistelu	9
1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu	10
2 Nykytila ja sen arviointi	10
2.1 Loppukäyttäjän laskutus sähkön vähittäismarkkinoilla	10
2.2 Keskitetyn tiedonvaihdon palvelut	11
2.3 Verkkopalvelumaksut	12
2.3.1 Vaatimukset verkkopalveluiden hinnoittelulle	12
2.3.2 Jakelumaksujen rakenne	13
2.3.3 Energiaviraston tehtävät tariffien tai niiden laskentamenetelmien vahvistamisessa	14
2.4 Kuormanohjaus	15
2.5 Sähkönmyyntisopimuksen voimaantulo	15
2.6 Määräaikaiset sähkönmyyntisopimukset	16
2.7 Liittymisjohdon määritelmä	18
2.8 Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä	18
2.9 Liittämisvelvollisuus	19
2.10 Asiakasvalitusten käsittely	20
3 Tavoitteet	21
3.1 Hallituksen esityksen tavoitteet	21
3.2 Yhteislaskutus	21
3.3 Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja sähkönjakelun tehopohjaisen hinnoittelun edistäminen	22
3.4 Markkinapohjainen kuormanohjaus	22
3.5 Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen	22
3.6 Määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävät maksut	23
3.7 Liittymisjohdon määritelmä	23
3.8 Liittämisvelvollisuus	23
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	23
4.1 Keskeiset ehdotukset	23
4.1.1 Yhteislaskutus	23
4.1.2 Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja sähkönjakelun tehopohjaisen hinnoittelun edistäminen	24
4.1.3 Markkinapohjainen kuormanohjaus	25
4.1.4 Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen	25

4.1.5 Määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävät maksut.....	25
4.1.6 Liittymisjohdon määritelmän täsmentäminen	26
4.1.7 Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä	26
4.1.8 Liittämisvelvollisuus.....	26
4.1.9 Asiakasvalitusten käsittely.....	27
4.2 Pääasialliset vaikutukset	28
4.2.1 Vaikutusarvioinnin taustaselvitykset	28
4.2.2 Kotitalouksien asema.....	28
4.2.3 Yritysvaikutukset.....	33
4.2.4 Kilpailuvaikutukset.....	40
4.2.5 Ympäristövaikutukset.....	41
4.2.6 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	41
4.2.7 Viranomaisvaikutukset	42
4.2.8 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	42
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	44
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	44
5.1.1 Yhteislaskutus.....	44
5.1.2 Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen.....	45
5.1.3 Markkinapohjainen kuormanohjaus	46
5.1.4 Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen	47
5.1.5 Määräaikaisen sopimuksen irtisanomismaksun sääntely.....	47
5.1.6 Liittymisjohdon määritelmä.....	47
5.1.7 Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä	47
5.1.8 Liittämisvelvollisuus.....	48
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	48
5.2.1 Yhteislaskutus.....	48
5.2.2 Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja tehotariffit.....	50
5.2.3 Markkinapohjainen kuormanohjaus	52
5.2.4 Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantulo.....	53
5.2.5 Määräaikaisen sähkönmyyntisopimuksen irtisanomismaksun sääntely.....	53
5.2.6 Liittämisvelvollisuus.....	54
6 Lausuntopalaute.....	54
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	56
7.1 Sähkömarkkinalaki	56
7.2 Laki sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä	75
8 Lakia alemman asteinen sääntely	78
9 Voimaantulo	78
10 Toimeenpano ja seuranta.....	79
11 Suhde muihin esityksiin	79
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	79
11.2 Suhde talousarvioesitykseen.....	79
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	79
12.1 Elinkeinovapaus.....	79
12.2 Omaisuuden suoja.....	80
12.2.1 Omaisuuden käyttörajoitukset	80

12.2.2 Sopimusvapautta koskevat rajoitukset.....	81
12.3 Sääntelyvallan siirtäminen.....	83
12.4 Arvio säätämistäjestyksestä.....	85
LAKIEHDOTUKSET	86
1. Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta	86
2. Laki sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta	95
LIITE	98
RINNAKKAISTEKSTIT	98
1. Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta	98
2. Laki sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta	117

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

1.1.1 Älyverkkotyöryhmän ehdotukset

Sähkömarkkinoiden kehittämiseksi ja sähkömarkkinadirektiivin toimeenpanon tueksi asetettiin syyskuussa 2016 työ- ja elinkeinoministeriön älyverkkotyöryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää ja esittää konkreettisia toimia, joilla älykäs sähköjärjestelmä voi palvella asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille ja edistää toimitusvarmuuden ylläpitoa. Älyverkkotyöryhmä loi toimikautensa alussa yhteisen vision, jossa asiakas nostettiin tulevaisuuden älykkään sähköjärjestelmän keskiöön. Vision toteuttamiseksi se laati toimenpide-ehdotuksia, jotka on koottu 24.10.2018 julkaistun loppuraporttiin¹. Työryhmä kuuli toimikautensa aikana yhteensä 59 asiantuntijaa ja teetti yhteensä 15 selvitystä työnsä tueksi.

Älyverkkotyöryhmän ehdotuksia on toteutettu sähköön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944 (jäljempänä *sähkömarkkinadirektiivi*) edellyttämien lainsäädäntömuutosten yhteydessä. Vielä toteuttamatta ovat työryhmän ehdotus asiakkaan mahdollisuudesta saada yksi sähkölasku sähkön myynnistä ja jakelusta sekä jakeluverkkojen jakelumaksurakenteiden harmonisointi ja jakeluverkonhaltijan kuormanohjauksesta luopuminen.

Yhteislaskutusta on käsitelty jo vuonna 2010, kun pohjoismaisten energiaregulaattoreiden yhteistyöelin NordREG antoi suosituksensa yhteisestä Pohjoismaisesta vähittäismarkkinamallista.² Yhteislaskutuksen osalta NordREG korosti jakeluverkonhaltijan keskeistä roolia yhden laskun mallin mahdollistajana sekä tarvetta vaikutusarvioon pakollisen ja vapaaehtoisen yhteislaskutuksen osalta. NordREG ehdotti myös tutkittavan sitä, ovatko harmonisoidut jakeluverkkojen jakelumaksurakenteet edellytyksenä yhteislaskutukselle.

Älyverkkotyöryhmä ehdotti, että Suomessa otettaisiin käyttöön vapaaehtoinen yhteislaskutus, jossa asiakkaiden tulee voida valita yksi tai kaksi laskua sähköntoimitukselleen. Asiakkailta tulisi halutessaan olla mahdollisuus saada yhdistetty sähköenergia- ja sähkönjakelulasku sähkönmyyjän toimittamana. Jakeluverkkoyhtiöt olisivat velvoitettuja ottamaan osaa yhteislaskutukseen ja takaamaan sähkönmyyjille tasapuoliset ja syrjimättömät mahdollisuudet tarjota asiakkailleen yhteislaskua. Yhteislaskutuksen tarjoaminen olisi myyjälle vapaaehtoista.

Kuormanohjauksen osalta älyverkkotyöryhmä katsoi, että kulutusjouston tulisi olla kilpailtua liiketoimintaa, ja ehdotti, että kuormanohjaustoiminnallisuus tulee sisällyttää seuraavan sukupolven älymittareihin niille asiakkaille, joilla on merkittäviä ohjattavia kuormia. Lisäksi työryhmä katsoi, että jakeluverkkoyhtiön roolina on luoda tekninen alusta, ja palveluntarjoajat muodostavat varsinaiset ohjauksikäskyt verkkoyhtiöiden luoman rajapinnan kautta. Sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (767/2021, jäljempänä *mittausasetus*) säädettiin seuraavan sukupolven älymittareiden ominaisuuksista. Asetuksen mukaan seuraavan sukupolven älymittareissa tulee olla kuormanohjausrele, jonka avulla mittauslaitteisto kykenee vastaanottamaan ja panemaan

¹ Joustava ja asiakaskeskeinen sähköjärjestelmä - Älyverkkotyöryhmän loppuraportti. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 33/2018, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-346-7>.

² NordREG, Report 7/2010, Implementation Plan for a Common Nordic Retail Market.

täytäntöön tai välittämään eteenpäin viestintäverkon kautta lähetettäviä kuormanohjauskomentoja. Varsinaisen ohjausrajapinnan määrittely jätettiin myöhempään työhön.

Jakeluverkon jakelumaksurakenteiden harmonisoinnin osalta älyverkkotyöryhmä suositteli, että asiakkaiden mahdollisuutta vaikuttaa omaan sähkönjakelumaksuunsa tulisi lisätä korvaamalla perusmaksu sellaisella tehokomponentilla, jonka avulla asiakkaalla on paremmat mahdollisuudet vaikuttaa jakelulaskuunsa. Jakelumaksujen hinnoittelurakenteita olisi työryhmän mukaan syytä harmonisoida tietyiltä osin koko Suomessa. Nykyään verkkoyhtiöt vastaavat itsenäisesti hinnoittelusta, ja verkkoyhtiöiden välillä voi olla hintaeroja.

Työryhmätyön tueksi teetetyt selvitykset ovat saatavilla työ- ja elinkeinoministeriön älyverkkotyöryhmän hankesivulla osoitteessa tem.fi/alyverkot.

Älyverkkotyöryhmän ehdotusten valmistelua jatkettiin eri sidosryhmien välillä Energiaviraston syyskuussa 2019 asettamassa kaksivuotisessa älyverkkoforumissa. Älyverkkoforumin keskustelun pohjalta Energiavirasto laati ehdotuksensa työ- ja elinkeinoministeriölle lainsäädännön kehittämiseksi. Älyverkkoforumin ja sen alatyöryhmien valmistelumateriaalit ja ehdotukset löytyvät osoitteesta <https://energiavirasto.fi/alyverkkoforum>.

Energiavirasto toimitti 13.7.2021 työ- ja elinkeinoministeriölle älyverkkoforumin keskustelumuistion sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen toimeenpanoa koskeviksi suosituksiksi. Suosituksia oli yhteensä 19 ja ne koskivat yhteislaskutukseen liittyviä asiakkaan, vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijoiden keskinäisiä sopimusjärjestelyjä, annettavia laskutustietoja ja –aikatauluja, Energiaviraston roolia yhteislaskutuksessa, erilaisia ongelmatilanteita ja lainsäädännön jatkoselvitystarpeita.

Älyverkkoforumin tariffien harmonisointityöryhmän loppuraportti harmonisoiduksi jakelumaksujen hinnoittelun rakenteeksi annettiin 25.6.2021. Työryhmä katsoi, että tehomaksu lisäisi verkon kustannusvastaavuutta ja kohdistaisi kustannukset asiakkaalle aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Työryhmä suositteli, että jakeluverkon kapasiteetin käyttöön perustuvan tehomaksun tulisi määräytyä kuukausitasolla ja jokaiselle kuukaudelle olisi yhtäläinen määräytymisperuste. Myös energiamaksun aikajaotuksen harmonisointia kannatettiin laajasti.

1.1.2 Muut ehdotukset

Kuluttaja-asiamies teki 4.6.2021 työ- ja elinkeinoministeriölle aloitteen sähkömarkkinalainsäädännön kehittämiseksi (KKV/688/03.01/2021). Aloitteessaan kuluttaja-asiamies ehdotti ennakkolaskutuksen kieltämistä sähkön vähittäismyynnissä sekä uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittamista kolmeen kuukauteen. Kuluttaja-asiamiehen ehdotuksiin vastattiin osittain sähkömarkkinalain 1.6.2023 voimaan tulleella muutoksella, jolla ennakkolaskutuksen käyttö rajattiin vain asiakaskohtaisten luottoriskien hallintatarkoituksiin (laki sähkömarkkinalain muuttamisesta 497/2023).

Hallituksen esitys liittyy myös Suomen 19.4.2023 vastaanottamaan komission perusteltuun lausuntoon, jolla komissio on jatkanut Suomea vastaan aiemmin aloittamaansa rikkomusmenettelyä, joka koskee uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä annetun direktiivin (EU) 2018/2001 (jäljempänä *RED II – direktiivi*) täytäntöönpanoa. Komissio katsoo perustellussa lausunnossaan, että Suomi ei ole toteuttanut kaikkia tarvittavia toimenpiteitä noudattaakseen RED II –direktiiviä, eikä se ole ilmoittanut tällaisista toimenpiteistä komissiolle. Perusteltu lausunto koski muun muassa direktiivin 21

artiklan 2 kohdan d alakohtaa, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kuluttajilla, jotka itse tuottavat uusiutuvaa energiaa joko yksin tai aggregaattorien kautta, on oikeus saada verkkoon syöttämästään uusiutuvista energialähteistä itse tuottamastaan sähköstä korvaus, tapauksen mukaan myös tukijärjestelmien välityksellä, joka vastaa syötetyn sähkön markkina-arvoa ja jossa voidaan ottaa huomioon sen pitkän aikavälin arvo sähköverkolle, ympäristölle ja yhteiskunnalle. Perustellun lausunnon johdosta kansallista lainsäädäntöä on tarpeen muuttaa sisällyttämällä siihen mainittu direktiivin säännös.

RED II-direktiivillä luodaan EU:n yhteiset puitteet uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian edistämiseksi. Direktiivissä asetetaan sitova unionin tavoite, joka koskee uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian kokonaisuutta energian kokonaisloppukulutuksesta unionissa vuonna 2030. Direktiivi sisältää myös säännöt uusiutuvista lähteistä tuotettavalle sähkölle myönnettävästä taloudellisesta tuesta, itse tuotetun tällaisen sähkön kulutuksesta, uusiutuvan energian käytöstä lämmitys- ja jäähdytysalalla ja liikennealalla, jäsenvaltioiden välisestä sekä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisestä alueellisesta yhteistyöstä, alkuperätakuista, hallinnollisista menettelyistä sekä tiedottamisesta ja koulutuksesta. Lisäksi siinä vahvistetaan kestävyyskriteerit ja kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä koskevat kriteerit biopolttoaineille, bionesteille ja biomassapolttoaineille. Direktiivin sisältö on kuvattu hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi biopolttoaineista ja bionesteistä annetun lain muuttamisesta (HE 70/2020 vp, s. 6-8).

Esityksellä täydennetään myös sähkömarkkinadirektiivin kansallista täytäntöönpanoa. Direktiivin 10 artiklan 9 kohdan mukaan loppuasiakkailla on oikeus toimittajiltaan saamansa palvelun ja valitusten käsittelyn hyvään tasoon. Lisäksi toimittajien on käsiteltävä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi. Komissio on vuonna 2021 aloittamansa, sähkömarkkinadirektiivin täytäntöönpanoa koskevan rikkomusmenettelyn yhteydessä pyytänyt Suomelta tarkennusta valitusten yksinkertaista, oikeudenmukaista ja ripeää käsittelyä koskevan säännöksen kansallisesta täytäntöönpanosta. Kansallista lainsäädäntöä katsotaan olevan tarpeen selkeyttää sisällyttämällä siihen mainittu direktiivin säännös.

Lisäksi sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohta mahdollistaa sen, että jäsenvaltiot voivat sallia sähköntoimittajien ja aggregointia harjoittavien markkinaosapuolten perivän asiakkailta sopimuksen irtisanomisesta asiakkaan kanssa tehtyyn sopimukseen sisältyneen maksun, kun nämä asiakkaat vapaaehtoisesti sanovat irti määräaikaisen vakiohintaisen sähköntoimitussopimuksen ennen määräajan päättymistä. Lisäksi säännös sisältää määrittelyn sallittavasta irtisanomismaksusta. Suomi ei ole sähkömarkkinadirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä valinnut panna kyseistä säännöstä kansallisesti täytäntöön. Kansallinen täytäntöönpano katsotaan kuitenkin perustelluksi energiakriisin yhteydessä esiin nousseiden määräaikaisiin sähkönmyyntisopimuksiin liittyneiden haasteiden johdosta.

Sähkömarkkinadirektiivin tavoitteena on mukauttaa sähkökaupan sääntöjä kohti uusiutuvia energialähteitä käyttävää hajautettua sähköntuotantoa ja vähähiilisiä markkinoita ja organisoida sähkömarkkinat joustavammin sekä integroida uusiutuvan energian tuottajat, uudet energiapalvelujen tarjoajat, energian varastointi ja kulutusjousto tehokkaasti niihin. Direktiivillä halutaan antaa kuluttajille parempi mahdollisuus osallistua sähkömarkkinoille uusin tavoin samalla turvaten kuluttajien oikeudet entistä paremmin. Direktiivin sisältö on kuvattu hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 318/2022 vp, s. 12–22).

Esitys liittyy lisäksi osittain EU:n niin kutsutun uudistetun sähkömarkkinamallin toimeenpanoon. Kesäkuussa 2024 sähkömarkkinoiden rakenteen parantamiseksi annetuilla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2024/1747 sekä Euroopan parlamentin ja

neuvoston direktiivillä (EU) 2024/1711 muutettiin muun muassa sähkömarkkinadirektiiviä sekä asetusta (EU) 2019/943 (jäljempänä *sähkökauppa-asetus*). Sähkömarkkinamallia koskevilla säädösmuutoksilla EU:n sähkömarkkinoista pyritään tekemään entistä kestävämpiä ja vakaampia, suojelemaan kuluttajia ja yrityksiä äkilliseltä hintavaihtelulta, parantamaan kuluttajansuojaa sekä kannustamaan investointeja uusiutuviin energialähteisiin. Sähkömarkkinamallin uudistus sisältää muun muassa säännökset jakeluverkonhaltijan velvoitteesta julkaista säännöllisesti tietoja käytettävissä olevasta kapasiteetista ja verkkoon liittämispöytäkirjan tilasta. Direktiivi- ja asetusmuutosten edellyttämät kansalliset säännökset tulevat pääosin sisältymään myöhemmin annettavaan erilliseen hallituksen esitykseen.

Direktiivin 2023/1791 (jäljempänä *energiatehokkuusdirektiivi*) liitteessä XIV säädetään, että siirtoverkonhaltijoiden ja jakeluverkonhaltijoiden on annettava tehokkaasta yhteistuotannosta saatavan sähkön uudelle tuottajalle, joka haluaa tulla liitettyksi järjestelmään, kattavat ja tarpeelliset tiedot, mukaan lukien kohtuullinen viitteellinen aikataulu ehdotetulle verkkoon liittämiseksi. Koko verkkoonliittämispöytäkirja ei saisi kestää kauempaa kuin 24 kuukautta, sen mukaan, mikä on kohtuullisesti toteutettavissa ja syrjimätöntä. Kyseinen edellytys on pantu kansallisesti täytäntöön sähkömarkkinalakiin lailla 1430/2014 tehdyllä muutoksella. Verkkoonliittämispöytäkirjan 24 kuukauden aikarajan soveltamisalaa koskevien tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi katsotaan kuitenkin tarpeelliseksi tarkentaa kansallista sääntelyä.

Ehdotukset tukevat osaltaan myös pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman toteuttamista, hallitusohjelman sisältäessä tavoitteita sähkön vähittäismarkkinoiden jouston lisäämiseksi. Hallitusohjelman mukaan (7.1) poistetaan esteitä tarjota kuluttajille riittävän helppoja tapoja säästää rahaa kulutuksen ajoitusautomaattilla. Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että sähköverkonhaltijat veloitetaan asennuttamaan etäohjauksen mahdollisuus sähkölämmitteisiin kiinteistöihin ja tarjoamaan sen käyttö kuluttajien sekä heidän valtuuttamiensa joustosäästötarjoajien käyttöön.

Myös eduskunnan talousvaliokunta on tunnistanut mietinnössään TaVM 6/2024 vp tarpeen yksittäisten kuluttajien sähkönkulutuksen joustokyvyn hyödyntämiselle keinona toteuttaa tehokkaasti järjestelmän kulutusjoustoja, ja näin ollen mahdollistaa siirtymä kohti hiilivapaata energiajärjestelmää sekä huomioida säästä riippuvaisen tuotannon osuuden kasvaminen.

1.2 Valmistelu

1.2.1 Kansallinen taustavalmistelu

AFRY Management Consulting Oy selvitti työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta ja älyverkkofoorumin linjausten pohjalta sähkön myynnin ja siirron maksujen vapaaehtoisesta yhteislaskutuksen vakuusjärjestelyiden toteuttamisvaihtoja. Heinäkuussa 2022 työ- ja elinkeinoministeriölle toimitetussa selvityksessä³ tarkasteltiin vakuusjärjestelyjä muissa maissa sekä muilla sektoreilla, vakuusjärjestelyjen hallinnointimalleja, vakuusjärjestelyn kustannuksia sekä vakuusjärjestelyjen vaikutuksia eri toimijoihin.

³ Selvitys sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen vakuusjärjestelyjen toteuttamisvaihtoehdoista. AFRY Management Consulting Oy 2022, https://tem.fi/documents/1410877/0/AFRY_TEM_Securities_Report_2022.pdf/519ab538-75d0-69fa-982e-03e09701dd/AFRY_TEM_Securities_Report_2022.pdf?t=1720697108983

Työ- ja elinkeinoministeriö antoi järjestelmävastaavalle kantaverkonhaltijalle Fingrid Oyj:lle 11.9.2023 toimeksiannon kuormanohjausrajapinnan määrittelemiseksi älymittareiden kautta toteutettavan ohjauksen mahdollistamiseksi. Toimeksianto perustui älyverkkotyöryhmän ehdotukseen, jonka mukaan kuormanohjaustoiminnallisuus tulee sisällyttää seuraavan sukupolven älymittareihin niille asiakkaille, joilla on merkittäviä kuormia. Älyverkkotyöryhmä katsoi, että tällä tavalla suuri osa nykyisen yösähköohjauksen piirissä olevista asiakkaista, kuten sähkölämmittäjät, saadaan kustannustehokkaalla tavalla helposti kulutusjouston ulottuville. Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi Fingrid Oyj:tä määrittelemään kuormanohjausrajapinnan teknisen toteutuksen älymittareiden kautta toteutettavan kuormanohjauksen mahdollistamiseksi. Fingrid Oyj asetti tehtävää varten työryhmän, osallistaen valmisteluun sidosryhmät. Työryhmän loppuraportti on saatavissa osoitteessa www.fingrid.fi/globalassets/dokumentit/fi/sahkomarkkinat/kysyntajousto/kuormanohjausrajapinnan-maarittely---loppuraportti.pdf.

1.2.2 EU-säädösten valmistelu

RED II –direktiivi astui voimaan 24.12.2018. Jäsenvaltioiden oli saatettava RED II –direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 30.6.2021 (RED II –direktiivin 36 artikla). Direktiivin valmistelu on kuvattu hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi biopolttoaineista ja bionesteistä annetun lain muuttamisesta (HE 70/2020 vp, s. 4–5).

Sähkömarkkinadirektiivi julkaistiin EU:n virallisessa lehdessä 14.6.2019. Jäsenvaltioiden oli saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan pääosin viimeistään 31.12.2020. Direktiivin valmistelu on kuvattu hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi sähkömarkkinalain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 318/2022 vp, s. 7–9).

Sähkömarkkinamallia koskeva sääntelykokonaisuus pohjautuu komission 14.3.2023 antamaan lainsäädäntöehdotukseen, joka sisälsi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) 2019/943 (sähkökauppa-asetus) ja (EU) 2019/942 (ACER-asetus) ja direktiivien (EU) 2018/2001 (RED II -direktiivi) ja (EU) 2019/944 (sähkömarkkinadirektiivi) muuttamiseksi EU:n sähkömarkkinarakenteen parantamiseksi (COM(2023) 148 final). Ehdotus ei sisältänyt vaikutusarviointia, vaan esityksen liitteenä julkaistiin valmisteluasiakirja (SWD(2023) 58 final).

Valtioneuvosto antoi E-selvityksen (E 159/2022 vp) eduskunnalle 12.1.2023. Valtioneuvosto katsoi ennakkovaikuttamislinjauksissaan, että aloite sähkömarkkinamallin tarkasteluksi on kannatettava. Eduskunnan talousvaliokunta katsoi, ettei asian johdosta ole tarvetta enemmille toimenpiteille. Valtioneuvosto antoi U-kirjelmän (U 3/2023 vp) eduskunnalle 27.4.2023. Valtioneuvosto täydensi E-kirjeessä mainitsemiaan kantoja todeten muun ohella, että se suhtautuu myönteisesti joustoratkaisujen edistämiseen, joilla voidaan tukea uusiutuvan energian tuotannon nopeutettua käyttöönottoa. Talousvaliokunta antoi asiasta lausunnon (TaVL 1/2023 vp), jossa se piti ehdotusta keskeisiltä osiltaan perusteltuna.

Ehdotusta uudistetuksi markkinamalliksi käsiteltiin EU:n neuvostossa ja sen valmisteluelimissä maaliskuusta 2023 toukokuuhun 2024. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea antoi lausuntonsa ehdotuksesta 14.6.2023 (C/2023/293/112) ja Euroopan alueiden komitea 5.7.2023 (C/2023/253). EU:n neuvosto ja parlamentti saavuttivat säädösmuutoksista alustavan yhteisymmärryksen 13.12.2023, ja neuvosto hyväksyi säädökset 21.5.2024. Direktiivi ja asetukset julkaistiin EU:n virallisessa lehdessä 26.6.2024. Direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset tulisi pääosin saattaa voimaan viimeistään 17.1.2025.

1.2.3 Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkатыönä työ- ja elinkeinoministeriössä. Valmistelutyössä on edellä mainittujen lisäksi käyty keskusteluja Energiaviraston, oikeusministeriön ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston kanssa.

Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella 17.7.–28.8.2024.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnisteella TEM087:00/2019.

Hallituksen esitys on ollut arvioitavana lainsäädännön arviointineuvostossa. Arviointineuvosto antoi esityksestä lausunnon 17.10.2024. Arviointineuvoston asiassa antama lausunto on luettavissa osoitteessa <https://vnk.fi/arviointineuvosto/lausunnot>.

Sähkömarkkinalainsäädäntö kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 22 kohdan nojalla maakunnan toimivaltaan. Maakunnan sähkömarkkinoita sääntelee maakuntalaki 102/2015 (landskapslag om tillämpning i landskapet Åland av rikslagstifning om elmarknaden).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Loppukäyttäjän laskutus sähköön vähittäismarkkinoilla

Sähköön vähittäismarkkinoilla keskeisiä toimijoita ovat jakeluverkonhaltijat, vähittäismyyjät ja loppukäyttäjät. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköön siirtämisestä jakeluverkossaan, eli sähkönjakelusta, ja sähkönkulutuksen mittauksesta. Vähittäismyyjä puolestaan huolehtii sähköenergian hankinnasta jakeluverkkoihin liittyneille loppukäyttäjille. Jotta vähittäismyyjä pystyy laskuttamaan asiakkaaltaan oikean määrän sähköä ja hankkimaan itse vastaavan määrän sähköä, tulee jakeluverkonhaltijan toimittaa vähittäismyyjälle tämän asiakkaan kulutustiedot. Verkonhaltijan tulee asettaa kulutustiedot samanaikaisesti myös asiakkaan saataville.

Tavallisesti asiakas solmii erilliset sopimukset sähköenergian toimituksesta sähköön myyjän kanssa ja sähkönjakelusta jakeluverkonhaltijan kanssa. Sähkönjakelusta vastaa sähköenergian toimituksesta ja jakeluverkonhaltija sähkönjakeluun liittyvistä kysymyksistä esimerkiksi sähkökatkoksien, sähkönjakelun laatuun ja sähköliittymiin liittyen. Yhteisen laskun sähkönjakelusta saavat nykyisin pääsääntöisesti ainoastaan ne asiakkaat, joiden sähkönjakelusta kuuluu samaan konserniin asiakkaan jakeluverkkoyhtiön kanssa. Lisäksi sähkömarkkinalain 87 §:n 4 momentin mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähköntoimituksen lisäksi sähkönjakelun sisältämän palvelun. Toimitusvelvollisuus on sähkömarkkinalain 67 §:n 1 momentin mukaan sillä vähittäismyyjällä, jolla on huomattava markkinavoima jakeluverkonhaltijan vastuualueella. Jos jakeluverkonhaltijan vastuualueella ei ole vähittäismyyjää, jolla on huomattava markkinavoima, on toimitusvelvollisuus sillä vähittäismyyjällä, jonka toimitetun sähkönjakelun määrällä mitattu markkinaosuus toimitusvelvollisuuden piirissä olevien loppukäyttäjien hankkimasta sähköstä on kyseisellä vastuualueella suurin.

Sekä vähittäismyyjä että jakeluverkonhaltija laskuttavat asiakasta vähintään neljä kertaa vuodessa mittaukseen perustuen. Vähittäismyyjän asiakkaalle toimittama sähkölasku koostuu kiinteästä perusmaksusta ja sähkönjakelusta riippuvasta kulutusmaksusta.

Sähkömarkkinalain 105 b §:n mukaan loppukäyttäjän laskun ja laskutustietojen on oltava täsmällisiä, helposti ymmärrettäviä, selkeitä, ytimekkäitä ja käyttäjäystävällisiä. Laskutustiedot on esitettävä tavalla, joka helpottaa loppukäyttäjän vertailumahdollisuuksia, ja loppukäyttäjän on pyynnöstä saatava selkeä ja ymmärrettävä selvitys siitä, mistä tämän lasku muodostuu. Loppukäyttäjän on saatava laskunsa ja laskutustietonsa maksutta, ja ne on loppukäyttäjän niin halutessa toimitettava sähköisinä. Sähkömarkkinalaissa on tarkemmin säädetty loppukäyttäjän laskussa esitettävistä tiedoista. Energiavirasto voi antaa täydentäviä tarkempia määräyksiä annettavien laskutus- ja vertailutietojen sekä muiden tietojen tietosisällöstä ja tietojen esitystavasta.

Jakeluverkonhaltijan verkkopalvelumaksu kattaa sähkön jakelun sekä sähköverkkojen ylläpidon. Jakeluverkonhaltija perii laskulla verkkopalvelun lisäksi myös sähköveron, joka tilitetään valtiolle. Sähkön käyttökohteen sijainti määrittää sen, minkä verkkoyhtiön verkosta sähkö jaellaan sähkönkäyttöpaikkaan. Verkkoyhtiötä ei voi vaihtaa, eli sähkön jakelupalvelun hintaa ei voi kilpailuttaa eri verkkoyhtiöiden kesken.

Sähkönmyyjä ja jakeluverkonhaltija vastaavat laskutuksen ongelmatilanteista, asiakasreklamaatioista, luottotappioista ja loppukäyttäjältä perittävien vakuuksien määrittämisestä ja perimisestä omien saataviensa ja sopimussuhteidensa osalta.

Tietyt jakeluverkonhaltijat ovat jo nykytilanteessa tarjonneet yhteislaskutuksen mahdollisuutta. Käytännössä tämä on tapahtunut yhtiökohtaisen sopimusmallin pohjalta, verkkoyhtiön tarjotessa esimerkiksi kaikille markkinoilla oleville sähkönmyyntiyhtiöille yhteislaskutuksen mahdollisuutta samoilla sopimusehdoilla, niin sanotusti läpilaskutuksena. Esimerkiksi erään jakeluverkkoyhtiön käyttämässä mallissa vähittäismyyjä on sitoutunut hoitamaan laskutusta koskevan asiakaspalvelun, valvomaan mahdollista asiakkaalta saatavan maksun perintää, sekä maksamaan yhteislaskutusta koskevan maksuvelvoitteen verkkoyhtiölle riippumatta siitä, onko myyjäyhtiö saanut maksua vastaavan saatavan kokonaisuudessaan asiakkaalta. Myyjäyhtiöllä on näin ollen mallissa ollut luottotappioriski asiakkaiden osalta myös verkkoyhtiön osuudesta laskua. Luottotappioriskin jakautumista on perusteltu sillä, että myyjällä on paremmat mahdollisuudet hallita luottotappioriskiä, kun taas verkkoyhtiön yhteys asiakkaaseen ja tämän maksukäyttäytymiseen vähenee yhteislaskun myötä. Kyseisessä mallissa verkkoyhtiöllä on ollut oikeus tarkistaa vähittäismyyjän luottokelpoisuus sekä kieltäytyä läpilaskutuksesta epäillessä myyntiyhtiön maksukykyä. Vakuus vähittäismyyjältä on pyydetty vain, jos se on katsottu aiheelliseksi myyntiyhtiön luottotietojen perusteella. Vakuus on vastannut arvioita verkkoyhtiön saatavasta kolmen kuukauden ajalta, ja olla pankkitakauksen tai tilitalletuksen tai verkkoyhtiön harkinnan mukaan sen hyväksymän kolmannen tahon antaman takauksen muodossa.

2.2 Keskitetyn tiedonvaihdon palvelut

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluiden yksikkö Datahub otettiin käyttöön helmikuussa 2022 yhteistyössä sähkön vähittäismarkkinoilla toimivien yhtiöiden ja järjestelmätoimittajien kanssa. Datahubin käyttäjiksi siirtyi noin 80 sähkönmyyjää ja 80 jakeluverkkoyhtiötä. Keskitetty järjestelmä mahdollistaa tasapuolisen, reaaliaikaisen ja tietoturvallisen tiedonvaihdon yhtiöiden välillä ja nopeuttaa sähköyhtiöiden asiakaspalvelua. Datahubin käyttö vähentää myös markkinaprosesseissa syntyvien virheiden määrää ja helpottaa usean sähkönkäyttöpaikan yhdistämistä samalle sähkönmyyntisopimukselle.

Datahubin kehittäminen ja palvelut ovat järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan vastuulla. Sähkömarkkinalain 49 a §:n mukaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluvat vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan asiakastietojen ja sähkönkäyttöpaikkatietojen

ylläpito, vähittäismyyntin ja sähköjakelun asiakassopimusprosessien edellyttämän tiedonvaihdon järjestäminen, laskutuksen perustana olevien mittaustietojen tiedonvaihdon järjestäminen, sähkötoimitusten ja sähköjakelun katkaisu- ja kytkentäprosessien tiedonvaihdon järjestäminen, jakeluverkonhaltijan tuote- ja laskurivitietojen ylläpidon järjestäminen sekä vähittäismyyntin ja jakeluverkonhaltijan osapuolitietojen välittäminen, vähittäismyyntin ja jakeluverkonhaltijan asiakkaan pääsyn järjestäminen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön hallussa oleviin omiin tietoihinsa, sähkökauppojen taseselvitys jakeluverkoissa ja taseselvitykseen liittyvän tiedonvaihdon järjestäminen, sekä edellä mainittujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen.

Sähkömarkkinalain 75 §:n mukaan sähkömarkkinatoimijoilla on velvollisuus käyttää sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluita sekä huolehtia siitä, että niiden tietojärjestelmät ja tiedonsiirtoon käyttämät järjestelmät toimivat yhteensopivasti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tietojärjestelmien kanssa. Vähittäismyyntin ja jakeluverkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvan, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa tiedon virheettömyydestä sekä toimittamansa virheellisen tiedon korjaamisesta viipymättä. Datahub on suunniteltu yhteensopivaksi yhteislaskutusta koskevan ehdotuksen kanssa.

2.3 Verkkopalvelumaksut

2.3.1 Vaatimukset verkkopalveluiden hinnoittelulle

Sähkökauppa-asetuksen 18 artiklan mukaan jakeluverkkopalvelumaksujen on oltava kustannuksia vastaavia ja avoimia, niissä on otettava huomioon tarve turvata verkon käyttövarmuus ja joustavuus, niiden on vastattava todellisia kustannuksia, sikäli kun nämä ovat verrattavissa tehokkaan ja rakenteeltaan vastaavan verkonhaltijan kustannuksiin, ja niitä on sovellettava syrjimättömästi. Maksut eivät saa sisältää asiaan liittymättömiä kustannuksia, joilla tuetaan niihin liittymättömiä toimintapoliittisia tavoitteita. Verkkomaksujen määrittämiseksi käytetyllä menetelmällä on neutraalisti tuettava koko järjestelmän tehokkuutta pitkällä aikavälillä asiakkaille ja tuottajille annettavien hintasignaalien kautta.

Sähkömarkkinadirektiivin 59 artiklan 7 kohdan mukaan tariffien tai tariffimenetelmien on mahdollistettava tarvittavien investointien tekeminen verkkoihin niin, että kyseisillä investoinneilla voidaan varmistaa verkkojen toimivuus. Lisäksi direktiivin 31 ja 40 artiklojen mukaan jakelu- ja siirtoverkonhaltijoiden on vastattava sen varmistamisesta, että verkko pystyy täyttämään kohtuulliset sähkönsiirto- ja jakeluvaatimukset pitkällä aikavälillä, sekä varman, luotettavan ja tehokkaan verkon käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä taloudellisten edellytysten mukaisesti alueellaan ympäristö asianmukaisesti huomioon ottaen.

Sähkömarkkinalain 24 §:n mukaan verkkopalveluiden myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden tulisi olla tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Hinnoittelun kohtuullisuutta tulee arvioida kokonaisuutena, jolloin varmistetaan sekä verkkotoiminnan hintojen kustannusvastaavuus että liiketoiminnasta saatavan tuoton kohtuullisuus. Peruseriaatteena on, että hinnoittelun tulisi vastata toiminnan kustannuksia. Hinnoittelun kustannusvastaavuutta arvioidaan siten kunkin verkonhaltijan kustannusten perusteella. Verkkopalveluiden hinnoittelun tulee turvata verkonhaltijalle kuuluvien tehtävien edellyttämä kohtuullinen tulorahoitus ja vakavaraisuus. Tulot saavat kattaa verkon ylläpidon, käytön ja rakentamisen kohtuulliset kustannukset sekä antaa sijoitetulle pääomalle kohtuulliseksi katsottavan tuoton.

Sähkömarkkinalakia koskevan hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) perusteluiden mukaan jakelumaksut voisivat vaihdella verkkopalvelujen käytön suhteen erikokoisten tai tyyppisten asiakkaiden välillä. Saman asiakasryhmän sisällä tulee kuitenkin olla sama hinnoittelu. Asiakkaille, joilla on saman suuruinen sulake, tulisi olla hinnoittelultaan samanlainen jakelumaksu. Sääntelyn tavoitteena on taata kustannusvastaavuus verkonhaltijan eri tariffien välillä. Hinnoittelussa on myös otettava huomioon kustannukset ja hyödyt, jotka aiheutuvat voimalaitoksen liittamisestä verkkoon.

Sähkömarkkinalain 25 §:n mukainen liittymispistehinnoittelu oikeuttaa verkkoon liittyneen asiakkaan käyttämään koko maan sähköverkkoa ja käymään kauppaa kaikkien verkkoon liittyneiden kanssa. Säännös edellyttää verkonhaltijoiden yhteistyötä periaatteiltaan yhtenäisen, eri verkkoportaattien yhdistävän hierarkkisen hinnoittelukäytännön luomiseksi.

2.3.2 Jakelumaksujen rakenne

Verkkoyhtiöiden jakelupalvelun hinnoittelu perustuu pienasiakkaille pääsääntöisesti energiaperusteiseen muuttuvaan osaan (snt/kWh) sekä kiinteään kuukausittaiseen perusmaksuun (€/kk). Jakelumaksuissa on käytössä erilaisia aikajaotuksia, esimerkiksi kellonaikoihin sidottu yö-päivä –jaottelu tai vuodenaikaan sidottu jaottelu. Lisäksi perusmaksu voi olla porrastettu pääsulakekoon mukaan. Koska verkkoyhtiöiden kustannukset koostuvat suurelta osin kiinteistä investoinneista ja pääoman sitoutumisesta aiheutuvista kustannuksista, jotka eivät ole riippuvaisia siirretyn energian määrästä, on perusmaksun osuus jakelumaksuista kasvanut ja samalla energiaperusteisen maksun osuus laskenut. Perusmaksun kasvattaminen ja energiakomponentin pienentäminen lisäävät maksujen kustannusvastaavuutta verkkoyhtiön näkökulmasta, mutta toisaalta vähentävät loppukäyttäjän mahdollisuuksia vaikuttaa siirtolaskuunsa. Perusmaksun suuri osuus myös vähentää maksujen loppukäyttäjän kulutukseen kohdistuvaa ohjausvaikutusta.

Verkkoyhtiöt voivat määritellä vapaasti jakelupalvelun hinnoittelunsa perusteet, jolloin myös tehopohjaisen hinnoittelun käyttöönotto jakelumaksuissa on jo nyt mahdollista. Suurimmalla osalla verkkoyhtiöistä onkin siirtohinnoittelussaan tehokomponentti paljon sähköä käyttäville asiakkaille. Jotkin jakeluverkkoyhtiöt ovat ottaneet tehopohjaisen hintakomponentin käyttöön myös pienasiakkaille.

Sähkömarkkinalain 54 §:n mukaan jakeluverkonhaltijan on tarjottava jakeluverkkonsa käyttäjille näiden tarpeisiin soveltuvia erilaisia sähköjakelupalveluja. Laajalti käytössä olevaa aikajaotusta on perusteltu sillä, että erilaisille käyttäjäryhmille, kuten teollisuudelle, palveluille, maataloudelle ja kuluttajille olisi tarjolla näiden tarpeita vastaavia jakeluverkon palvelutuotteita. Myös käyttäjäryhmien sisällä voi erottua erilaisia ryhmiä, kuten sähkölämmittäjät.

Sähköjakelupalveluiden aikajaotus perustuu mittausasetuksen 7 lukuun, jossa säädetään, että jakeluverkonhaltijan tulee tarjota vastuualueensa asiakkaille yleisen aikajaotuksen mukaisia mittauspalveluita. Aikajaottelu voi olla valtakunnallinen tai paikallinen eli verkonhaltijan itse määrittelemä. Esimerkiksi yö- ja päiväenergiaan perustuva valtakunnallisessa kaksiaikasiirron mittauspalvelussa päiväenergialla tarkoitetaan kaikkina viikonpäivinä kello 7:n ja 22:n välistä aikaa, ja muuna aikana kulutettu energia on yöenergiaa. Jakeluverkonhaltija voi mittauspalveluiden yleisen aikajaotuksen ohella tarjota vastuualueensa asiakkaille paikalliseen aikajaotukseen perustuvia mittauspalveluita, jotka poikkeavat rakenteeltaan yleisen aikajaotuksen mukaisista mittauspalveluista. Sähköjakelupalvelutuotteiden aikajaottelu voi siten vaihdella eri verkonhaltijoiden kesken.

Erilaiset jakelumaksurakenteet voivat vaikuttaa joustopalveluiden tarjoamiseen ja niiden kehitykseen. Joustopalvelujen tarjoajan on palvelussaan huomioitava asiakkaan kokonaishyöty, eli huomioon on otettava sekä sähköenergian hinta että sähkönjakelusta aiheutuvat kustannukset. Joustopalveluntarjoajan toimiessa koko valtakunnan laajuisilla markkinoilla edellyttävät jakeluverkonhaltijoiden erilaiset jakelupalveluiden hinnoittelun rakenteet sitä, että joustopalvelut on optimoitava sekä asiakas- että jakeluverkkoyhtiötasolla.

2.3.3 Energiaviraston tehtävät tariffien tai niiden laskentamenetelmien vahvistamisessa

Sähkömarkkinadirektiivin sääntelyviranomaisia koskevien säännösten tavoitteena on kansallisten energia-alan sääntelyviranomaisten toimivaltuuksien yhdenmukaistaminen sekä niiden riippumattomuuden lujittaminen. Direktiivin johdantokappaleen 80 mukaan kansallisten sääntelyviranomaisten olisi voitava tehdä päätöksiä kaikista sähkön sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta merkityksellisistä sääntelykysymyksistä, ja niiden tulisi olla täysin riippumattomia kaikista muista julkisista tai yksityisistä eduista. Direktiivi velvoittaa jäsenvaltioita takaamaan sääntelyviranomaisen riippumattomuuden ja varmistamaan, että se käyttää toimivaltuuksiaan puolueettomasti ja avoimesti. Sääntelyviranomaisen riippumattomuuden suojelemiseksi jäsenvaltioiden on erityisesti varmistettava, että sääntelyviranomainen voi tehdä itsenäisiä päätöksiä poliittisista elimistä riippumatta. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetulla lailla (588/2013, jäljempänä *valvontalaki*) ja Energiavirastosta annetulla lailla (870/2013) on pantu täytäntöön Energiaviraston riippumattomuuden turvaamiseen tähtäävät säännökset direktiivin vaatimusten mukaisesti.

Yksi keskeisimmistä sääntelyviranomaiselle sähkömarkkinadirektiivin nojalla annetuista tehtävistä on vahvistaa tai hyväksyä avointen kriteerien mukaisesti siirto- tai jakelutariffit tai niiden laskentamenetelmät tai molemmat. Sähkömarkkinadirektiivin johdantokappaleen 81 mukaan sääntelyviranomaisten olisi voitava asettaa tai hyväksyä tariffit tai niiden laskentamenetelmät siirtoverkonhaltijan tai jakeluverkonhaltijoiden ehdotuksen pohjalta tai näiden verkonhaltijoiden ja verkon käyttäjien yhteisesti sopiman ehdotuksen pohjalta. Johdantokappaleen 82 mukaan sääntelyviranomaisten olisi asetettava tai hyväksyttävä siirto- ja jakeluverkkoja koskevat yksittäiset verkkotariffit tai menetelmä taikka sekä kyseiset verkkotariffit että menetelmät. Kaikissa tapauksessa olisi säilytettävä 57 artiklan 4 kohdan b alakohdan ii alakohdan mukainen sääntelyviranomaisten riippumattomuus verkkotariffien vahvistamisessa. Sähkömarkkinadirektiivin 57 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on taattava sääntelyviranomaisen riippumattomuus ja varmistettava, että se käyttää toimivaltuuksiaan puolueettomasti ja avoimesti. Tätä varten jäsenvaltioiden on varmistettava, että sääntelyviranomainen on oikeudellisesti erillinen ja toiminnallisesti riippumaton muista julkisista ja yksityisistä elimistä. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että viranomainen toimii markkinoiden eduista riippumatta eikä pyydä tai ota suoria ohjeita milään hallitukselta tai muulta julkiselta tai yksityiseltä elimeltä. Tämä vaatimus ei rajoita tarvittaessa tiivistä yhteistyötä muiden asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten kanssa eikä hallituksen julkaisemien, 59 artiklan mukaisiin sääntelytehtäviin ja toimivaltuuksiin liittymättömien yleisten poliittisten suuntaviivojen noudattamista.

Unionin tuomioistuin on antanut useita ratkaisuja koskien kansallisen sääntelyviranomaisen riippumattomuutta tariffien tai niiden laskentamenetelmien vahvistamista (mm. asiat C-274/08 *komissio v Ruotsi*, C-474/08 *komissio v Belgia*, C-771/18 *komissio v Unkari*, C-718/18 *komissio v Saksa*). Sääntelyviranomaiselle sähkömarkkinadirektiiveissä annettu toimivalta estää sen, että verkkopalvelumaksujen yksityiskohtaiset laskentamenetelmät määritettäisiin kansallisesti laissa tai asetuksessa. Unionin tuomioistuin on todennut riippumattomuuden käsitteestä, että julkisten elinten osalta tällä käsitteellä kuvataan tavanomaisesti asemaa, joka antaa kyseiselle elimelle mahdollisuuden toimia vapaasti suhteessa elimiin, joista sen on oltava riippumaton, ja

vapaana kaikesta ohjaamisesta ja ulkoisesta vaikutuksesta (ks. asiat C-718/18 *komissio v Saksa*, C-378/19 *Prezident Slovenskej republiky*). Komissio valvoo sähkön sisämarkkinoita koskevien sääntöjen täytäntöönpanoa ja on nostanut rikkomuskanteita, jos kansallisella sääntelyviranomaisella ei ole direktiivin edellyttämää riippumatonta toimivaltaa vahvistaa ennalta siirto- tai jakelutariffeja tai niiden laskentamenetelmiä tai jos jäsenvaltio ei ole varmistanut oikeutta tehokkaaseen oikeussuojakeinoon verkkoon pääsystä perittävien maksujen vahvistamisesta annettujen kansallisen sääntelyviranomaisen päätösten osalta (ks. asiat C-474/08 *komissio v Belgia*, C-274/08 *komissio v Ruotsi*, C-767/19 *komissio v Belgia*, C-771/18 *komissio v Unkari*, C-718/18 *komissio v Saksa*). Unionin tuomioistuin on katsonut tapauksessa C-718/18 *komissio v Saksa*, jossa kysymys oli tilanteesta, jossa Saksa oli säätänyt asetuksella laskentamenetelmien yksityiskohdista, että kansallisten sääntelyviranomaisten täysi riippumattomuus talouden toimijoista ja julkisista elimistä, riippumatta siitä, ovatko ne hallinnollisia vai poliittisia elimiä, ja viimeksi mainitussa tapauksessa siitä, ovatko ne toimeenpanovallan vai lainsäädäntövallan käyttäjiä, on tarpeen sen takaamiseksi, että niiden tekemät päätökset ovat puolueettomia ja syrjimättömiä, sulkemalla pois mahdollisuus, että hallitukseen, enemmistöön tai joka tapauksessa poliittiseen valtaan kytkeytyvät yritykset ja taloudelliset edut saisivat etuoikeutettua kohtelua. Lisäksi täysi eriyttäminen poliittisesta vallasta mahdollistaa sen, että kansallinen sääntelyviranomainen voi noudattaa toiminnassaan pitkän aikavälin näkemystä, joka on tarpeen direktiivien tavoitteiden toteuttamiseksi (C-718/18 *komissio v Saksa*).

2.4 Kuormanohjaus

Jakeluverkkoyhtiöillä on Suomessa pitkät perinteet pienkuluttajien sähkönkulutuksen ohjauksesta. Jakeluverkkojen yö- ja päiväsiirron erilaisella hinnalla (yö-päivä -tariffi) on pyritty tasaamaan kuormituksen vaihtelua yön ja päivän välillä. Merkittävä osa kuluttaja-asiakkaiden joustoon soveltuvasta sähkönkulutuksesta on yhä jakeluverkkoyhtiöiden kellonaikaan sidotun kuormanohjauksen piirissä historiallisista syistä. Yleisesti näitä ohjauksia kutsutaan yösäähköohjaukseksi. Joissain yhtiöissä on käytössä myös kalenteriin sidottu kausisähköohjaus. Aikaohjaus on toistaiseksi voimassa oleva, ennalta määrätty, säännöllisesti toistuva profiili, jonka perusteella jakeluverkkoyhtiö ohjaa ohjauksen piirissä olevaa loppukäyttäjien kuormaa.

Mittausasetuksen 4 luvun 8 §:n mukaan sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön tulee järjestää sähkökaupan tase selvitys jakeluverkoissa ja siihen liittyvä tiedonvaihto avointen toimitusten ja mittausalueiden välillä siirretyn sähkön osalta. Asetuksen 6 luvun 6 §:ssä säädetään lisäksi, että uudessa etämittauslaitteistossa tulee olla kuormanohjausrele, jonka avulla mittauslaitteisto kykenee vastaanottamaan ja panemaan täytäntöön tai välittämään eteenpäin viestintäverkon kautta lähetettäviä kuormanohjauskomentoja. Kuormanohjausrelettä ei kuitenkaan tarvitse olla mittauslaitteistossa, joka asennetaan yli 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla varustettuun sähkönkäyttöpaikkaan taikka sähkönkäyttöpaikkaan, joka sijaitsee yli kahden asunnon asuinrakennuksessa tai toimisto-, liike-, teollisuus- tai varastorakennuksessa. Verkonhaltijan tietojärjestelmien tulee mahdollistaa verkonhaltijan välittämän tai antaman kuormanohjaustoiminnon toteuttaminen kuuden tunnin sisällä ohjauskäskyn antamisesta.

2.5 Sähkönmyyntisopimuksen voimaantulo

Sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajasta ei säädetä laissa. Etenkin sähkönmyyntisopimusten etämyynneissä onkin esiintynyt käytäntöä, jossa uusi sähkösopimus tehdään odottamaan asiakkaalla sillä hetkellä voimassa olevan määräaikaisten sopimuksen päättymistä. Kuluttaja voi etämyynneissä peruuttaa sopimuksen kuluttajansuojalain 6 luvun 14 §:n 1 momentin mukaisesti 14 vuorokauden sisällä sopimuksen tekemisestä, minkä jälkeen sopimus on sitova. Sopimus saatetaan tehdä paljon ennen edellisen määräaikaisten sopimuksen

päättymistä, jolloin niin markkinatilanne kuin loppukäyttäjän olosuhteet ja käsitys niihin sopivasta sopimuksesta ovat voineet merkittävästi muuttua ennen uuden sopimuksen voimaantuloa.

Jos sähköverkkosopimusta tai sähkönmyyntisopimusta ei ole tehty kirjallisesti, jakeluverkonhaltijan tai vähittäismyyjän on sähkömarkkinalain 88 §:n mukaan lähetettävä loppukäyttäjälle tiedot tehdystä sopimuksesta sekä siihen sovellettavista hinnoista ja muista ehdoista (vahvistusilmoitus). Vahvistusilmoitus on lähetettävä viivytyksettä ja viimeistään kahden viikon kuluttua sopimuksen tekemisestä. Jos sopimus on tehty kuluttajan kanssa kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitetussa kotimyyntissä tai etämyyntissä, vahvistusilmoituksen on täytettävä mainitun luvun 13 §:ssä vahvistukselle säädetyt vaatimukset, ja toimitettava kuluttajalle kohtuullisessa ajassa etämyyntisopimuksen tekemisestä ja viimeistään tavaroiden luovutusajankohtana tai ennen kuin palvelun suorittaminen aloitetaan.

Lisäksi sähkömarkkinalain 87 §:n 3 momentissa säädetään, että elinkeinonharjoittajan tarjotessa kuluttajalle puhelimesta sähkönmyyntisopimusta ja kuluttajan tällöin ilmoittaessa halustaan tehdä sopimus elinkeinonharjoittajan kanssa, sopimuksen tekemisessä on noudatettava kuluttajansuojalain 6 luvun 12 a §:ssä säädettyjä vaatimuksia, jollei mainitun pykälän 3 momentista muuta johdu. Kuluttajansuojalain 6 luvun 12 §:n mukaan etämyyntissä 9 §:ssä tarkoitetut, ennen sopimuksen tekemistä kuluttajalle annettavat tiedot sekä peruuttamislomake ja -ohje on annettava tai asetettava ne kuluttajan saataville etäviestimelle soveltuvalla tavalla selkeästi ja ymmärrettävästi. Jos tiedot taikka lomake tai ohje annetaan pysyvällä tavalla, niiden on oltava helposti luettavassa muodossa.

2.6 Määräaikaiset sähkönmyyntisopimukset

Määräaikainen sopimus on Suomessa kotitalouksien suosituin sähkönmyyntisopimusten tyyppi. Energiaviraston tilastojen mukaan vuoden 2023 lopussa kotitalouksien sähkösopimuksista 45 prosenttia oli määräaikaisia, kun toistaiseksi voimassa olevia sopimuksia oli 24 prosenttia ja pörssisähkösopimuksia 31 prosenttia. Vaikka määräaikaisten sopimusten määrässä on tapahtunut laskua niiden osuuden oltua 50 prosenttia kotitalouksien sähkönmyyntisopimuksista vuonna 2022, muodostavat ne edelleen merkittävän osan sopimuskannasta.

Sähkömarkkinalain 89 §:ssä säännellään sähkönmyyntisopimuksen voimassaoloa. Pykälän 2 momentin mukaan määräaikainen sopimus päättyy määräajan umpeuduttua. Lisäksi sähkömarkkinalain 92 §:n 3 momentissa säädetään, että jos kuluttajan kanssa on tehty määräaikainen sähkönmyyntisopimus kahta vuotta pitemmäksi ajaksi, kuluttaja saa kahden vuoden kuluttua irtisanoa sopimuksen samalla tavalla kuin toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen.

Määräaikaisten sopimusten käsitettä ei ole määritetty sähkömarkkinalaissa. Sähkömarkkinalain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 20/2013 vp) sopimusehtojen muuttamista koskevan 93 §:n yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että määräaikaissakin sopimuksessa voidaan sopia automaattisesti vaikuttavasta laskentatavasta, jonka perusteella tietyn väliajoin tarkistetaan maksettavaa hintaa tiettyyn sopijapuolten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevaan viitearvoon tai viitearvoihin nojautuen. Tällainen sopimusehto voi esitöiden mukaan olla esimerkiksi muotoiltu siten, että kunkin kuukauden energiahinta on edeltävän kuukauden tiettyjen sähköpörssinoteerausten keskiarvo lisätynä jollain marginaalilla. Sähkömarkkinalain mukainen määräaikainen sopimus voisi olla myös sellainen, jossa ei olisi lainkaan kiinteähintaista osuutta.

Sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 2 kohdan mukaisesti toimittajan tai aggregointia harjoittavan markkinaosapuolen vaihtamisesta ei pääsääntöisesti ainakaan kotitalousasiakkailta ja pieniltä yrityksiltä tulisi periä vaihtamiseen liittyviä maksuja. Direktiivi mahdollistaa, että jäsenvaltiot voivat sallia pääsäännöstä poikkeamisen silloin, kun asiakas vapaaehtoisesti irtisanoo määräaikaisen vakiohintaisen sähkömyyntisopimuksen ennen määräajan päättymistä. Tällöin toimittajat tai aggregointia harjoittavat markkinaosapuolet voivat 12 artiklan 3 kohdan mukaan periä asiakkailta sopimuksen irtisanomisesta maksun, mikäli tällainen maksu on osa sopimusta, jonka asiakas on tehnyt vapaaehtoisesti, ja tällaisesta maksusta on tiedotettu selvästi asiakkaalle ennen sopimuksen tekemistä. Tällaisten maksujen on oltava oikeasuhteisia, eivätkä ne saa ylittää asiakkaan sopimuksen irtisanomisesta toimittajalle tai aggregointia harjoittavalle markkinaosapuolelle aiheutuvaa suoraa taloudellista tappiota, mukaan lukien kustannukset mahdollisista yhdistetyistä investoinneista tai asiakkaalle osana sopimusta jo toimitetuista palveluista. Toimittajalla tai aggregointia harjoittavalla markkinaosapuolella on todistustaakka suorasta taloudellisesta tappiosta, ja sääntelyviranomaisen tai muun toimivaltaisen kansallisen viranomaisen on seurattava sopimuksen irtisanomismaksujen hyväksyttävyyttä.

Energiatoteutus ry:n suosittelemien sähkömyyntiehtojen (SME 2014) kohdan 10.2. mukaan määräaikainen myyntisopimus päättyy määräajan umpeuduttua tai purkamisen johdosta, jollei ehtojen kohdista 10.2.1-10.2.5 muuta johdu. Kuluttaja saa irtisanoa toimitusvelvollisuuden ulkopuolella olevan yli kahdeksi vuodeksi tehdyn määräaikaisen myyntisopimuksen kahden viikon irtisanomisajalla, kun se on ollut voimassa kaksi vuotta. Kumpikin sopijapuoli saa aina irtisanoa kahden viikon irtisanomisajoin määräaikaisen myyntisopimuksen sähkökäyttöpaikan vaihtuessa toiseksi esimerkiksi käyttäjän muuton takia, jollei muuta ole sovittu. Kuluttaja saa irtisanoa määräaikaisen myyntisopimuksen myös, jos kuluttajan sähkökäytön tarve on olennaisesti muuttunut kuluttajan vakavasta sairastumisesta, lähiomaisen kuolemasta tai näihin rinnastettavista painavista syistä ja jos myyntisopimuksen jatkuminen tällöin on kuluttajan osalta kohtuutonta. Sähkömyyntiehtojen kohdan 10.3 mukaan, jos määräaikainen myyntisopimus muuten kuin kohdissa 10.2.1–10.2.5 mainituissa tilanteissa päättyy käyttäjästä johtuvasta syystä ennen määräaikaa, on myyjällä oikeus periä käyttäjältä kohtuullinen sopimussakko, jos siitä ja sen määrästä on yksilöllisessä myyntisopimuksessa erikseen sovittu. Yleisiä sopimusehtoja sovelletaan jakeluverkkoon liitetyle sähkökäyttäjälle tapahtuvassa sähkön vähittäismyynnissä osana sähkökäyttäjän ja sähkömyyjän välistä sähkömyyntiä koskevaa sähkömyyntisopimusta. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (499/2023) 6 §:n 24 kohdan mukaan Energiaviraston tehtävänä on seurata sähkötoimitus- ja aggregointisopimusten irtisanomismaksujen hyväksyttävyyttä.

Kysymykset määräaikaisten sähkömyyntisopimusten irtisanomisesta ja sopimussakoista ajankohtaistuivat energiakriisin yhteydessä, kun merkittävä määrä kuluttajia teki korkeahintaisen määräaikaisen sopimuksen vuoden 2022 lopulla. Sähkömyyntisopimusten irtisanomismaksuihin liittyvä käytäntö on Suomessa vaihdellut yhtiökohtaisesti, ja käytössä on ollut muun muassa tietyn euromäärän suuruisia maksuja tai koko sopimuksen jäljelle jäävän kauden arvioitun kulutuksen kattavia maksuja.

Kuluttajariitalautakunta on ratkaisussaan D/998/39/2023 katsonut, että sopimuksen ennaikaista päättämistä koskeva sopimusehto on kuluttajan kannalta täysin tarkoitukseton ja vahingonkorvausoikeudessa noudatettavan rikastumiskiellon vastainen, kun irtisanomistilanteessa ehdon mukaan kuluttajan maksettavaksi tulisi jäljellä olevan sopimusajan mukainen arvioitu sähkönkulutus perusmaksuineen, ja sähkömyyjällä olisi oikeus veloittaa kuluttajaa perusmaksuineen sähköstä, jota ei kuluttajalle kuitenkaan toimiteta. Lautakunta piti sopimusehtoa sellaisenaan kohtuuttomana ja katsoi, että ehto tulee kuluttajansuojalain 4 luvun 2 §:n 3 momentin nojalla jättää sopimussakon määrän osalta huomioon ottamatta.

Kuluttajariitalautakunta ei ratkaisussaan ottanut kantaa siihen, minkälainen sopimussakko irtisanomisesta olisi ratkaisussa mainittujen sovittelukynnysten alle jäävissä tapauksissa vielä kohtuullinen, mutta katsoi, että sopimussakko voi olla sitä suurempi, mitä pienemmäksi hinnanero ratkaisussa mainittuun vertailuhintaan jää.

Kuluttaja-asiamies vetosi 20.9.2023 julkaistussa tiedotteessa sähköalaan, jotta yritykset antaisivat asiakkailleen mahdollisuuden irtisanoa poikkeuksellisissa olosuhteissa tehty määräaikainen sopimus kohtuullista sopimussakkoa vastaan. Kuluttaja-asiamiehellä ei nähty olevan keinoja, joilla olisi mahdollista saada aikaan nopeaa, tasapuolista ja kattavaa ratkaisua vaikeuksissa olevien kuluttajien auttamiseksi. Kuluttaja-asiamies katsoi, että asiaa olisi tarkasteltava tapauskohtaisesti huomioiden sekä kuluttajan yksilölliset olosuhteet että sähköyhtiöiden toimintatavat ja sopimusehdot. Kuluttaja-asiamiehen mukaan tilanteeseen ei todennäköisesti löytyisi yleisiä suuntaviivoja, jotka soveltuisivat kaikkien sopimusten kohtuullistamiseen. Kuluttaja-asiamies tunnisti mahdolliseksi ratkaisuvaihtoehdoksi sen, että kuluttaja voisi irtisanoa määräaikaisen sopimuksen maksamalla kohtuullisen sopimussakon, ja viittasi mahdollisuuteen säätää asiasta tulevaisuudessa sähkömarkkina- laissa.

2.7 Liittymisjohdon määritelmä

Sähköjärjestelmän joustoa pyrittiin lisäämään sähkömarkkinalakiin lailla 497/2023 tehdyillä muutoksilla. Sähkömarkkinalain 3 §:n 5 kohdan liittymisjohdon määritelmää täydennettiin tässä yhteydessä energiavarastoja koskevalla lisäyksellä. Energiavirasto on tulkinnut säännöstä siten, ettei voimalaitosten yhteyteen rakennettavia energiavarastoja voi liittää verkonhaltijan sähköverkkoon samalla liittymisjohdolla, jolla yksi tai useampi voimalaitos liitetään sähköverkkoon ilman, että liittyjän sähkölaitteistojen operointi katsotaan luvanvaraiseksi sähköverkkotoiminnaksi. Energiaviraston tulkinta on pysäyttänyt suurelta osin investoinnit tuulipuistojen ja aurinkovoimalaitosten yhteyteen rakennettaviin energiavarastoihin.

Uusiutuvan vaihtelevan tuuli- ja aurinkosähkön tuotantokapasiteetti ja tuotetun sähkön määrä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti Suomen sähköjärjestelmässä. Vaihtelevan sähköntuotannon määrän arvioidaan lisääntyvän myös jatkossa voimakkaasti. Lämpövoiman väheneminen ja vaihtelevan sähköntuotannon voimakas lisääntyminen johtavat sähköjärjestelmän inertian vähenemiseen ja edellyttävät myös sähköjärjestelmän jouston lisäämistä. Tätä muutosta voidaan kompensoida tuuli- ja aurinkovoimalaitosten liittymiin rakennettavilla energiavarastoilla. Energiaviraston soveltamiskäytännön vuoksi tällaisten energiavarastoinvestointien käyntiin saattaminen edellyttää kuitenkin sähkömarkkinalain energiavarastojen liittämistä koskevan sääntelyn tarkentamista.

2.8 Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä

RED II -direktiivin 21 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kuluttajilla, jotka itse tuottavat uusiutuvaa energiaa joko yksin tai aggregaattorien kautta, on oikeus saada verkkoon syöttämästään uusiutuvista energialähteistä itse tuottamastaan sähköstä korvaus, tapauksen mukaan myös tukijärjestelmien välityksellä, joka vastaa syötetyn sähkön markkina-arvoa ja jossa voidaan ottaa huomioon sen pitkän aikavälin arvo sähköverkolle, ympäristölle ja yhteiskunnalle.

Uusiutuvia energialähteitä käyttävien käyttäjien itse tuottamalle sähkölle on Suomessa toimivat vähittäismarkkinat, joilla varmistetaan, että uusiutuvia energialähteitä käyttäville kuluttajille korvataan itse tuotettu uusiutuva energia, joka syötetään verkkoon. Suomessa on noin 100 000 sopimusta, jotka koskevat uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä itse käyttäviltä kuluttajilta ja 58 vähittäismyyjää, jotka ostavat tällaista sähköä (Fingrid Datahub Oy,

29.1.2024). Ostohinta on tyypillisesti sähköpörssin päivittäiskaupan tuntihinta Suomen hinta-alueelle, josta on vähennetty vähittäismyyjän katteena 0,2-0,6 senttiä/kilowatti (ALV 0%) (Energiavirasto 29.1.2024). Tämän voidaan katsoa täyttävän markkinaehtoisien korvauksen vaatimuksen.

Komissio katsoo RED II-direktiiviä koskevassa perustellussa lausunnossaan, että Suomi ei ole toteuttanut kaikkia tarvittavia toimenpiteitä noudattaakseen RED II –direktiiviä, eikä se ole ilmoittanut tällaisista toimenpiteistä komissiolle. Siitä huolimatta, että Suomen voimassa olevan lainsäädännön kautta Suomessa on toimivat markkinat uusiutuvia energialähteitä käyttävien käyttäjien itse tuottamalle sähkölle, perusteltu lausunto koski muun muassa direktiivin 21 artiklan 2 kohdan d alakohtaa. Perustellun lausunnon johdosta kansallista lainsäädäntöä on tarpeen muuttaa sisällyttämällä siihen säännökset, joilla mainittu direktiivin säännös saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä.

2.9 Liittämisvelvollisuus

Sähkömarkkinalain 19 §:ssä säädetään verkon kehittämisvelvollisuudesta, ja sen mukaan verkonhaltijan tulee riittävän hyvälaatuisen sähkön saannin turvaamiseksi verkkonsa käyttäjille ylläpitää, käyttää ja kehittää verkkoaan sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin muun muassa verkon käyttäjien kohtuullisten tarpeiden mukaisesti. Pykälän 2 momentissa tarkennetaan kehittämisvelvollisuuden sisältöä edellyttämällä muun muassa sitä, että sähköverkko on suunniteltava ja rakennettava sekä sitä on ylläpidettävä siten, että sähköverkkoon voidaan liittää vaatimukset täyttäviä sähkönkäyttöpaikkoja, voimalaitoksia ja sähkövarastoja. Sähkömarkkinalain 20 §:n mukaan verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttöpaikat, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. Saman pykälän 3 momentin mukaan liittymä on kytkettävä sähköverkkoon 24 kuukauden kuluessa liittymissopimuksen tekemisestä, jos liittymän kytkemisen edellyttämät verkonhaltijan investoinnit sähköverkkoon on mahdollista toteuttaa tässä ajassa verkonhaltijan kannalta kohtuullisesti ja verkon käyttäjien suhteen syrjimättömästi. Kyseinen 24 kuukauden säännön tausta on EU-oikeudellinen, ja siitä säädetään nykyisin energiatehokkuusdirektiivin 203/1791 liitteessä XIV.

Kohtuullisen liittämisaajan vaatimus on johdettavissa voimassa olevan sähkömarkkinalain 19 ja 20 §:stä. Puolestaan 24 kuukauden sääntöä on hallituksen esityksen (HE 182/2014 vp) yksityiskohtaisista perusteluista johdettavalla tavalla tarkoitettu sovellettavaksi yleisenä enimmäismääräaika siten, että liittäminen olisi tehtävä viimeistään 24 kuukauden aikana, mutta tästä olisi tietyin edellytyksin mahdollista poiketa. Perusteluista ilmenevä tavoite siitä, että liittämisen olisi pääsääntöisesti tapahduttava viimeistään 24 kuukauden aikana, luettuna yhdessä sähkömarkkinalain 19 ja 20 §:n muodostaman kokonaisuuden kanssa, sisältää siten myös vaatimuksen, että verkonhaltijan olisi liitettävä liittymä verkkoon jo kyseistä 24 kuukauden tavoiteaikaa nopeamminkin, mikäli sitä voitaisiin pitää kohtuullisena. Pääsääntöisesti liittäminen on tehtävissä kohtuusnäkökulmat huomioiden nopeamminkin, minkä vuoksi 24 kuukauden sääntö tulee sovellettavaksi vain harvoin. Energiavirasto on pitänyt perusteltuna soveltaa 24 kuukauden ohjeellista enimmäisaikarajaa lähinnä suurjänniteverkkojen liittämispyyntöissä, joissa ei edellytetä merkittäviä verkon rakentamistoimia. Kohtuullisen liittämisaajan vaatimusta ja 24 kuukauden säännön suhdetta esitetään selkeytettäväksi tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi.

Sähkömarkkinalain 20 §:n 3 momentin mukaan verkonhaltijan on liittyjän pyynnöstä annettava liittyjälle kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista sekä arvio liittymän toimitusajasta. Tämä velvoite on kertaluontoinen, se aktivoituu vain liittyjän pyynnöstä eikä vastaukselle ole säädetty aikarajaa. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole

jakeluverkonhaltijalle asetettua velvoitetta julkaista tietoja käytettävissä olevasta verkkokapasiteetista uusia liittämispyyntöjä varten. Verkonhaltijoilla on tiettyjä julkaisuvelvoitteita, joilla sinänsä annetaan liittämispyyntöjen kannalta olennaista ja tarpeellista teknistä tietoa, mutta ne eivät koske verkonhaltijan käytettävissä olevaa kapasiteettia uusia liittämispyyntöjä varten.

Sähkömarkkinadirektiivin uuden 31 artiklan 2 kohdan mukaan jakeluverkonhaltija ei saa missään tapauksessa harjoittaa syrjintää verkon käyttäjien tai käyttäjäryhmien välillä, myöskään uusiutuvan energian yhteisöjen ja kansalaisten energiayhteisöjen osalta, eikä varsinkaan siihen omistussuhteessa olevien yritysten eduksi. Voimassa olevan sähkömarkkinalain 18 §:ssä ilmenevä syrjintäkielto on soveltamisalaltaan yleinen ja siten sen voidaan katsoa kattavan direktiivin edellytykset tältä osin.

Direktiivillä (EU) 2024/1711 muutetaan sähkömarkkinadirektiiviä uudistaen sähkömarkkinoiden rakennetta siten, että markkinahinnat perustuisivat enemmän uusiutuvaan, halpaan tuotantomuotoon ja että energian hinta olisi vakaampi. Direktiivi pohjautuu olemassa olevaan markkinamalliin, mutta tavoitteena on optimoida sitä niin, että markkinat toimisivat paremmin uusiutuvan energian osuuden kasvaessa. Direktiivillä muun ohella rakennettaisiin puskuria energian lyhyen aikavälin markkinoiden ja kuluttajahintojen välille, osaltaan vähentämällä sääolosuhteiden vaihteluista johtuvia sähkön hintavaihteluita, mikä tapahtuisi luomalla edellytyksiä joustoja lisäävien järjestelmien käyttöönotolle, samoin kuin lisättäisiin tuotantokustannuksiltaan matalien, uusiutuvien energialähteiden integraatiota sähköjärjestelmään pyrkien siten vähentämään niitä ajanjaksoja, jolloin energiahinnat pohjautuisivat kalliimpiin fossiilisiin tuotantomuotoihin. Tällä esityksellä saatettaisiin kansallisesti voimaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1711 sähköverkkoon liittämistä koskeva kansallinen sääntely. Ottaen huomioon direktiivissä asetettu hyvin lyhyt määräaika sääntelyn saattamiselle osaksi kansallista lainsäädäntöä sekä ehdotettujen liittämistä koskevien muutosten yksinkertaisuus, on perusteltua toteuttaa muutoksia kansalliseen sääntelyyn pikimmiten osakokonaisuutena. Muilta osin tarvittavat muutokset kansalliseen sääntelyyn tullaan tekemään erillisen hallituksen esityksen yhteydessä.

Sähkömarkkinadirektiivissä edellytetään jakeluverkonhaltijoiden antavan verkon käyttäjille tietoja, joita nämä tarvitsevat päästäkseen tai voidakseen käyttää verkkoa tehokkaasti. Jakeluverkonhaltijoiden tulisi julkaista tietoja uusia liittäntöjä varten käytettävissä olevasta kapasiteetistaan sekä perusteista sen laskemiseksi kolmen kuukauden välein. Tietojen julkaisulle on asetettu tiettyjä laadullisia kriteerejä. Lisäksi jakeluverkonhaltijan tulisi antaa verkonkäyttäjille selkeää ja läpinäkyvää tietoa liittämispyyntöjen tilasta kolmen kuukauden välein. Käytettävissä olevan kapasiteetin sekä liittämispyyntöjen tilaa koskevien tietojen julkaisujen osalta jäsenvaltiot voisivat päättää, ettei velvoitteita sovelleta sellaisiin integroituneisiin sähköalan yrityksiin, joilla on vähemmän kuin 100 000 verkkoon liitettyä asiakasta tai jotka toimittavat sähköä pieniin erillisiin verkkoihin. Jäsenvaltiot voisivat myös päättää pienemmästä kuin 100 000 asiakkaan kynnysarvosta. Lisäksi direktiivin mukaan liittämispyyntöt sekä siihen liittyvä aineisto tulisi voida toimittaa jakeluverkonhaltijalle pelkästään digitaalisessa muodossa.

Uudistetussa sähkömarkkinadirektiivissä edellytetään myös, että jäsenvaltiot vahvistavat tarvittavan sääntelykehyksen, jolla helpotetaan sellaisten yleisesti saatavilla olevien ja yksityisten latauspisteiden liittämistä jakeluverkkoihin, joissa on älykkään lataamisen ja kaksisuuntaisen lataamisen toiminnot. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jakeluverkonhaltijat tekevät syrjimättömältä pohjalta yhteistyötä yritysten kanssa, jotka omistavat, kehittävät, käyttävät tai hallinnoivat sähköajoneuvojen latauspisteitä, myös verkkoon liittämisen osalta. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei edellytetä jakeluverkonhaltijoita

tekemään yhteistyötä yritysten kanssa, jotka omistavat, kehittävät, käyttävät tai hallinnoivat sähköajoneuvojen latauspisteitä.

2.10 Asiakasvalitusten käsittely

Sähkömarkkinadirektiivin 10 artiklan 9 kohdan mukaan loppuasiakkailta on oikeus toimittajiltaan saamansa palvelun ja valitusten käsittelyn hyvään tasoon. Lisäksi toimittajien on käsiteltävä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi. Sähkömarkkinalaissa yritysten tarjoaman palvelun laatua säännellään 1 ja 94–101 §:ssä. Säännöksissä säännellään sähköalan yritysten palveluperiaatteita ja laatua sekä toimitusten ja palvelujen viivästyksiä, virheitä ja sähköjakelun keskeytyksiä sekä niitä koskevia seuraamuksia. Lisäksi säädetään vastuutahoista sähkömarkkinoilla. Sähkömarkkinalaki ei kuitenkaan sisällä erillistä sääntelyä asiakasvalitusten käsittelystä.

3 Tavoitteet

3.1 Hallituksen esityksen tavoitteet

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan poistetaan esteitä tarjota kuluttajille riittävän helppoja tapoja säästää rahaa kulutuksen ajoitusautomaatiikalla, sekä velvoitetaan sähköverkonhaltijat asennuttamaan etäohjauksen mahdollisuus sähkölämmitteisiin kiinteistöihin ja tarjoamaan sen käyttö kuluttajien sekä heidän valtuuttamiensa joustosäästötarjoajien käyttöön. Hallitusohjelman mukaan huolehditaan, että Suomessa riittää sähköä kohtuulliseen hintaan myös tuulettomien pakkasjaksojen aikana, ja sähköntuotannon investoinneissa edistetään toimitusvarmuuden ja järjestelmän kokonaiskustannusten kannalta hyvää tasapainoa sääriippuvaisen tuotannon sekä säätövoiman ja perusvoiman välillä. Lisäksi yhteensovitetaan joustavaa tuotantoa ja kulutusta sekä parannetaan järjestelmäintegraatiota jousto- ja varastointiratkaisuin. Hallituksen esityksellä pannaan osaltaan täytäntöön edellä mainittuja hallitusohjelman tavoitteita.

Hallituksen esityksen päätavoitteena on toimeenpanna työ- ja elinkeinoministeriön asettaman älyverkko työryhmän loppuraportissaan lokakuussa 2018 esittämiä konkreettisia toimia, joilla älykäs sähköjärjestelmä voi palvella asiakkaiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti sähkömarkkinoille ja edistää toimitusvarmuuden ylläpitoa. Näihin toimiin lukeutuvat ehdotettu yhteislaskutus, jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen sekä markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös toimenpiteitä sähkön vähittäismarkkinoilla esiintyneiden kuluttajiin kohdistuneiden ongelmallisten sopimus- ja markkinointikäytäntöjen ehkäisemiseksi. Koti- tai etämyynissä tehdyn sähkönmyyntisopimuksen voimaantulon ajankohta esitetään rajattavaksi kolmeen kuukauteen sopimuksen tekemisestä. Lisäksi esitetään pantavaksi täytäntöön sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohta, jolla säännellään määräaikaisten kiinteähintaisten sähkönmyyntisopimusten irtisanomismaksuista, sekä täydennettävän loppukäyttäjien sähköntoimittajille tekemien valitusten käsittelyä koskevan 10 artiklan 9 kohdan täytäntöönpanoa.

Liittymisjohdon määritelmään ja verkonhaltijan liittämisvelvollisuuteen liittyvillä esitetyillä muutoksilla pyritään tarkentamaan jo voimassa olevaa sääntelyä sekä edistämään verkkoon liittämistä kohtuullisessa ajassa.

3.2 Yhteislaskutus

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutus. Asiakkaalla olisi halutessaan mahdollisuus valita erillisten sähkö- ja verkkopalvelulaskujen sijaan yksi yhteinen lasku. Yhden laskun tarjoamista ei säädettäisi pakolliseksi, vaan vähittäismyyjä voisi tarjota yhden laskun mallia halutessaan.

Yhteislaskutuksen tavoitteena on yhdistää myynnin ja jakelun kulut samalle laskulle, jotta asiakkaan olisi helpompi saada kokonaiskuva sähkökustannuksistaan. Näin myös markkinoiden tarjoamat mahdollisuudet omaan sähkönhintaan vaikuttamiseen olisivat helpommin havaittavissa ja hyödynnettävissä asiakaskeskeisen vähittäismarkkinamallin tavoitteiden mukaisesti.

Suomessa käytettävän vähittäismarkkinamallin tulisi olla mahdollisimman yhteensopiva muiden Pohjoismaiden valitsemien mallien kanssa. Yhdenmukaiset toimintamallit madaltavat markkinoille tulon kynnystä ja laskevat erilaisten palvelu- ja teknologiaratkaisujen hintaa, kun maa- tai verkkoyhtiökohtaisen toiminnan ja palveluiden räätälöinnin tarve vähenee. Yhdenmukaisemmilla vähittäismarkkinoilla Suomessa kehitettävät ratkaisut olisi helpompi viedä ulkomaille.

3.3 Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja sähkönjakelun tehopohjaisen hinnoittelun edistäminen

Sähkönjakelun hinnoittelurakenteita koskevan ehdotuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa jakelumaksujen rakenteita ja edistää tehomaksun käyttöönottoa. Tällä hetkellä jakeluverkkojen sähkönjakelun hinnoittelurakenteet vaihtelevat jakeluverkoittain ja maksukomponentit sekä aika- ja kausijaotukset voivat erota toimijoiden välillä. Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistämällä tavoiteltaisiin myös jakelumaksujen ymmärrettävyyden lisäämistä asiakkaille. Jokainen verkkoyhtiö päättäisi edelleen itsenäisesti hinnoittelunsa tasosta, ja hinnoittelurakenteet mahdollistaisivat jatkossakin erilaisissa ympäristöissä toimivien jakeluverkkoyhtiöiden toimintaedellytykset.

Tehopohjaisen jakelupalvelujen hinnoittelun edistämisen tavoitteena olisi lisäksi ohjata asiakkaita pienentämään kulutushuippujaan, jolloin jakeluverkkojen investointeja pystyttäisiin lykkäämään tai jopa välttämään. Lisäksi tehopohjaisella jakelupalvelujen hinnoittelulla pyritäisiin parantamaan sähköjärjestelmän toimitusvarmuutta ja aktivoimaan asiakkaita kulutusjousto. Tehokomponentilla voidaan mahdollisesti vaikuttaa myös verkon mitoitukseen.

3.4 Markkinapohjainen kuormanohjaus

Ehdotuksen tavoitteena on mahdollistaa markkinaehtoinen kuormanohjaus, jossa asiakas itse tai palveluntarjoaja päättää asiakkaan kulutuksen ohjauksesta. Kellonaikaan tai kalenteriin sidottu sähkönkulutuksen aikaohjaus on käymässä vanhentuneeksi, kun sähkön tuotantorakenne muuttuu vaihtelevammaksi ja säästä riippuvaksi, jolloin sähkömarkkinoiden tilanne muuttuu aiempaa nopeammin. Vaihtelevaan sähköntuotantoon perustuvassa sähköjärjestelmässä on tärkeää, että jatkossa yhä suurempi osuus sähkön kulutuksesta voi reagoida sähkömarkkinatilanteeseen nopeasti ja joustavasti.

Markkinapohjainen kuormanohjaus siirtäisi asiakkaita kustannustehokkaalla tavalla helposti kulutusjouston ulottuville. Jakeluverkkoyhtiöiden ohjaustarpeet liittyvät poikkeustilanteisiin kuten häiriöihin. Jatkossa verkkoyhtiöt tarvitsevat joustoa esimerkiksi verkon pullonkaulojen

hallintaan, minkä ne voisivat ostaa joustopalveluna markkinoilta. Jakeluverkkoyhtiöt voisivat jatkossa ohjata kuormia suoraan omista tarpeistaan ainoastaan erikseen määritellyissä poikkeustilanteissa, jos loppukäyttäjä olisi aktivoinut markkinapohjaisen kuormanohjauksen.

3.5 Uuden sähköntuotantomuutoksen voimaantuloajan rajoittaminen

Esitetyllä uuden, koti- tai etämyynnissä tehdyn sähköntuotantomuutoksen voimaantuloajan rajoittamisella tavoitellaan kuluttajien parempaa suojaa. Nykyisin uuden muutoksen voimaantuloaikaa ei ole säännelty, ja käytännössä muutoksia on voitu tehdä pitkäksikin aikaa odottamaan aiemman määräaikaisen muutoksen päättymistä. Esitetty muutos helpottaisi kuluttajan näkökulmasta oman muutostilanteen hallinnointia sekä estäisi sellaisten tilanteiden syntyä, jossa voimaantuloa odottamaan jäänyt uusi muutos ei enää mahdollisesti muuttuneissa olosuhteissa tai uudessa markkinatilanteessa vastaisi kuluttajan tarpeita ja toiveita.

3.6 Määräaikaisen sähköntuotanto- tai aggregointimuutoksen irtisanomisesta perittävät maksut

Esitetyllä sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaisella määräaikaisen ja kiinteähintaisen sähköntuotanto- tai aggregointimuutoksen irtisanomisesta perittävän maksun sääntelyllä pyritään määrittelemään kohtuullisen irtisanomismaksun suuruutta ja näin selkeyttämään tilannetta markkinoilla. Tapauskohtaisen, kuluttajasuojasääntelyyn pohjautuvan kohtuuttomuusarvioinnin rinnalla säännös antaisi irtisanomismaksujen tarkastelulle konkreettisen arviointiperusteen sekä ylärajan, ja turvaisi näin ollen kuluttajien asemaa. Toisaalta ehdotettu sääntely voisi myös yhtenäistää käytäntöjä irtisanomismaksujen määrittelemisessä ja edistää muutoskäytännön ennakoitavuutta.

3.7 Liittymisjohdon määritelmä

Sähkömarkkinalain liittymisjohdon määritelmän täsmentämisen tavoitteena on, että voimalaitosten yhteyteen sijoitettavat energiavarastot voisivat hyödyntää voimalaitoksen liittymisjohtoa tai usean voimalaitoksen yhteistä liittymisjohtoa. Tällöin liittymisen sähkölaitteistoista ei muodostuisi sähkömarkkinalaissa tarkoitettua sähköverkkoa ja niiden operoinnista luvanvaraista sähköverkkotoimintaa. Esitetyillä muutoksilla on tarkoitus mahdollistaa voimalaitosten yhteyteen sijoitettavien energiavarastojen toteutettavuus lainsäädännön puitteissa. Tavoitteena on edistää investointeja tuuli- ja aurinkovoimalaitosten yhteyteen rakennettaviin energiavarastoihin, jotka puolestaan tukevat sähköjärjestelmän joustoa energiavarastojen osallistuessa sähkömarkkinoille, tasoiittavat uusiutuviin energialähteisiin perustuvien voimalaitosten vaihtelevaa tuotantoa häiriötilanteissa, edesauttavat tuuli- ja aurinkosähkön tuottajien tuotantoennusteiden virheiden korjaamista ja tarkentavat siten tuotetun sähkön hinnan määräytymistä sekä vakauttavat suuntaajakytkettyjen voimalaitosten määrän kasvun vaikutuksia sähköjärjestelmän inertian vähenemiseen energiavarastojen osallistuessa voimalaitoksen tavoin verkon loissähkön ja jännitteen säätöön.

3.8 Liittämisvelvollisuus

Hallituksen esityksen liittämisvelvollisuutta koskevilla ehdotuksilla pyritään selkeyttämään sähkömarkkinalain säännöksiä kohtuullisen liittämisaajan vaatimuksesta. Lisäksi ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin osaltaan täytäntöön direktiivin (EU) 2024/1711 verkkoon liittämistä koskevia säännöksiä.

Sähkömarkkinamallia muuttavien Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1747 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/1711 tavoitteina on

osaltaan lyhentää sähköliittymien sähköverkkoon liittämiseen kuluva aikaa. Lyhyemmillä liittämisajoilla nopeutetaan sähkömarkkinoiden kehitystä kohti hajautetumpaa ja puhtaampaa sähköntuotantoa ja irtautumista fossiilisista polttoaineista. Tuotannon muuttuminen sääriippuvaisemmaksi edellyttää tuotantomäärien vaihteluihin varautumista.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Yhteislaskutus

Yhteislaskutuksessa asiakkaalla olisi halutessaan mahdollisuus valita erillisten sähkö- ja verkkopalvelulaskujen sijaan yksi yhteinen lasku. Yhden laskun tarjoamista ei säädettäisi pakolliseksi, vaan vähittäismyyjä voisi tarjota yhteislaskua halutessaan. Jakeluverkonhaltijalla olisi puolestaan velvollisuus osallistua yhteislaskutukseen. Asiakkaalla olisi jatkossakin erilliset sopimukset sähkötoimituksesta ja jakelusta, mutta myyjä toimisi yhteyspisteenä laskutusasioissa asiakkaan niin valitessa. Jakeluverkonhaltijan puoleen asiakas voisi edelleen kääntyä muissa kuin laskutukseen liittyvissä kysymyksissä. Mahdollisuutta tarjota yhteislaskutusta loppukäyttäjälle ei rajattaisi koskemaan ainoastaan kuluttaja-asiakkaita, vaan yhtä laskua voisi tarjota kaikille sähkön loppukäyttäjille. Mahdollisten luottotappioriskien hillitsemiseksi esitetyn yhteislaskutuksen ulkopuolelle rajattaisiin kuitenkin suuret sähkönkäyttäjät.

Yhteislaskutuksen edellytyksenä olisi, että jakeluverkkoyhtiöt antavat kaikille sähkönmyyjille tasapuoliset ja syrjimättömät mahdollisuudet tarjota asiakkailleen yhteislaskua sähkön myynnistä ja -jakelusta. Jakeluverkonhaltijalla olisi mahdollisuus päättää yhteislaskutus vähittäismyyjään perustuvasta syystä esimerkiksi vähittäismyyjän velvoitteiden laiminlyöntien vuoksi. Jakeluverkonhaltijoille aiheutuisi ehdotetussa mallissa luottotappioriski tilanteessa, jossa vähittäismyyjä ei tilittäisi jakelumaksun osuutta laskusta jakeluverkonhaltijalle. Jakeluverkonhaltijalla olisi tietyin tarkemmin määritellyin edellytyksin oikeus vaatia vähittäismyyjältä vakuutta saataviensa turvaamiseksi. Vakuudet olisivat kahdenvälisiä.

Yhteislaskutuksessa myyjä laskuttaisi sähkönkäytön ja -jakelun suoraan asiakkaalta ja tilittäisi jakeluverkonhaltijan osuuden sille sovitussa maksuaikataulussa. Myyjä lähettäisi asiakkaalle maksumuistutuksen ja vastaisi maksamattomia yhteislaskuja koskevista perintätoimista. Yhteislaskutuksen edellyttämä jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välinen tiedonvaihto toteutettaisiin Datahubissa.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisistä maksuajoista ja -järjestelyistä, Datahubiin toimitettavista tiedoista, vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisen vakuuden asettamisesta ja sen laskentaperusteista, sekä yhteislaskutuksen päättämisestä jakeluverkonhaltijan toimesta vähittäismyyjästä johtuvasta syystä. Lisäksi Energiavirastolle esitetään annettavaksi toimivalta antaa tarkempia määräyksiä yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välillä sovellettavista ehdoista. Ehdot olisi valmisteltava koordinoitusti verkonhaltijoiden kanssa ja niiden valmistelussa olisi kuultava vähittäismyyjiä sekä asiaankuuluvia verkon käyttäjiä ja muita sähkömarkkinoiden osapuolia.

4.1.2 Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja sähkönjakelun tehopohjaisen hinnoittelun edistäminen

Lainmuutoksella ehdotetaan yhtenäistettävän jakelumaksujen yleiset rakenteet tehomaksun käyttöönoton edistämiseksi. Jakelumaksu voisi koostua perusmaksusta, energiamaksusta ja tehomaksusta. Lisäksi niillä loppukäyttäjillä, joiden sähkönkäyttöpaikka on varustettu yli 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla, jakelumaksussa voisi lisäksi olla loistehokomponentti. Jakelumaksurakenteet vastaisivat jo käytössä olevia maksurakenteita ja verkkoyhtiöt päättäisivät maksukomponenttien käytöstä itsenäisesti kuten nytkin.

Energiaviraston määräyksellä voitaisiin lisäksi antaa tarkempia määräyksiä eri maksukomponenttien rakenteista, mukaan lukien tehomaksun kansallisista määräytymisperusteista. Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistämisen tavoitteena on yhdenmukaistaa maksurakenteita ja edistää tehomaksun käyttöönottoa sekä helpottaa jakelumaksujen ymmärrettävyyttä.

4.1.3 Markkinapohjainen kuormanohjaus

Jakeluverkonhaltijoiden toteuttamasta loppukäyttäjän kuormanohjauksesta esitetään siirryttävän markkinaehtoiseen dynaamisempaan kulutuksen ohjaukseen. Loppukäyttäjä voisi sähkönkäyttöpaikan teknisten edellytysten täytyessä valtuuttaa vähittäismyyjän tai muun sähkömarkkinatoimijan antamaan suoraan käskyt sähkömittarin kuormanohjausreleeseen kytketyn kuormansa ohjaukseen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ylläpitämän kuormanohjausrajapinnan kautta. Kuormanohjausrajapinnalla tarkoitetaan teknistä alustaa, joka mahdollistaa joustopalveluntarjoajan muodostamien kuormanohjaussanomien välittämisen jakeluverkonhaltijan toteutettavaksi.

Jakeluverkonhaltijan olisi mahdollistettava loppukäyttäjän valtuuttamalle toimijalle markkinaperusteisen kuormanohjauksen järjestämiseksi pääsy loppukäyttäjän etämittauslaitteiston kuormanohjausreleen ohjaukseen. Jakeluverkonhaltijan olisi lisäksi mahdollistettava loppukäyttäjän kuormien ja laitteiden liittäminen kuormanohjausreleeseen.

Mittausasetuksen 6 luvun 6 §:ssä markkinapohjaisen kuormanohjauksen mahdollistava kuormanohjausrele on määritelty seuraavan sukupolven älymittareiden toiminnallisuudeksi. Asiakkaille asennetaan seuraavan sukupolven älymittari vanhojen älymittareiden tullessa käyttöikänsä päähän. Asennusaikataulu riippuu verkkoyhtiön mittarikannan iästä ja mittarivaihtoprojektin aikataulutuksesta. Pääosa asennuksista tapahtuu kuitenkin muutaman seuraavan vuoden aikana ja EU-sääntelyn myötä viimeistään 2031. Markkinaehtoinen kuormanohjaus mahdollistaisi joustavammin asiakkaiden markkinoilta saamiin ansaintamahdollisuuksiin parhaiten sopivat käytännöt. Loppukäyttäjä voisi päättää miten ja kuka hänen kuormaansa ohjaa.

Mikäli loppukäyttäjä pysyisi passiivisena eikä tarttuisi esimerkiksi vähittäismyyjän tai aggregaattorin tarjoukseen markkinaehtoisesta kulutuksenohjauksesta, säilyisi loppukäyttäjän kuorma olemassa olevan ohjauksen piirissä. Vastaavasti edellä tarkoitetun valtuutuksen päättyessä loppukäyttäjän verkonhaltijan olisi aktivoitava kuormanohjaukseen loppukäyttäjän verkkopalvelutuotteen mukainen aikajaotus tai muu asiakkaan kanssa sovittu kuormanohjaus, ellei loppukäyttäjä tekisi uutta valtuutusta. Jakeluverkonhaltijalla olisi lisäksi oikeus käyttää kuormanohjausrelettä sähköverkkoon kohdistuvissa normaaliolojen häiriötilanteissa, sähköpulatilanteissa tai valmiuslain (1552/2011) tarkoittamissa poikkeusoloissa.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin kuormanohjaustoiminnallisuuden toteuttamisesta ja sen edellyttämästä tiedonvaihdesta.

4.1.4 Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen

Sähkömarkkinalakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että kuluttajan kanssa kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettussa kotimyynnissä tai etämyynnissä, kuten puhelinmyynnissä, tehdyn sähkönmyyntisopimuksen mukaisen sähkön toimituksen olisi käynnistytävä 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Säännöksellä estettäisiin myyjän aloitteesta tarjottujen sähkönmyyntisopimusten tekeminen odottamaan pitkäksi aikaa aiemman määräaikaisen sopimuksen voimassaolon päättymistä. Toisaalta säännös ei estäisi kuluttajan aloitteesta tapahtuvaa sopimuksen tekemistä pidemmälle tulevaisuuteen.

4.1.5 Määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävät maksut

Sähkömarkkinalakiin esitetään uutta säännöstä, jolla pantaisiin täytäntöön sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohta. Säännöksellä määriteltäisiin irtisanomismaksujen hyväksyttävyyden arviointikriteerejä määräaikaisen ja kiinteähintaisen sopimuksen kohdalla. Maksujen tulisi olla oikeasuhtaisia eivätkä ne saisi ylittää sopimuksen irtisanomisesta vähittäismyyjälle tai itsenäiselle aggregaattorille aiheutuvaa suoraa taloudellista tappiota. Maksun olisi oltava osa sopimusta, jonka asiakas on tehnyt vapaaehtoisesti, ja tällaisesta maksusta tulisi olla tiedotettu selvästi asiakkaalle ennen sopimuksen tekemistä. Vähittäismyyjällä tai itsenäisellä aggregaattorilla olisi todistustaakka suorasta taloudellisesta tappiosta. Energiavirasto valvoisi sopimuksen irtisanomismaksujen hyväksyttävyyttä.

Ehdotettua muutosta ei sovellettaisi takautuvasti jo olemassa oleviin sopimuksiin, sillä sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti kansallinen sääntely voi koskea irtisanomismaksua, joka on osa asiakkaan vapaaehtoisesti tekemää sopimusta, ja tällaisesta maksusta on tullut tiedottaa selvästi asiakkaalle ennen sopimuksen tekemistä.

4.1.6 Liittymisjohdon määritelmän täsmentäminen

Sähkömarkkinalakia ehdotetaan tarkennettavaksi voimalaitosten ja niiden yhteydessä olevien energiavarastojen muodostamien niin sanottujen hybridiliittymien liittämisen osalta tavalla, joka mahdollistaisi yksiselitteisesti yhden tai useamman voimalaitoksen ja niihin kytkeytyvän yhden tai useamman energiavaraston muodostaman kokonaisuuden liittämisen sähköverkkoon kokonaisuuden yhteisellä liittymisjohdolla. Tällöin liittyjän sähkölaitteistoista ei muodostuisi sähkömarkkinalaissa tarkoitettua sähköverkkoa ja niiden operoinnista luvanvaraista sähköverkkotoimintaa.

4.1.7 Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä

RED II –direktiivin 21 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kuluttajilla, jotka itse tuottavat uusiutuvaa energiaa joko yksin tai aggregaattorien kautta, on oikeus saada verkkoon syöttämästään uusiutuvista energialähteistä itse tuottamastaan sähköstä korvaus, tapauksen mukaan myös tukijärjestelmien välityksellä, joka vastaa syötetyn sähkön markkina-arvoa ja jossa voidaan ottaa huomioon sen pitkän aikavälin arvo sähköverkolle, ympäristölle ja yhteiskunnalle. Sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi direktiivin kyseisen kohdan täytäntöönpanemiseksi säännökset, jotka velvoittaisivat vertailuvälineeseen rekisteröityneet vähittäismyyjät ilmoittamaan

vertailuvälineeseen myös ostotarjoukset, joilla nämä tarjoutuvat ostamaan itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävän loppuasiakkaansa verkkoon syöttämän sähkön.

4.1.8 Liittämismahdollisuus

Ehdotuksessa selkeytettäisiin sähkömarkkinalain mukaista kohtuullisen liittämisajan vaatimusta. Verkonhaltija voi joutua toteuttamaan olennaisesti erilaisia verkonvahvistamis- ja muita teknisiä toimia sen mukaan, liitetäänkö sähkökäyttöpaikka kantaverkkoon tai suurjännitteiseen jakeluverkkoon taikka muuhun jakeluverkkoon. Tämän vuoksi säädettäisiin, että kohtuullinen liittämisaika kantaverkossa ja suurjännitteisessä jakeluverkossa saisi ylittää 24 kuukautta ja jakeluverkossa kuusi kuukautta ainoastaan, jos se on tarpeen liittymän laajuuden ja teknisen toteutuksen vuoksi tai jos siihen on muita erityisiä syitä. Ehdotuksen mukainen kohtuullinen liittämisaika voisi vaihdella, eikä mainittuja enimmäisaikoja voisi siten pitää jokaisessa tilanteessa kohtuullisina, vaan joissain tapauksissa kohtuullinen liittämisaika voisi olla olennaisesti lyhyempikin ajanjakso.

Kohtuullisen liittämisajan vaatimusta tarkasteltaisiin jatkossakin liittymissopimuksen tekemishetkestä alkaen. Jotta liittymissopimuksen tekemistä ei perustetta siirrettäisi tulevaisuuteen kohtuullisen liittämisajan vaatimuksen kiertämiseksi, sähkömarkkinalain 87 §:ään sisällytettäisiin vastaavasti vaatimus, että liittymissopimus on tehtävä kirjallisesti sekä ilman aiheutonta viivytystä siitä, kun verkonhaltija on vastaanottanut liittymän tilauksen ja liittymän kytkemisen edellyttämät tiedot liittyjän sähkölaitteistoista. Verkonhaltijan vastuun piiriin eivät tällöin kuuluisi sellaiset tilanteet, joissa tilauksen puutteellisuus johtuu liittyjän puolella olevasta syystä.

Soveltamisalan selkeyttämisen kannalta huomionarvoista on, että direktiivin (EU) 2024/1711 tavoitteena on lyhentää sähköliittymien sähköverkkoon liittämiseen kuluva aikaa, minkä avulla nopeutettaisiin sähkömarkkinoiden kehitystä kohti hajautetumpaa ja puhtaampaa sähköntuotantoa ja irtautumista fossiilisista polttoaineista, samoin kuin huomioitaisiin tarve nopeuttaa sääriippuvaisen tuotannon tuotantomäärien vaihteluita tasaavien järjestelmien integraatiota verkkoon. Samoin direktiivien (EU) 2018/2001 (RED II) ja (EU) 2024/2413 (RED III) tavoitteena on lyhentää uusiutuvan energian ja varastointiratkaisuiden lupamenettelyihin kuluva aikaa, mukaan lukien liittämiseen kuluva aika. Eitetyn muutoksen taustalla olisi tarve kansallisen sääntelyn selkeyttämiseen, mutta samalla sillä edistettäisiin EU-oikeudessa esitettyjä tavoitteita. Vaaditun liittämisajan kytkentä selkeämmin kohtuullisen ajan vaatimukseen edistäisi tavoitetta saavuttaa lyhyempiä liittämisaikoja.

Ehdotukseen sisältyisivät myös direktiivillä (EU) 2024/1711 muutetun sähkömarkkinadirektiivin edellyttämät jakeluverkonhaltijalle asetettavat velvoitteet julkaista säännöllisesti tietoja käytettävissä olevasta kapasiteetista ja verkkoon liittämistä koskevan pyynnön tilasta. Sähkömarkkinadirektiivissä on annettu mahdollisuus säätää kansallisesti, ettei mainittuja velvoitteita sovelleta sellaisiin integroituneisiin sähköalan yrityksiin, joilla on vähemmän kuin 100 000 verkkoon liitettyä asiakasta tai jotka toimittavat sähköä pieniin erillisiin verkkoihin. Lisäksi jäsenvaltiot voivat soveltaa kynnysarvoa, joka on alhaisempi kuin 100 000 verkkoon liitetyn asiakkaan kynnysarvo. Suomessa toimivista jakeluverkonhaltijoista osa on integroituneita sähköalan yrityksiä ja osa ei, minkä lisäksi vain yksittäisillä jakeluverkonhaltijoilla olisi yli 100 000 verkkoon liitettyä asiakasta. Jakeluverkonhaltijoita ja niiden asiakkaita ei ole myöskään perusteltua asettaa eri asemaan sen mukaan, ovatko yhtiöt integroituneita vai ei. Liittyvän asiakkaan näkökulmasta verkon käytettävissä oleva kapasiteetti ja liittymispyynnön tila ovat merkityksellisiä tietoja verkkoyhtiöstä riippumatta. Näistä syistä johtuen ei ole perusteltua ottaa käyttöön direktiivin kansallista liikkumavaraa.

4.1.9 Asiakasvalitusten käsittely

Sähkömarkkinadirektiivin 10 artiklan 9 kohdan mukaan loppuasiakkailta on oikeus toimittajiltaan saamansa palvelun ja valitusten käsittelyn hyvään tasoon. Lisäksi toimittajien on käsiteltävä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi. Sähkömarkkinalakiin esitetään lisättävän uusi säännös, jolla täydennettäisiin direktiivin 10 artiklan 9 kohdan kansallista täytäntöönpanoa valitusten käsittelyn osalta. Direktiivin säännöksen sisältö kirjattaisiin lakiin, kuitenkin siten, että velvoite kohdistuisi vähittäismyyjien lisäksi myös jakeluverkonhaltijoihin ja aggregaattoreihin.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutusarvioinnin taustaselvitykset

Esitysten vaikutusten arviointi perustuu työ- ja elinkeinoministeriön syyskuussa 2016 asettaman älyverkkotyöryhmän valmistelun yhteydessä teetetyn taustaselvitykseen⁴, hallituksen esityksen valmistelun yhteydessä teetetyn yhteislaskutuksen vakuusmalleja koskeneeseen selvitykseen⁵, sekä kuormanohjausraja- ja pinnan teknisen toteutuksen määrittelyyn nimetyn työryhmän loppuraporttiin⁶.

4.2.2 Kotitalouksien asema

Esityksen yleiset vaikutukset kotitalouksiin

Älyverkkotyöryhmän tavoitteena oli asettaa kuluttaja sähkömarkkinoiden keskiöön, ja näin ollen hallituksen esityksessä ehdotetut toimet vaikuttavat keskeisesti kotitalouksien asemaan. Ehdotetut toimenpiteet parantaisivat kuluttajien ja muiden loppukäyttäjien asemaa sähkön vähittäismarkkinoilla.

Yhteislaskutus

Ehdotettu yhteislaskutus helpottaisi loppukäyttäjän mahdollisuutta saada sähkökustannuksistaan yhtenäinen kuva verrattuna erilliseen laskutukseen. Kokonaiskuvan saamisen arvioidaan helpottuvan erityisesti tilanteissa, joissa loppukäyttäjän sähkönmyynti ja -jakelu on aiemmin laskutettu eri aikaan tai erilaisilla laskutus- ja maksusykleillä. Yhteislaskutuksella katsotaan olevan lisäksi loppukäyttäjän lasku- ja maksuhallintoa helpottava vaikutus. Laskutuksen asiakaspalvelun keskittyessä pääosin vähittäismyyjälle, voi ehdotuksella olla asiakkaan

⁴ Gaia Consulting Oy: Vaikutustenarvio työ- ja elinkeinoministeriön älyverkkotyöryhmän esittämistä toimista 8.10.2018, <https://tem.fi/documents/1410877/3481825/Vaikutustenarvio+%C3%A4lyverkkoty%C3%B6ryhm%C3%A4n+esitt%C3%A4mist%C3%A4+toimista%2C+8.10.2018/0452e52f-ec04-4e42-98f2-66cb6b0b79b9/Vaikutustenarvio+%C3%A4lyverkkoty%C3%B6ryhm%C3%A4n+esitt%C3%A4mist%C3%A4+toimista%2C+8.10.2018.pdf>.

⁵ AFRY Management Consulting Oy: Selvitys sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen vakuusjärjestelyiden toteuttamisvaihtoehdoista. Kesäkuu 2022. https://tem.fi/documents/1410877/0/AFRY_TEM_Securities_Report_2022.pdf/519ab538-75d0-69fa-982e-03e09701dd/AFRY_TEM_Securities_Report_2022.pdf?t=1720697108983.

⁶ AFRY Management Consulting Oy: Kuormanohjausraja- ja pinnan määrittely – Loppuraportti. 26.4.2024, [kuormanohjausraja- ja pinnan määrittely – Loppuraportti \(fingrid.fi\)](https://tem.fi/documents/1410877/0/AFRY_TEM_Securities_Report_2022.pdf/519ab538-75d0-69fa-982e-03e09701dd/AFRY_TEM_Securities_Report_2022.pdf?t=1720697108983).

asiakaspalvelua yksinkertaistava vaikutus. Toisaalta muun kuin vähittäismyyjän, kuten itsenäisen aggregaattorin tai kotiautomaatiotoimittajan tarjoamat palvelut laskutettaisiin erillisellä laskulla. Lisäksi muun kuin laskutukseen liittyvän verkkopalveluja koskevan asiakaspalvelun hoitaisi edelleen jakeluverkonhaltija.

Yhteislaskutuksen vapaaehtoisuuden vähittäismyyjille voidaan nähdä asiakkaan näkökulmasta epäselvyyttä lisäävänä tekijänä. Asiakkaan on yhteislaskutuksen piiriin halutessaan selvitettävä, tarjoaako tietty sähköyhtiö yhteislaskua, sekä mahdollisesti vaihdettava yhtiötä. Myös se, että sähköverkkosopimuksen vastapuolena on edelleen jakeluverkkoyhtiö, mutta laskutusta koskevan asiakaspalvelun hoitaisi vähittäismyyjä, voidaan asiakkaan näkökulmasta nähdä vaikeana hahmottaa. Yhteislaskutuksesta ja siihen liittyvistä toimintamalleista tulisivat olla viestitty asiakkaille selkeästi.

Yhteislaskutus ei suoraan vaikuttaisi asiakkaan sähkökustannuksiin, sillä yhteislaskulle sisältyisi edelleen samat maksuelementit kuin erillisille laskuille. Selkeämpi kuva kokonaiskustannuksista voisi kuitenkin helpottaa eri sähköntuotantomuotojen vertailua sekä toisaalta edistää asiakkaan omia toimia sähkölaskuun vaikuttamiseksi, kuten kulutusjoustojen hyödyntämistä. Sähköntuotantomuotojen pystyisivät myös tarjoamaan asiakkaalle paremmin sähköntuotantomuotojen kokonaiskustannuksiin vaikuttavia palveluita. Suoraa taloudellista etua voisi aiheutua siitä, että vähittäismyyjä hoitaisi perimistoimet koko yhteislaskun osalta, eikä loppukäyttäjälle näin ollen aiheutuisi erillisiä myöhästymis- tai perintäkuluja sekä sähköntuotantomuotojen myyntiä että jakelua koskevista laskuista.

Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja sähköntuotantomuotojen tehonkäytön hinnoittelun edistäminen

Jakeluverkkomaksut muodostavat keskimäärin vajaan kolmasosan vähittäisasiakkaan kokonaissähkökustannuksista, jotka koostuvat sähköenergiasta, verkkopalvelumaksusta ja veroista (sähkövero ja arvonnäkövero). Jakeluverkot eivät ole kilpailtua liiketoimintaa, eikä asiakas myöskään voi vaihtaa verkkopalvelujensa tarjoajansa. Energiaviraston vuonna 2017 julkaiseman sähköntuotantomuotojen jakelutariffien kehitystä vuosina 2000–2017 tarkastelleen raportin mukaan kiinteiden maksujen osuus verkkopalvelumaksuista oli kasvanut etenkin alhaisen sähköntuotantomuotojen tyypikkäyttäjillä. Kerrostalohuoneistoa kuvaavan tyypikkäyttäjän osalta kiinteät maksut muodostivat 56,8 prosenttia jakelumaksuista, ja ne olivat kasvaneet lähes kahdeksan prosenttia tarkasteluvuotta edeltäneen seitsemän vuoden aikana. Myös matalan kulutuksen omaavan pientaloasiakkaan tyypikkäyttäjän osalta kiinteiden maksujen osuus oli vastaavina vuosina kasvanut kuusi prosenttia, ja muodosti 46 prosenttia tyypikkäyttäjän jakelumaksuista vuonna 2017. Suuremman kulutuksen pientaloasiakkailla kiinteiden maksujen osuus oli verrattain pienempi, mutta muodosti kuitenkin noin 38 prosenttia jakelumaksuista.

Tehonkäyttöön hinnoittelu tarkoittaa loppukäyttäjän jakeluverkkomaksujen määräytymistä osittain loppukäyttäjän tehonkäyttöön perustuen. Tehonkäyttöön hinnoittelu voidaan määrittellä esimerkiksi hetkittäisen tehontarpeen taikka kuukausittaisen tai vuosittaisen huipputehon perusteella tai perustuen energiamaksun porrastukseen tehonkäytön mukaan. Tehonkäyttöön hinnoittelu, etenkin jos se korvaisi verkkopalvelun perusmaksua, lisäisi loppukäyttäjän mahdollisuuksia vaikuttaa maksujensa määrään sähköntuotantomuotojen säätelemällä. Lisäksi loppukäyttäjillä voidaan nähdä olevan parempi mahdollisuus hyötyä joustopalveluiden käytöstä. Tämä puolestaan voisi edistää joustopalveluiden kehittämistä ja tarjontaa sekä alentaa niiden hintaa. Joustopalveluiden avulla asiakkaat pystyvät myös paremmin osallistumaan sähköntuotantomuotojen eri markkinapaikoille ja hyötyämään niiden hintavaihteluista.

Toisaalta kaikilla asiakkailla ei ole mahdollisuutta tehdä teho-ohjauksiin liittyviä alkuinvestointeja.

Toisaalta voidaan arvioida, että pienkuluttajilla on vähäisin mahdollisuus vaikuttaa sähkönkäyttöönensä etenkin, jos kuluttaja ei ole sähkölämmittäjä. Tehopohjaisen tariffin vaikutuksen voidaan näiden loppukäyttäjien osalta arvioida muodostuvan jopa negatiiviseksi, kun sähkönkulutusta ei voida tehokkaasti ja merkittävässä määrin siirtää pois huipputehotunneilta. Negatiivisilta vaikutuksilta toisaalta vältyttäisiin, jos tehopohjaisia tariffeja ei otettaisi käyttöön kyseisten asiakkaiden osalta. Verkkoyhtiöt eivät suoraan tiedä asiakkaiden lämmitystapaa tai muita yksityiskohtia asiakkaan sähköä käyttävistä laitteista, mikä voi vaikeuttaa tariffien luomista.

Tehokomponentin käyttöönoton arvioidaan kohdentavan jakelumaksuja loppukäyttäjille niin, että ne vastaavat paremmin loppukäyttäjän verkolle aiheuttamia kustannuksia. Tehomaksun vaikutusta yksittäisen loppukäyttäjän kohdalla määrittäisi loppukäyttäjän kulutusprofiili, ja osalla loppukäyttäjistä kustannukset laskisivat, kun taas osalla nousisivat. Tehokomponentin laajempi käyttöönotto ohjaisi järjestelmän kustannuksia paremmin aiheuttamisperiaatetta vastaavasti. Lisäksi Energiavirasto voisi jakelumaksujen rakenteita täsmentäessään ottaa huomioon komponenttien vaikutukset eri loppukäyttäjryhmiin. Eri loppukäyttäjryhmiin kohdistuvia euromääräisiä vaikutuksia on kuitenkin haastava arvioida, sillä vaikutusten suuruus riippuu kulutusprofiilin lisäksi muun muassa siitä, mikä kunkin loppukäyttäjän kulutusmäärä on, sekä siitä, kuinka paljon kukin loppukäyttäjä mukauttaa kulutustaan mahdollisen tehotariffin käyttöönoton myötä. Lisäksi vaikutus riippuisi siitä, miten tehotariffi tullaan lopulta määrittelemään ja miten eri verkkoyhtiöissä tehotariffin käyttöönotto vaikuttaisi muihin tariffikomponentteihin, kuten kiinteään perusmaksuun tai energiakomponenttiin.

Mikäli hinnoittelurakenteet olisivat valtakunnan tasolla yhtenäistetyt, palveluntarjoajien olisi helppo hakea ne datahubin rajapinnan kautta. Tämä edistäisi joustopalveluiden tarjontaa ja voisi laskea niiden hintaa asiakkaille. Yhtenäistäminen parantaisi myös jakelupalveluiden hinnoittelun ymmärrettävyyttä asiakkaille. Jakelumaksujen rakenteiden valtakunnallinen harmonisointi yhtenäistäisi lisäksi käytäntöjä jakeluverkonhaltijoiden välillä, ja näin ollen sen voidaan arvioida edistävän alueellista tasa-arvoa kuluttajien kesken.

Tariffirakenteiden yhtenäistäminen ja siitä johtuvat muutokset asiakkaiden jakeluverkkomaksujen rakenteeseen sekä etenkin tehotariffin käyttöönotto edellyttävät selkeää viestintää asiakkaille. Ehdotuksen mukainen jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen tapahtuisi Energiaviraston määräyksellä, jolloin muutoksen toteuttamisen ja sen edellyttämän viestinnän vaatima siirtymäaika voitaisiin huomioida määräyksen valmistelussa ja voimaantuloajankohdassa. Uusien tariffien käyttöönotto olisi edelleen verkkoyhtiöiden harkinnassa.

Markkinapohjainen kuormanohjaus

Markkinaehtoiset ohjausvaihtoehdot parantaisivat asiakkaiden mahdollisuuksia valita omiin tarpeisiinsa sopiva kulutusjoustopalvelu, ja tarjota kuluttajille näin ollen paremman mahdollisuuden vaikuttaa sähkölaskuihin sekä hyötyä joustosta. Kysynnän kasvaessa myös joustopalveluiden hinta voisi mahdollisesti laskea. Uusi teknologia voi mahdollistaa nopeat, lähes reaaliaikaiseen markkinoiden hintasignaaliin reagoivat ohjaukset. Nopeammat ohjaukset kuitenkin edellyttävät asiakkailta lisäinvestointeja.

Uusien älymittareiden kautta tehtävään markkinapohjaiseen kuormanohjaukseen siirtyminen sekä palvelun muutostilanteet edellyttävät asiakkailta aktiivisia toimia ja asiaan perehtymistä. Uusi toimintaympäristö edellyttääkin hyvää viestintää asiakkaille. Palveluiden käyttöönoton edellyttämä aktiivisuus voi myös karsia niiden käytöstä passiivisempia kuluttajia. Ehdotetun lakimuutoksen mukaan asiakas jäisi kuitenkin jakeluverkonhaltijan kuormanohjauksen piiriin ilman erillistä aktiivista valintaa markkinapohjaisen palvelun aktivoinnista. Näin ollen myös passiiviset asiakkaat pääsisivät edelleen hyötymään nykymallisesta kuormanohjauksesta. Tämän lisäksi tulisi huomioida, että etämittauslaitteen kautta tehtävä kuormanohjauksen lisäksi loppukäyttäjällä on muitakin vaihtoehtoja kulutuksen ohjaamiseen. Loppukäyttäjä voi ohjata kulutustaan muun muassa laitteisiin liitettävillä pilvipohjaisilla ohjauksilla taikka taloautomaattioratkaisuilla.

Mikäli kuormanohjausrajapinta otetaan käyttöön 1.9.2026 mennessä, kaikissa sähköntoimitusten selvityksestä ja mittauksesta annetun valtioneuvoston asetuksen velvoittamissa sähkönkäyttöpaikoissa ei ole vielä tuolloin uutta etämittauslaitetta. Sähkönkäyttöpaikalla voi olla kuitenkin tunti- tai varttimittauslaitteita, joiden kuormia on mahdollista ohjata. Jakeluverkonhaltijoilla on ollut velvoite asentaa mittausasetuksen mukaisia uusia etämittauslaitteistoja 1.5.2023 alkaen, ja käytössä olevat etämittauslaitteistot tulee korvata uusilla 4.7.2031 mennessä. Käytännössä uusi etämittauslaitteisto tullaan asentamaan suurimpaan osaan sähkönkäyttöpaikoista vuoden 2028 loppuun mennessä varttimittausvelvoitteen takia ja nykyisten mittareiden tullessa käyttöikänsä päähän. Mittausasetuksen 6 luvun 1 §:n 2 kohdan mukaan mittauslaitteisto ei ole pakollinen sähköverkkoon liitetyssä verkonhaltijan sähkölaitteistossa eikä sellaisessa sähkönkäyttöpaikassa, jonka pääsulake on alle 3 x 25 ampeeria, jos sähkönkäyttöpaikan sähkönkulutus voidaan arvioida riittävän tarkasti. Asetuksen 6 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan uudessa etämittauslaitteistossa tulee olla kuormanohjausrele, jonka avulla mittauslaitteisto kykenee vastaanottamaan ja panemaan täytäntöön tai välittämään eteenpäin viestintäverkon kautta lähetettäviä kuormanohjauskomentoja. Kuormanohjausrelettä ei kuitenkaan tarvitse olla mittauslaitteistossa, joka asennetaan yli 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla varustettuun sähkönkäyttöpaikkaan taikka sähkönkäyttöpaikkaan, joka sijaitsee yli kahden asunnon asuinrakennuksessa tai toimisto-, liike-, teollisuus- tai varistorakennuksessa. Käytännössä vaatimus kuormanohjausreleestä koskee omakotitaloja, paritaloja ja vapaa-ajan asuntoja, joiden pääsulakekoko on enintään 3 x 63 ampeeria. Yli 3 x 63 ampeerin pääsulakkeilla varustetuilla sähkönkäyttöpaikoilla kuormaohjaustoiminto toteutetaan yleisesti muiden automaatiojärjestelmien avulla. Kuormanohjausreleen kautta tapahtuvan ohjauksen ulkopuolelle rajautuvat lähtökohtaisesti myös rivi- ja kerrostalot, joissa mittauslaitteistot sijaitsevat erillään huoneistoista.

Ehdotetun markkinapohjaisen kuormanohjauksen euromääräisiä vaikutuksia eri käyttäjätyyppeihin on haastavaa arvioida luotettavasti, sillä vaikutusten suuruus vaihtelee käyttäjäkohtaisesti. Esimerkiksi loppukäyttäjien markkinapohjaiseen kuormanohjaukseen liitettyjen kuormien suuruus ja tyyppi voivat vaihdella merkittävästi. Lisäksi kuormanohjauksen toteutus voi vaihdella riippuen palveluntarjoajasta tai jopa tapauskohtaisesta markkinapohjaista kuormanohjausta koskevasta sopimuksesta. Älyverkkotyöryhmän teettämän selvityksen mukaan⁷ kuormanohjauksen kannattavuuteen vaikuttaa ennen kaikkea rajapinnan kustannukset ja asiakaskohtaiset hyödyt. Selvityksessä ei arvioitu lisääntyneestä kulutusjoustosta

⁷ Pöyry Management Consulting Oy: Älyverkkotyöryhmä - Seuraavan sukupolven älykkäiden sähkömittareiden vähimmäistoiminnallisuudet. 15.12.2017.
<https://tem.fi/documents/1410877/3481825/AMR+2.0+loppuraportti+15.12.2017.pdf/6a2df7e6-a963-40c0-b4d8-d2533fbca488/AMR+2.0+loppuraportti+15.12.2017.pdf?t=1514984287000> .

sähkömarkkinan hinnanmuodostukseen saatavia hyötyjä. Asiakaskohtaiset hyödyt arvioitiin raportissa olevan suuruusluokaltaan 20-30 euroa/vuodessa vuoden 2016 sähköhinnoilla. Selvityksen perusteella asiakashyödyt olisivat kustannuksia suuremmat myös tilanteessa, jossa rajapinnan kustannukset olisivat merkittävästi arvioitua suuremmat. Viime aikoina sähkön hintavaihtelut ovat olleet moninkertaiset vuoteen 2016 verrattuna, joten asiakashyödyt nykyisillä hinnoilla olisivat selvityksessä esitettyä merkittävästi suuremmat.

Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen kolmeen kuukauteen

Ehdotettu uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen parantaisi kuluttajansuojaa sekä selkeyttäisi markkinatilannetta etämyynissä. Ongelmallisena on nähty etämyynissä yleisesti esiintynyt käytäntö, jossa sähkönmyyntisopimus tehdään odottamaan aiemman määräaikaisen sopimuksen voimassaolon päättymistä joskus pitkäksiin aikaa. Ehdotetun sääntelyn myötä kuluttajan olisi helpompi arvioida sopimuksen kohteena olevan tuotteen vertautumista muihin markkinoilla sopimuksen voimaantuloajankohtana tarjolla oleviin tuotteisiin. Jos sopimuksen voimaantuloa on pitkä viive, voivat sekä markkinatilanne että kuluttajan omat olosuhteet olla muuttuneet siten, ettei sopimuksen mukainen tuote enää parhaalla tavalla vastaa kuluttajan tarpeita tai toiveita.

Toisaalta tarvetta ei nähdä sille, että pidemmällekin tulevaisuuteen voimaantuloa odottamaan jäävät sopimukset kiellettäisiin kokonaisuudessaan. Eesityksen mukaisessa säännöksessä kolmen kuukauden rajausta onkin kohdistettu kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettussa kotimyyntissä tai etämyynissä tehtyihin sopimuksiin. Kuluttaja voisi edelleen omasta aloitteestaan tehdä sopimuksen kauemmaksikin tulevaisuuteen arvioidessaan esimerkiksi sähkömarkkinoiden tilanteen kehittyvän epäsuotuisaan suuntaan ja halutessaan kiinnittää hinnan tulevaisuuteen.

Määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävät maksut

Suomessa määräaikaisten sähkönmyyntisopimusten markkinaosuus on perinteisesti ollut suuri. Energiaviraston julkaisemien tilastojen mukaan vuonna 2023 määräaikaisten sopimusten osuus kaikista sähkönmyyntisopimuksista oli 45 prosenttia. Osuudessa oli aiempiin vuosiin verrattuna tapahtunut laskua, sen oltua 50 prosenttia vuonna 2022 ja 54 prosenttia vuonna 2021.

Ehdotettu säännös määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävien maksujen määrittelystä turvaisi ja vahvistaisi asiakkaan asemaa sopimussuhteessa. Säännös antaisi irtisanomismaksujen tarkastelulle konkreettisen ja sitovan arviointiperusteen sekä ylärajan. Ehdotettu sääntely voisi myös yhtenäistää irtisanomismaksujen määrittelemisen käytäntöjä ja edistää sopimuskäytännön ennakoitavuutta.

Toisaalta irtisanomismaksun arvioinnin pohjautuminen sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaisiin vaatimuksiin maksun oikeasuhteisuuteen sekä sopimuksen irtisanomisesta vähittäismyyjälle tai aggregaattorille aiheutuvaan suoraan taloudelliseen tappioon voidaan nähdä loppukäyttäjän näkökulmasta epäselväksi irtisanomismaksun summan suhteen, mikäli irtisanomismaksu määriteltäisiin kiinteäksi sovitun summan sijaan esimerkiksi tietyllä laskukaavalla. Viime kädessä säännöksen soveltamisen selkeyden arvioidaan riippuvan siitä, miten yhtiöt määrittävät irtisanomismaksun suuruuden loppukäyttäjän kanssa tehtävässä sopimuksessa. Jos irtisanomismaksua ei ole sopimuksessa määriteltä tietyn määräiseksi, voidaan hyväksyttävän irtisanomismaksun ylärajan määrittämisen vähittäismyyjälle tai aggregaattorille aiheutuvaan suoraan taloudelliseen tappioon kautta arvioida aiheuttavan sopimussuhteessa tiedon epäsymmetriaa vähittäismyyjän hyväksi. Kyseistä epäsymmetriaa

lieventäisi kuitenkin ehdotettu säännös, jonka mukaan vähittäismyyjän tai aggregaattorin tulisi pyynnöstä antaa loppukäyttäjälle tieto tapauskohtaisesta irtisanomismaksun suuruudesta ennen sopimuksen irtisanomista.

Ehdotetun sääntelyn arvioidaan tukevan määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävien maksujen viranomaisvalvontaa.

Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä

Sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annettuun lakiin ehdotettavalla muutoksella ei arvioida olevan käytännössä vaikutuksia sähkön loppuasiakkaisiin. Uusiutuvia energialähteitä käyttävien käyttäjien itse tuottamalle sähkölle on Suomessa toimivat vähittäismarkkinat, joilla varmistetaan, että uusiutuvia energialähteitä käyttäville kuluttajille korvataan itse tuotettu uusiutuva energia, joka syötetään verkkoon. Suomessa on noin 100 000 sopimusta, jotka koskevat uusiutuvista energialähteistä tuotettua sähköä itse käyttäviltä kuluttajilta ja 58 vähittäismyyjää, jotka ostavat tällaista sähköä (Fingrid Datahub Oy, 29.1.2024). Ostohinta on tyypillisesti sähköpörssin päivittäiskaupan tunti hinta Suomen hinta-alueelle, josta on vähennetty vähittäismyyjän katteena 0,2-0,6 senttiä/kilowatti (ALV 0%) (Energiavirasto 29.1.2024). Tämän voidaan katsoa täyttävän markkinaehtoisin korvauksen vaatimuksen.

Liittämisvelvollisuus

Liittämisaikaa koskevan vaatimuksen selkeyttäminen vähentää lainsäädännön soveltamiseen liittyvää epävarmuutta, ja sen ennakoidaan tehostavan loppukäyttäjien, mukaan lukien kuluttajien, nopeampaa verkkoon liittämistä, kun 24 kuukauden sääntöä ei ilmaista kohtuullista liittämisaikaa koskevan vaatimuksen välittömässä yhteydessä. Ehdotettu säännös näin ollen vahvistaisi kuluttajan asemaa verkkoliittymää koskevassa sopimussuhteessa.

Käytettävissä olevan jakelukapasiteetin korkealla maantieteellisellä tarkkuudella tapahtuva ilmoittaminen voi parantaa sähköä käyttävien toimijoiden tehokasta integroimista verkkoon. Vaikutuksen toteutuminen edellyttäisi sitä, että liittämiskapasiteetilla on vaikutusta uudiskohteiden sijoittumiseen. Vaikutuksen ennakoidaan olevan varsin vähäinen, sillä sijoittumiseen vaikuttaa monia muitakin seikkoja, jotka ovat myös painoarvoltaan liittämiskapasiteettia merkittävämpiä.

4.2.3 Yritysvaikutukset

Yhteislaskutus

Tällä hetkellä muun kuin toimitusvelvollisen myyjän tarjoama yhteislaskutus ei ole mahdollista kuin muutaman verkkoyhtiön alueella eivätkä myyjät täten yleisesti tarjoa tätä mahdollisuutta asiakkailleen toimitusvelvollisuuden ulkopuolella. Yhteislaskutuksen mahdollistaminen koko maassa yhdenmukaistaisi jakeluverkkoyhtiöiden toimintamalleja ja selkeyttäisi vähittäismyyjien toimintaympäristöä. Yhteislaskutuksen mahdollistaminen toisi kaikki sähkönmyyjät tasavertaisempaan asemaan verrattuna nykytilanteeseen, jossa yhteislaskutusta voi käytännössä tarjota vain toimitusvelvollinen sähkönmyyjä. Sähkönmyyjille aukeaisi myös mahdollisuus kehittää uusia tuotteita ja kokonaisvaltaisempia energiapalveluita asiakkailleen.

Yhteislaskutus lisäisi niiden vähittäismyyjien laskutusvolyyymia, jotka ottavat mallin käyttöön, ja vastaavasti vähentäisi laskutusvolyyymia jakeluverkonhaltijoilta. Afryn toteuttaman

yhteislaskutuksen vakuusjärjestelyiden toteuttamisvaihtoehtoja koskeneen selvityksen⁸ mukaan keskimääräinen loppuasiakaslaskutus on jakeluverkonhaltijoilla kuukaudessa noin 300 miljoonaa euroa veroineen. Vaikutuksen ei kuitenkaan arvioida kohdistuvan kyseiseen laskutusvolyyymiin kokonaisuudessaan, koska yhteislaskutuksen ollessa vähittäismyyjille ja loppukäyttäjille vapaaehtoista on todennäköistä, etteivät kaikki vähittäismyyjät ota sitä käyttöön, eivätkä toisaalta kaikki loppukäyttäjät halua siihen siirtyä. Vähittäismyyjien halukkuuteen toteuttaa yhteislaskutusta asiakkailleen vaikuttaa asiakastarpeen lisäksi käyttöpääomaan, luottotappioihin sekä operatiivisiin prosesseihin liittyvät kustannukset ja prosessien sujuvuus.

Koska esitetystä mallissa yhteislaskutus olisi kuitenkin vähittäismyyjille vapaaehtoista eikä todennäköisesti tulisi kattamaan kaikkea sähköntoimitusta, tulisi myös jakeluverkonhaltijoiden jatkossakin säilyttää laskutusjärjestelmät ja -käytännöt. Toimialatasolla yhteislaskutuksen voidaan kuitenkin arvioida vähentävän laskutukseen tarvittavien resurssien määrää loppukäyttäjille lähetettävien laskujen lukumäärän vähentyessä. Yhtiöille aiheutuisi yhteislaskutuksesta resurssikuluja järjestelmän käyttöönotosta ja tietojärjestelmämuutoksista, sekä järjestelmien ylläpidosta. Lisäksi tietojärjestelmämuutosten ja järjestelmän ylläpidon aiheuttamia kustannuksia kohdistuisi Datahubiin. Yhteislaskutuksen arvioidaan lisäävän myös asiakaspalveluresurssien tarvetta yhtiöissä etenkin sen käyttöönoton alkuvaiheessa. Vähittäismyyjien osalta resurssitarpeen lisääntymiseen vaikuttaa lisäksi ehdotettu malli, jossa vähittäismyyjä toimisi loppukäyttäjän yhteyspisteenä laskutukseen liittyvissä asioissa myös jakeluverkonhaltijan saatavan osalta.

Fingridin vuonna 2014 teettämän Datahubin käyttöönottoa valmistelleessa selvityksessä⁹ arvioitiin eri markkinamallien kustannuksia. Selvityksen perusteella siirtymällä puhtaasti yhden laskun malliin voitaisiin toimialan kustannuksia säästää noin 4,9 miljoonaa euroa vuodessa verrattuna tilanteeseen, jossa asiakas saa kaksi laskua ostaessaan sähkönsä muulta kuin toimitusvelvolliselta myyjältä. Asiakasta kohden tämä tekee noin 1,5 euroa vuodessa. Pääosa kustannussäästöistä saavutetaan asiakaspalvelusta ja laskutuksesta. Selvityksessä arvioitiin, että mikäli asiakkaat siirtyvät sähköiseen laskutukseen laajemmin, pienentää se säästöjä. On hyvä huomata, että Fingridin selvitys on jo 10 vuotta vanha ja selvitys vertailee tilannetta, jossa laskut lähettää yksinomaan vähittäismyyjä. Sähköinen laskutus on jatkuvasti yleistynyt selvityksen tekemisen jälkeen. Nyt ehdotetussa mallissa yhden laskun tarjoaminen ei ole pakollista, jolloin verkonhaltijat joutuvat edelleen säilyttämään laskutusjärjestelmänsä ja asiakaspalvelunsa. Tällöin suorat kustannussäästöt toimialalla jäisivät selvityksessä esitettyä merkittävästi pienemmäksi. Mikäli myyjät eivät ottaisi käyttöön yhden laskun mahdollisuutta, tulisi mallin mahdollistamisesta vain kustannuksia. Selvityksen arviota toimialan säästöistä voidaankin pitää ylärajana säästöille.

Sähkönmyyjiä ja jakeluverkonhaltijoita pyydettiin lausuntopalautteen yhteydessä arvioimaan esitetyn yhteislaskutusmallin niille aiheuttamia taloudellisia vaikutuksia. Lausunnoissa todettiin arviota olevan vaikea tehdä johtuen siitä, että mallin tarkemmat parametrit tulisivat esityksen mukaan tarkentumaan vasta myöhemmin annettavilla valtioneuvoston asetuksella ja Energiaviraston määräyksellä. Eräs myyntiyhtiö arvioi kustannukset merkittäviksi, ja

⁸ AFRY Management Consulting Oy: Selvitys sähkön myynnin ja jakelun maksujen yhteislaskutuksen vakuusjärjestelyiden toteuttamisvaihtoehdoista. Kesäkuu 2022.

https://tem.fi/documents/1410877/0/AFRY_TEM_Securities_Report_2022.pdf/519ab538-75d0-69fa-982e-03e09701dd/AFRY_TEM_Securities_Report_2022.pdf?t=1720697108983.

⁹ Fingrid: Selvitys sähkön vähittäismarkkinoiden tulevaisuuden tiedonvaihtoratkaisusta - Loppuraportti 16.12.2014. Saatavilla: <https://palvelut.datahub.fi/api/documents/file/0-232774-1-295479>.

keskimääräisten muutoskustannusten olevan sähkömarkkinatoimijakohtaisesti 100 000 – 200 000 euroa. Lausuntopalautteessa tuotiin lisäksi esiin, että sähkömyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden välisen tiedonvaihdon tapahtuminen laskutusrivitiedoin Datahubin kautta pienentäisi muutoksesta aiheutuvia lisäkustannuksia, sillä merkittävä osa kyseisten yritysten asiakastietojärjestelmistä tukee jo nykyisellään Datahubin kautta tapahtuvaa laskurivitietojen siirtoa.

Koska yhteislaskutuksen edellyttämät tietojärjestelmämuutokset olisivat lähtökohtaisesti toimijan koosta riippumatta samanlaisia, voidaan kyseisten kustannusten arvioida olevan yhtiön asiakasmäärään suhteutettuna merkittävämpiä kooltaan pienille yrityksille.

Ehdotuksen mukaan vähittäismyyjien tulisi tarvittaessa asettaa vakuus turvaamaan jakeluverkonhaltijan saamia. Vakuuksien hankkimisesta ja hallinnoinnista aiheutuisi yhtiöille kustannuksia. Vakuuksien aiheuttamaa kustannustaakkaa pyritään esityksen mukaisessa mallissa kuitenkin vähentämään vakuuksien tarvesidonnaisuudella. Koko toimialalle kohdistuvat kustannukset olisivat korkeammat, jos vakuus edellyttäisiin kaikilta yhteislaskutukseen osallistuvilta vähittäismyyjiltä. Vakuuden määrän esitetään määräytyvän yksittäisen vähittäismyyjän tietyn jakeluverkonhaltijan alueella seuraavan kolmen kuukauden aikana tapahtuvaksi arvioidun sähköntoimituksen volyymin ja jakelupalvelumaksun hinnan perusteella. Vakuusmäärän arviointi tulevaan myyntimäärään perustuvan arvion perusteella kohtelisi tasapuolisesti myös alalle tulleita uusia yrityksiä, joiden osalta ei olisi käytettävissä historiatietoa toteutuneesta sähköntoimituksen volyymistä.

Vakuuden määrää voidaan arvioida tässä vaiheessa vain karkealla tasolla esimerkinomaisesti, sillä vakuusmäärä vaihtelisi yhtiökohtaisesti riippuen paitsi jakelupalvelumaksujen tasosta niin etenkin vähittäismyyjän tietyn jakeluverkonhaltijan alueella tapahtuvan myyntitoiminnan laajuudesta. Keskimäärin jakeluverkkoyhtiö siirtää pienjänniteverkossa vuosittain 460 GWh sähköä. Mikäli yhteislaskutusta tarjoavan vähittäismyyjän osuus myynnistä tällä verkkoalueella olisi 10 % ja verkkoyhtiö vaatisi tälle myyjälle vakuutta, olisi vakuuden enimmäismäärä käyttämällä Energiaviraston julkaisemien siirtohintojen keskiarvoa ja sähkövero kuluttaja-asiakkaille (9,32 snt/kWh) keskimäärin noin 1,1 miljoonaa euroa.

Vakuuden määrän ylärajaa on haastavaa arvioida luotettavasti, sillä se riippuu yhteislaskutuksen käyttöä laajuudesta sekä vähittäismyyjien markkinaosuuksista. Teoreettinen arvio ylärajasta voitaisiin laskea perustuen Suomessa toimivan suurimman vähittäismyyjän kokonaismyyntivolyymin olettaen, että kaikki kyseisen myyjän kautta tapahtuva sähköntoimitus olisi yhteislaskutuksen piirissä. Koko myyntivolyymin siirtymisen yhteislaskutukseen arvioidaan kuitenkin olevan käytännössä epätodennäköistä. Lisäksi tieto yksittäisten vähittäismyyjien markkinaosuuksista ei ole julkista.

Vähittäismyyjien halukkuuteen tarjota yhteislaskutusta asiakkailleen voidaankin nähdä vaikuttavan yhteislaskutuksesta aiheutuvat kulut, mahdolliset vakuusvaatimukset, sekä jakeluverkonhaltijan mahdollisuus katkaista yhteislaskutus yksipuolisesti tietyissä tilanteissa.

Ehdotetun yhteislaskutuksen arvioidaan lisäksi vaikuttavan yhtiöiden toiminnan riskirakenteeseen. Yksittäisen loppukäyttäjän laskutusvolyymin sijaan jakeluverkonhaltijalle kanavoituisi riski tietyn vähittäismyyjän kautta yhteislaskutuksessa olevien asiakkaiden osalta, jos vähittäismyyjä jättäisi kokonaisuudessaan tilittämättä jakeluverkonhaltijan saatavat.

Riskejä esitetään kuitenkin pienennettäväksi yhteislaskutuksen rajauksella loppukäyttäjien, joiden sähkökäyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella tai joiden sähkökäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa. Näin ollen

yhteislaskutuksen piiristä rajautuisivat pois suuret sähkökäyttäjät. Vähittäismyyjä voisi poikkeuksellisesti, painavaan syyhyn vedoten myös kieltäytyä tarjoamasta yhteislaskutusta yksittäiselle loppukäyttäjälle, vaikka se tarjoaisi yhteislaskutusta muille asiakkailleen. Lisäksi jakeluverkonhaltijan luottotappioriskin hillitsemiseksi ehdotettuun malliin sisältyy mahdollisuus vakuuden vaatimiseen vähittäismyyjältä tiettyjen edellytysten täytyessä.

Lisäksi ehdotetulla yhteislaskutuksella voi olla edellä jaksossa 4.2.1 esitettyjä, kotitalouksiin kohdistuviin vaikutuksiin vertautuvia vaikutuksia yritysasiakkaisiin. Ehdotuksen mukaan yhteislaskutusta sovellettaisiin kuluttaja-asiakkaiden lisäksi myös muihin loppukäyttäjiin, joiden sähkökäyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella tai joiden sähkökäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa. Soveltamisalaan lukeutuisivat tyypikkäkäyttäjinä maatalous sekä pienimuotoinen liiketoiminta.

Ehdotetun sähkömarkkinalain 87 §:n 4 momentin kumoamisen arvioidaan vähentävän yritysten sääntelytaakkaa. Kyseinen säännös on oikeuttanut toimitusvelvollisuuden piirissä olevan loppukäyttäjän tekemään vähittäismyyjän kanssa sopimuksen, joka sisältää sähköntoimituksen lisäksi sähköjakelun sisältämän palvelun. Säännöksen kumoaminen näin ollen vähentäisi toimitusvelvollisiin vähittäismyyjiin kohdistuvia velvoitteita.

Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja sähköjakelun tehopohjaisen hinnoittelun edistäminen

Suomessa toimii 77 jakeluverkonhaltijaa, joilla kullakin on Energiaviraston myöntämään sähköverkkolupaan perustuva maantieteellinen vastuualue. Sähköverkkopalvelut ovat luonteeltaan välttämättömyyshyödykkeeseen liittyvää luonnollista monopolitoimintaa. Verkonhaltijoiden on sovellettava asiakkailleen etäisyydestä riippumatonta hinnoittelua sekä tarjottava sähköverkkonsa palveluita sähkömarkkinoiden osapuolille tasapuolisesti ja syrjimättömästi.

Voimassa olevan sähkömarkkinalain 54 §:n mukaan jakeluverkonhaltijan on tarjottava jakeluverkkonsa käyttäjille näiden tarpeisiin soveltuvia erilaisia sähköjakelupalveluja. Tähän yleisperiaatteeseen ei esitetä muutosta, mutta hintarakenteita ja -komponentteja esitetään yhtenäistettäväksi eri verkkoyhtiöiden välillä. Verkkoyhtiöillä säilyisi näin ollen edelleen harkintavaltaa hinnoittelun määrittämisessä. Esitetyllä lainmuutoksella vaikutettaisiin hinnoittelun rakenteisiin ja hintakomponentteihin, mutta ei verkkoyhtiöiden asiakkailta yhteensä perimiin jakelumaksuihin tai verkkoyhtiöiden kohtuulliseen tuottoon näiden tason määräytyessä tulokaton perusteella.

Hinnoittelurakenteiden valtakunnantasoinen yhtenäistäminen helpottaisi palveluntarjoajien jakeluverkonhaltijoiden jakelumaksuja koskevaa tiedonhakua sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksiköstä Datahubista. Helpompi tiedonsaanti edistäisi joustopalveluiden tarjontaa koko Suomessa ja voisi laskea niiden hintaa asiakkaille.

Tehomaksun tavoitteena olisi ohjata asiakkaita pienentämään kulutushuippujaan. Tällöin myös jakeluverkkojen investointeja voitaisiin mahdollisesti lykätä tai välttää, parantaa sähköjärjestelmän toimitusvarmuutta sekä aktivoida asiakasta kulutusjoustoon. Tehokomponentin sisältävän verkkomaksun kustannukset kohdistuisivat lähtökohtaisesti kustannusvastaavammin kuin pelkällä energiaperusteisella hinnoittelulla. Toisaalta energiatehokkuusdirektiivi ohjaa ylläpitämään jakelumaksuissa muuttuvia komponentteja kiinteiden ohella. Kuitenkin jos sähkön jakelumaksuissa siirryttäisiin pelkästään muuttuviin maksuihin, suuret sähkökäyttäjät maksaisivat perusteettomasti vähän käyttävien aiheuttamia

kustannuksia. Kustannusvastaavuus on puolestaan asetettu jakeluverkkotariffien vaatimukseksi EU:n sähkökauppa-asetuksessa. Tehokomponentilla voitaisiin mahdollisesti vaikuttaa myös verkon mitoitukseen. Tehomaksu on yleisesti käytössä jakeluverkonhaltijoilla suuremmilla asiakkailla. Osa jakeluverkonhaltijoista on jo ottanut tehotariffin käyttöön myös kotitalouskäyttäjillä, mutta tehokomponentin määräytymisperusteet vaihtelevat yhtiöittäin. Määräytymisperusteiden harmonisointi lakia tarkentavalla Energiaviraston määräyksellä auttaisi tehotariffista viestimisessä ja helpottaisi asiakkaita mahdollisen uuden maksukomponentin perusteiden ymmärtämisessä.

Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen tukisi myös ehdotetun yhteislaskutuksen toteuttamista sen yhtenäistäessä jakeluverkonhaltijoiden laskutusrakenteita. Lisäksi yhtenäistämisen arvioidaan edistävän joustopalvelujen tarjoamista ja kehittämistä sen yhtenäistäessä joustopalvelujen tarjoajien toimintaympäristöä, kun palveluita ei tarvitsisi räätälöidä ja optimoida yksittäisten jakeluverkonhaltijoiden tasolla. Yhtenäistämällä voisi näin ollen olla sekä joustopalvelujen tarjontaa edistävä että niiden hintaa alentava vaikutus. Mikäli tehopohjainen tariffi yleistyisi, palveluntarjoajille ja sähkönmyyjille voisi syntyä uusia liiketoimintamahdollisuuksia myös huippukulutuksen leikkaamiseen tähtäävien palveluiden kehittämisen osalta. Lisäksi liiketoimintamahdollisuuksia voisi syntyä teknologiatoimijoille älykkäiden huipunleikkaustuotteiden kehittämisessä.

Markkinapohjainen kuormanohjaus

Ensimmäisen sukupolven älymittareiden kuormanohjausreleisiin on ollut kytkettynä arviolta¹⁰ 1800 MW asiakkaiden ohjattavaa kuormaa. Tämä kuorma on ollut joko verkonhaltijan yöpäiväohjauksessa tai erillisessä tehonrajoitusohjauksessa. Osa tästä kuormasta on selvityksen jälkeen saatettu kytkeä irti mittareista esimerkiksi lämmitystapamuutosten yhteydessä. Lisäksi monet asiakkaat ovat ottaneet käyttöön erityisesti vuosien 2022–2023 sähkön hinnan voimakkaiden vaihtelujen takia vaihtoehtoisia ja älykkäämpiä ohjausratkaisuja. Potentiaalisesti seuraavan sukupolven älymittareiden kautta toteutettavan markkinapohjaisen kuormanohjauksen piirissä voisi ministeriön arvion mukaan olla suuruusluokaltaan 1000 MW asiakkaiden kuormia. Markkinapohjainen kuormanohjaus loisi mahdollisuuksia kulutusjoustopalveluiden tarjoajille, kun verkkoyhtiöiden ohjauksessa ollut sähkönkulutuksen ohjaus olisi mahdollista toteuttaa asiakkaiden sähkönmyyjien tai muiden markkinatoimijoiden toimesta. Ehdotuksella voisi näin ollen olla palvelujen kehittämistä ja kannattavuutta parantava vaikutus. Lisäksi ehdotuksella voisi olla positiivinen vaikutus teknologiatoimittajien liiketoimintamahdollisuuksiin.

Verkkoyhtiöiden kuormanohjauksesta markkinapohjaiseen kuormanohjaukseen siirryttäessä on huomioitava asiakasnäkökulman lisäksi myös toimitusvarmuus, minkä takia siirtymän olisi oltava hallittu. Jakeluverkkoyhtiöiden ohjaustarpeet liittyvät poikkeustilanteisiin kuten häiriöihin. Jakeluverkkoyhtiöt voisivat ohjata kuormia suoraan omista tarpeistaan ainoastaan erikseen määritellyissä poikkeustilanteissa, jos loppukäyttäjä on valinnut aktivoida markkinapohjaisen kuormanohjauksen. Verkkoyhtiöt voisivat kuitenkin jatkossakin ostaa joustopalveluita verkonhallintaan markkinoilta tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Tulevaisuudessa verkkoyhtiöt voivat tarvita joustoa esimerkiksi verkon pullonkaulojen hallintaan. Markkinapohjaisen kuormanohjauksen laajamittaisen käyttöönoton myötä

¹⁰ Kysynnän jousto - Suomeen soveltuvat käytännön ratkaisut ja vaikutukset verkkoyhtiöille (DR pooli) 2015. Saatavilla:

https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116742/kysynnan_jousto_loppuraportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

jakeluverkonhaltijoiden rooli voisi myös muuttua niiden osallistuessa entistä vähemmän suoraan kuluttajan palveluiden hallintaan. Jakeluverkonhaltijoiden roolissa voisi korostua entistä enemmän sähkönsiirtoinfrastruktuurin tarjoaminen.

Markkinapohjaisella kuormanohjauksella ei ole arvioitu olevan suoria vaikutuksia sähkön tuottajiin. Kuitenkin, jos markkinapohjaisuuden myötä kuormanohjaus tehostuu laajemmassa mittakaavassa, voi säädettyä tuotannon tarve vähentyä, tehotasapainon hallinta helpottua ja sähkön hintavaihtelut pienentyä.

Markkinapohjaisen kuormanohjauksen edellyttämän kuormanohjausrajapinnan (Joustohub) kehittäminen ja ylläpito aiheuttaisivat kustannuksia. Fingrid Oyj:n järjestämän työryhmän loppuraportissa arvioidaan, että investointikustannukset tulisivat olemaan noin 225 000–750 000 euroa riippuen kuormanohjausrajapinnan toteutustavasta. Investointikustannusten arvioidaan olevan matalimmat (225 000 euroa), jos Joustohub toteutetaan osana Datahubia. Korkeimmaksi kustannusten arvioidaan nousevan, jos Fingrid Oyj toteuttaisi erillisen Joustohubin. Tällöin Joustohubiin arvioitiin kohdistuvan 625 000 euron ja Datahubiin 125 000 euron investointikustannukset. Hieman matalammat kustannukset arvioitiin syntyvän, jos Joustohub toteutettaisiin täysin erillisenä. Tällöin Joustohubin investointikustannuksen arvioidaan olevan 500 000 euroa ja Datahubin 125 000 euroa. Joustohubin investointikustannuksella arviossa viitataan joustohubin toiminnallisuuksien ja ulkoisten rajapintojen kehityksen ja käyttöönoton sekä ratkaisun yksityiskohtaisen määrittelyn ja hankinnan kustannuksiin. Datahubin investointikustannukset puolestaan kattaisivat toteutusvaihtoehdosta riippuen joko joustohubin ja Datahubin integraation sekä sisäisen kehitystyön taikka Datahubin lisätoiminnallisuuksien kustannukset. Toteutusvaihtoehtojen vuotuisiksi kustannuksiksi arvioitiin erilliselle joustohubille 140 000 euroa vuodessa, erilliselle joustohubille Fingridin toteuttamana 295 000 euroa vuodessa ja toteutukselle osana Datahubia 115 000 euroa vuodessa. Kaikissa vaihtoehdoissa jakeluverkonhaltijoiden järjestelmämuutosten investointikustannukset olisivat keskimäärin noin 76 800 euroa jakeluverkonhaltijaa kohden ja vuotuiset kustannukset keskimäärin noin 15 400 euroa vuodessa. Alimillaan kokonaiskustannukset 10 vuodelle olisivat 23,9 miljoonaa euroa, kun kuormanohjaustoiminnallisuus toteutettaisiin osana Datahubia.

Mittausasetuksen mukaan kuormanohjausrelettä ei tarvitse olla mittauslaitteistossa, joka asennetaan toimisto-, liike-, teollisuus- tai varastorakennuksessa. Yritystoimija voi kuitenkin tilata verkonhaltijalta releellisen mittarin. Mikäli yritystoimija on erikseen tilannut releellisen mittarin, voi ehdotetulla markkinapohjaista kuormanohjausta koskevalla sääntelyllä olla vaikutuksia myös loppukäyttäjän roolissa oleviin yrityksiin. Pienemmän sähkönkulutuksen omaavien yritystoimijoiden osalta vaikutukset voivat vastata edellä kappaleessa 4.2.1 arvioituja kotitalouksiin kohdistuvia vaikutuksia. Markkinapohjaisen kuormanohjauksen vaikutusten arvioidaan toisaalta jäävän vähäisiksi teollisuustoimijoiden osalta, sillä nämä ohjaavat kulutustaan yleensä älykkäästi sähkönhintaa tai muita muuttujia seuraten.

Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen

Ehdotetun, uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittamista koskevan sääntelyn arvioidaan vaikuttavan vähittäismyyjien sähkönmyyntisopimusten myyntiin ja markkinointiin. Ehdotettu säännös rajoittaisi sähkönmyyntisopimusten koti- ja etämyyntiin liittyvää toimintaa. Käytännössä etämyynnin kautta tehtävien sähkönmyyntisopimusten mahdollisesta asiakaskohderyhmästä rajautuisivat pois ne kuluttajat, joilla myyntihetkellä olisi määräaikaisen sähkönmyyntisopimuksen voimassaoloa jäljellä yli kolme kuukautta. Lisäksi voidaan katsoa, että kuluttajan vanhalla vähittäismyyjällä olisi etämyynnissä muita yhtiöitä parempi asema,

koska yhtiöllä olisi tiedossa asiakkaan määräaikaisen sähkönmyyntisopimuksen voimassaolon päättymisajankohta ja näin ollen kolmen kuukauden sääntöön perustuva aikaikkuna, jonka sisällä kyseisen asiakkaan kanssa olisi mahdollista solmia suoraan etämyynnin kautta uusi sopimus. Toisaalta ehdotetun säännöksen voidaan myös katsoa selkeyttävän yhtiöiden toimintaympäristöä ja sopimushallintaa.

Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen voi myös vähentää niin sähkön myyntiyhtiöiden kuin jakeluverkonhaltijoiden asiakaspalveluresurssien tarvetta, sillä pitkälle tulevaisuuteen tehtyjen sopimusten aiheuttamien epäselvyyksien ja ongelmatilanteiden selvittelyä aiheutuisi vähemmän. Toisaalta asiakaspalvelutarvetta voi lisätä ehdotetun säännöksen vastaisesti tehdyt sopimukset ja niiden aiheuttamien epäselvyyksien selvittäminen.

Määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittävät maksut

Ehdotetulla määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomisesta perittäviä maksuja koskevalla sääntelyllä arvioidaan voivan olevan vaikutuksia vähittäismyyjien sopimuskäytäntöihin. Asian ollessa selkeämmän sääntelyn piirissä voidaan nähdä todennäköisenä, että irtisanomismaksuja sisällytetään sopimuksiin aiempaa enemmän. Irtisanomismaksua koskevan ehdon sisällyttäminen sopimukseen jäisi kuitenkin edelleen sopimusvapauden piiriin, ja vähittäismyyjä tai aggregaattori voisi edelleen myös olla käyttämättä ehtoa sopimuksissaan.

Koska sallittavan irtisanomismaksun suuruus määräytyisi ehdotetussa sääntelyssä oikeasuhteisuuden ja vähittäismyyjälle tai itsenäiselle aggregaattorille aiheutuvan suoran taloudellisen tappion perusteella, voisi tämä vähentää ennalta määriteltujen, kiinteisiin summiin perustuvien irtisanomismaksujen käyttöä. Jos vähittäismyyjät edelleen käyttäisivät tällaisia maksuja, arvioidaan olevan todennäköistä, että kiinteä summa tulisi ehdotetun sääntelyn noudattamisen varmistamiseksi arvioida ja sopia varovaiseksi ja mahdollisesti muutoin käytössä olleita kiinteämääräisiä irtisanomismaksuja matalammaksi.

Lisäksi ehdotetun sääntelyn arvioidaan voivan lisätä loppukäyttäjiltä vähittäismyyjiin kohdistuvia yhteydenottoja, jos loppukäyttäjät tiedustelevat mahdollista irtisanomismaksun tarkempaa summaa.

Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä

Sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annettuun lakiin ehdotettavalla muutoksella ei arvioida olevan käytännössä vaikutuksia sähkön vähittäismyyjiin, koska nämä jo nykyisinkin pääsääntöisesti ilmoittavat vertailuvälineeseen ostohinnat ja –ehdot, joilla nämä ostavat loppuasiakkaidensa itse tuottaman ja verkkoon syöttämän sähkön. Ostoehdot ovat vähittäismyyjille yksi elementti, joilla nämä pyrkivät kilpailemaan asiakkaista.

Liittymisjohdon määritelmä

Liittymisjohdon määritelmän täsmentäminen merkitsisi, että voimalaitosten yhteyteen sijoitettavat energiavarastot voivat jatkossa hyödyntää voimalaitoksen liittymisjohtoa tai usean voimalaitoksen yhteistä liittymisjohtoa. Tällöin liittyjän tai liittyjien sähkölaitteistoista ei muodostu sähkömarkkina-alueita tarkoitettua sähköverkkoa ja niiden operoinnista luvanvaraista sähköverkkotoimintaa. Esitetyillä muutoksilla mahdollistettaisiin voimalaitosten yhteyteen sijoitettavien energiavarastojen toteutettavuus lainsäädännön puitteissa. Ehdotus edistää investointeja tuuli- ja aurinkovoimalaitosten yhteyteen rakennettaviin energiavarastoihin, jotka

puolestaan tukevat sähköjärjestelmän joustoa energiavarastojen osallistuessa sähkömarkkinoille, tasoittavat uusiutuviin energialähteisiin perustuvien voimalaitosten vaihtelevaa tuotantoa häiriötilanteissa, edesauttavat tuuli- ja aurinkosähkön tuottajien tuotantoennusteiden virheiden korjaamista ja tarkentavat siten tuotetun sähkön hinnan määräytymistä sekä vakauttavat suuntaajakytkettyjen voimalaitosten määrän kasvun vaikutuksia sähköjärjestelmän inertian vähenemiseen energiavarastojen osallistuessa voimalaitoksen tavoin verkon loissähkön ja jännitteen säätöön.

Liittämisvelvollisuus

Ehdotettavat muutokset liittämistä koskevaan sääntelyyn aiheuttavat vähäisiä lisävelvoitteita jakeluverkonhaltijoille. Käytettävissä olevan verkkokapasiteetin ilmoittamisen ennakoidaan aiheuttavan vähäisiä hallinnollisia lisärasitteita ja kustannuksia jakeluverkonhaltijoille, sillä velvoite edellyttää tarvittavan raportoinnin järjestämistä. Jakeluverkonhaltijat tosin seuraavat jo tällä hetkellä käytettävissä olevaa verkkokapasiteettiaan, minkä vuoksi raportointivelvoite rakentuisi jakeluverkonhaltijan jo toteuttaman toiminnan päälle, eikä siten muodostaisi kokonaan uutta, erillistä tehtävää. Myös liittymän tilausten käsittelyn tilasta säännöllisesti annettavat väliaikatiedot aiheuttavat vähäisiä lisärasitteita jakeluverkonhaltijoille, koska niillä olisi jatkossa tarve antaa tällaisia tietoja säännöllisesti. Liittymän tilausten käsittelyn tilasta annettavat tiedot ovat kuitenkin yksinkertaisia ja helposti laadittavia. Toisaalta käytettävissä olevan kapasiteetin ilmoittaminen antaa mahdollisuuksia optimoida verkon tehokasta käyttöä paremman sähkönkäyttöpaikkojen sijoittelun johdosta, mikä vähentää paineita verkon kehittämiselle ja tuottaa siten säästöjä verkonhaltijoille.

Sääntelyn selkeyttäminen kohtuullisen liittämisaajan osalta ei muuta oikeustilaa, mutta poistaisi epäselvyyksiä sen tulkinnassa. Muutoksen ennakoidaan siten tehostavan ja yhdenmukaistavan sääntelyn tulkintaa, ja toisaalta osaltaan nopeuttavan sähkönkäyttöpaikkojen verkkoon liittämistä. Nopeampi ja ennustettavampi liittämisaika parantaisi yritystoiminnan edellytyksiä ja investointikannustimia, kun sähkönkäyttöpaikkoja voitaisiin ennakoida otettavan käyttöön nopeammin.

Käytettävissä olevan jakelukapasiteetin korkealla maantieteellisellä tarkkuudella tapahtuvan ilmoittamisen ennakoidaan parantavan sähköä tuottavien sekä sitä käyttävien toimijoiden laajamittaisempaa integroimista verkkoon. Optimaalisemmalla sijoittautumisella on mahdollista välttää siirtorajoituksia ja siten voidaan lisätä esimerkiksi uusiutuvan energian tuotantolaitoksia verkkoon niin, että tällaiset toimijat kykenevät osallistumaan markkinoille paremmin siirtorajoitusten estämättä. Uusiutuvan energian lisääminen vähentää järjestelmän riippuvuutta fossiilisista polttoaineista. Sähkön kulutuksen osalta optimaalisempi sijoittautuminen myös nopeuttaa yritystoiminnan aloittamista uusissa sähkönkäyttöpaikoissa, kun sähkönkäyttöpaikan liittäminen ei edellyttäisi ensiksi verkon vahvistamistoimia. Sijoittautumispäätöksiin vaikuttaa kuitenkin useita muitakin tekijöitä, mikä suhteellistaa edellä mainittuja positiivisia vaikutuksia.

Esityksellä jätettäisiin soveltamatta sähkömarkkinadirektiivin mahdollistama poikkeama, jonka mukaan velvoite julkaista tieto käytettävissä olevasta kapasiteetista ei koskisi alle 100 000 asiakkaan jakeluverkkoyhtiöitä. Tältä osin hallituksen esitys aiheuttaisi siis pienille jakeluverkkoyhtiöille uutta sääntelytaakkaa. Kapasiteettitietojen julkaiseminen lain edellyttämällä tavalla käytännössä edellyttäisi yrityksissä tietojärjestelmäinvestointia, jonka kustannus pienille jakeluverkkoyhtiöille voidaan arvioida olevan keskimäärin 30 000 euroa, ja lisäksi vuotuiset kustannukset noin 6000 euroa yhtä jakeluverkonhaltijaa kohden. Arvio pitää sisällään ulkoiset hankintakulut sekä yritysten oman järjestelmäkehittämisen. Kustannus ei

kuitenkaan ole täysimääräisesti sääntelytaakkaa, sillä investoinnista aiheutuu jakeluverkkoyhtiöille myös liiketaloudellista hyötyä muun muassa sitä kautta, että kapasiteettikyselyihin käytettävä työtaakka kevenee, ja tietojärjestelmäinvestointi mahdollistaa myös erilaiset jatkokehityshankkeet. Arvio onkin, että kuluista noin puolet olisi varsinaista sääntelytaakkaa. Työ- ja elinkeinoministeriön sääntelytaakkalaskurilla arvioituna sääntelyratkaisun taakkavaikutus kaikille alle 100 000 asiakkaan jakeluverkkoyhtiölle (66 yhtiötä) olisi arviolta kertaluontoisesti noin miljoona euroa ja noin 200 000 euroa vuosittain. Kustannus voi kuitenkin olla osalle yrityksistä olennaisesti keskimääräistä suurempi siinä tapauksessa, että markkinoilla saatavilla olevat ratkaisut eivät ole kyseiselle yritykselle soveltuvia.

4.2.4 Kilpailuvaikutukset

Yhteislaskutus

Sähkömarkkinoilla toimii erilaisia vähittäismyyjiä. Osa vähittäismyyjistä toimii osana konsernia, johon kuuluu myös verkkotoimintaa, kun taas osa toimii puhtaasti sähkön myyntiä harjoittavana yhtiönä. Lisäksi yhtiöt eroavat muun muassa liiketoiminnan laajuuden, toiminnan vakiintuneisuuden sekä omistustaustan osalta.

Ehdotetun mukaisessa yhteislaskutuksen mallissa jakeluverkonhaltijoilla olisi velvollisuus mahdollistaa yhteislaskutus ja vähittäismyyjillä mahdollisuus tarjota sitä. Koska sähkönmyynti tapahtuu kilpailuilla markkinoilla, kun taas sähkön jakelu on luonnollista monopolitoimintaa, eivät yksittäisen asiakkaan yhteislaskutukseen osallistuvat yritykset ole kilpailuasemassa keskenään. Teoriassa yhdellä jakeluverkonhaltijalla voisi enimmillään olla yhteislaskutukseen liittyvä suhde jokaisen Suomessa toimivan sähkönmyyntiyhtiön kanssa. Osa jakeluverkonhaltijoista toimii osana konsernia, johon kuuluu myös sähkönmyyntitoimintaa. Sähkömarkkinalain 12 luvun mukaan nämä toiminnot tulee kuitenkin olla eriytettyjä toisistaan. Lisäksi ehdotetussa mallissa laskutus tapahtuisi myyntiyhtiössä, jolloin mahdollisesti kilpailullisesti arkaluonteista, asiakaskohtaiset sähkönmyyntihinnat ja –volyymit yhdistävää tietoa ei siirtyisi sähkönmyyntiyhtiöstä mahdollisesti toisen sähkönmyyntiyhtiön kanssa samassa konsernissa toimivalle jakeluverkonhaltijalle.

Yhteislaskutuksen toteuttamisessa pyritään varmistamaan kilpailuneutraalius myös erilaisten toimijoiden markkinoille pääsyn ja toiminnan mahdollistamisen osalta. Esimerkiksi tarpeettoman korkeat vakuusvaatimukset tai tiukat vakavaraisuusvaatimukset voisivat muodostaa esteen markkinoillepääsulle tai suosia jo vakiintuneita toimijoita ja edelleen vahvistaa niiden asemaa. Ehdotetussa mallissa vähittäismyyjiltä edellytettävät vakuudet olisi sidottu tarveharkintaisuuteen. Vakuuksien muodostamaa markkinoillepääsyn vaikeutumista pyritään puolestaan välttämään sillä, että vakuustarpeen arvioinnissa tulisi huomioida myös vähittäismyyjän sähkönmyyntitoiminnan laajuus tietyn jakeluverkon vastuualueella tulevan kolmen kuukauden ajalta. Sähkönmyyntitoiminnan laajuuden huomioon ottamisen arvioidaan vähentävän ehdotetun mallin kilpailuvaikutuksia myös eri kokoisten vähittäismyyjien välillä.

Markkinapohjainen kuormanohjaus ja jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen

Ehdotetuilla markkinapohjaisella loppukäyttäjän kuormanohjauksella ja jakelupalvelujen tariffien yhtenäistämällä arvioidaan voivan olevan kilpailua edistäviä vaikutuksia niiden edistäessä joustopalvelujen kehittämistä ja tarjoamista. Jakeluverkkoyhtiöiden toteuttamista yö- tai kausisähköohjauksista luopuminen luo mahdollisuuksia kulutusjoustopalveluiden tarjoajille, kun verkkoyhtiöiden ohjauksessa ollut sähkönkulutuksen ohjaus siirtyisi asiakkaiden

sähkönmyyjien ja muiden markkinatoimijoiden vastuulle. Lisäksi muutoksen mahdollistamien uusien palvelujen kehittäminen voivat lisätä liiketoimintamahdollisuuksia ja kilpailua tietojärjestelmien toimittajien osalta. Lisääntyvä markkinaehtoinen kulutusjousto auttaa myös hillitsemään sähkömarkkinoiden hintavaihteluita.

4.2.5 Ympäristövaikutukset

Lisääntyvä jouston hyödyntäminen ja varastointimahdollisuudet parantavat mahdollisuuksia hyödyntää vaihtelevaa, uusiutuvista energianlähteistä peräisin olevaa sähköntuotantoa, mikä puolestaan vähentää tarvetta tukeutua suuren kysynnän tilanteissa ajojärjestyksen mukaisesti käyttöön otettaviin fossiilisiin sähköntuotantomenetelmiin. Näin ollen esitetyillä lainmuutoksilla voi välillisesti olla myönteisiä vaikutuksia puhtaan siirtymän toteutumiseen.

Ehdotuksella ei kuitenkaan arvioida olevan suoria ympäristövaikutuksia.

4.2.6 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

Esityksen ei arvioida heikentävän perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Esityksen arvioidaan turvaavan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellistä oikeusturvaa etenkin esitetyn määräaikaisten sähköntuotantomaksujen irtisanomismaksua, uuden sähköntuotantomaksun voimaantuloa ja valitusten käsittelyä koskevan sääntelyn osalta. Lisäksi liittymisjohdon määritelmän tarkennuksen arvioivaan edistävän elinkeinonvapauden toteutumista.

Sähköntuotantomaksun voimaantuloajan rajoittamista koskevan ehdotuksen katsotaan liittyvän sopimusvapauteen, rajoittaen mahdollisuutta sopia kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettua kotimyyntiä tai etämyyntiä tehdyn sopimuksen voimaantulon ajankohdasta. Ehdotuksen ei kuitenkaan alla kappaleessa 12.2.2 esitetyn perusteluin katsota olevan ristiriidassa perusoikeussääntelyn kanssa.

4.2.7 Viranomaisvaikutukset

Energiavirasto on arvioinut ehdotettujen lainmuutosten kokonaisvaikutuksiksi viraston toimintaan 2 – 2,5 henkilötyövuotta, eli 160 000–200 000 euroa vuodessa. Lisäksi tietojärjestelmien kehityksen arvioidaan aiheuttavan kustannuksia noin 50 000 euroa. Merkittävimpien kustannusvaikutusten arvioidaan syntyvän valvontatehtävistä, yhteislaskutusta koskevan Energiaviraston määräyksen valmistelusta, verkkopalveluiden hinnoitteluun ja hintarakenteisiin liittyvistä tehtävistä sekä sähköntuotanto.fi -järjestelmän kehitystarpeista liittyen verkkopalveluhintojen keräämiseen jakelumaksurakenteiden yhtenäistämisen myötä.

Sähköntuotantomaksujen vertailuvälineestä annettuun lakiin ehdotettavalla muutoksella ei arvioida olevan käytännössä merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Energiavirasto kerää ja julkaisee jo nykyisinkin vähittäismyyjien ostotarjoukset, joilla nämä tarjoutuvat ostamaan loppuasiakkaidensa verkkoon syöttämän sähkön.

Liittämisvelvollisuutta koskevien viranomaisvaikutusten arvioidaan jäävän vähäisiksi, rajautuen lähinnä kyseisten velvoitteiden noudattamisen valvontaan, mikä ei vaatisi erityisiä valvonnan järjestämiseen tai toteuttamiseen liittyviä toimia.

Valtiontalouden menokehyksissä vuosille 2025–2028 ei ole varattu lisärahoitusta esitettyjen lainmuutosten Energiavirastolle aiheuttamille resurssitarpeille. Hallitus on vuosia 2025–2028 koskevan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä todennut, että valtion organisaatioiden tulee varmistaa EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä tulevien uusien velvoitteiden hoitaminen pääsääntöisesti nykyisten määrärahojen puitteissa. Mahdollisista lisämäärärahoista päätetään osana valtion talousarvioesitystä/julkisen talouden suunnitelmaa.

Sopimussääntelyä koskevien muutosten sekä yhteislaskutettavien kuluttajasaatavien perintää koskevien säännösten arvioidaan voivan lisätä jonkin verran yhteydenottoja kuluttajaneuvontaan ja kuluttajariitalautakuntaan, mistä ei kuitenkaan arvioida syntyvän tarvetta uusille resursseille.

4.2.8 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Toimitusvarmuuden parantuminen ja sähkömarkkinoiden tehokkuus

Uusiutuvan, vaihtelevaluonteisen tuuli- ja aurinkosähkön määrä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti Suomen sähköjärjestelmässä. Vaihtelevan sähköntuotannon määrän arvioidaan lisääntyvän myös jatkossa voimakkaasti. Lämpövoiman väheneminen ja vaihtelevan sähköntuotannon voimakas lisääntyminen johtavat sähköjärjestelmän inertian vähenemiseen ja edellyttävät myös sähköjärjestelmän jouston lisäämistä.

Ehdotettujen sääntelymuutosten arvioivaan lisäävän jouston hyödyntämistä markkinoilla. Tehopohjainen jakelupalveluiden hinnoittelu muuttaa huipputehoon kohdistuvaa kulutusta kalliimmaksi, ja näin ollen sen arvioidaan siirtävän kulutusta pois huipputehotunneilta ja vähentävän huipputehon tuottamisen edellyttämän kapasiteetin tarvetta. Tehomaksu myös kohdistaisi eri asiakkaiden sähköjärjestelmälle aiheuttamia kustannuksia nykyistä tasapuolisemmin. Markkinapohjaisen kuormanohjauksen arvioidaan edistävän entistä joustavampaa kulutuksen mukauttamista markkinoiden vaihteluihin. Näin voidaan parantaa esimerkiksi sähkön toimitusvarmuutta kulutusjouston lisääntymisen myötä. Markkinapohjaiseen kuormanohjaukseen siirtyminen lisäisi myös mahdollisuuksia palvelujen kehittämiselle sekä uudelle kilpailulle toiminnalle sähkömarkkinoilla.

Sähkömarkkinalakia ehdotetaan tarkennettavaksi myös voimalaitosten ja niiden yhteydessä olevien energiavarastojen muodostamisen niin sanottujen hybridiliittymien liittämisen osalta tavalla, joka mahdollistaisi yksiselitteisesti yhden tai useamman voimalaitoksen ja niihin kytkeytyvän yhden tai useamman energiavaraston muodostaman kokonaisuuden liittämisen sähköverkkoon kokonaisuuden yhteisellä liittymisjohdolla. Ehdotuksen arvioidaan käynnistävän nopeasti investoinnit tuuli- ja aurinkovoimalaitosten yhteyteen rakennettaviin energiavarastoihin. Ehdotus edistää tältä osin sähköjärjestelmän joustoa energiavarastojen osallistuessa sähkömarkkinoille, tasoittaa uusiutuviin energialähteisiin perustuvien voimalaitosten vaihtelevaa tuotantoa häiriötilanteissa, edesauttaa tuuli- ja aurinkosähkön tuottajien tuotantoennusteiden virheiden korjaamista ja tarkentaa siten tuotetun sähkön hinnan määräytymistä sekä vakauttaa suuntaajakytkettyjen voimalaitosten määrän kasvun vaikutuksia sähköjärjestelmän inertian vähenemiseen energiavarastojen osallistuessa voimalaitoksen tavoin verkon loissähkön ja jännitteen säätöön.

Lisääntynyt joustojen hyödyntäminen voi auttaa välttämään investointeja jakeluverkkojen kapasiteetin lisäämiseen. Kun verkkoja ei tarvitsisi mitoittaa harvinaisten häiriötilanteiden tai kulutuspiikkien mukaan, jakeluverkonhaltijoiden arvioidaan voivan käyttää verkkojaan nykyistä tehokkaammin. Verkon mitoittaminen joustopalvelut huomioiden voi tuoda

kustannussäästöjä jakeluverkonhaltijoille ja näin hyötyjä kaikille niiden asiakkaille. Joustopalveluista arvioidaan olevan hyötyä myös jakeluverkkojen toimitusvarmuuden kannalta. Pohjoismaiset jakeluverkkoyhtiöt ovat arvioineet Pohjoismaisen ministerineuvoston teettämässä selvityksessä¹¹ vuonna 2017 joustopalveluiden tuovan jakeluverkkoyhtiöille lisäarvoa erityisesti pitkällä aikajänteellä. Suomalaiset jakeluverkkoyhtiöt arvioivat positiivisten vaikutusten kohdistuvan erityisesti alemmille verkkotasoille, joilla jousto voisi tasata kulutuspiikkejä ja siten olla eduksi jakeluverkon siirtorajoitusten hallinnassa. Elokuussa 2021 voimaan tulleet kehittämisvelvollisuuden muutokset huomioiden jouston avulla voitaisiin tulevaisuudessa lykätä tai välttää kokonaan siirtokapasiteettia kasvattavia investointeja. Nykyinen sähköjakeluverkko on kuitenkin mitoitettu pääsääntöisesti melko vahvaksi johtuen sähkölämmityksen suuresta osuudesta ja myös sähkönsiirtoteknisistä syistä. Joustojen laajemman hyödyntämisen tuomien pitkän aikavälin taloudellisten säästöjen suuruuden arviointi on kuitenkin hankalaa. Investointitarpeen ja –kustannusten väheneminen voisi pidemmällä aikavälillä vaikuttaa myös siirtohintoja alentavasti.

Lyhyemmällä liittämisajoilla nopeutetaan sähkömarkkinoiden kehitystä kohti hajautetumpaa ja puhtaampaa sähköntuotantoa ja irtautumista fossiilisista polttoaineista. Lyhyemmät kytkentäajat mahdollistavat sähköön tuotannosta johtuvia hintavaihteluita tasaavien ja verkon toimintavarmuutta parantavien järjestelmien, kuten energiavarastojen, nopeampaa kytkemistä verkkoon.

Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotuksilla ei ole merkittäviä vaikutuksia ihmisten tai ihmisryhmien yhdenvertaisuuteen sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Yhteislaskutus

Ehdotettu lainsäädäntö jättäisi kunkin myyjäyhtiön valittavaksi, millaisia laskutusmalleja se haluaa tarjota. Vaihtoehtoisesti voitaisiin säätää, että vähittäismyyjälle olisi aina pakollista tarjota vähintään joko erillislaskua tai yhteislaskua taikka molempia. Pakollisen yhteislaskutuksen hyötynä olisi pienemmät kustannukset, sillä päällekkäisiä laskutusjärjestelmiä ei tarvittaisi, kun jakeluverkonhaltijat voisivat luopua laskutuksesta kokonaan. Pakollisessa yhteislaskutuksessa kaikki loppukäyttäjät tai mallin rajauksesta riippuen ainoastaan kuluttajat saisivat yhden yhdistetyn laskun, jossa on sekä sähköjakelun että sähkönnmyynnin kustannukset.

Tarjottavien laskutusmallien valinnan jättämisen myyntiyhtiöiden harkintaan arvioidaan kuitenkin soveltuvan kilpailluille markkinoille, jossa vähittäismyyjät toimivat, ja joissa asiakas voi halutessaan valita sähkönnmyyntiyhtiön myös laskutusmalliin liittyvin perustein. Yhtiöt voivat näin arvioida oman liiketoimintamallinsa lähtökohdista, kannattaako niiden tarjota pelkkää erillislaskutusta tai yhteislaskutusta vai molempia. Lisäksi malli, jossa yhteislaskutus

¹¹ Nordic Council of Ministers: Demand side flexibility in the Nordic electricity market – From Distribution System Operator Perspective, TemaNord 2017:564, <http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1164981/FULLTEXT01.pdf>

olisi vähittäismyyjille pakollista, ja lisäksi myyjien edellytettäisiin asettavan vakuus jakeluverkonhaltijan saatavien turvaamiseksi, voisi osoittautua haasteelliseksi uusien yritysten markkinoillepääsyn suhteen.

Yhteislaskutus voitaisiin toteuttaa erilaisin mallein myös sen osalta, onko asiakkaalla erilliset myynti- ja verkkopalvelusopimukset vai yksi integroitu sopimus. Integroidussa sopimusmallista asiakkaalla on sopimus ainoastaan sähkönmyyjän kanssa ilman suoraa sopimussuhdetta jakeluverkonhaltijaan, joka kuitenkin vastaa mittarin lukemisesta sekä muista verkonhaltijan velvoitteista. Luottotappioriski asiakkaasta on pääsääntöisesti sähkönmyyjällä tai sitten se on jaettu myyjän ja jakeluverkonhaltijan välillä niin, että myyjä voi saada hyvitystä jakeluverkonhaltijalta maksamattomista sähköjakelun kustannuksista. Kyseinen järjestelmä tarkoittaisi merkittävää muutosta Suomessa käytössä olevaan sähkömarkkinoiden toimintamalliin. Tältä osin nähdään perustellumpana ehdotuksen mukainen yhteislaskutuksen malli, jossa muutos rajautuu laskutuskäytäntöön.

Ehdotuksen mukaan yhteislaskutusta voisi tarjota loppukäyttäjille, joiden sähkökäyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella tai jonka sähkökäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa. Vaihtoehtona rajaukselle voitaisiin nähdä malli, jossa myyjällä olisi halutessaan mahdollisuus tarjota yhteislaskutusta myös kyseiset rajat ylittävälle loppukäyttäjille. Ratkaisun osalta ongelmalliseksi arvioidaan kuitenkin se, että vähittäismyyjän päätöksestä tapahtuva yhteislaskutuksen laajentaminen suurempiin loppukäyttäjiin tarkoittaisi käytännössä jakeluverkonhaltijan yhteislaskutukseen liittyvän luottoriskin yksipuolista kasvattamista.

Ehdotetun mallisessa yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välillä sovellettavat ehdot määriteltäisiin lainsäädännössä ja Energiaviraston määräyksellään vahvistamissa yleisissä ehdoissa. Yhteislaskutuksen tehokkaan ja tasapuolisen toteuttamisen osalta olisi perusteltua, että keskeisten ehtojen määrittely ei jäisi yksittäisten jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien välisten sopimusten varaan. Älyverkkotyöryhmän ja älyverkkoforumin keskusteluissa esillä oli lisäksi malli, jossa tarkemmat ehdot määriteltäisiin toimialan tekemällä puitesopimuksella. Kilpailuneutraliteetin näkökulmasta puitesopimuksen laatiminen tulisi olla verkonhaltijoiden tehtävä, sillä nämä eivät luonnollisina monopoleina ole keskenään kilpailevassa asemassa. Tällöin huomioitava olisi kuitenkin se, että olisivatko jakeluverkonhaltijan kanssa samassa konsernissa toimivat myyntiyhtiöt kilpailullisesti erilaisessa asemassa verrattuna itsenäisiin myyntiyhtiöihin. Kuitenkin myös puitesopimusjärjestely edellyttäisi, että yhteislaskutuksen keskeiset piirteet sekä toimijoiden oikeudet ja velvoitteet olisi säännelty laissa, asetuksissa tai Energiaviraston vahvistamissa ehdoissa. Näin ollen arvioidaan, että puitesopimuksen rooli jäisi mallissa verrattain vähäiseksi, ja sen hyödyt suhteessa hallinnolliseen taakkaan ja mahdollisiin kilpailuneutraliteettikysymyksiin mahdollisesti rajallisiksi.

Ehdotetussa mallissa jakeluverkonhaltija voisi tiettyjen ehtojen täytyessä edellyttää vähittäismyyjää asettamaan vakuuden turvaamaan jakeluverkonhaltijan yhteislaskutukseen liittyviä saatavia. Vaihtoehtoisesti vakuus voitaisiin edellyttää tasapuolisesti kaikilta yhteislaskutukseen osallistuvilta vähittäismyyjiltä. Suoraan kaikkiin vähittäismyyjiin kohdistuvan vakuusvaateen arvioidaan kuitenkin aiheuttavan turhia kustannuksia, jotka lopulta siirtyisivät asiakkaiden maksettavaksi. Lisäksi automaattinen velvoite vakuuden asettamiseksi voisi vaikeuttaa uusien toimijoiden markkinoille tuloa. Tarveperusteinen vakuus nähdään näiltä osin perustellumpana ratkaisuna.

Älyverkkotyöryhmän ja älyverkkoforumin keskusteluissa oli esillä ehdotus, jossa vakuustarpeen arviointi, laskenta ja päivitys tapahtuisi keskistetyksi esimerkiksi Datahubissa,

josta myyntiyhtiökohtainen tieto olisi jakeluverkonhaltijan noudettavissa. Vaikka malli voisi tuoda tehokkuushyötyjä, muodostuisi ongelmaksi se, että käytännössä Datahubiin syntyisi tällöin vähittäismyyjiä koskeva luottorekisteri.

Vakuuksien hallinnointiin voidaan nähdä vaihtoehtoisia ratkaisuja. Keskusteluissa on esimerkiksi noussut esiin ehdotus, jonka mukaan tehtävä olisi keskitetty viranomaiselle. Koska vapaaehtoinen yhteislaskutus voidaan nähdä vähittäismyyjien kilpailtuun liiketoimintaan liittyvänä toimenä, eivätkä kaikki vähittäismyyjät välttämättä ota yhteislaskutusta käyttöön eikä kaikilta vaadittaisi vakuutta, tulisi tällöin julkisin varoin katettavaksi osaa vähittäismyyjistä koskevan järjestelmän perustamis- ja hallinnointikulut. Vakuuksien ohella älyverkkotyöryhmän asiantuntijakuulemisissa esillä on ollut esimerkiksi talletussuojarahaston tyyppinen vakuusrahasto, jota kaikki vähittäismyyjät rahoittaisivat. Kyseinen malli soveltuisi kuitenkin huonosti vapaaehtoiseen yhteislaskutukseen. Lisäksi kaikki vähittäismyyjät vastaisivat tällöin yhteisvastuullisesti mahdollisesta yksittäisen vähittäismyyjän maksulaiminlyönnistä. Lisäksi Älyverkkoforumin asiantuntijakuulemisissa nostettiin esille vakavaraisuusvaatimusten käyttö vakuuksien sijasta. Pelkän vakavaraisuusvaatimuksen käyttö voisi kuitenkin sulkea yhteislaskutuksen piiristä vähittäismyyjiä, joiden vakavaraisuus on heikko, eivätkä vähittäismyyjät voisi vaikuttaa tilanteeseen samoin kuin ehdotetussa mallissa asettamalla vakuuksia.

5.1.2 Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen

Nykytilanteessa sähkömarkkinalain 54 §:ssä ei määritellä sähkönjakelupalvelujen hintakomponentteja tai -rakenteita. Käytännössä jakelumaksut ovat kuitenkin jo nyt koostuneet perusmaksusta ja energiamaksusta sekä tehomaksusta etenkin suurempien sähkönkäyttäjien osalta. Lisäksi suurilla sähkönkäyttäjillä jakelumaksuun on voinut sisältyä loistehokomponentti. Hintarakenteet ja aikajaotukset voivat vaihdella yhtiökohtaisesti, mikä voi vaikeuttaa esimerkiksi joustopalvelujen kehittämistä.

Ehdotettu sääntely jättäisi edelleen verkonhaltijan harkintaan sen, mitä jakelumaksutyyppisiä se tarjoaa, ja edellyttäisi, että loppukäyttäjille tulee tarjota näiden tarpeisiin soveltuvia, aikajaotukseltaan ja hintarakenteeltaan erilaisia sähkönjakelupalvelutuotteita. Esimerkiksi siirtyminen sähkön jakelumaksuissa pelkästään muuttuviin maksuihin tarkoittaisi, että suuret sähkönkäyttäjät maksaisivat perusteettomasti pienemmän kulutuksen omaavien käyttäjien kustannuksia. Toisaalta pelkästään kiinteisiin maksuihin perustuva järjestelmä kohdistaisi hintaraskuutta perusteettomasti pieniin käyttäjiin.

Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistämistä on ehdotettu määrättävän tarkemmin Energiaviraston määräyksellä lainsäädäntöön asetettujen tariffirakenteiden mukaisesti. Toisena vaihtoehtona sääntelytasolle tarkasteltiin jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistämistä valtioneuvoston asetuksella. Jos tariffirakenteesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella ongelmaksi nousisi sähkömarkkinadirektiivin vaatimus Energiaviraston riippumattomuudesta ratkaista direktiivillä sääntelyviranomaisen tehtäväksi säädettyjä kysymyksiä. Yksi keskeisimmistä sääntelyviranomaiselle direktiivin nojalla annettavista tehtävistä on vahvistaa tai hyväksyä avointen kriteerien mukaisesti siirto- tai jakelutariffit tai niiden laskentamenetelmät tai molemmat. Unionin tuomioistuin on antanut useita ratkaisuja kansallisen sääntelyviranomaisen riippumattomuuteen tariffien tai niiden laskentamenetelmien vahvistamista koskien (mm. asiat C-274/08 *komissio v Ruotsi*, C-474/08 *komissio v Belgia*, C-771/18 *komissio v Unkari*, C-718/18 *komissio v Saksa*). Sääntelyviranomaiselle sähkömarkkinadirektiiveissä annettu toimivalta estää sen, että verkkopalvelumaksujen yksityiskohtaiset laskentamenetelmät määritettäisiin kansallisesti laissa tai asetuksessa.

5.1.3 Markkinapohjainen kuormanohjaus

Nykyisin yleisesti käytössä olevan yö-päivä -ohjauksen vaikutus loppukäyttäjän sähköenergiakustannuksiin voi vähentyä sähkön markkinahinnan vaihteluiden yleistyessä ja erittäin edullisten hintojen esiintyessä myös päiväaikaan. Markkinapohjainen kuormanohjaus mahdollistaakin joustavamman kulutuksen reagoinnin hinnanvaihteluihin etenkin niille asiakkaille, jotka nyt ovat yö-päivä ohjauksen piirissä.

Älyverkkotyöryhmä linjasi, että kulutusjouston tulisi olla kilpailtua liiketoimintaa. Täysi luopuminen jakeluverkonhaltijoiden kuormanohjauksesta ilman järjestelmän kehittämistä markkinaehtoisien mallien toteuttamiseksi voisi johtaa siihen, että kulutuksen ajoittumisesta saatavia joustohyötyjä menetettäisiin, ja kulutus ajoittuisi aiempaa vähemmän esimerkiksi yöaikaan. Vastaavasti kulutusjoustosta saatava hyöty menetettäisiin, jos jakeluverkonhaltijan kuormanohjauksesta luovuttaisiin kokonaisuudessaan. Tällöin kuormanohjauksen hyödyntäminen jäisi sen varaan, että loppukäyttäjä aktivoisi markkinapohjaisen kuormanohjauksen.

Kuluttajat ovat ottaneet jo laajassa mittakaavassa käyttöön muita kuin mittarin kautta tehtäviä keinoja omien kuormiensa ohjaamiseen. Muut keinot vaihtelevat yksinkertaisista kellokytkimistä laajoihin kotiautomaatioratkaisuihin. Näille kaikille vaihtoehdoille on edelleen paikkansa. Älymittarin kautta toteutettava markkinapohjainen kuormanohjaus toisi yksinkertaisen ja edullisen vaihtoehdon etenkin niille asiakkaille, joilla on jo nyt kytkettynä kuormia yö-päivä –ohjauksessa, tai kohteissa, jossa kytkentä on yksinkertaista toteuttaa.

Ehdotuksessa Datahubin tehtäväksi määriteltäisiin kuormanohjausrajapinnan ylläpitäminen. Fingrid Oyj:n järjestämässä kuormanohjausrajapinnan määrittelyä selvittäneessä työryhmässä esillä oli myös vaihtoehto Datahubista erillään toteutettavasta Joustohubista. Eri toteutusvaihtoehdot arvioitiin kuitenkin työryhmässä laadullisesti riittävän hyväksi, eikä niihin katsottu liittyvän merkittäviä laadullisia eroja. Joustohub nähtiin hyvänä vaihtoehtona sen vuoksi, ettei siihen liittyisi jo olemassa olevien järjestelmien asettamia teknisiä ja aikataulullisia rajoitteita. Toisaalta rajapinnan toteutumiseen ja vastuutahoon arvioitiin liittyvän epävarmuuksia. Lisäksi rajapinnan toteuttaminen erillisen Joustohubin kautta arvioitiin merkittävästi kalliimmaksi vaihtoehdoksi kuin rajapinnan toteuttaminen Datahubissa.

5.1.4 Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajan rajoittaminen

Kuluttaja-asiamies ehdotti sähkönmyyntisopimusten voimaantuloajan rajoittamiselle vaihtoehtona sitä, että kuluttaja voisi saada uuden sopimuksen raukeamaan, jos aiempi määräaikaan sopimus estäisi sen voimaantulon. Ratkaisu edellyttäisi kuitenkin kuluttajalta aktiivista toimintaa sopimuksen rauettamiseksi, ja ehdotuksen mukaisen uuden sopimuksen voimaantuloajan rajoittamisen katsotaankin olevan kuluttajan kannalta selkeämpi vaihtoehto. Koska sopimuksen raukeamisen vaatimista olisi haastavaa sitoa tiettyyn ajankohtaan, lisäisi tämä epäselvyyttä myös vähittäismyyjän osalta.

5.1.5 Määräaikaisen sopimuksen irtisanomismaksun sääntely

Yleisten sähkönmyyntiehtojen (SME 2014) 10.3 kohdan mukaan määräaikaisen myyntisopimuksen päättyessä käyttäjästä johtuvasta syystä ennen määräaikaan muissa kuin ehtojen kohdissa 10.2.1–10.2.5 mainituissa tilanteissa on myyjällä oikeus periä käyttäjältä kohtuullinen sopimussakko, jos siitä ja sen määrästä on yksilöllisessä myyntisopimuksessa erikseen sovittu. Ehdotettua uutta 92 a §:ää pääosin vastaavaa ehtoa on näin ollen käytännössä jo sovellettu osana yleisiä sähkönmyyntiehtoja. Asian merkittävyyden ja irtisanomismaksujen

kuluttajiin kohdistuvien taloudellisten vaikutusten vuoksi katsotaan kuitenkin, että asiasta on syytä säätää lain tasolla.

5.1.6 Liittymisjohdon määritelmä

Energiavarastojen liittämistä koskevan ehdotuksen vaihtoehtona on jättää sähkömarkkinalain 3 §:n 5 kohdan liittymisjohdon määritelmä ennalleen. Vaihtoehdon vaikutuksena on, ettei voimalaitosten yhteyteen rakenneta samaan liittymään energiavarastoja. Vaihtoehdossa ehdotetun muutoksen positiiviset vaikutukset Suomen sähköjärjestelmään jäisivät saavuttamatta. Erilliset akkuvarastot vaikuttaisivat tällöin sähköjärjestelmässä tasasähköä tuottavien voimalaitosten tapaan.

5.1.7 Korvaus verkkoon syötetystä uusiutuvista energianlähteistä tuotetusta sähköstä

RED II –direktiivin 21 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kuluttajilla, jotka itse tuottavat uusiutuvaa energiaa joko yksin tai aggregaattorien kautta, on oikeus saada verkkoon syöttämästään uusiutuvista energialähteistä itse tuottamastaan sähköstä korvaus, tapauksen mukaan myös tukijärjestelmien välityksellä, joka vastaa syötetyn sähkön markkina-arvoa ja jossa voidaan ottaa huomioon sen pitkän aikavälin arvo sähköverkolle, ympäristölle ja yhteiskunnalle. Direktiivin velvoite voitaisiin vaihtoehtoisesti panna täytäntöön myös vähittäismyyjille asetettavan ostovelvoitteen muodossa. Ostovelvoite voitaisiin toteuttaa joko markkinahintaan tai vaihtoehtoisesti säänneltyyn hintaan ja tukijärjestelmään perustuen. Kumpikaan näistä vaihtoehdoista ei ole Suomessa tarpeen, koska kilpailevien vähittäismyyjien markkinaehtoisia ostotarjouksia on loppuasiakkaiden saatavilla useita kymmeniä vaihtoehtoja. Vaihtoehtoiset järjestelmät jäykistäisivät nykyisin hyvin toimivaa markkinaa. Lisäksi tällaiset sääntelyyn tai valtiontukeen perustuvat järjestelmät aiheuttaisivat ylimääräisiä kustannuksia valtiolle.

5.1.8 Liittämisvelvollisuus

Käytettävissä olevan verkkokapasiteetin julkaisemisen sekä liittämispyyntöjen tilasta annettavien tietojen osalta direktiivi mahdollistaisi säätää kansallisesti, ettei mainittuja velvoitteita sovelleta sellaisiin integroituneisiin sähköalan yrityksiin, joilla on vähemmän kuin 100 000 verkkoon liitettyä asiakasta tai jotka toimittavat sähköä pieniin erillisiin verkkoihin. Jäsenvaltio voisi soveltaa myös pienempää kynnysarvoa. Kansallisen liikkumavaran käyttö kuitenkin rajoittuu integroituneisiin sähköalan yrityksiin, jollaisia Suomessa on vain osa jakeluverkonhaltijoista. Tämän vuoksi kansallisen liikkumavaran käyttö johtaisi jakeluverkonhaltijoiden ja niiden asiakkaiden asettamiseen erilaiseen asemaan, mikä ei olisi perusteltua.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Yhteislaskutus

Ruotsi

Ruotsissa loppukäyttäjä tekee erilliset sopimukset sähkönmyynnistä ja –jakelusta. Yhteislaskutuksen käyttö on mahdollista perustuen loppukäyttäjän sekä sähkönmyyjän tai tämän kanssa samaan konserniin kuuluvan verkkoyhtiön tai kolmannen, välikätenä toimivan osapuolen väliseen vapaaehtoiseen sopimukseen. Viranomainen ei valvo kyseisten sopimusten tekemistä tai niissä sovellettavia ehtoja. Yhteislaskutuksissa loppukäyttäjä maksaa koko laskun

sähkönmyyjälle, joka tilittää verkkoyhtiölle tämän osuuden. Yhteislaskutus on tavanomaista erityisesti tilanteissa, joissa verkkoyhtiö ja sähköntuottaja kuuluvat samaan konserniin.

Ruotsissa ei käytetä vakuuksia osana yhteislaskutuksen riskienhallintaa. Mikäli sähköntuottaja ei maksa verkkoyhtiölle sähkönsiirtoa koskevaa osuutta, verkkoyhtiö voi vaatia suoritusta loppukäyttäjältä, joka voi puolestaan vaatia suoritusta sähköntuottajalta.

Valvontaviranomainen teki ehdotuksen sähkölainsäädännön kehittämisestä vuonna 2017, jonka osana ehdotettiin pakollista yhteislaskutusta. Kyseisessä mallissa asiakas tekisi edelleen erilliset sopimukset verkkoyhtiön ja sähköntuottajan kanssa. Sähköntuottaja toimisi verkkoyhtiön edustajana ja laskuttaisi loppukäyttäjää sekä sähköntuotannosta että -siirrosta, joiden vaikutus laskun loppusummaan tulisi laskulla eritellä selkeästi. Mallissa verkkoyhtiö olisi velvollinen suostumaan yhteislaskutukseen sähköntuottajan pyynnöstä. Luottoriskin asiakkaan maksamattomuudesta kantaisi sähköntuottaja, myös verkkoyhtiön osalta. Jos olisi perusteltua syitä uskoa, ettei sähköntuottaja maksaisi verkkoyhtiölle sille kuuluvaa osuutta, voisi verkkoyhtiö vaatia ennakkosuoritusta sähköntuottajalta. Lisäksi olisi mahdollista päättää sähköntuottajan oikeus myydä sähköä sellaisiin sähköntuottoaikoihin, joissa sähköntuottaja ei maksaisi verkkoyhtiölle kuuluvaa osuutta.

Norja

Norjassa on mahdollisuus yhteislaskutukseen, josta on myös voimassa olevaa sääntelyä kotitalousasiakkaiden osalta. Yhteislaskutus perustuu verkkoyhtiön ja sähköntuottajan väliseen sopimukseen. Sellaisten verkkoyhtiöiden, jotka haluavat tarjota yhteislaskutuksen mahdollisuutta, on tarjottava sitä yhdenvertaisin ja syrjimättömin ehdoin kaikille halukkaille sähköntuottajille. Lisäksi sähköntuottajan on tarjottava yhteislaskutusta kaikille niille kotitalousasiakkaille, jotka on yhdistetty sellaisen verkkoyhtiön verkkoon, jonka kanssa sähköntuottajalla on voimassa oleva sopimus yhteislaskutuksesta. Viranomainen valvoo sääntelyn noudattamista.

Verkkoyhtiö päättää siitä, vaatiiko se vakuuksia sähköntuottajalta. Mikäli se vaatii vakuuksia, samaa on vaadittava yhtäläisin ehdoin jokaiselta verkkoyhtiön piirissä toimivalta sähköntuottajalta. Mahdollisissa vakuusjärjestelyissä sähköntuottaja antaa pankkitakauksen, joka voi määrältään vastata enintään sähköntuottajan asiakkaana olevien kuluttajien mittauspisteiden kuukausittaisesta keskimääräisestä verkkotariffien summaa. Viranomainen vahvistaa, mikä on keskimääräinen verkkotariffi.

Jos sähköntuottaja ei maksa verkkoyhtiön saatavaa yhdeksän päivän kuluessa maksumuistutuksesta, verkkoyhtiö voi irtisanoa sopimuksen. Lisäksi kumpikin kyseisen sopimuksen osapuoli voi irtisanoa sopimuksen, jos vastapuoli ei noudata yhteislaskutusta koskevaa sääntelyä.

Tanska

Tanskassa on käytössä yhden laskun malli, eikä siitä ole mahdollista poiketa. Loppukäyttäjä tekee sopimuksen vain sähköntuottajan kanssa, joka puolestaan ostaa verkkoyhtiön palvelut. Verkkoyhtiö on siten sopimussuhteessa vain sähköntuottajan kanssa eikä se voi periä saataviaan loppuasiakkaalta. Myös sähköveron tilittämisvelvollisuus on siirretty verkkoyhtiöltä sähköntuottajille. Verkkoyhtiön ja sähköntuottajan välinen sopimus pohjautuu molempia osapuolia edustavan energiayhdistyksen vakiosopimukseen, ja verkkoyhtiöt toimittavat lopulliset sopimukset viranomaiselle (Danish Utility Regulator) hyväksyttäväksi.

Verkkoyhtiö voi tietyin vakiosopimuksessa sovituin edellytyksin vaatia vakuuksia sähkönmyyjältä. Perusteet liittyvät vähäistä suurempien saatavien toistuviin viivästymisiin tai vähäistä suuremman yksittäisen saatavan maksamattomuuteen useammista muistutuksista huolimatta, matalaan luottoluokitukseen, negatiiviseen omaan pääomaan ja tiettyihin muihin kirjanpidollisiin tai tilintarkastukseen liittyviin puutteisiin. Vakuusarviointi ja -järjestelyt toteutuvat sähkönmyyjän ja verkkoyhtiön kahdenvälisessä menettelyssä. Verkkoyhtiö voisi käyttää vakuutta, mikäli sähkönmyyjä ei ole suorittanut verkkoyhtiölle kuuluvaa osuutta eräpäivään mennessä, ja vaatia sähkönmyyjää täydentämään vakuuden käytetyltä osaltaan.

Verkkoyhtiöt jakavat tietoja sähkönmyyjien kanssa palveluhubissa, joka on pakollinen markkinoilla toimiville sähkönmyyjille. Riskienhallintajärjestelyyn sisältyy verkkoyhtiön mahdollisuus pyytää huvia tarvittaessa poistamaan sähkönmyyjä verkkoalueelta.

Saksa

Saksassa verkkoyhtiön ja verkon käyttäjän välinen suhde määräytyy verkon käyttöä koskevan sopimuksen ja toimittajaa koskevan puitesopimuksen pohjalta. Verkon käyttöä koskeva sopimus perustuu Saksan sääntelyviranomaisen Bundesnetzagentur (BNetzA) määrittelemään standardiin. Sopimuksessa verkon käyttäjä voi olla toimittaja tai loppukäyttäjä. Tyypillisesti kyse on suuremmista yhtiöasiakkaista, sillä kotitalousasiakkaat ja rajatun sähkön kuluttavat muut loppukäyttäjät eivät tavallisesti solmi erillistä verkon käyttöä koskevaa sopimusta, vaan heidän sopimuksensa sähkönmyyjän kanssa kattaa mainitun puitesopimuksen myötä myös sähköverkon käytön. Yhteislaskutuksessa on eriteltävä verkkoyhtiölle ja sähkönmyyjälle kuuluvat osuudet. Sen sijaan enemmän sähköä käyttävillä loppukäyttäjillä voi siten olla erilliset sähkönmyynti- ja verkkosopimukset. Puitesopimuksessa ei edellytetä sähkönmyyjiltä vakuuksia, mutta tästä on mahdollista poiketa kahdenvälisin sopimuksin.

Energiaviraston selvitys vuonna 2021

Energiavirasto on vuonna 2021 kartoittanut muiden maiden yhteislaskutusta koskevia käytäntöjä Euroopan maiden energiaregulaattoreille tehdyllä sähköpostikyselyllä. Kyselyyn vastasi 11 maata, ja kaikissa vastanneissa maissa käytössä olleet mallit erosivat toisistaan. Useimmiten yhteislaskutus liittyi tilanteeseen, jossa asiakas tekee yhden sopimuksen, joka kattaa yhtäältä sähkön myynnin sekä sen jakelun, mutta se oli joissain tapauksissa mahdollista myös tilanteissa, joissa on tehty erilliset sopimukset. Yhteislaskutuksen mahdollistaminen oli verkonhaltijoille pakollista Alankomaissa, Kroatiassa ja Unkarissa.

Pääsääntöisesti yhteislaskutusta oli mahdollista soveltaa rajoituksetta eri asiakasryhmiin, mutta neljässä maassa oikeus oli rajattu vain kotitalousasiakkailla ja/tai pienille yritysasiakkailla. Energiaviraston selvityksen mukaan erityisiä vakavaraisuusvaatimuksia ei ollut asetettu yhdessäkään maassa. Tavanomaisesti sähkönmyyjä vastasi asiakkaan luottotappioista sekä tähän kohdistuvista perintätoimista, samoin kuin loppukäyttäjän vakuusvaatimuksista. Itävallassa, jossa käytössä oli vapaaehtoinen yhteislaskutus, sen sijaan luottotappiot jaettiin erillisten sähkönmyynti- ja verkkosopimusten osoittamassa suhteessa, ja puolestaan Kroatiassa, jossa yhteislaskutus oli pakollista, luottotappioiden jakamisesta sovittiin erikseen sähkönmyyjän ja verkkoyhtiön välisessä sopimuksessa.

Useassa maassa verkonhaltijoiden ja myyjien puite- tai kahdenväliset sopimukset määrittävät verkkopalvelumaksujen tilitystä myyjiltä verkonhaltijoille sekä verkonhaltijan saatavien turvaamista koskevat menettelytavat. Kyselyn perusteella yleisin saatavien turvaamisjärjestely on vakuusmenettely, jonka yksityiskohdat vaihtelevat maittain.

5.2.2 Jakelumaksujen rakenteiden yhtenäistäminen ja tehotariffit

Euroopassa tariffirakenteet koostuvat pääosin kolmesta komponentista: energiakomponentista (€/kWh), tehokomponentista (€/kW) ja kiinteästä komponentista (€/vuosi). Energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston (ACER) raportin¹² mukaan valtaosassa EU:n jäsenvaltioita on käytössä joko energiakomponentin ja kiinteän komponentin tai tehokomponentin ja energiakomponentin yhdistelmä. Kolmessa jäsenvaltiossa on käytössä vain energiakomponentti kaikille loppukäyttäjille, kun taas missään jäsenvaltiossa ei ole käytössä vain tehokomponenttia tai pelkkää kiinteää maksua. Tehokomponenttia sovelletaan osana jakelumaksua kaikille loppukäyttäjryhmille Kroatiassa, Tšekissä, Kreikassa, Latviassa, Portugalissa, Slovakiassa, Sloveniassa, Espanjassa, Ranskassa, Maltalla, Alankomaissa ja Puolassa. Lisäksi joissain jäsenvaltioissa, kuten Suomessakin, tehokomponentti on voinut olla käytössä osalla loppukäyttäjistä. Pääosassa jäsenvaltioita energiakomponentilla on ollut suurempi painoarvo kuin tehokomponentilla, kun taas kiinteän komponentin osuus on kaikissa jäsenvaltioissa ollut vähäisempi.

Sekä energia- että tehopohjaisilla komponenteilla on kuitenkin monia mahdollisia malleja. Aikajaotellut tariffit ovat pohjoismaista olleet yleisimmin käytössä Suomessa. Muualla Euroopassa aikajaoteltuja tariffeja on käytetty esimerkiksi Ranskassa, Iso-Britanniassa sekä Saksassa. Tehokomponentin määrittelyssä on EU-jäsenvaltioissa hyödynnetty esimerkiksi käytettyä maksimitehoa (ml. tiettyyn ajankohtaan sidottu) tai sopimukseen tai liittymän enimmäistehoa.

Esimerkiksi Ranskassa käyttöaika- ja vaihtuvahuipputariffeja on käytetty 50 vuoden ajan useilla jännitetasoilla päivittäisen ja kausiluonteisen huipun ajamiseen. Yhdessä ohjatun vedenlämmityksen kanssa nämä tariffit ovat siirtäneet noin 10 GW kulutuksen aamun ruuhkajasta yöhön. Keskijännitetasolla verkkotariffeilla on viisi ajanjaksoa: vuosihuippu, korkea sesonkihuippu, matala sesonkihuippu ja sesonkiaika ruuhkahuippujen ulkopuolella (matala ja kokea sesonki). Tutkimukset viittaavat siihen, että keskijännitetasolla paikalliset ja kansalliset huippupäivät ovat samat 80–90% ajasta.

Ruotsi

Ruotsissa pienasiakkaiden jakelumaksut ovat historiallisesti sisältäneet kiinteän, sulakkeen kokoon perustuvan komponentin ja energiakomponentin. Suurimmalle osalle asiakkaita – koskien lähinnä niitä, joiden kulutus on pienehköä – tariffi ei sisällä aikajaottelua. Tehotariffi on kuitenkin lisännyt suosiotaan. Vuoden 2023 tariffitiedoissa 26 verkonhaltijaa ilmoitti tarjonneensa tehokomponenttisia tariffeja asiakkaille, joiden sulake on 63A tai pienempi. Suuremmille asiakkaille tehotariffi on sulakepohjaista kiinteää maksua yleisempi. Tehoperusteisissa tariffeissa on usein jonkinlainen aikajaottelu, joko kauden tai vuorokaudenajan mukaan. Viime aikoina Ruotsissa verkkokapasiteetin pula on alkanut vaivata paikallisesti kasvualueilla. Paikallinen energiamarkkinaviranomainen (*Energimarknadsinspektion*) on huomannut, että yksi tapa vähentää kapasiteetin puutetta ja käyttää verkkoa tehokkaammin on soveltaa kustannuksia heijastavia tariffeja, joilla on korkea ajallinen ja maantieteellinen erottelukyky.

¹² ACER: Report on Distribution Tariff Methodologies in Europe. February 2021, <https://acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER%20Report%20on%20D-Tariff%20Methodologies.pdf>.

Ruotsin energiaviranomainen antoi maaliskuussa 2022 sääntelyä sovellettavista tariffimalleista. Sääntelyn soveltaminen alkaa viimeistään tammikuussa 2027. Uuden sääntelyn mukaan verkkotariffien on koostuttava neljästä osiosta. Ensimmäinen näistä on sähkön siirron marginaalikustannukseen pohjautuva kilowattituntiperusteinen energiamaksu, jonka suuruus voi vaihdella siirron kustannusten vaihteluiden mukaisesti eri aikoina. Toisena komponenttina on tulevia kuluja kattava tehomaksu, jonka on vaihdeltava huomioiden mitatut tehovaihtelut eri vuorokauden- ja vuodenaikoina. Kolmanneksi tariffien on sisällettävä kiinteä asiakasmaksu, jonka on heijastettava verkkoyhtiölle kustakin asiakkaasta tai asiakasryhmästä erityisesti syntyviä kuluja muun ohella mittauksen ja raportoinnin asiakaskohtaiset vaihtelut huomioiden. Tariffin viimeinen komponentti on jäännöserä, johon sisällytetään ne kustannukset, jotka eivät tule katetuksi kolmessa ensiksi mainitussa komponentissa, ja mahdollisuuksien mukaan se olisi perittävä kiinteämääräisenä tilausmaksuna, perustuen joko asiakkaan sulakekokoon tai tilattuun tehoon.

Norja

Norjassa jakelumaksut sisältävät energiakomponentin ja kiinteän osan. Energiakomponentti kohdistetaan kaikille verkkokäyttäjille ja sillä katetaan verkon siirtohäviöistä johtuva marginaalitappio. Komponentin on oltava aikajaoteltu päiväajan sekä yö- ja viikonloppuaikojen tariffeiksi ja ne määritetään sekä julkaistaan kerrallaan vuodeksi eteenpäin. Jakeluverkossa olevan loppukäyttäjän energiakomponenttiin voidaan sisällyttää myös muita verkon toimintaan liittyviä kiinteitä kustannuksia. Heinäkuun 2024 jälkeen energiakomponentin osuus ei saa ylittää 50 prosenttia verkkoyhtiön kultakin asiakasryhmältä saamista kokonaistuloista.

Energiakomponentti ei kuitenkaan yksinään riitä kattamaan verkkotoiminnan kiinteitä kustannuksia ja tuottamaan verkkoinvestoinneille kohtuullista tuottoa, minkä vuoksi loppukäyttäjiltä peritään myös tämän tehotarpeen mukaan määräytyvä kiinteä maksu. Tällä katetaan loppuosa kiinteistä kuluista sekä asiakasryhmäkohtaiset kulut, jotka voivat poiketa asiakasryhmien välillä, mikäli se on perusteltua ottaen huomioon asiakasryhmien erot verkkoihin liittyvissä olosuhteissa. Suurin osa verkkoyhtiöistä määrittää tehomaksun eri ajankohdille eri tasoille, ja asiakkaan tehomaksu määräytyy sen mukaan, minä ajankohtana tämä käytti eniten energiaa kunkin kuukauden aikana.

Lisäksi yli 100 000 kWh vuodessa kuluttavien yritysasiakkaiden siirtotariffi voi sisältää tehomaksun, jonka määrittelyssä yhtiöt käyttävät erilaisia malleja: osa määrittelee tehomaksun suuruuden perustuen kunkin kuukauden tehohiippuun, ja osa puolestaan määrittää tehomaksun useamman määrittämistavan yhteisvaikutuksen perusteella.

Tanska

Tanskassa kaikilla jakeluverkonhaltijoilla on oltava käytössä älymittarit, mikä mahdollistaa kotitalouksien sähköpohjaisen tuntiveloituksen ja sitä kautta tehopohjaiset tariffit. Valtioneuvosto ei ota suosituksissaan kantaa tarkemmin kulutustariffien rakenteeseen, mutta lainsäädännössä arvioidaan, ettei esteitä erilaisille tariffien aikajaotteluille ole. Yksi lainsäädännön suosituksista oli, että ala itse muodostaisi verkonhaltijoille ja siirtoverkonhaltijoille uuden tariffimallin, joka heijastaisi verkon käytön kustannuksia ja edistäisi sähkönkulutuksen joustavuutta esimerkiksi aikaeritellyin ja tehopohjaisin tariffikomponentein. Kansallinen energiaviranomaisen ja kantaverkkoyhtiön tehtävänä on luoda sekä verkko- että siirtoverkonhaltijoiden tasolla aikaeritellyt tariffit, joissa on kiinteä tehopohjainen komponentti korkeammille jännitetasoille.

5.2.3 Markkinapohjainen kuormanohjaus

Euroopassa jakeluverkonhaltijan infrastruktuurin kautta tehtävät jakelutariffiin tai markkinahintaan perustuvat kuormanohjaukset ovat harvinaisia.

Tšekissä ja Slovakiassa on historiallisesti ollut vastaavan kaltainen yö-päiväohjaus kuin Suomessa. Järjestely on kuitenkin muutettu dynaamisemmaksi siten, että eri käyttäjäryhmillä releen kytkeytymisajat sekä vastaavat korkean ja matalan tariffin ajat voivat poiketa toisistaan. Käyttäjäryhmät määräytyvät asiakkaan sähkönkulutuksen määrän ja verkkoon kytkettyjen laitteiden perusteella. Esimerkiksi Tšekissä on muun muassa oma tariffinsa sähköauton omistaville asiakkaille ja lämpöpumpun omistaville asiakkaille. Sääntelyviranomaisen on määrännyt montako tuntia vuorokaudessa kullakin asiakasryhmällä korkeaa ja matalaa tariffia sovelletaan, mutta verkkoyhtiö voi päättää korkean ja matalan tariffin ajankohdat. Esimerkiksi lämpöpumpppuasiakkaalla korkeaa tariffia sovelletaan kahden tunnin ajan ja sähköauton latausasiakkaalla 16 tuntia.

Ruotsissa ei ole käytössä ehdotetun tyyppistä jakeluverkonhaltijan järjestelmien kautta toteutettavaa markkinapohjaista kuormanohjausta tai verkkoyhtiön tariffiin perustuvaa ohjausta. Siirtoverkonhaltija voi kuitenkin manuaalisesti tai automaattisesti kytkeä kuormaa irti verkon toiminnan turvaamiseksi. Lisäksi jakeluverkonhaltija voi sopia sellaisesta liittymissopimuksesta, jossa jakeluverkonhaltija voi kytkeä asiakkaan kuorman irti lyhyellä varoitusaajalla. Asiakasta voidaan kompensoida pienennetyllä verkkotariffilla. Näitä vapaaehtoisia sopimuksia ei säännellä erityislainsäädännöllä. Ruotsin malli liittyy kuitenkin verkon kuorman hallintaan sähköjärjestelmän toiminnan näkökulmasta eikä ehdotetun markkinaehtoisien kuormanohjauksen tyyppiseen loppukäyttäjän kuorman osittaiseen ohjaukseen.

Myöskään Tanskassa ei ole käytössä ehdotetun tyyppistä markkinapohjaista kuormanohjausta. Kuluttajilla voi kuitenkin olla aikajaoteltuja verkkopalvelutariffeja, jotka kannustavat kuluttajia siirtämään itse kulutustaan pois huippukulutustunneilta. Jakeluverkonhaltijoilla ei myöskään ole mahdollisuutta loppukäyttäjän kuormanohjaukseen muutoin kuin niin kutsuttujen joustavien liittymissopimusten tai sähkökatkojen kautta. Joustavasta liittymissopimuksesta on tullut erikseen sopia loppukäyttäjän kanssa.

5.2.4 Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantulo

Etämyynnin kautta tapahtuvaan sähkönmyyntisopimusten tekemiseen kohdistuu muissa Pohjoismaissa kuluttajaa suojaavaa sääntelyä.

Ruotsissa ja Tanskassa uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloaika ei lähtökohtaisesti ole rajoitettu. Ruotsissa myyjän aloitteesta tapahtuvan puhelinmyynnin kautta tehty sähkönmyyntisopimus voi kuitenkin tulla voimaan vasta kun kuluttaja on hyväksynyt sen kirjallisesti. Lisäksi kuluttajalla on oikeus peruuttaa etämyynnissä tehty sopimus 14 vuorokauden sisällä. Peruuttamisoikeutta voidaan jatkaa enimmillään yhteen vuoteen, jos kuluttaja ei ole saanut riittävästi tietoa peruuttamisoikeudestaan. Peruuttamiseen sovelletaan kuitenkin jälleen 14 vuorokauden rajaa siitä lähtien, kun kyseinen tieto toimitetaan kuluttajalle.

Myös Tanskassa kuluttaja voi perua etämyynnin kautta tai myyjän tavanomaisen liikepaikan ulkopuolella, kuten katumyynnissä, tehdyn sopimuksen 14 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Lisäksi Tanskassa puhelinmyynti on kielletty ilman kuluttajan suostumusta. Kielto ei koske pieniä ja keskisuuria yrityksiä asiakkaina.

Norjassa kuluttaja voi perua etämyynnin kautta tehdyn sopimuksen 14 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Perumisoikeutta voidaan kuitenkin jatkaa yhteen vuoteen saakka, jos kuluttaja ei ole saanut ennen sopimuksen tekemistä riittävää tietoa peruuttamisoikeudesta, tai jos kuluttajalle ei ole pysyvässä muodossa toimitettu peruuttamislomaketta heti sopimuksen teon jälkeen. Puhelinmyynnin kautta tehtyjen sopimusten katsotaan olevan päteviä vasta, kun kuluttajalle on toimitettu tiedot tarjouksesta pysyvässä muodossa kirjallisesti, ja kun kuluttaja on kirjallisesti hyväksynyt tarjouksen. Norjassa on lisäksi käsittelyssä lakiehdotus, jossa sähkömarkkinalakia muutettaisiin siten, että kuluttaja voisi sitovasti hyväksyä etämyynnin kautta tehdyn sähkösopimukseen vasta kun kyseistä sopimusta koskevan tarjouksen tekemisestä olisi kulunut vuorokausi. Ehdotuksen tavoitteena on lisätä kuluttajansuojaa mahdollistaen kuluttajalle riittävän ajan ymmärtää sopimuksen ehdot sekä tarvittaessa verrata sitä muihin tarjouksiin.

5.2.5 Määräaikaisen sähkönmyyntisopimuksen irtisanomismaksun sääntely

EU:n jäsenvaltioissa on sovellettu erilaisia ratkaisuja määräaikaisen sopimuksen irtisanomismaksujen kohdalla. Ruotsissa määräaikaiset kiinteähintaiset sähkönmyyntisopimukset kestävät yleensä yhdestä kolmeen vuoteen, mutta niiden kesto voi vaihdella yhden kuukauden ja 10 vuoden välillä. Määräaikaisen sähkönmyyntisopimuksen ennaikainen päättäminen asiakkaan toimesta on mahdollista lisämaksusta, joka voi olla enintään ennaikaisesta päättämisestä aiheutuvan teoreettisen vaihtoehtoiskustannuksen määräinen. Kustannuksiin voidaan laskea todellisten kulujen lisäksi teoreettisia asiakaskohtaisia kuluja, kuten suojaustuotteena käytettävän tuotteen hinta jaettuna asiakkaan kulutusmäärällä, jolla saadaan laskettua teoreettisesti kyseisen asiakkaan osuus hankitusta suojaustuotteesta.

Sloveniassa irtisanomismaksua ei saa periä, jos määräaikainen sopimus irtisanotaan tilanteessa, jossa sopimuksen voimaantulosta on kulunut vähintään yksi vuosi. Sen sijaan tätä lyhyemmän aikaa voimassa olleiden sopimusten kohdalla sovelletaan osapuolten sopimuksessa sopimia seuraamuksia. Irlannissa irtisanomismaksu on mahdollinen ja se vastaa sisällöltään sähkömarkkinadirektiivin sääntelyä. Liettuassa puolestaan irtisanomismaksua koskevaa sähkömarkkinadirektiivin sääntelyä ei ole otettu kansallisesti käyttöön.

Norjassa irtisanomismaksun periminen on mahdollista, ja käsittelyssä on myös lakiehdotus, jolla selkeytettäisiin irtisanomismaksujen soveltamista kuluttajan näkökulmasta. Lakiehdotuksen mukaan vähittäismyyjän olisi sisällytettävä sopimusehtoihin esimerkki irtisanomismaksun laskemisesta. Lisäksi vähittäismyyjän olisi pyynnöstä esitettävä kuluttajalle kirjallisesti tarkempi tieto irtisanomismaksun suuruudesta. Esitetty arvio sitoisi vähittäismyyjää vähintään kahden päivän ajan sen antamisesta kuluttajalle.

5.2.6 Liittämisvelvollisuus

Ruotsin sähkölain 4 luvun 5 §:n mukaan liittäminen on tehtävä kohtuullisessa ajassa liittämispyyntöä esittämisestä. Liittämiseen saa mennä yli kaksi vuotta ainoastaan silloin, jos se on välttämätöntä ottaen huomioon liittämisen laajuus ja tekninen muoto tai muut erityiset syyt. Kyseinen säännös soveltuu sekä kuluttaja- että yritysasiakkaisiin. Kuluttajien osalta Ruotsin kansallisen sääntelyviranomaisen on kuitenkin mahdollista tehdä päätös lyhyemmän liittämisajan soveltamisesta.

Tanskassa sekä siirtoverkonhaltijalla että jakeluverkonhaltijalla on liittämisvelvollisuus. Verkonhaltijoiden ei kuitenkaan välttämättä tarvitse luvata tiettyä liittymäaikaa täydelle liittymälle, ja liittyjä voidaan liittää myös määräaikaisella joustavalla liittymissopimuksella.

Lainsäädännön tasolla liittämislle ei ole asetettu määräaika, mutta verkonhaltija ja liittyyä voivat sopia siitä keskinäisessä sopimuksessaan.

6 Lausuntopalaute

Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella 17.7.–28.8.2024. Luonnokseen saatiin yhteensä 41 lausuntoa. Lausunto saatiin oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Verohallinnolta, Energiavirastolta, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Caruna Oy:ltä, Elenia Verkko Oy:ltä, Eolus Finland Oy:ltä, Fingrid Datahub Oy:ltä, Fingrid Oy:ltä, Fortum Markets Oy:ltä, Helen Oy:ltä, Helen Sähköverkko Oy:ltä, Ilmatar Energy Oy:ltä, Koillis-Satakunnan Sähkö Oy:ltä, Kymenlaakson Sähköverkko Oy:ltä, Leppäkosken Sähkö Oy:ltä, Nykarleby Kraftverk Ab:ltä, Oomi Oy:ltä, OX2 Finland Oy:ltä, Ropo Suomi Oy:ltä, Tampereen Energia Sähköverkko Oy:ltä, UPM-Kymmene Oy:ltä, Vaasan Sähköverkko Oy:ltä, Elinkeinoelämän keskusliitolta, Energiakaupungit ry:ltä, Energiateollisuus ry:ltä, Kaupan liitto ry:ltä, Kuluttajaliitto ry:ltä, Metsäteollisuus ry:ltä, Paikallisvoima ry:ltä, Suomen Kiinteistöliitto ry:ltä, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, Suomen Lähienergialiitto ry:ltä, Suomen Omakotiliitto ry:ltä, Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:ltä, Suomen Sähkökäyttäjät ry:ltä, Suomen Uusiutuvat ry:ltä (entinen Suomen Tuulivoimayhdistys ry), Suomen Yrittäjät ry:ltä, Sähköteknisen Kaupan Liitto ry:ltä sekä Tampereen yliopiston tutkijoilta Pentti Järventausta, Kimmo Lummi ja Juha Koskela.

Lausunnonantajat kannattivat pääsääntöisesti hallituksen esityksen tavoitetta vahvistaa loppukäyttäjän asemaa sähkömarkkinoilla. Hallituksen esitystä on tarkennettu annettujen lausuntojen johdosta. Esitykseen on tehty muutoksia ja tarkennuksia valtaosan lausunnoista perusteella. Esityksen sisältämiä määritelmiä on täsmennetty sekä terminologiaa yhtenäistetty ja esitykseen on tehty vähäisiä rakenteellisia muutoksia siirtämällä ehdotettuja säännöksiä niille paremmin sähkömarkkinallain systematiikan kannalta sopivaan paikkaan. Ehdotusten vaikutusarviota on tarkennettu ja arviota ehdotettujen säännösten suhteesta perusoikeussäntelyyn on täsmennetty. Lisäksi on tarkennettu hallituksen esityksen suhdetta muihin esityksiin. Yhteislaskutusta ja markkinapohjaista kuormanohjausta koskevien säännösehdoitusten ehdotettua voimaantuloaika on siirretty myöhemmäksi, ja ne esitetään tulemaan voimaan 1.9.2026.

Yhteislaskutuksen osalta ehdotusta on tarkennettu selventämällä yhteislaskutuksen suhdetta saatavien riitautukseen, osasuorituksiin ja perintään. Lisäksi on selkeytetty yhteislaskutuksen suhdetta loppukäyttäjän ja vähittäismyyjän sopimussuhteeseen sekä asiakaspalvelun vastuunjakoon ja luottotappioriskin jakautumiseen vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välillä. Ehdotetun 105 j §:n osalta on tarkennettu vakuuden vaatimisen edellytyksiä ja sen määrän määräytymisperusteita sekä vakuuden käyttötarkoitusta. Markkinapohjaista kuormanohjausta koskevaa ehdotusta on tarkennettu etenkin siltä osin, miten kuormanohjaus järjestyy loppukäyttäjän tekemän kuormanohjausvaltuutuksen puuttuessa tai sellaisen päättyessä. Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloaika koskevaa säännösehdoitusta on tarkennettu siltä osin, millaisiin myyntitilanteisiin säännös soveltuisi. Säännöstä on tarkennettu lisäksi kuluttajansuojan osalta niiden tilanteiden suhteen, jossa sopimus olisi tehty ehdotetun säännöksen vastaisesti. Määräaikaisen sähkönmyyntisopimuksen tai aggregointisopimuksen irtisanomismaksua koskevaa ehdotusta on täsmennetty niiltä osin, milloin irtisanomismaksun saa periä. Lisäksi säännökseen on lisätty velvoite määrittää maksun suuruus taikka ilmoittaa maksun määräytymisperusteet sopimuksessa, sekä velvoite antaa loppukäyttäjälle tämän pyynnöstä tieto maksun suuruudesta. Liittämisvelvollisuutta ja verkonhaltijan tiedonantovelvoitteita koskevia säännösehdoituksia on tarkennettu täsmentämällä niitä ajanhetkiä, joiden perusteella ehdotetut määräajat määräytyisivät. Liittämisvelvollisuuden osalta on tarkennettu myös edellytyksiä, joilla ehdotetuista määräajoista voisi poiketa. Lisäksi

esitykseen on sisällytetty uusi ehdotus sähkömarkkinalain 87 §:n 1 momentin muuttamisesta siten, että liittymissopimus tulisi tehdä ilman aiheetonta viivytystä. Liittymisjohdon määritelmää koskevaa esitystä on täsmennetty tarkentamalla sen soveltamisalaa. Lisäksi laissa käytettyä termistöä esitetään selkeytettävän siten, että sähkönkäyttöpaikka -termi, jolla on lainsäädännössä myös muu, tarkempi merkitys, korvattaisiin sähkönkäyttökohde -termillä silloin, kun on kysymys yksittäisen sähkönkäyttökohteen liittamisestä sähköverkkoon.

Annetuista lausunnoista ei ole voitu huomioida ehdotuksia, jotka ovat ristiriidassa sähkömarkkinadirektiivin säännösten kanssa taikka keskenään ristiriitaisia ehdotuksia. Esimerkiksi jakeluverkonhaltijan velvoitetta antaa liittyjälle selkeää ja läpinäkyvää tietoa liittämispöytäkirjan tilasta ja käsittelystä koskevassa ehdotuksessa ei ole kaikilta osin voitu huomioida lausuntopalautea, sillä ehdotetun säännöksen sisältö määräytyy pitkälti sähkömarkkinadirektiivin pohjalta. Lausunnonantajien näkemykset poikkesivat toisistaan esimerkiksi yhteislaskutuksen kannattavuuden, toteutustavan ja sääntelyn yksityiskohtien sekä määräaikaisen sähkönmyyntisopimuksen ja aggregointisopimuksen irtisanomismaksua koskevan säännösehdotuksen osalta. Lausuntopalauteen johdosta tehdyillä muutoksilla on pyritty huomioimaan keskenään ristiriitaiset muutosehdotukset mahdollisimman kattavasti, mutta kaikkia näkökulmia ei ole pystytty samanaikaisesti sisällyttämään esitykseen. Lausuntopalaute sisälsi osittain myös näkökulmia, jotka liittyvät alemman asteisen sääntelyn valmisteluun ja sen sisältöön, eikä niitä siksi ole huomioitu tässä esityksessä.

Työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut annetuista lausunnoista lausuntoyhteenvedon.

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi esityksestä lausunnon 17.10.2024. Arviointineuvosto suositteli hallituksen esitysluonnosta täydennettävän lausunnossa mainituin tavoin. Arviointineuvoston mukaan esitykseen tulisi tarkentaa, mitkä ehdotukset pohjautuvat EU-oikeudellisiin velvoitteisiin, kuinka suureksi yhteislaskutukseen liittyvä vakuussumma voisi nousta, sekä miten ehdotukset vaikuttaisivat kuluttajaan sopimusosapuolena suhteessa sähkönmyyntiin tai verkonhaltijaan. Arviointineuvosto katsoi, että esitystä voitaisiin selkeyttää esittämällä kotitalouksien ja yritysten kannalta merkityksellisimmät ehdotukset selkeämmin tai kootusti, kirjaamalla paremmin näkyviin ulkomailla käytettyjen keinojen hyödyntämisen valmistelussa sekä esittämällä tarkempia euromääräisiä laskelmia tai arvioita ehdotusten vaikutuksista. Lisäksi arviointineuvosto huomautti, että esityksen tavoitteita koskevasta osiosta tulisi siirtää luonteeltaan vaikutusarviota muistuttavat kirjauksen esityksen pääasiallisia vaikutuksia koskevaan osioon.

Arviointineuvoston lausunto huomioitiin lakiesityksen jatkovalmistelussa. Esityksen tavoitteita koskevaa osiota selkeytettiin siirtämällä siitä ehdotettujen säännösten vaikutuksia koskevia kirjauksia esityksen pääasiallisia vaikutuksia käsittelevään osioon. Arviointineuvoston lausunnon suosituksen mukaisesti täsmennettiin lisäksi määräaikaisen sähkönmyynti- tai aggregointisopimuksen irtisanomismaksua sekä liittämisvelvollisuutta koskevien säännösten vaikutusta kuluttajan asemaan sopimusosapuolena. Lisäksi selkeytettiin käytettävissä olevan verkkokapasiteetin julkaisuvelvoitteen ja verkkoon liittämistä koskevan pyynnön käsittelytilanteen tiedottamisvelvoitteen EU-oikeudellista taustaa koskevaa kirjausta. Esitykseen on lisäksi selvennetty miksi arvioneuvoston suosittelemia tarkennuksia euromääräisiin vaikutusarvioihin ei ole voitu toteuttaa siten, että arviot olisivat luotettavia tai riittävällä tavalla yleistettävissä olevia.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Sähkömarkkinalaki

3 §. Määritelmät. Pykälän 5 kohdan liittymisjohdon määritelmää ehdotetaan tarkennettavaksi voimalaitosten ja niiden yhteydessä olevien energiavarastojen muodostamien niin sanottujen hybridiliittymien liittymisjohtojen osalta. Sähkökäyttöpaikkojen liittämisen sääntelyyn ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia, mutta sähkömarkkinalain termistöä selkeytettäisiin siten, että sähkökäyttöpaikka -termi, jolla on lainsäädännössä myös muu, tarkempi merkitys, korvattaisiin sähkökäyttökohde -termillä silloin, kun on kysymys yksittäisen sähkökäyttökohteen liittamisestä sähköverkkoon. Sähkökäyttökohteella tarkoitettaisiin kohdetta, jota varten liittyjä hankkii sähköliittymän. Sähkökäyttöpaikalla puolestaan tarkoitettaisiin kohdetta, johon on asennettu verkonhaltijan tai muu sähkömittaus, ja johon sijoittunut verkon käyttäjä voi tehdä sähkötoimitussopimuksen ja sähköverkkosopimuksen, kuten ENTSO-E:n ns. Sähkömarkkinoiden harmonisoidussa roolimallissa tarkoitettu Accounting point -kohde.

Ehdotuksen mukaan liittymisjohdolla tarkoitettaisiin sähköjohdon ja muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta, jolla liitetään sähköverkkoon liittyjän tai liittyjien a) sähkökäyttökohde, b) yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto, c) yksi tai useampi voimalaitos taikka d) yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvät yksi tai useampi energiavarasto.

Liittymisjohto ei kuuluisi sähkömarkkinalain 4 §:ssä tarkoitetun luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan piiriin eikä liittymisjohtoon sovellettaisi verkonhaltijaa koskevia yleisiä velvoitteita. Kahden verkonhaltijan verkot yhdistävä johto ei olisi liittymisjohto vaan osa luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan piiriin kuuluvaa sähköverkkoa, jolloin tällaiseen johtoon sovellettaisiin verkonhaltijoiden yleisiä velvoitteita kuten siirto- ja liittymisvelvoitetta. Vähintään 110 kilovoltin liittymisjohtoihin sovellettaisiin kuitenkin lain 3 luvun mukaista suurjännitejohtojen rakentamisen hankelupamenettelyä.

Liittymisjohdon jännitetaso ei vaikuttaisi johdon luonteeseen. Lisäksi liittymisjohto voisi ylittää valtakunnan rajan. Valtakunnan rajan ylittävän, nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohdon rakentamiseen on kuitenkin sähkömarkkinalain 14 §:n mukaisesti pyydetty hankelupa ministeriöltä.

Liittymisjohdolla tarkoitettaisiin varsinaisen liittymisjohdon lisäksi myös liittämispisteen liittyjän tai liittyjien puolella olevien muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta. Liittymään ja liittymisjohdon käsitteeseen kuuluisivat siten muun muassa liittyjän omistuksessa tai hallinnassa olevat muuntoasemat, muuntajat ja tasavirran vaihtovirraksi muuntavat vaihtosuuntaajat. Terminologian täsmentämisellä ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevia liittyjän ja verkonhaltijan vastuita. Liittymisjohdon rakentaminen kuuluisi jatkossakin liittyjän vastuulle, eikä liittymisjohto kuuluisi verkonhaltijan sähköverkkoon. Sähköverkon mittauslaitteistot kuuluisivat kuitenkin verkonhaltijan vastuulle siten kuin sähkömarkkinalain 22 §:ssä säädetään.

Liittymisjohdon tyypillinen tunnusmerkki on, että se palvelee yhtä liittyjää. Liittymisjohto yhdistäisi aina yksittäisen sähkökäyttökohteen, energiavaraston taikka yksittäisen voimalaitoksen verkonhaltijan sähköverkkoon.

Liittymisjohto olisi ensinnäkin sähköjohto, jolla yhtä sähkökäyttökohdetta palvelevat sähkölaitteet ja -laitteistot liitetään sähköverkonhaltijan sähköverkkoon. Sähkökäyttökohteeksi katsottaisiin esimerkiksi sähkömarkkinalain 4 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu kiinteistö tai sitä vastaava kiinteistöryhmä, jolla sijaitseva sähköverkko ei kuulu luvanvaraisen sähköverkkotoiminnan piiriin. Sähkökäyttökohteessa voisi olla sähkönkulutuksen lisäksi myös sähköntuotantoa ja energiavarastoja. Yhdessä liittymässä voisi olla myös useita sähkökäyttöpaikkoja. Tästä esimerkkeinä ovat kerros- tai rivitalo, jossa on useita huoneistoja taikka teollisuuskiinteistö, jossa toimii useita yrityksiä.

Liittymisjohdoksi katsottaisiin myös sähköjohto, jolla yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään sähköverkonhaltijan sähköverkkoon, sekä sähköjohto, jolla yksi tai useampi voimalaitos taikka yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvät yksi tai useampi energiavarasto liitetään sähköverkonhaltijan sähköverkkoon yhdessä liittämispisteessä. Näissä tapauksissa liittämispisteen liittyjän tai liittyjien puolella sijaitsevien voimalaitosten ja energiavarastojen sekä niitä palvelevien sähkölaitteiden ja -laitteistojen ei tarvitsisi sijaita saman kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän alueella. Säännös mahdollistaisi esimerkiksi usean erillisen tuulivoimalan tai -puiston liittämisen sähköverkkoon yhteisellä liittymisjohdolla. Liittymisjohdon määritelmän muuttaminen mahdollistaisi tältä osin myös yhden tai useamman toisiinsa kytketyn energiavaraston taikka yhden tai useamman voimalaitoksen tai voimalaitoksiin kytkeytyvän energiavaraston muodostaman kokonaisuuden liittämisen sähköverkkoon yhteisellä liittymisjohdolla. Näissä tapauksissa liittyjiä voisi olla useampia kuin yksi, mikä mahdollistaisi, että liittymässä voisi olla usean tahon omistuksessa olevia voimalaitoksia ja energiavarastoja. Tällä tavalla muodostuvaa kokonaisuutta ei katsottaisi sähkömarkkinalain 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetuksi sähköverkoksi eikä liittymisjohdon operointia lain 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuksi sähköverkkotoiminnaksi, joita koskee lain 4 §:ssä tarkoitettu sähköverkkotoiminnan luvanvaraisuus.

Pykälään esitetään lisättäväksi uusi *32 b kohta*, jonka mukaan määräaikaisella, kiinteähintaisella sähkönmyyntisopimuksella tarkoitettaisiin sähköntoimittajan ja loppukäyttäjän välistä sähkönmyyntisopimusta, jolla taataan sama hinta ja samat muut sopimusehdot sopimuksen voimassaolon ajaksi, mutta johon voi kiinteän hinnan sisällä sisältyä joustava elementti, jossa hinta vaihtelee ja jossa tuloksena olevan laskun muutokset voivat johtua ainoastaan sellaisista tekijöistä, joita sähköntoimittaja ei ole määritellyt, kuten veroista ja maksuista. Hinnan vaihtelut voisivat perustua esimerkiksi huippukuormitusaikoihin ja niiden ulkopuolisiin aikoihin. Määritelmä vastaisi sähkömarkkinadirektiivin 2 artiklaan direktiivillä (EU) 2024/1711 lisättyä uutta 15 a alakohtaa. Direktiivin (EU) 2024/1711 tavoitteena on osaksi kuluttajansuojan lisääminen, mikä tarkoittaa muun muassa loppukäyttäjän sähkölaskujen ja energianhintojen ennustettavuuden lisäämistä. Tämän vuoksi kiinteähintaisen osuuden olisi muodostettava yli puolet määräaikaisen ja kiinteähintaisen sähköntoimitussopimuksen hintavaikutuksesta.

Lisäksi pykälään esitetään lisättäväksi uusi *38 a kohta*. Kohdan mukaan sopimuksen irtisanomismaksulla tarkoitettaisiin maksua tai sakkoa, jonka sähköntoimittaja tai aggregointia harjoittava sähkömarkkinoiden osapuoli veloittaa asiakkaalta sähköntoimitus- tai palvelusopimuksen irtisanomisesta. Määritelmä vastaa pääosin sähkömarkkinadirektiivin 2 artiklan 16 alakohtaa, mutta se on tarkennettu koskemaan määräaikaisen sopimuksen sopimusehtojen vastaista irtisanomista. Määritelmän tarkennus noudattaa sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 1 ja 2 kohdissa säädettyä velvoitetta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, ettei loppukäyttäjältä peritä sopimusehtojen mukaisesta sähköntoimittajan tai aggregointia harjoittavan markkinaosapuolen vaihtamisesta maksua.

13 §. Jakeluverkon rakentaminen. Pykälässä säädetään jakeluverkonhaltijan yksinoikeudesta rakentaa jakeluverkkoa vastuualueellaan sekä sitä koskevista poikkeuksista. Jakeluverkon

osalta sähköverkkoluvan haltijalla on yksinoikeus jakeluverkon rakentamiseen vastuualueellaan. Yksinoikeus ei koske suurjännitteistä jakeluverkkoa, jonka rakentamista säännellään 14 §:n mukaisella hankelupamenettelyllä. Jakeluverkonhaltijan verkonrakennusmonopolin perusteena on jakelumaksujen etäisyysriippumattoman hinnoittelun ja haja-asutusalueiden sähkönjakelupalveluiden saatavuuden turvaaminen kunkin jakeluverkonhaltijan vastuualueella. Muut voisivat rakentaa alueelle jakeluverkkoa vain pykälässä mainituissa tapauksissa. Esimerkiksi sähkönkäyttäjä voisi rakennuttaa sähköurakoitsijalla oman liittymisjohtonsa, jolla sähkönkäyttökohde liitetään jakeluverkkoon. Liittymisjohto jää rakennuttajan hallintaan ja tämä myös vastaa liittymisjohdon käytöstä ja kunnossapidosta, ellei vastuualueen jakeluverkonhaltijan kanssa muusta sovita.

Pykälän 2 momentin 1, 2 ja 2 a kohtaan ehdotetaan liittymisjohdon määritelmän muutoksiin perustuvia tarkennuksia. Ehdotuksen mukaan muut saisivat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos 1) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla sähkönkäyttökohde taikka yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon, 2) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla yksi tai useampi voimalaitos taikka yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvä yksi tai useampi energiavarasto liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon tai 2 a) kysymyksessä on erillinen linja, jolla liitetään pienimuotoista sähköntuotantoa sähkönkäyttökohteeseen tai kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän verkkoon.

Sähkönkäyttökohteita koskevan momentin 1 kohdan mukaan jakeluverkonhaltijan verkonrakennusmonopoli ei koskisi liittymisjohtoa tai varasyöttöyhteyttä, jolla sähkönkäyttökohde taikka yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon. Säännökseen esitetään lisättäväksi nykyiseen säännökseen verrattuna yhden tai useamman toisiinsa kytketyn energiavaraston liittymisjohdon ja varasyöttöyhteyden rakentaminen. Liittymisjohdon keskeinen tunnusmerkki on se, että johto palvelee vain yhtä liittynyttä. Jos liittynyttä olevia eri kiinteistöillä tai kiinteistöryhmillä sijaitsevia sähkönkäyttöpaikkoja on useampia, on kysymyksessä lain tarkoittaman sähköverkon rakentaminen, jota ei koske liittymisjohdon sääntely. Vastaavasti muut liittynyt eivät voisi rakentaa omaa liittymisjohtoaan tässä laissa tarkoitettuun liittymisjohtoon, sillä siinä tapauksessa liittymisjohdon operointi muuttuisi luvanvaraiseksi sähköverkkotoiminnaksi.

Momentin 2 kohdassa säänneltäisiin voimalaitosten ja niihin kytkeytyvien energiavarastojen liittymisjohdon ja varasyöttöyhteyden rakentamista. Kohdan mukaan jakeluverkonhaltijan verkonrakennusmonopoli ei koskisi liittymisjohtoa tai varasyöttöyhteyttä, jolla yksi tai useampi voimalaitos taikka yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvät yksi tai useampi energiavarasto liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon. Säännöksessä esitetään tarkennettavaksi nyky sääntelyä siten, että tällaiseen liittymisjohtoon tai varasyöttöyhteyteen voisi liittää yhden tai useamman energiavaraston. Voimalaitosten ja niihin kytkeytyvien energiavarastojen liittymisjohtojen rakentamisoikeus olisi siten jakeluverkossa väljempi kuin sähkönkäyttökohteiden vastaava oikeus. Useampaa voimalaitosta ja niihin kytkeytyviä energiavarastoja varten voisi rakentaa yhteisen liittymisjohdon ilman, että toiminta muuttuisi luvanvaraiseksi sähköverkkotoiminnaksi. Liittymisjohdon voisi rakentaa myös vastuualueella tai sen ulkopuolella sijaitsevaan toisen verkonhaltijan verkkoon. Uusiutuviin energialähteisiin perustuvan hajautetun sähköntuotannon ja niihin kytkeytyvien energiavarastojen toimintaedellytysten parantamiseksi sähkönjakeluverkoissa olisi tarkoituksenmukaista säätää niille sähkönkäyttöpaikkoja väljemmät mahdollisuudet liittymisjohtojen rakentamiseen. Ehdotuksella pyritään tältä osin edistämään sähköjärjestelmän joustoa, tasoittamaan uusiutuviin energialähteisiin perustuvien

voimalaitosten vaihtelevaa tuotantoa häiriötilanteissa ja tuuli- ja aurinkoennusteiden virheiden korjaamiseksi sekä vakauttamaan suuntaajakytkettyjen voimalaitosten vaikutuksia sähköjärjestelmän inertiaan. Menettelystä sähköjärjestelmälle saatavan kokonaishyödyn arvioidaan olevan suurempi kuin siitä jakeluverkkojen optimaaliselle rakentamiselle aiheutuvien haittojen.

Momentin 2 a kohdassa säännellään oikeutta rakentaa erillisiä linjoja jakeluverkossa. Kohtaan ehdotetaan liittymisjohdon määritelmän terminologian tarkentamisesta johtuvaa teknistä muutosta, jonka mukaan sähkönkäyttöpaikka -termi muutettaisiin sähkönkäyttökohteeksi. Muutoksella ei olisi vaikutusta säännöksen soveltamiseen.

16 §. Hankeluvan myöntäminen. Pykälässä säädetään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköjohtojen rakentamista koskevien hankelupien myöntämisperusteista. Pykälän 2 momentin säännöksillä suljetaan tietyntyyppiset sähköjohdot sähköjärjestelmän näkökulmasta tapahtuvan tarveharkinnan ulkopuolelle. Näitä säännöksiä ei sovelleta maan rajan ylittäviin sähköjohtoihin. Hankeluvan hakijan ei tarvitse luvan saadakseen erikseen osoittaa, että johdon rakentaminen on tarpeellista sähkönsiirtokapasiteetin riittämättömyyden tai puutteellisen sähkönsiirron vuoksi. Liittyjän tulee kuitenkin täyttää verkonhaltijan liittyjille asettamat tekniset vaatimukset.

Pykälän 2 momentin 1 kohtaan ehdotetaan liittymisjohdon määritelmän muutoksiin perustuvia tarkennuksia. Ehdotuksen mukaan hankelupa olisi momentin estämättä myönnettävä liittymisjohdolle, jolla sähkönkäyttökohteeksi, yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto, yksi tai useampi voimalaitos tai yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvät yksi tai useampi energiavarasto liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon, jos hakemus ei koskisi valtakunnan rajan ylittävää sähköjohtoa. Momentin 2 kohtaan ei esitetä muutoksia.

19 §. Verkon kehittämisvelvollisuus. Pykälän 2 momentin 5 kohtaan ehdotetaan liittymisjohdon määritelmän terminologian tarkentamisesta johtuvaa teknistä muutosta, jonka mukaan sähkönkäyttöpaikka -termi muutettaisiin sähkönkäyttökohteeksi. Muutoksella ei olisi vaikutusta säännöksen soveltamiseen.

20 §. Liittämisen velvollisuus. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan liittymisjohdon määritelmän terminologian tarkentamisesta johtuvaa teknistä muutosta, jonka mukaan sähkönkäyttöpaikka -termi muutettaisiin sähkönkäyttökohteeksi. Muutoksella ei olisi vaikutusta säännöksen soveltamiseen.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan tarkentavia säännöksiä liittymisen kytkemisestä sähköverkkoon. Ehdotuksen mukaan liittymä olisi kytkettävä sähköverkkoon liittymisen kohtuulliset tarpeet ja liittymisen kytkemiseksi tarvittavat sähköverkkoinvestoinnit huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa liittymissopimuksen tekemisestä. Kohtuullinen liittämisaika kantaverkossa ja suurjännitteisessä jakeluverkossa saisi ylittää 24 kuukautta ja jakeluverkossa kuusi kuukautta ainoastaan, jos se on tarpeen liittymisen laajuuden ja teknisen toteutuksen vuoksi tai jos siihen on muita erityisiä syitä. Ehdotuksen mukainen kohtuullinen liittämisaika voisi vaihdella, eikä mainittuja lähtökohtaisia enimmäisaikoja voisi siten pitää jokaisessa tilanteessa kohtuullisina, vaan joissain tapauksissa kohtuullinen liittämisaika voisi olla olennaisesti lyhyempikin ajanjakso.

Lainkohdassa korostettaisiin aiempaa selvemmin, että kohtuullisen liittämisaajan arvioinnissa on huomioitava verkonhaltijan liittämistä johtavat tarpeelliset investoinnit sekä liittymisen kohtuulliset tarpeet. Kohtuullisuutta olisi arvioitava tapauskohtaiset olosuhteet huomioon

ottavalla tavalla. Verkonhaltijan tulisi kohtuullisessa ajassa korjata kehittämisvelvollisuuden ja liittämismahdollisuuden kanssa ristiriidassa olevat puutteet verkkonsa kyvyssä ottaa vastaan uusia, perustellusti ennakoitavissa olevia liittymiä tai liittymätehon korotuksia. Merkitykselliset verkkonhaltijan osalta huomioitavat tekijät voisivat liittyä esimerkiksi suunnitteluun, lupamenettelyihin ja rakentamiseen kuluvaan aikaan. Toisaalta liittymän kannalta tarkasteltuna liittäminen ei saisi kohtuuttomasti viivästyä riittämättömän siirtokapasiteetin tai liittämisen kannalta tarpeellisten verkkoinvestointien vuoksi. Pien- ja keskijänniteverkossa kohtuullinen liittymän toimitusaika on normaalisti enimmillään muutamia kuukausia, mitä olisi pidettävä lähtökohtana vastaavissa tapauksissa huomioitaessa liittymän kohtuullisia tarpeita. Kohtuullinen liittämisaika saisi näissä verkoissa ylittää kuusi kuukautta ainoastaan, jos se on tarpeen liittymän laajuuden ja teknisen toteutuksen vuoksi tai jos siihen on muita erityisiä syitä. Erityisten syiden poiketa kuuden kuukauden määräajasta tulisi perustua kysymyksessä olevan liittymän erityispiirteisiin tai –olosuhteisiin. Erityiset syyt voisivat tarkoittaa esimerkiksi kyseessä olevaan liittymään liittyviä verkkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia tekijöitä, kuten maankäyttölupaa tai muuta erityislupaa koskevan viranomaisprosessin kesto taikka sellainen komponenttien saatavuutta koskeva rajoite, jota verkkonhaltija ei ole kohtuudella voinut ennakoida, taikka liittymäpyynnön ajoittuminen sellaiseen ajankohtaan, mikä edellyttäisi talviaikaista ja korkeakustanteista liittymän rakentamista. Sen sijaan verkkonhaltijan toimintaan liittyvät yleiset olosuhteet tai muut vastaavat yleisluontoiset perusteet eivät voisi muodostaa erityistä syytä poiketa liittymän kytkemisen määräajasta.

Paljon verkon vahvistusta ja verkon laajentamista vaativissa liittymistapauksissa kohtuullinen toimitusaika voi kestää pidempäänkin, edellyttäen kuitenkin sen perusteltavuutta suhteessa verkkonhaltijalta odotettuihin toimenpiteisiin sekä vastaavissa tapauksissa toteutuneisiin liittämisaikoihin. Pääsääntöisesti verkkonhaltijat kykenevät tekemään tarvittavat toimenpiteet nopeammin kuin 24 kuukauden kuluessa liittymissopimuksen tekemisestä. Kohtuullinen liittämisaika kantaverkossa ja suurjännitteisessä jakeluverkossa saisi ylittää 24 kuukautta ainoastaan, jos se on tarpeen liittymän laajuuden ja teknisen toteutuksen vuoksi tai jos siihen on muita erityisiä syitä. Myös näissä tapauksissa erityisten syiden poiketa määräajasta tulisi perustua kysymyksessä olevan liittymän erityispiirteisiin tai –olosuhteisiin. Erityiset syyt voisivat tarkoittaa esimerkiksi kyseessä olevaan liittymään liittyviä verkkonhaltijan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevia tekijöitä, kuten maankäyttölupaa tai muuta erityislupaa taikka ympäristövaikutusten arviointia koskevan viranomaisprosessin kesto taikka sellainen komponenttien saatavuutta koskeva rajoite, jota verkkonhaltija ei ole kohtuudella voinut ennakoida, taikka liittymäpyynnön ajoittuminen sellaiseen ajankohtaan, mikä edellyttäisi talviaikaista ja korkeakustanteista liittymän rakentamista. Sen sijaan verkkonhaltijan toimintaan liittyvät yleiset olosuhteet tai muut vastaavat yleisluontoiset perusteet eivät voisi muodostaa erityistä syytä poiketa liittymän kytkemisen määräajasta. Kantaverkossa ja suurjännitteisessä jakeluverkkoon sovellettavaksi esitetty 24 kuukauden enimmäisaika ja siihen liittyvä poikkeuksen mahdollisuus pohjautuisi energiatehokkuusdirektiivin 2023/1791 liitteessä XIV edellytettyyn vaatimukseen.

Ehdotuksessa tarkoitettu liittymä -termi olisi käsitteisällöltään laajempi kuin sähkömarkkinalain 13 luvussa tarkoitettu liittymä. Liittymänä pidettäisiin tässä yhteydessä sellaista tahoa, joka tekee verkkonhaltijalle liittämispynnön päästäkseen sähkömarkkinalain 3 §:n 19 kohdassa tarkoitetuksi verkon käyttäjäksi.

21 b §. *Verkkoon pääsyn täytäntöönpano sähköverkossa.* Ehdotuksen mukaan 21 b §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että momenttiin siirrettäisiin voimassa olevan lain 20 §:n 3 momentissa ollut verkkonhaltijan velvoite antaa liittymälle tämän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista sekä arvio liittymän toimitusajasta. Muutoksen perusteena olisi liittämispynnöstä johtuvien verkkonhaltijan ensitoimien keskittäminen samaan

pykälään, mikä selkeyttäisi sääntelyä. Siirrettävän lainkohdan asiasisältö pysyisi muuttumattomana.

Samalla pykälän 2 *momenttia* muutettaisiin siten, että sähköverkkoon liittämistä koskeva tarjous annettaisiin liittyjälle. Muutos tehtäisiin terminologisista johdonmukaisuussyistä, koska samassa yhteydessä muutettaisiin muitakin sähkömarkkinalain säännöksiä, joissa säädettäisiin jatkossa nimenomaisesti liittyjästä ja joiden soveltamisalan olisi tarkoitus olla yhdenmukainen. Ehdotuksessa tarkoitettu liittyjä olisi käsitteisällöltään laajempi kuin sähkömarkkinalain 13 luvussa tarkoitettu liittyjä. Liittyjänä pidettäisiin tässä yhteydessä sellaista tahoa, joka tekee verkonhaltijalle liittämispyyntönsä päästäkseen sähkömarkkinalain 3 §:n 19 kohdassa tarkoitetuksi verkon käyttäjäksi. Soveltamiskäytännössä tarjouksia on aiemminkin annettu myös halukkaille uusille liittyjille, joten terminologian täsmentämisellä ei tavoitella sisällöllisiä muutoksia. Tarjousta ei näin ollen olisi tehtävä kaikkiin liityntäkyselyihin vaan vain nimenomaisen tarjouspyynnön tapauksessa.

Verkonhaltijan tulisi pykälän 2 momentin mukaan lisäksi antaa pyynnöstä tarjous verkon käyttäjälle, energiavaraston haltijalle ja asiakkaalle sähkönsiirto- ja jakelupalvelusta. Terminologiaa ei ehdoteta tältä osin yhdenmukaistettavaksi liittyjäksi, koska siirto- tai jakelupalvelua pyytävä taho voi olla myös muu kuin liittyjä. Soveltamiskäytännössä tarjouksia siirto- ja jakelupalveluista on aiemminkin annettu myös halukkaille uusille verkon käyttäjille, energiavaraston haltijoille ja asiakkaille, joten muutoksella ei tavoitella sisällöllisiä muutoksia.

49 a §. *Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut.* Pykälän 1 momentin mukaan järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueellaan jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessien edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja tase selvityksestä jakeluverkoissa. Momentin 5 kohta esitetään muutettavaksi siten, että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluisivat jakeluverkonhaltijan tuote- ja laskurivitetöiden ylläpidon järjestämisen sekä vähittäismyyjän tuote- ja laskurivitetöiden ylläpitomahdollisuuden järjestäminen myös tuote- ja laskurivitetöiden tiedonvaihto. Esitetyllä muutoksella mahdollistettaisiin ehdotetun yhteislaskutuksen edellyttämä tiedonvaihto Datahubissa. Tarkoitettuihin tietoihin sisältyisi myös ehdotetun 105 i §:n 3 momentissa tarkoitettu ilmoitus loppukäyttäjän maksulaiminlyönnistä. Datahub toimisi yhteislaskutuksen edellyttämän tiedon välittäjänä jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välillä, eikä yhtiöiden välillä tarvittaisi suoraa tiedonvaihtoa.

Momentin 9 kohta esitetään muutettavan siten, että siinä säädettäisiin sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluvaksi ehdotetun 65 b §:n mukaisen markkinapohjaisen loppukäyttäjän kuormanohjauksen järjestämisen edellyttämä kuormanohjausrajapinnan ylläpitäminen sekä markkinapohjaiseen loppukäyttäjän kuormanohjaukseen liittyvien tietojen ylläpito ja välittäminen. Datahubissa olisi tieto esimerkiksi kuormanohjausvaltuutuksista sekä tiedonvaihto liittyen kuormanohjauksen operointiin.

Momentin nykyinen 9 kohta esitetään siirrettäväksi uudeksi 10 kohdaksi. Kohta esitetään muutettavaksi siten, että sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluihin kuuluisi 1–9 momentin kohdassa tarkoitettujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen. Kohta esitetään näin ollen muutettavan vain siltä osin, että siihen sisällytettäisiin uusi 9 kohta.

54 §. *Sähköjakelupalvelujen aikajaotus ja hintarakenne.* Jakeluverkonhaltijan on tullut 54 §:n mukaan tarjota jakeluverkkonsa käyttäjille näiden tarpeisiin soveltuvia erilaisia sähköjakelupalveluja. Velvoitetta esitetään tarkennettavan niin, että jakeluverkonhaltijan tarjoamien sähköjakelupalvelujen tulisi olla erilaisia aikajaotukseltaan ja hintarakenteeltaan. Jakeluverkonhaltijat voisivat edelleen tarjota esimerkiksi päivä-yö-jaoteltuja tai kausijaoteltuja

sähköjakelupalveluja. Jakeluverkonhaltijat voisivat edelleen määritellä tuotevalikoimansa kuten nykykäytännössä, ja tarjota aikajaoteltuja tai hintarakenteeltaan erilaisia sähköjakelupalveluja joko rinnakkain tai vaihtoehtoisesti.

Pykälään esitetään lisättävän uusi *2 momentti*, jonka mukaan sähköjakelupalvelutuotteiden jakelumaksun hintarakenne voisi koostua perusmaksusta, energiamaksusta ja tehomaksusta. Loppukäyttäjillä, joiden sähkökäyttöpaikka on varustettu yli 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella, jakelumaksuun voisi sisältyä lisäksi loistehokomponentti. Säännös sisältäisi listauksen mahdollisista sähköjakelupalvelutuotteiden jakelumaksun hintakomponenteista, tämän kuitenkin rajoittamatta verkonhaltijan valintaa eri komponenttien tarjoamisen välillä. Maksutyypit vastaisivat jo nykyiselläänkin käytössä olevia hintakomponentteja. Perusmaksulla tarkoitettaisiin jakelupalvelusta perittävää, kulutusmäärästä riippumatonta maksua. Energiamaksulla puolestaan tarkoitettaisiin sähkönkulutuksen mukaan määräytyvää hintakomponenttia. Tehokomponentti heijastaisi loppukäyttäjän käyttämää sähkötehoa. Maksukomponenttien määrittely tai niiden harmonisointi ei estäisi verkkoyhtiöitä määrittelemästä itse palveluidensa hinnoittelun tasoa.

Lisäksi *2 momentissa* säädettäisiin, että Energiavirasto voi antaa sähkökauppa-asetuksen 18 artiklan mukaisia tarkempia määräyksiä sähköjakelupalvelujen maksukomponenttien rakenteista, mukaan lukien tehomaksun ja aikajaotuksen kansallisista määräytymisperusteista. Säännöksen tavoitteena olisi yhtenäistää tariffirakenteita kansallisella tasolla ja yksinkertaistaa näin muun muassa joustopalveluiden toimintaympäristöä sekä edistää eri jakeluverkonhaltijoiden sähköjakelupalvelujen vertailtavuutta. Säännös ei estäisi 1 momentin mukaista jakeluverkonhaltijan valintavapautta tarjoamistaan palveluista, ja jakeluverkonhaltijat voisivat päättää tarjoavatko ne esimerkiksi päivä-yö-jaoteltua palvelua taikka tehooperusteisesti hinnoiteltua sähköjakelupalvelua.

Sähköjakelupalvelujen hinnoittelun sääntelyn reunaehdot sisältyvät EU-sääntelyyn. Hinnoittelun valvonta on asetettu kansallisen sääntelyviranomaisen toimivaltaan, ja sääntelyviranomaisen tulee tehtävää hoitaessaan toimia riippumattomasti. Sähkömarkkinadirektiivin 59 artikla sisältää säännökset kansallisten sääntelyviranomaisten tehtävistä ja toimivaltuuksista siirto- ja jakeluverkonhaltijoiden valvonnassa. Artiklan 1 kohdan mukaan sääntelyviranomaisen tehtävänä on vahvistaa tai hyväksyä avointen kriteerien mukaisesti siirto- tai jakelutariffit tai niiden laskentamenetelmät tai molemmat. Tariffien laskentamenetelmiä vahvistaessaan tai hyväksyessään kansallisen sääntelyviranomaisen on huomioitava sähkökauppa-asetuksen 18 artiklan säännökset menetelmien aineellisista edellytyksistä. Sähkökauppa-asetuksen 62 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin pitää voimassa tai ottaa käyttöön toimenpiteitä, jotka sisältävät kyseistä asetusta yksityiskohtaisempia säännöksiä, edellyttäen, että kyseiset toimenpiteet ovat unionin oikeuden mukaisia. Pykälän 2 momenttiin esitetty Energiaviraston määräyksenantotoimivalta olisi luonteeltaan teknistä, ja se olisi yhdenmukaista Energiaviraston sähkömarkkinadirektiivin mukaisen sääntelyviranomaisen tehtävän kanssa. Käytössä olevien jakelupalvelun maksurakenteiden kodifointi ei rajoittaisi Energiaviraston toimivaltaa vahvistaa jakelupalvelun ehtoja tai palvelun hinnoittelua koskevia menetelmiä.

54 a §. *Sähköisen liikkuksen integrointi jakeluverkkoon.* Ehdotetulla uudella pykälällä saatettaisiin direktiivillä (EU) 2024/1711 muutetun sähkömarkkinadirektiivin 33 artiklan 1 kohdan muutos osaksi kansallista lainsäädäntöä. Muutetun 33 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava tarvittava sääntelykehys, jolla helpotetaan sellaisten yleisesti saatavilla olevien ja yksityisten latauspisteiden liittämistä jakeluverkkoihin, joissa on älykkään lataamisen toiminnot ja kaksisuuntaisen lataamisen. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että jakeluverkonhaltijat tekevät syrjimättömältä pohjalta yhteistyötä yritysten kanssa, jotka

omistavat, kehittävät, käyttävät tai hallinnoivat sähköajoneuvojen latauspisteitä, myös verkkoon liittämisen osalta. Ehdotetussa 54 a §:ssä säädettäisiin näin ollen, että jakeluverkonhaltijan on syrjimättömältä pohjalta tehtävä sähköisen liikkumisen jakeluverkkoon tapahtuvan integroinnin edistämiseksi yhteistyötä yritysten kanssa, jotka omistavat, kehittävät, käyttävät tai hallinnoivat sähköajoneuvojen latauspisteitä.

Yhteistyövelvoite ulottuisi sanamuotonsa mukaisesti yleisesti sähköajoneuvojen latauspistetoimintaan mainitulla tavalla kytkeytyviin yrityksiin eikä rajautuisi siten vain jakeluverkonhaltijan asiakkaisiin. Toisaalta yhteistyövelvoite ei rajautuisi pelkästään sähköverkkoon liittämiseen, vaan olisi luonteeltaan laajempi. Yhteistyövelvoitteen ala rajautuisi kuitenkin sellaisiin asioihin, joissa sähköajoneuvojen latauspisteiden kanssa toimivat yritykset perustellusti voisivat tarvita jakeluverkonhaltijoiden palveluita tai tietoa latausinfrastruktuuriin kehittämiseksi tai sitä koskevien investointien tekemiseksi.

54 b §. *Käytettävissä olevan jakeluverkonhaltijan kapasiteetin ilmoittaminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 54 b §, jossa säädettäisiin jakeluverkonhaltijan velvollisuudesta julkaista säännöllisesti tietoja käytettävissä olevasta siirtokapasiteetistaan ja perusteista niiden laskemiseksi. Säännöksellä saatettaisiin kansallisesti voimaan direktiivillä (EU) 2024/1711 muutetun sähkömarkkinadirektiivin 31 artiklan 3 kohta ensimmäisen kappaleensa osalta.

Pykälässä edellytettäisiin, että jakeluverkonhaltijan on julkaistava yhtiön omalla verkkosivustolla kolmen kuukauden välein tietoja uusia liittamispyyntöjä varten sähköverkkonsa käytettävissä olevasta siirtokapasiteetistaan ja perusteista tämän kapasiteetin laskemiseksi. Julkaistavien tietojen tulisi olla selkeitä ja läpinäkyviä, ja lisäksi tiedot olisi eriteltävä maantieteellisesti riittävän yksityiskohtaisesti. Tietojen julkaisun avoimuutta rajattaisiin kuitenkin siten, ettei julkaisulla saisi vaarantaa yleistä turvallisuutta tai tietojen luottamuksellisuutta. Julkaisun tarkoituksena on antaa sekä olemassa oleville että mahdollisille uusille verkon käyttäjille tietoa käytettävissä olevasta jakeluverkonhaltijan kapasiteetista siten, että verkon käyttäjät voisivat tehdä tarkempia arvioita esimerkiksi uusien sähkönkäyttöpaikkojen tai tuotantolaitosten sijoittamisesta jakeluverkon alueelle ja mahdollisuuksista muuttaa olemassa olevaa sähköliittymää suuremmaksi. Sijoittelun optimointi osaltaan ehkäisisi siirtorajoitusten syntymistä ja parantaisi järjestelmän kykyä integroida sähköverkkoon enemmän sekä tuotantoa että kulutusta. Julkaisussa olisi myös kerrottava mahdollisuudesta joustavaan liityntään siirtorajoitusten alaisilla alueilla. Joustavalla liitynnällä tarkoitettaisiin sellaista sähköverkkoon liittämistä, jota varten tehdään sähkömarkkinadirektiivin 6 a artiklassa tarkoitettu joustava liittymissopimus ja jossa sen nojalla rajoitetaan tai ohjataan sähköä syöttöä siirto- tai jakeluverkkoon tai sähköä käyttöä siirto- tai jakeluverkosta.

54 c §. *Liittymän tilauksen käsittely jakeluverkossa.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 54 c §, jossa säädettäisiin liittymän tilauksen käsittelystä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin liittymän mahdollisuudesta toimittaa tilaus ja siihen liittyvä tarpeellinen aineisto pelkästään sähköisessä muodossa. Pykälän 2 momentissa asetettaisiin jakeluverkonhaltijalle velvoite antaa säännöllisesti kolmen kuukauden välein selkeää ja läpinäkyvää tietoa siitä, miten liittymän tilausta on käsitelty ja mikä tilauksen käsittelyn tilanne on. Tiedot tulisi antaa siihen saakka, kunnes liittamispyyntö on käsitelty loppuun. Velvoitteen soveltamisella liittymän tilaukseen rajattaisiin säännöksen soveltamisen ulkopuolelle alustavat liittymätiedustelut tai -kyselyt.

Ehdotuksessa tarkoitettu liittymä olisi käsitellessään laajempi kuin sähkömarkkinalain 13 luvussa tarkoitettu liittymä. Liittymänä pidettäisiin tässä yhteydessä sellaista tahoja, joka tilaa verkonhaltijalta liittymän päästäkseen sähkömarkkinalain 3 §:n 19 kohdassa tarkoitetuksi verkon käyttäjäksi.

Säännöksellä saatettaisiin kansallisesti voimaan direktiivillä (EU) 2024/1711 muutettavan sähkömarkkinadirektiivin 31 artiklan 3 kohta sen toisen kappaleen osalta sekä saman artiklan 3 a kohta.

62 §. *Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin tämän lakiehdotuksen 54 a–54 c §. Lisäksi korjattaisiin kirjoitusvirhe. Mainittuja velvoitteita ei ole tarpeen asettaa suljettua jakeluverkkoa koskeviksi, koska suljettu jakeluverkko on rakenteeltaan yksinkertainen ja maantieteelliseltä laajuudeltaan rajattu, eikä siinä pääsääntöisesti tapahdu sähkönjakelua kuluttajille. Mainitut, nyt suljetun jakeluverkon ulkopuolelle rajattavat säännökset on tarkoitettu palvelemaan osaltaan kuluttajia ja osaltaan helpottamaan esimerkiksi verkon käyttäjien sijoittautumisharkintaa monimutkaisemmissa jakeluverkkorakenteissa.

65 b §. *Markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus jakeluverkossa.* Sähkömarkkinalakiin esitetään lisättäväksi uusi 65 b §, jolla mahdollistettaisiin siirtymä jakeluverkonhaltijan toteuttamasta kuormanohjauksesta markkinapohjaiseen kuormanohjaukseen. Pykälän 1 momentin mukaan loppukäyttäjä voisi sähkökäyttöpaikan teknisten edellytysten täytyessä valtuuttaa vähittäismyyjän tai muun sähkömarkkinoiden osapuolen antamaan käskyt kuormansa ohjaukseen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ylläpitämän kuormanohjausrajapinnan kautta. Loppukäyttäjä tekisi, muuttaisi ja peruuttaisi valtuutuksen ilmoituksella sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön. Loppukäyttäjän erillistä ilmoitusta ei kuitenkaan tarvittaisi tilanteessa, joissa valtuutus tiettyyn sähkökäyttöpaikkaan päättyisi automaattisesti Datahubin tietojen päivittymisen johdosta, kuten loppukäyttäjän muuttaessa ja määräaikaisen joustopalveluvaltuutuksen päättyessä. Loppukäyttäjällä voisi olla samanaikaisesti voimassa vain yksi kuormanohjausvaltuutus ohjattavaa relettä kohden. Kuormanohjauspalvelusta sopiminen loppukäyttäjän ja markkinapohjaisen kuormanohjauspalvelun tarjoajan välillä ei edellyttäisi kolmannen osapuolen, kuten jakeluverkonhaltijan, loppukäyttäjän vähittäismyyjän, tai muun sähkömarkkinoiden osapuolen suostumusta. Päätöksen kuormanohjauksesta tekisi loppukäyttäjä itse, ja loppukäyttäjä vastaisi myös viime sijassa ohjattavan kuorman kuormanohjausreleeseen kytkemisestä aiheutuvista kuluista. Ehdotettu säännös ei estäisi jakeluverkonhaltijan tarjoamana lisäpalveluna tapahtuvaa kuormanohjausta, jos loppukäyttäjällä ei ole voimassa olevaa valtuutusta markkinaehtoiseen kuormanohjaukseen.

Pykälän 2 momentin mukaan jakeluverkonhaltijan olisi mahdollistettava loppukäyttäjän ehdotetun 1 momentin mukaisesti valtuuttamalle toimijalle markkinaperusteisen kuormanohjauksen järjestämiseksi pääsy loppukäyttäjän etämittauslaitteiston kuormanohjausreleen ohjaukseen. Jakeluverkonhaltijan olisi mahdollistettava loppukäyttäjän kuormien ja laitteiden liittäminen kuormanohjausreleeseen. Suuri osa jakeluverkonhaltijoista on jo aloittanut seuraavan sukupolven älymittareiden asennukset ja kilpailuttanut mittauslaitteiden hankintansa. Osan mittauslaitetoimittajien ratkaisuissa kuormanohjausrele on mittauslaitteen sinetöinnin ulkopuolella, jolloin valtuutettu sähköasentaja voi kytkeä asiakkaan kuormia releeseen ilman jakeluverkkoyhtiön asentajan läsnäoloa ja mittarin uudelleensinetöintiä. Kuitenkin osalla mittauslaitetoimittajista kuormanohjausrele on mittarin sinetöinnin takana, jolloin paikalle vaaditaan aina verkkoyhtiön asentaja varmistamaan kytkentöjen asianmukaisuus ja sinetöimään mittari uudelleen. Jotta kaikilla asiakkailla olisi tosiasiallinen mahdollisuus kytkeä kuormia releeseen ilman verkkoyhtiön harkintaa, tulee ehdotetusta jakeluverkonhaltijan velvoitteesta säätää lailla.

Pääsyyllä kuormanohjaukseen tarkoitetaan mahdollisuutta ohjata kuormanohjausreleeseen kytkettyä asiakkaan sähkökuormaa etänä. Koska loppukäyttäjän kuormanohjaus tapahtuu releellä, joka on osa jakeluverkonhaltijan hallinnoimaa mittaria, tulisi jakeluverkonhaltijan

mahdollistaa kuormanohjauksen tekninen toteutus ja kuormien liittäminen kuormanohjausreleeseen. Jakeluverkonhaltijan velvollisuus mahdollistaa kuormien kytkeminen releohjaukseen ei kattaisi muita markkinapohjaisen kuormanohjauksen käyttöönoton edellyttämiä loppukäyttäjän sähkölaitteistossa mahdollisesti tarvittavia toimenpiteitä. Liittämisen mahdollistaminen voisi tapahtua esimerkiksi jakeluverkonhaltijan tarjoamana palveluna. Kyseessä olisi verkkopalvelumaksuilla katettavan verkkopalvelun ulkopuolinen lisäpalvelu.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin, että jakeluverkonhaltijalla olisi oikeus ehdotetun 1 momentin mukaisen valtuutuksen estämättä käyttää kuormanohjausrelettä sähköverkkoon kohdistuvissa normaaliolojen häiriötilanteissa, sähköpulatilanteissa, valmiuslain tarkoittamissa poikkeusoloissa, tai jos on ilmeistä, että markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus vaarantaa sähköverkon käyttövarmuuden. Säännöksellä turvattaisiin sähköjärjestelmän toimintaa ja mahdollistettaisiin jakeluverkonhaltijan tarvittavat kuormanohjaustoimet sekä varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkönkäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä annetun valtioneuvoston asetuksen (981/2022) ja valmiuslain edellyttämien toimien toteuttaminen. Valmiuslain 36 §:n mukaan poikkeusoloissa valtioneuvosto voi päätöksellään rajoittaa sähkön käyttöä tai kokonaan kieltää sähkön käytön valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltäviin muihin kuin huoltovarmuuden kannalta välttämättömiin tarkoituksiin. Lisäksi jakeluverkonhaltijalla tulisi olla mahdollisuus kuormanohjaukseen sähkön niukkuustilanteiden ulkopuolella, jos olisi ilmeistä, että kolmannen osapuolen suorittaman markkinaehtoisen kuormanohjauksen piirissä oleva merkittävän suuruusluokan kuorman ohjaaminen vaarantaisi sähköverkon käyttövarmuuden.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin, että jakeluverkonhaltijan olisi jatkettava loppukäyttäjällä jo käytössä olleen loppukäyttäjän verkkopalvelutuotteen mukaisen tai tämän kanssa sovitun kuormanohjauksen toteutusta, jos loppukäyttäjä ei tekisi ehdotetun 1 momentin mukaista valtuutusta markkinapohjaiseen kuormanohjaukseen. Lisäksi ehdotetun 1 momentin mukaisen valtuutuksen päättyessä loppukäyttäjän verkonhaltijan olisi aktivoitava kuormanohjaukseen verkkopalvelutuotteensa mukainen aikajaotus tai muu loppukäyttäjän kanssa sovittu kuormanohjauksen toteutus, ellei loppukäyttäjä tekisi uutta valtuutusta. Kyseisiä tilanteita voivat olla esimerkiksi myyjänvaihtotilanteet tai määräaikaisen kuormanohjauspalvelusopimuksen päättymisen. Ehdotetulla 65 b §:llä ei näin ollen estettäisi jakeluverkonhaltijan mahdollisuutta toteuttaa kuormanohjausta, jos loppukäyttäjän valtuuttama sähkömarkkinoiden osapuoli ei sitä tarjoa. Jakeluverkonhaltijan toteuttama kuormanohjaus perustuisi tällöin loppukäyttäjän päätökseen olla tekemättä valtuutusta markkinapohjaiseen kuormanohjaukseen. Säännöksellä vältettäisiin tilanne, jossa asiakkaan kuormanohjaukseen tulisi katkos ehdotetun 65 b §:n voimaan tullessa tai markkinapohjaisen kuormanohjauksen valtuutuksen päättyessä. Katkos voisi johtaa esimerkiksi tilanteeseen, jossa asiakkaan kiinteistön lämmityskuormat eivät kytkeytyisi talvella aikaisempaan tapaan päälle ja kiinteistö kokisi merkittäviä pakkasen aiheuttamia vaurioita.

Pykälän 5 *momentti* sisältäisi asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kuormanohjaustoiminnallisuuden toteuttamisesta ja sen edellyttämästä tiedonvaihdosta. Asetuksenantovaltuus koskisi teknisiä seikkoja, kuten kuormanohjausrajapinnan toimintaa.

84 §. Luvun soveltamisala ja määritelmät. Pykälän 2 momentin 1 kohtaan ehdotetaan liittymisjohdon määritelmän terminologian tarkentamisesta johtuvaa teknistä muutosta, jonka mukaan sähkönkäyttöpaikka -termi muutettaisiin sähkönkäyttökohteeksi. Muutoksella ei olisi vaikutusta säännöksen soveltamiseen.

86 §. *Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot.* Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 4 momentti, jonka mukaan vähittäismyyjän olisi ennen sähkönmyyntisopimuksen tekemistä annettava loppukäyttäjälle tieto siitä tarjoaako se yhteislaskutusta. Loppukäyttäjä voisi näin ollen ennen sopimuksen tekemistä arvioida haluaako hyödyntää mahdollisuuden yhteislaskutukseen sekä tarvittaessa valita tällä perusteella itselleen sopivan vähittäismyyjän. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin lisäksi, että vähittäismyyjän olisi annettava yhteislaskutuksesta sovittaessa loppukäyttäjälle tieto jakeluverkonhaltijan nimestä ja yhteystiedoista sekä ohjeet ja yhteystiedot verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamisesta jakeluverkonhaltijalle. Yhteislaskutuksessa vähittäismyyjä hoitaisi loppukäyttäjän laskutukseen liittyvän asiakaspalvelun. Ehdotetulla tiedottamisvelvoitteella pyritäisiin varmistamaan, että loppukäyttäjä saa tiedon oikeasta kontaktitahosta verkon häiriöiden ja keskeytysten varalta sekä verkonhaltijan muun kuin laskutukseen liittyvän asiakaspalvelun osalta.

Pykälän uutta 5 momenttia esitetään muutettavaksi niin, että velvoite kirjata tiedot sovitussa muodossa sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen koskisi myös uutta 4 momenttia jakeluverkonhaltijaa ja verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamista koskevien tietojen osalta. Velvoitteella varmistettaisiin, että ehdotetussa 4 momentissa tarkoitettu tieto olisi yksiselitteisesti loppukäyttäjän saatavilla.

86 a §. *Loppukäyttäjältä ennen sopimuksen tekemistä pyydettävät tiedot.* Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan loppukäyttäjän sopimuksen tekemisen yhteydessä toimittamien tietojen muuttuessa loppukäyttäjän on itse ilmoitettava uusi laskutusosoite sen ollessa eri kuin sähkönkäyttöpaikan osoite. Ehdotetulla säännöksellä estettäisiin riski siitä, että vähittäismyyjälle tai jakeluverkonhaltijalle ilmoitettaisiin loppukäyttäjän laskutusosoitteeksi jokin kolmas taho ilman loppukäyttäjän omaa tahtoa, ja näin ollen vähennettäisiin väärinkäytösten mahdollisuutta. Lisäksi säännöksellä turvattaisiin, että jakeluverkonhaltijalla säilyisivät oikeat asiakastiedot riippumatta siitä, että yhteislaskutuksen myötä jakeluverkonhaltijan asiakaskontakti vähenisi. Loppukäyttäjä voisi ehdotetusta säännöksestä huolimatta edelleen halutessaan ilmoittaa laskutusosoitteeseen sähkönkäyttöpaikastaan poikkeavan osoitteen esimerkiksi sopiessaan kolmannen tahon kanssa siitä, että tämä taho hoitaa loppukäyttäjän laskujen maksun.

87 §. *Sopimuksen tekeminen.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin vaatimus, että liittymissopimus on tehtävä kirjallisesti sekä ilman aiheutonta viivytystä siitä, kun verkonhaltija on vastaanottanut liittymän tilauksen ja liittymän kytkemisen edellyttämät tiedot liittyjän sähkölaitteistoista. Edellyttämällä liittymän tilausta ja riittävien tietojen saantia liittyjän sähkölaitteistoista tavoiteltaisiin sitä, että verkonhaltijan sopimuksentekoa koskevan aikavaatimuksen piiriin ei kuuluisi sellaiset tilanteet, joissa tietojen puutteellisuus johtuu liittyjän puolella olevasta syystä tai jos kyse olisi muusta kuin sopimuksen tekemiseksi esitetyistä sitovista pyynnöistä, kuten alustavista tiedusteluista.

Pykälän 4 momentin mukaan toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähköntoimituksen lisäksi sähkönjakelun sisältämän palvelun. Momentti esitetään kumottavaksi, sillä sen katsotaan esitetyn yhteislaskutuksen käyttöönoton myötä muuttuvan tarpeettomaksi. Kyseisen säännöksen kumoaminen ei vaikuttaisi muuhun toimitusvelvollisuuteen liittyvään sääntelyyn eikä säännöksen pohjalta voimassa oleviin sopimuksiin.

Pykälään esitetään lisättävän uusi 6 momentti, jonka mukaan kuluttajan kanssa kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettua kotimyyntissä tai etämyyntissä tai muutoin vähittäismyyjän kiinteän toimipaikan ulkopuolella tehdyn sähkönmyyntisopimuksen mukaisen sähköntoimituksen on käynnistytävä viimeistään 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen

tekemisestä. Säännöksellä pyritään ehkäisemään tilanteita, joissa kuluttajan kanssa tehdään esimerkiksi puhelinmyynissä sähkösopimus pitkäksi aikaa odottamaan kuluttajalla sillä hetkellä samassa käyttöpaikassa voimassa olevan sopimuksen päättymistä. Sekä kuluttajan tarpeet, olosuhteet että sähkömarkkinoiden tilanne voivat muuttua pitkän odotusajan kuluessa, eikä uusi sopimus näin ollen voimaan tullessaan välttämättä enää vastaisi kuluttajan tarpeita.

Ehdotettu säännös soveltuisi kuluttajansuojalain 6 luvun mukaisessa koti- tai etämyynissä tapahtuvaan sopimuksen tekoon. Sähkömyyntisopimuksia markkinoidaan yleisesti esimerkiksi kauppakeskuksissa, jolloin sopimuksen tekemisen arvioidaan kuluttajan näkökulmasta rinnastuvan koti- tai etämyyntiin myyntitilanteen luonteen vuoksi. Tämän vuoksi esitetään säädettäväksi, että ehdotettua aikarajaa sovellettaisiin myös vähittäismyyjän kiinteän toimipaikan ulkopuolella tapahtuvassa myynissä. Kuluttajansuojalain esitöissä (HE 157/2013 vp, s. 34) elinkeinonharjoittajan kiinteän toimipaikan ulkopuolelle määritellään siirrettävät myyntipaikat, kuten myyntikojut, näyttelyosastot ja kuorma-autot, jossa elinkeinonharjoittaja tavanomaisesti tarjoaa kulutushyödykkeitä. Vastaavasti rajoituksen olisi katsottava soveltuvan vähittäismyyjän lukuun tehtävässä sähkömyyntisopimusten myynissä muiden elinkeinonharjoittajien kuten erikoisliikkeiden toimesta.

Ehdotettua aikarajaa tarkasteltaisiin säännöksessä sähkötoimituksen alkamisen ajankohdan perusteella. Aikarajan sitominen sopimuksen voimaantuloon voisi mahdollistaa sen, että säännöksen tarkoituksen vastaisesti tehtäisiin sopimuksia, jotka sopimusteknisesti tulisivat voimaan sallitun kolmen kuukauden aikana, mutta joiden mukainen sähkötoimitus alkaisi vasta edellisen sopimuksen voimassaolon päätyttyä. Aikarajan katsotaan olevan perusteltua olla määritelty vuorokausissa, jotta sen valvonta ja määrittelemine tietojärjestelmiin on mahdollisimman yksiselitteisesti toteutettavissa.

Momentissa esitetään lisäksi säädettävän, että sellainen sähkömyyntisopimus, joka on kuluttajan kanssa tehty kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettussa kotimyyynissä tai etämyynissä tai muutoin vähittäismyyjän kiinteän toimipaikan ulkopuolella, ja jonka mukainen sähkön toimitus ei voisi alkaa 90 vuorokauden kuluttua sopimuksen tekemisestä, raukeaisi. Säännöksellä turvattaisiin kuluttajan asemaa tilanteessa, jossa sähkömyyntisopimus olisi ehdotetun sääntelyn vastaisesti tehty käynnistymään myöhemmin kuin 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Vähittäismyyjän olisi viipymättä ilmoitettava kuluttajalle sopimuksen raukeamisesta saatuaan tiedon siitä, ettei sähkötoimitusta voida aloittaa 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Mittausasetuksen 3 luvun 3 §:n 3 momentin mukaisesti sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikkö ilmoittaa uudelle sähkömyyjälle, että tämän toimitusta ei voida aloittaa jakeluverkossa taikka tämän jo alkanutta avointa toimitusta ei voida jatkaa, jos loppukäyttäjän ja tämän nykyisen toimittajan voimassa oleva määräaikainen sähkömyyntisopimus tai toistaiseksi voimassa olevan sähkömyyntisopimuksen irtisanomisaika päättyy uuden toimituksen ilmoitettua alkamispäivää myöhemmin.

Lisäksi säädettäisiin, että vähittäismyyjä ei saisi veloittaa kuluttajalta sopimukseen perustuvia maksuja sopimuksen mukaista sähkön toimitusta edeltävältä ajalta. Kyseiset maksut voisivat olla esimerkiksi sopimuksen perusmaksuja, jotka olisi katsottava perusteettomiksi rauenneen sopimuksen osalta.

Ehdotetun säännöksen ulkopuolelle rajattaisiin tilanteet, joissa sähkömyyntisopimuksen tekemiseksi kuluttaja on omasta aloitteestaan ottanut yhteyttä elinkeinonharjoittajaan tai elinkeinonharjoittaja on ottanut yhteyttä kuluttajaan tämän nimenomaisesta pyynnöstä. Säännös vastaisi kuluttajansuojalain 12 a §:n 3 momenttia. Ehdotettu säännös ei näin ollen estäisi kuluttajan omasta aloitteesta tapahtuvaa sähkömyyntisopimuksen tekemistä siten, että

sopimuksen mukainen sähköntoimitus alkaisi myöhemmin kuin 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä.

92 a §. *Sähkönmyyntisopimuksen ja aggregointisopimuksen irtisanomismaksu.* Lakiin esitetään lisättävän uusi 92 a §, jolla pantaisiin täytäntöön sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohta. Sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohdassa säädetään poikkeuksesta kyseisen artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että ainakaan kotitalousasiakkailta ja pieniltä yrityksiltä ei peritä sähkön toimittajan tai aggregointia harjoittavan markkinaosapuolen vaihtamiseen liittyviä maksuja. Artiklan 2 kohdan voidaan katsoa muodostavan yleissäännön tilanteessa, jossa toimittaja tai aggregoija vaihdetaan aiemman määräaikaisen sopimuksen päättyessä tai irtisanoutumalla toistaiseksi voimassa olevasta sopimuksesta. Näin ollen artiklan 3 kohta soveltuisi poikkeussääntönä tilanteeseen, jossa määräaikaisesta sopimuksesta irtisanoudutaan ennen määräajan kulumista loppuun.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että loppukäyttäjän rikkoessa määräaikaista sähkönmyyntisopimusta tai aggregointisopimusta irtisanomalla sen ennen määräajan päättymistä, irtisanomisesta saisi periä maksun vain, jos siitä on sopimuksessa sovittu. Ehdotettu säännös soveltuisi tilanteisiin, jossa määräaikainen sopimus on päättynyt sopimuksen ehtojen vastaiseen loppukäyttäjän tekemään irtisanomiseen. Säännös ei näin ollen vaikuttaisi yleiseen periaatteeseen määräaikaisten sopimusten sitovuudesta. Maksun tulisi olla ollut osa sopimusta, jonka loppukäyttäjä on tehnyt vapaaehtoisesti, ja siitä tulisi olla tiedotettu selvästi loppukäyttäjälle ennen sopimuksen tekemistä. Maksu olisi sellainen sopimukseen sovellettava keskeinen ehto, josta vähittäismyyjän tai aggregaattorin tulisi sähkömarkkinalain 86 §:n 1 momentin mukaisesti ennen sopimuksen tekemistä antaa tieto loppukäyttäjälle. Sopimuksen voimassaolon määräaika katsottaisiin päättyneeksi sähkömarkkinalain 92 §:n 3 momentin mukaisessa tilanteessa, jossa kuluttajan kanssa on tehty määräaikainen sähkönmyyntisopimus kahta vuotta pitemmäksi ajaksi, ja jolloin kuluttaja saa kahden vuoden kuluttua irtisanoa sopimuksen samalla tavalla kuin toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen.

Pykälän 2 momentti sisältäisi sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohdan mukaiset kriteerit 1 momentissa tarkoitetun irtisanomismaksun arviointiin. Maksun tulisi olla oikeasuhteinen, eikä se saisi ylittää sopimuksen irtisanomisesta vähittäismyyjälle tai aggregaattorille aiheutuvaa suoraa taloudellista tappiota. Suoran taloudellisen tappion määrittelyssä voitaisiin huomioida muun muassa kustannukset mahdollisista yhdistetyistä investoinneista tai asiakkaalle osana sopimusta jo toimitetuista palveluista. Irtisanomismaksun tulisi näin ollen olla aina oikeasuhteinen, ja vähittäismyyjälle tai aggregaattorille aiheutuva suora taloudellinen tappio muodostaisi hyväksyttävän irtisanomismaksun ylärajan. Vähittäismyyjällä tai aggregaattorilla olisi todistustaakka sille sopimuksen irtisanomisesta aiheutuvasta suorasta taloudellisesta tappiosta. Ehdotettu uusi säännös asettaisi käytännössä irtisanomismaksujen hyväksyttävyydelle arviointiperusteet ja ylärajan, ja irtisanomismaksu voisi edelleen olla määritelty sopimuksessa myös tietyn määräiseksi. Kiinteiden irtisanomismaksujen käyttö voisi käytännössä tukea irtisanomismaksujen suuruuden ennakoitavuutta.

Euroopan unionin tuomioistuin on vuoden 2009 sähkömarkkinadirektiivin puitteissa katsonut asiassa C-371/22, *G sp. z o.o. v W S.A.*, että sopimussakon kohtuullisuutta arvioitaessa voidaan ottaa huomioon muun muassa kyseessä olevan sopimuksen alkuperäinen kesto, sopimuksen jäljellä oleva kesto sen päättämisaikakohtana, sähkömäärä, joka on ostettu sopimuksen täyttämiseksi mutta jota asiakas ei lopulta kuluta, sekä keinot, jotka kohtuullisen huolellisella toimittajalla olisi ollut käytettävissään niiden mahdollisten taloudellisten tappioiden rajoittamiseksi, joita sille aiheutuu sopimuksen ennenaikaisen päättämisen vuoksi. Vähittäismyyjälle tai aggregaattorille aiheutuvan suoran taloudellisen tappion määräytymiseen

vaikuttaisi sopimuksen irtisanomisen jälkeiseltä ajalta käyttämättä jääneen sähkön määrä ja sähköjohdannaisten myyminen takaisin markkinoille.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että sopimusehdoissa olisi määriteltävä irtisanomismaksun määräytymisperusteet, jos irtisanomismaksua ei olisi sovittu tietyn määräiseksi. Määräytymisperusteet tulisi määrittää riittävällä tarkkuudella ja siten, että ne ovat loppukäyttäjän ymmärrettävissä. Vähittäismyyjän olisi lisäksi pyynnöstä annettava loppukäyttäjälle tapauskohtaisesta irtisanomismaksun suuruudesta yksiselitteinen tieto ennen sopimuksen irtisanomista. Tieto tulisi antaa viipymättä ja maksutta. Säännöksellä varmistettaisiin, että loppukäyttäjä saisi pyynnöstä tarkan tiedon irtisanomismaksun suuruudesta ennen irtisanomispäätöstä myös tilanteessa, jossa maksua ei olisi sopimuksessa määritelty tietyn määräiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että ehdotetun pykälän säännöksistä ei saisi sopimuksin poiketa loppukäyttäjän vahingoksi. Ehdotettu irtisanomismaksua koskeva sääntely olisi näin ollen luonteeltaan pakottavaa siltä osin, ettei yksittäisessä tapauksessa voitaisi sopia esimerkiksi summaltaan ehdotetun 2 momentin mukaiset kriteerit ylittävästä irtisanomismaksusta. Säännöksellä suojattaisiin loppukäyttäjän asemaa sopimussuhteessa. Lisäksi olisi huomattava, että kuluttajan oikeudellinen asema sähkön ostajana perustuu myös kuluttajansuojalakiin ja siitä ilmeneviin yleisiin kuluttajaoikeudellisiin periaatteisiin. Irtisanomismaksun määrää voitaisiin esimerkiksi sovitella kuluttajansuojalain 4 luvun nojalla.

Energiavirasto valvoisi 1 momentissa tarkoitettujen irtisanomismaksujen hyväksyttävyyttä 2 momentissa tarkoitettujen kriteerien puitteissa ja toteuttaisi asianmukaisia toimenpiteitä havaitessaan luvattomia irtisanomismaksuja. Valvontatoimivalta perustuisi sähkömarkkinalain 106 §:n 2 momenttiin sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettuun lakiin (590/2013), ja sillä pantaisiin täytäntöön sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 momentin viimeinen virke sekä sähkömarkkinadirektiivin direktiivillä (EU) 2024/1711 lisätty uusi 11 artiklan 2 kohdan b alakohta. Asianmukaisia toimenpiteitä olisivat Energiaviraston yleiseen valvontatoimivaltaan lukeutuvat toimet. Lisäksi Energiavirasto voisi esimerkiksi antaa tarvittaessa lausuntoja 2 momentissa tarkoitettua vähittäismyyjälle tai aggregaattorille aiheutuvasta suoran taloudellisen tappion määräytymisperusteista. Energiavirastolla olisi näin ollen yleinen rooli valvontaviranomaisena joko omasta aloitteestaan tai sille tehtyjen kantelujen perusteella, mutta se ei ratkaisisi yksittäiseen sopimussuhteeseen liittyviä riitatapauksia, eikä kantelijalla olisi asiassa asianosaisasemaa.

Sähkömarkkinalain 106 §:n mukaan kuluttaja-asiamies valvoo lain 13 luvussa tarkoitettujen sopimusten ehtojen lainmukaisuutta kuluttajansuojan kannalta. Kuluttaja-asiamies valvoisi sähkönmyyntisopimuksen irtisanomismaksun kohtuullisuutta sähkömarkkinalain 92 a §:n ja kuluttajansuojalain 3 luvun 1 §:n nojalla.

99 a §. *Asiakasvalitusten käsittely.* Lakiin esitetään lisättävän uusi 99 a § loppukäyttäjän tekemän valituksen käsittelystä. Ehdotetulla pykälällä täydennettäisiin sähkömarkkinadirektiivin 10 artiklan 9 kohdan täytäntöönpanoa. Kyseisen säännöksen mukaan loppuasiakkaalla tulee olla oikeus toimittajaltaan saamansa valitusten käsittelyn hyvään tasoon. Toimittajien on käsiteltävä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi. Direktiivin säännös esitetään pantavaksi täytäntöön sen sanamuotoa laajempaan siten, että säännöksen soveltamisalaan lukeutuisivat vähittäismyyjien lisäksi myös jakeluverkonhaltijat ja aggregaattorit. Ehdotetussa muodossaan soveltamisala vastaisi sähkömarkkinalain kuluttajasäännöksiä koskevan 13 luvun yleistä, 84 §:ssä määriteltyä soveltamisalaa. Direktiivin edellyttämään valitusten käsittelyn hyvään tasoon välttämättömyyhyödykkeen kyseessä ollen voidaan katsoa lukeutuvan muun muassa asiakaspalvelun monikanavaisuus. Ehdotettu säännös

soveltuisi sähköntoimitusta tai -jakelua koskevan reklamaation lisäksi myös muuhun loppukäyttäjän sopimussuhteeseen liittyvään vähittäismyyjän, jakeluverkonhaltijan tai aggregaattorin virheeseen perustuvaan valitukseen. Säännöksellä täydennettäisiin kuluttajansuojalakiin sisältyvää asiakaspalvelun laatua koskevaa sääntelyä.

Energiavirasto valvoisi ehdotetun säännöksen noudattamista sen sähkömarkkinalain 106 §:n 2 momenttiin sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettuun lakiin perustuvan yleisen valvontatoimivallan puitteissa. Energiavirasto ei ratkaisisi yksittäiseen sopimussuhteeseen liittyviä riitatapauksia, eikä kantelijalla olisi asiassa asianosaisasemaa.

101 §. Vastuutahot. Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että loppukäyttäjä ei voisi esittää jakeluverkonhaltijalle yhteislaskutuksen piirissä olevaan virheelliseen tai viivästyneeseen laskuun perustuvia vaatimuksia.

Lisäksi pykälään esitetään lisättävän uusi *4 momentti*, jonka mukaan vähittäismyyjä toimisi loppukäyttäjän yhteystahona ehdotetussa 105 i §:ssä tarkoitetussa yhteislaskutuksessa. Jos loppukäyttäjä ilmoittaisi virheistä, jotka liittyvät sellaisiin laskun tietoihin, joita vähittäismyyjä ei voi tarkistaa, vähittäismyyjän olisi siirrettävä loppukäyttäjältä saamansa ilmoitus edelleen jakeluverkonhaltijan käsiteltäväksi. Loppukäyttäjän laskutusta koskeva asiakaspalvelu keskitettäisiin 105 i §:ssä tarkoitetussa yhteislaskutuksessa näin ollen pääasiallisesti vähittäismyyjälle.

103 §. Sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttäminen loppukäyttäjistä johtuvasta syystä. Pykälän *1 momenttia* esitetään muutettavaksi siten, että ennen sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttämistä loppukäyttäjälle lähetettävä huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta ja erillinen katkaisuvaroitus voitaisiin toimittaa sekä kirjallisesti että muulla pysyvällä tavalla, jos loppukäyttäjä olisi erikseen kirjallisesti tai sähköisesti antanut tähän suostumuksensa. Pysyvä tapa tarkoittaisi saatavien perinnästä annetun lain 3 a §:n 2 kohdan mukaisesti tiedonannon toimittamista vastaanottajalle henkilökohtaisesti kirjallisesti tai sähköisesti siten, että vastaanottaja voi tallentaa ja toisintaa sen muuttumattomana. Toimittajan olisi riittävällä huolellisuudella varmistettava, että huomautus tai katkaisuvaroitus on tosiasiassa saavuttanut loppukäyttäjän. Ehdotetulla muutoksella yhtenäistettäisiin maksun laiminlyöntiä koskevan huomautuksen ja katkaisuvaroituksen toimittavista koskevaa sääntelyä saatavien perinnästä annetun lain kanssa sekä huomioitaisiin digitaalisen kehityksen mahdollistamat toimittamistavat.

Pykälään ehdotetaan lisättävän uusi *5 momentti*, jolla tarkennettaisiin loppukäyttäjän yhteislaskutettavaan saatavaan kohdistuvien osasuoritusten suhdetta sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttämiseen. Loppukäyttäjän laskutuksen ollessa yhteislaskutuksen piirissä sähköntoimituksen tai jakelun keskeyttäminen loppukäyttäjistä johtuvasta syystä tapahtuisi yhteislaskua koskevan velan kokonaismäärän perusteella riippumatta siitä, olisiko loppukäyttäjällä laskennallisesti suorittamatta sähkön myynnin vai jakelun osuus saatavasta.

105 a §. Soveltamisala. Pykälässä säädetään, että lain 13 a luvun laskutusta koskevia säännöksiä sovelletaan vähittäismyyjään, jakeluverkonhaltijaan ja aggregaattoriin, joka toimittaa sähköä tai tuottaa sähkömarkkinalain mukaisia palveluita loppukäyttäjille. Pykälään esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan ehdotettuja, 13 a lukuun sisältyviä yhteislaskutusta koskevia säännöksiä sovellettaisiin kuitenkin vain vähittäismyyjään ja jakeluverkonhaltijaan. Esitetty lisäys olisi yhtenäinen ehdotettujen 105 i–105 k §:n sanamuotojen kanssa, ja sillä pyritäisiin välttämään säännösten soveltamisalaa koskevia tulkintaepäselvyyksiä.

105 c §. Laskutustiedot. Pykälään esitetään lisättäväksi uusi *4 momentti*, jonka mukaan loppukäyttäjän laskussa olisi 105 i §:ssä tarkoitetun yhteislaskutuksen tilanteessa 1 momentin 1, 2, 4, 5, ja 6 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa eriteltävä jakeluverkonhaltijaa ja sen saatavaa koskevat tiedot. Jakeluverkonhaltijaa ja sen saatavaa koskevat tiedot tulisi esittää loppukäyttäjän laskulla näin ollen palvelutarjoajan nimen ja yhteystietojen, maksettavan hinnan, laskutuksen perusteena käytettävien mitattavien suureiden määrien, suorituksen tai palvelun hinnan muodostumisen erittelyn sekä suorituksen tai palvelun nimen osalta. Koska loppukäyttäjä ei yhteislaskutuksessa vastaanottaisi laskuja ja 105 c §:n 1 momentin edellyttämiä tietoja jakeluverkonhaltijaltaan, tulisi ne yhdistää vähittäismyyjältä loppukäyttäjälle toimitettavalle laskulle.

105 e §. Muut laskulla annettavat tiedot. Pykälän *1 momenttiin* esitetään lisättäväksi uusi *5 kohta*, jonka mukaan loppukäyttäjälle on yhteislaskutuksessa annettava laskussa laskutustietojen lisäksi tieto jakeluverkonhaltijan nimestä ja yhteystiedoista sekä ohjeet ja yhteystiedot verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamisesta jakeluverkonhaltijalle. Ehdotettu säännös varmistaisi, että loppukäyttäjällä on oikea ja selkeä tieto yhteystahosta verkon häiriöiden ja keskeytysten tilanteessa. Säännöksellä pyritäisiin myös vähentämään verkon häiriöitä ja keskeytystä koskevien yhteydenottojen ohjautumista vähittäismyyjille.

105 i §. Yhteislaskutus. Sähkömarkkinalakiin esitetään lisättäväksi uusi 105 i §, jonka *1 momentin* mukaan vähittäismyyjä voisi loppukäyttäjän pyynnöstä tai tämän suostumuksella tarjota tälle sähköntoimituksen ja sähkönjakelun sisältämän palvelun laskutusta yhdellä laskulla, jolloin loppukäyttäjä maksaisi koko laskun loppusumman vähittäismyyjälle. Vähittäismyyjä voisi jatkossa valita tarjoaako se asiakkaille yhteislaskutusta, erillislaskutusta vai molempia. Vähittäismyyjän tarjotessa molempia vaihtoehtoja olisi laskutusmalli asiakkaan päätettävissä.

Yhteislaskutuksen käyttöönotto tapahtuisi joko loppukäyttäjän pyynnöstä tai tämän nimenomaisella suostumuksella. Vähittäismyyjä ei näin ollen voisi siirtää loppukäyttäjää yhteislaskutuksen piiriin yksipuolisella ilmoituksella. Yhteislaskutuksen käyttöönotosta tulisi sopia vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välillä kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. Erillistä suostumusta asiakkaalta ei edellytetäisi jo voimassa olevien, sähkömarkkinalain 87 §:n kumottavaksi esitetyn 4 momentin mukaisissa toimitusvelvollisuussopimuksissa. Yhteislaskutus ei tarkoittaisi sähkömarkkinalain 93 §:n 1 momentissa tarkoitettua perustetta sopimuksen muuttamiseen, eikä vähittäismyyjä voisi yhteislaskutukseen siirtymisen yhteydessä yksipuolisesti tehdä muutoksia esimerkiksi myyntihintaan tai muihin sopimusehtoihin tai edellyttää loppukäyttäjän suostuvan sellaisiin muutoksiin.

Yhteislaskutukseen siirtyminen ei edellyttäisi uuden sähköntoimitus- ja sähköjakelusopimuksen tekemistä. Yhteislaskutus koskisi pelkästään sähköntoimituksen ja -jakelun laskutusta, eikä sillä luovuttaisi erillisistä sähköntoimitusta ja -jakelua koskevista sopimuksista. Asiakkaalla tulisi jatkossakin olla jakelupalvelua koskeva erillinen sähköverkkosopimus jakeluverkonhaltijan kanssa.

Yhteislaskutus ehdotetaan rajattavaksi loppukäyttäjiin, joiden sähkönkäyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella tai jonka sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa. Käytännössä yhteislaskutuksen ulkopuolelle rajautuisivat teollisuus ja liiketoiminta, jossa on pitkät aukioloajat ja joka on auki viikonloppuisin (tyyppikäyttäjät 11-13, T4). Rajauksella vähennettäisiin yhteislaskutuksen aiheuttamaa, yksittäiseen asiakkaaseen liittyvää luottotappioriskiä sekä vähittäismyyjältä vaadittavien vakuuksien suuruutta ja niiden aiheuttamia kustannuksia.

Yhteislaskutuksen tarjoamisen loppukäyttäjille tulisi tapahtua tasapuolisesti ja syrjimättömästi, ja lähtökohtaisesti yhteislaskutusta tarjoavan vähittäismyyjän tulisi yhtäläisesti mahdollistaa se kaikille edellä esitetyt ehdot täyttävillä loppukäyttäjillä, tämän kuitenkaan rajoittamatta vähittäismyyjän mahdollisuutta tuotekohtaiseen harkintaan yhteislaskutuksen soveltamisessa. Yhteislaskutuksen tarjoamisesta yksittäisen loppukäyttäjän kohdalla voisi kuitenkin kieltäytyä painavana syyhyn perustuen. Yhteislaskutuksesta kieltäytymiseen oikeuttavana painavana syynä voidaan nähdä esimerkiksi loppukäyttäjän olennainen maksuvelvoitteiden laiminlyönti. Yleisten verkkopalveluehtojen (VPE 2019) mukaisesti loppukäyttäjältä pyydetty vakuus tai ennakkomaksu voitaisiin siirtää jakeluverkonhaltijalta vähittäismyyjälle yhteislaskutuksen piirissä olevien jakelupalvelumaksujen turvaamiseksi loppukäyttäjän suostumuksella. Suostumus vakuuden siirtoon voitaisiin antaa esimerkiksi yhteislaskutuksesta sovittaessa. Loppukäyttäjän asettamien jakelupalvelua koskevien vakuuksien siirtämisellä vähittäismyyjän käyttöön voitaisiin vähentää riskiä yhteislaskutuksen piirissä olevan saatavan päätyemisestä perintään.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, että loppukäyttäjä maksaisi yhteislaskutuksessa koko laskun loppusumman vähittäismyyjälle. Vähittäismyyjän tulisi tilittää jakeluverkonhaltijalle tämän osuus saatavasta kokonaisuudessaan, mukaan lukien verot ja muut julkisoikeudelliset maksut. Yhteislaskutus ei vaikuttaisi vähittäismyyjän tai jakeluverkonhaltijan verovelvoitteisiin tai verojen tilittämisvelvollisuuksiin. Vähittäismyyjä ei saisi myöskään veloittaa jakeluverkonhaltijalta yhteislaskutuksesta ylimääräistä lisämaksua. Loppukäyttäjän tulisi edelleen saada laskunsa ja laskutustietonsa sähkömarkkinalain 105 b §:n 2 momentin mukaisesti maksutta. Jos loppukäyttäjä riitauttaa vain vähittäismyyjän osuuden laskusta, tulisi vähittäismyyjän siirtää jakelupalvelun osuus loppukäyttäjän suorituksesta jakeluverkonhaltijalle. Säännöksellä estettäisiin tilanne, jolloin yhteislaskutuksen toisen osasaatavan riittävyys estäisi tai viivästyttäisi toisen saatavan suorittamisen, ja säännöksellä pienennettäisiin näin ollen riskiä loppukäyttäjän sopimusrikkomusten syntymiseen.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan velvoitteesta toimittaa yhteislaskutuksen edellyttämät tiedot sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön. Yhteislaskutuksen edellyttämä tiedonvaihto vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välillä tapahtuisi laskurivitietoina sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön Datahubin kautta, eikä laskutus edellyttäisi yhtiöiden välistä suoraa tiedonvaihtoa. Sähkömarkkinalain 75 a §:n 1 momentin mukaan vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan on huolehdittava vastuulleen kuuluvan, sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikölle toimittamansa tiedon virheettömyydestä sekä toimittamansa virheellisen tiedon korjaamisesta viipymättä. Kyseinen säännös turvaisi yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijalta vähittäismyyjälle siirrettävien laskurivitietojen oikeellisuutta ja vähentäisi riskiä laskutusvirheisiin ja niiden selvittämisestä aiheutuvien kustannusten syntymiseen.

Vähittäismyyjän olisi ilmoitettava jakeluverkonhaltijalle loppukäyttäjän maksulaiminlyönneistä. Koska yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijalla ei olisi suoraa mahdollisuutta seurata loppukäyttäjän maksujen suoritusta, turvattaisiin ilmoitusvelvollisuudella jakeluverkonhaltijan mahdollisuutta ennakoida mahdollisia maksuviiveitä. Ilmoitus olisi perusteltua toteuttaa Datahubin kautta, jolloin loppukäyttäjien tietosuoja olisi esimerkiksi vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välistä sähköpostiviestintää paremmin turvattu.

Pykälän 4 momentti sisältäisi yhteislaskutuksessa vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välillä sovellettavien ehtojen määrittelyä koskevan määräyksenantovaltuuden. Energiaviraston tulisi valmistella ehdot koordinoitusti verkonhaltijoiden kanssa ja niiden valmistelussa olisi kuultava vähittäismyyjiä sekä asiaankuuluvia verkon käyttäjiä ja muita sähkömarkkinoiden

osapuolia. Ehdot voisivat koskea tarkennuksia yhteislaskutuksen toteuttamiseen jakeluverkonhaltijoiden ja vähittäismyyjien välillä, kuten maksuaikatauluja tai tarvittavien tietojen toimittamista.

Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän olisi yhteislaskutuksessa sovellettava Energiaviraston vahvistamia ehtoja. Ehdoilla näin ollen yhtenäistettäisiin yhteislaskutuksessa sovellettavia käytäntöjä, sekä helpotettaisiin ja selkeytettäisiin yhteislaskutuksen käyttöönottoa ja sen valtakunnallista toteuttamista. Lisäksi sitovat ehdot turvaisivat tasapuolisia kilpailuedellytyksiä edistämällä sitä, etteivät jakeluverkonhaltijat aseta kohtuuttomia tai syrjiviä ehtoja suhteessa vähittäismyyjiin.

Pykälän 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä yhteislaskutuksesta. Säännökset voisivat koskea esimerkiksi vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välistä maksuaikaa ja -järjestelyjä sekä yhteislaskutuksen edellyttämien tietojen toimittamista sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön.

105 j §. *Jakeluverkonhaltijan velvollisuus osallistua yhteislaskutukseen.* Sähkömarkkinalakiin esitetään lisättäväksi uusi 105 j §, jossa säädettäisiin jakeluverkonhaltijan velvollisuudesta osallistua yhteislaskutukseen. Pykälän 1 momentin mukaan jakeluverkonhaltijoilla olisi velvoite osallistua yhteislaskutukseen, kun yhteislaskutuksesta on sovittu vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välillä. Yhteislaskutuksen toteuttaminen edellyttää, että jakeluverkonhaltijat antavat kaikille vähittäismyyjille tasapuoliset ja syrjimättömät mahdollisuudet tarjota asiakkailleen yhteislaskua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jakeluverkonhaltijan oikeudesta edellyttää vähittäismyyjää asettamaan vakuus yhteislaskutuksen piiriin kuuluvien saataviensa turvaamiseksi vähittäismyyjästä johtuvien jakeluverkonhaltijan saatavien tilityksen puutteiden tai laiminlyöntien varalle. Yhteislaskutuksessa vähittäismyyjä hoitaisi jakeluverkonhaltijan saatavien laskuttamisen ja perinnän loppukäyttäjältä, ja jakeluverkonhaltijaan kohdistuisi riski siitä, että vähittäismyyjä ei tilittäisi sille jakelupalvelun sekä jakeluverkonhaltijan keräämien verojen ja muiden julkisoikeudellisten maksujen osuutta laskusta. Näin ollen yhteislaskutus tarkoittaisi periaatteessa jakeluverkonhaltijan luotonantoa vähittäismyyjälle, jolloin mahdollisuus turvata luotonmaksu vakuuden edellyttämisellä olisi perusteltua. Vakuus olisi tarkoitettu tilanteisiin, jossa jakeluverkonhaltijan saatavien tilityksen puutteet tai laiminlyönnit johtuisivat vähittäismyyjästä. Näin ollen loppukäyttäjistä johtuvasta syystä aiheutuva luottotappioriski jakautuisi vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välillä niiden saatavien suhteessa.

Jakeluverkonhaltija voisi kieltäytyä yhteislaskutuksesta, jos vähittäismyyjä ei asettaisi tarvittavaa vakuutta. Vakuus voitaisiin vaatia, jos vähittäismyyjän luottokelpoisuus on julkisesti saatavilla oleviin kriteereihin perustuen alentunut. Vähittäismyyjän olisi toimitettava jakeluverkonhaltijalle selvitys luottokelpoisuudestaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vakuuden määräytymisperusteista. Jos vakuus arvioitaisiin tarpeelliseksi, laskettaisiin sen määrä seuraavalla kaavalla: *Vakuusvaade = arvio vähittäismyyjän jakeluverkonhaltijan alueella seuraavan kolmen kuukauden aikana toimittamasta energian määrästä (kilowattituntia) x keskimääräinen verollinen jakelupalvelumaksu (senttiä kilowattitunnilta) + jakelupalvelun perusmaksut seuraavan kolmen kuukauden ajalta.* Kaavassa verollinen jakelupalvelumaksu sisältäisi arvonlisäveron lisäksi valmiste- ja huoltovarmuusmaksun.

Pykälän 4 momentin mukaan vakuuden tarvetta ja määrää olisi tarkasteltava uudestaan viimeistään, kun vakuusvaateen edellytyksissä tai vakuuden määrän perusteissa tapahtuu olennaisia muutoksia. Säännös mahdollistaisi sen, että vakuuden tarvetta ja määrää tarkistettaisiin myös useammin. Tarkistuksilla huomioitaisiin se, että vakuuden tarve ja määrä voisi muuttua esimerkiksi vähittäismyyjän taloudellisen tilanteen tai myyntivolyymien muutosten mukana.

Vakuuden tarpeen perustuminen vähittäismyyjän luottokelpoisuuteen lisäisi vakuuksien tarveperusteisuutta ja vähentäisi vakuuksista aiheutuvia kokonaistaloudellisia kustannuksia. Toisaalta olisi perusteltua pystyä myös päivittämään arviota vakuuden tarpeellisuudesta ja määrästä esimerkiksi vähittäismyyjän taloudellisen tilanteen muuttuessa. Vähittäismyyjän jakeluverkonhaltijan vastuualueella tapahtuvan sähkönmyyntitoiminnan laajuuden huomioiminen vakuuden määrittelyssä mahdollistaisi vakuuden määrän suhteuttamisen mahdollisen luottoriskin suuruuteen ja edistäisi eri kokoisten vähittäismyyjien tasavertaista kohtelua. Lisäksi sähkönmyyntitoiminnan laajuuden huomioiminen pienentäisi riskiä siitä, että vakuus muodostuisi uusien toimijoiden markkinoille pääsyä vaikeuttavaksi tai niiden kilpailuedellytyksiä heikentäväksi tekijäksi.

Pykälän 5 momentin mukaan jakeluverkonhaltijalla olisi oikeus päättää yhteislaskutus ilmoittamalla siitä vähittäismyyjälle, mikäli vähittäismyyjä laiminlyö olennaisesti yhteislaskutukseen liittyvän maksuvelvollisuutensa tai muut velvollisuutensa. Jakeluverkonhaltijan olisi ilmoitettava loppukäyttäjälle siirtymisestä takaisin erillislaskutukseen viivytyksettä. Perusteltua olisi selkeyden vuoksi, että siirtymä erillislaskutukseen tapahtuisi loppukäyttäjän laskutusjakson päättyessä. Tämä selkeyttäisi tilannetta sekä loppukäyttäjälle että vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisessä suhteessa.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin jakeluverkonhaltijan velvoitteesta ilmoittaa Energiavirastolle 5 momentissa tarkoitettua yhteislaskutuksen päättämisestä. Energiavirasto arvioisi ilmoituksen johdosta, onko vähittäismyyjä määrättävä yhteislaskutukseen liittyvien velvoitteiden rikkomisen vuoksi keskeyttämään yhteislaskutus myös muiden jakeluverkonhaltijoiden kanssa määrääjäksi. Säännöksellä pyrittäisiin vähentämään riskiä siitä, että jakeluverkonhaltijan luottotappioriski suhteessa vähittäismyyjään realisoituisi useammassa tapauksessa.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin, että valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vakuuden asettamisesta ja sen laskentaperusteista. Säännökset voisivat koskea esimerkiksi vakuuden asettamisen käytäntöjä ja prosessia sekä tarkempia, teknistasoisia laskentaperusteita. Koska vakuuden puuttuminen voisi edellä esitetyin tavoin muodostaa perusteen yhteislaskutuksen järjestämisestä kieltäytymiselle, tulisi vakuuden edellytysten ja laskentaperusteiden olla mahdollisimman kaavamaisia sekä helposti ja yksiselitteisesti jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välisessä suhteessa sovellettavia. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ehdotetun 5 momentin mukaisen yhteislaskutuksen päättämisen prosessista. Säännökset voisivat koskea esimerkiksi aikarajoja, maksumuistutuksia taikka keskeytysvaroituksia.

105 k §. Yhteislaskutettavan saatavan perintä. Lakiin esitetään lisättävän uusi 105 k §, jossa säädettäisiin yhteislaskutuksen piirissä olevan saatavan perinnästä. Pykälän 1 momentin mukaan vähittäismyyjällä olisi ilman erillistä sopimusta oikeus periä jakeluverkonhaltijan osuus yhteislaskusta loppukäyttäjältä ja toimia yhteislaskun velkojana. Vähittäismyyjä nimettäisiin velkojana loppukäyttäjälle lähetettävässä maksuvaatimuksessa ja haastehakemuksessa myös jakeluverkonhaltijan saatavan osalta. Vähittäismyyjä toimisi jakeluverkonhaltijan lukuun niin,

että jakeluverkonhaltijan saatava ei siirtyisi ehdotetun säännöksen nojalla vähittäismyyjälle siten, että saatavasta tulisi vähittäismyyjän omaisuutta.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, että sen estämättä mitä muualla laissa säädetään tietojen salassapidosta, verkonhaltijalla on oikeus antaa vähittäismyyjälle yhteislaskun asianmukaista perimistä varten välttämättömät tiedot. Perimistä varten saatujen henkilötietojen suojasta säädetään erikseen. Säännös vastaisi sisällöllisesti saatavien perinnästä annetun lain 16 §:ää.

Perintävastuun katsotaan olevan perusteltua olla vähittäismyyjällä, koska jakeluverkonhaltijalla ei yhteislaskutuksen puitteissa ole mahdollisuutta suoraan seurata saataviensa erääntymistä ja loppukäyttäjän suorituksia eikä toisaalta tehdä toimenpiteitä perintätoimien tarpeen minimoimiseksi. Vähittäismyyjä toimisi loppukäyttäjän laskutusta koskevien asioiden yhteispisteenä, ja loppukäyttäjän tulisi sopia muun muassa yhteislaskua koskevista maksujärjestelyistä vähittäismyyjän kanssa. Loppukäyttäjän tulisi kuitenkin tarvittaessa saada helposti kontakti jakeluverkonhaltijaansa teknisiin kysymyksiin kuten sähkökatkoksiin, sähkön laatuun ja sähköliittymiin liittyen, sekä jakelupalvelun laskutusperusteiden riittävyyttä koskevassa asiassa.

Pykälän 2 momentissa esitetään säädettävän, että yhteislaskussa olisi eriteltävä vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan osuudet niin, että loppukäyttäjä voisi tarvittaessa kohdistaa maksunsa tai vaatia sen kohdistamista vain jompaankumpaan osuuteen. Mikäli loppukäyttäjä maksaisi yhteislaskutuksen piirissä olevan saatavan osittain eikä kohdentaisi suoritusta jompaankumpaan osuuteen, tulisi vähittäismyyjän pääsääntöisesti tilittää jakeluverkonhaltijalle tämän osuus maksusta saatavien osuuksien suhteessa. Tällöin loppukäyttäjään kohdistuva luottotappioriski jakautuisi jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välille niiden osuuksien suhteessa.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että jakeluverkonhaltija ei saisi periä yhteislaskua koskevia saatavia suoraan loppukäyttäjältä tai siirtää niitä muiden perittäväksi sinä aikana, kun vähittäismyyjä toimii velkojana. Loppukäyttäjän vähittäismyyjälle suorittama maksu olisi pätevä jakeluverkonhaltijaa kohtaan. Myös loppukäyttäjän ja vähittäismyyjän välinen sopimus maksuajasta, maksutavasta tai muusta saatavan maksamiseen liittyvästä järjestelystä sitoisi jakeluverkonhaltijaa. Säännös vastaisi saatavien perinnästä annetun lain 8 §:n 1 momentissa säädettyä velallisen maksusuoja. Jakeluverkonhaltija ei näin ollen saisi periä saatavaansa loppukäyttäjältä vähittäismyyjän laiminlyödessä tilittämisvelvollisuutensa taikka loppukäyttäjän suorittaessa maksua vähittäismyyjän kanssa sovitusti alkuperäistä maksuaikataulua hitaammin.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettävän, että perittäessä yhteislaskutettavaa saatavaa olisi kuluttajalle ilmoitettava, mihin hän voi ottaa yhteyttä sopiaakseen mahdollisista maksujärjestelyistä. Yhteislaskutettavien saatavien perinnässä noudatettaisiin muutoin saatavien perinnästä annettua lakia (513/1999). Yhteislaskutus ei tarkoittaisi saatavien perinnästä annetun lain 10 a §:n 3 momentin ja 10 e §:n 3 momentin mukaista tavanomaista suurempaa perinnässä edellytettyä työmäärää.

Kuluttaja-asiamies valvoisi yhteislaskutettavan saatavan perinnästä annettujen säädösten noudattamista silloin, kun perintä koskee kuluttajasaatavaa. Säännös vastaisi kuluttaja-asiamiehelle saatavien perinnästä annetun lain 12 §:ssä säädettyä valvontatoimivaltaa.

Pykälän 4 momentin mukaan vähittäismyyjä tai sen lukuun toimiva taho vastaisi 103 §:ssä tarkoitettua sähköjakelua tai sähkötoimitusta koskevasta katkaisuvaroituksesta. Vähittäismyyjän laiminlyönti jakelumaksujen osuuden tilittämisestä jakeluverkonhaltijalle loppukäyttäjältä riippumattomasta syystä ei muodostaisi 102 tai 103 §:ssä tarkoitettua perustetta

sähkönjakelun keskeyttämiselle. Säännöksellä suojattaisiin loppukäyttäjää tilanteessa, jossa tämä on maksanut yhteislaskutuksen piirissä olevan laskunsa vähittäismyyjälle, mutta vähittäismyyjä ei tilittäisi maksua jakeluverkonhaltijalle.

7.2 Laki sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä

1 §. Sähkötoimitussopimusten vertailuväline. Pykälässä annettaisiin Energiaviraston tehtäväksi ylläpitää verkkosivustoa, jonka avulla loppuasiakkaat voivat vertailla vähittäismyyjien tarjoamia sähkötoimitussopimuksia, mukaan lukien dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimukset ja vähittäismyyjien ostotarjouksia loppuasiakkaiden itse tuottamasta sähköstä. Lakia sovellettaisiin sähkön vähittäismyyjiin ja heidän tarjoamiinsa sähkötoimitussopimuksiin ja vähittäismyyjien ostotarjouksiin loppuasiakkaiden itse tuottamasta sähköstä osana vähittäismyyjien tarjoamia sähkötoimitussopimuksia. Riittävää olisi, että sähkön vähittäismyyjät ilmoittavat ostotarjoustensa hintaehdot ja muut ehdot vertailuvälineeseen niin, että ne ovat siellä loppukäyttäjien tarkasteltavissa.

2 §. Määritelmät. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisen kannalta keskeisiä termejä. Lain termistö määriteltäisiin mahdollisimman yhdenmukaiseksi sähkömarkkinadirektiivin ja sähkömarkkinalain määritelmien kanssa. Lain määritelmiä tulisi soveltaa yhdenmukaisesti sähkömarkkinadirektiivin ja sähkömarkkinalain määritelmien kanssa.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *5 kohta*, jossa määriteltäisiin itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävä loppuasiakas. Direktiivin (EU) 2018/2001 2 artiklan 14 kohdan mukaisesti tällä tarkoitettaisiin loppuasiakasta, joka toimii omissa tiloissaan rajatulla alueella ja joka tuottaa uusiutuvista energialähteistä sähköä omaan kulutukseen ja joka voi varastoida tai myydä uusiutuvista energialähteistä itse tuottamaansa sähköä, edellyttäen että muun kuin itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävän kuluttajan kyseinen toiminta ei ole hänen ensisijaista kaupallista tai ammatillista toimintaansa. Lain yhtenäisen termistön varmistamiseksi direktiivin (EU) 2018/2001 käyttämän kuluttaja-termin asemesta määritelmässä ehdotetaan kuitenkin käytettäväksi sähkömarkkinadirektiivin loppuasiakas-termiä ja kotitalousasiakas-termin asemesta Suomessa vakiintunutta kuluttaja-termiä, jolla tarkoitettaisiin kuluttajansuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua kuluttajaa. Sähkömarkkinoilla kuluttaja on luonnollinen henkilö, joka hankkii sähköä pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.

5 §. Vähittäismyyjän ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vertailuvälineeseen rekisteröityneiden vähittäismyyjien velvollisuudesta ilmoittaa Energiavirastolle vähittäismyyntihintansa ja -ehtonsa. Ehdotettu säännös ja ehdotetut menettelytavat vastaisivat voimassaolevaa sääntelyä. Vähittäismyyjän ilmoitusvelvollisuus koskisi vähittäismyyntihintoja ja -ehtoja, joilla vähittäismyyjä myy tai tarjoaa yleisesti sähköä kuluttajille ja loppuasiakkaille, joiden odotettu vuosikulutus on alle 100 000 kilowattituntia.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan 1 momentissa tarkoitetun vertailuvälineeseen rekisteröityneen vähittäismyyjän olisi ilmoitettava Energiavirastolle ostohinnat tai ostohinnan määräytymisperusteet sekä muut ehdot, joilla vähittäismyyjä tarjoutuu ostamaan itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävän loppuasiakkaansa verkkoon syöttämän sähkön. Säännös ei velvoittaisi pykälässä tarkoitettua vähittäismyyjää ostamaan loppuasiakkailtaan näiden itse tuottamaa uusiutuvaa sähköä, mutta mikäli vähittäismyyjä kuitenkin tarjoutuisi ostamaan loppuasiakkaansa verkkoon syöttämää sähköä, tulisi vähittäismyyjän tehdä momentissa tarkoitettu ilmoitus Energiavirastolle. Ilmoitusmenettely on tarkoitus järjestää siten, että vähittäismyyjä syöttäisi tiedot itse Energiaviraston tietojärjestelmään.

Pykälän 3 *momentin* mukaan vähittäismyyjän ilmoituksessa ei saisi olla kuluttajansuojalain 2 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, jotka ovat omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tai loppuasiakas tekee ostopäätöksen, jota hän ei ilman annettuja tietoja olisi tehnyt. Kuluttajansuojalain 2 luvun 6 §:ssä säädetään kiellosta antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Säännöksen mukaan markkinoinnissa ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, jos tiedot ovat omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen, jota hän ei ilman annettuja tietoja olisi tehnyt. Totuudenvastaiset tai harhaanjohtavat tiedot voivat koskea erityisesti: 1) kulutushyödykkeen olemassaoloa, saatavuutta, lajia, laatua, määrää ja muita keskeisiä ominaisuuksia; 2) kulutushyödykkeen alkuperää, valmistustapaa ja -aikaa, käyttöä ja käytön vaikutuksia sekä hyödykkeelle tehtyjen testien tuloksia; 3) kulutushyödykkeen hintaa tai sen määräytymisen perusteita, erityistä hintaetua ja maksuehtoja; 4) kulutushyödykkeen toimitusaikaa ja muita toimitusehtoja; 5) myyntimenettelyn luonnetta, asiakaspalvelua sopimuksen teon jälkeen ja asiakasvalitusten käsittelyä; 6) huollon, korjausten ja varaosien tarvetta ja saatavuutta; 7) elinkeinonharjoittajan tai hänen edustajansa henkilöllisyyttä, yhteystietoja, ominaisuuksia ja asemaa markkinoilla sekä heidän saamiensa palkintoja ja tunnustuksia; 8) elinkeinonharjoittajan oikeuksia ja velvollisuuksia, mukaan lukien sitoumusta noudattaa käytäntönsäntöihin sisältyviä velvoitteita; sekä 9) kuluttajan oikeuksia, velvollisuuksia ja riskejä. Energiavirasto voisi määrätä vähittäismyyjän määräaikaiseen julkaisukieltoon vertailuvälineessä, mikäli tämä toistuvasti rikkoo säännöksessä asetettua kieltoa. Nykyisin pykälän 2 momenttiin sisältyvään säännökseen ei ehdoteta muutoksia.

Pykälän 4 *momenttiin* sisältyisi valtuussäännös, jonka mukaan Energiavirasto voisi antaa tarkemmat määräykset, mitä 1 *momentissa* tarkoitettuihin vähittäismyyntihintoihin, 2 *momentissa* tarkoitettuihin ostohintoihin tai niiden hinnanmääräytymisperusteisiin sekä sopimuksia koskeviin muihin ehtoihin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa. Vähittäismyyjien tarjoamat sähköntoimitussopimukset ovat nykyisin hyvinkin monimutkaisia. Tämän vuoksi on tärkeää, että vertailuvälinettä käyttäville loppukäyttäjille voidaan antaa riittävän tarkkoja vertailutietoja erilaisista sopimustyypeistä sekä niihin liittyvistä sopimusehdoista. Sopimuksia koskevien muiden ehtojen ilmoitusvelvollisuus koskisi erityisesti sellaisia sopimusehtoja, jotka ovat merkityksellisiä sopimuksen sisällön ja sen toiseen sopimuspuoleen kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi. Säännösmuutos on välttämätön, jotta vertailuvälinettä käyttäville loppukäyttäjille voidaan antaa riittävät tiedot sähkönsopimuksen sisällöstä ja jotta nämä voivat riittävästi arvioida sopimusten vaikutuksia omalta kannaltaan. Momentin säännös on kokonaisuudessaan tarpeen, jotta voidaan varmistaa vähittäismyyjien noudatettavaksi yhtenäiset menettelytavat ilmoitusten tekemisessä.

8 §. Määräaikainen julkaisukielto. Pykälässä säädettäisiin määräaikaisesta julkaisukiellosta, joka voitaisiin määrätä seuraamukseksi 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien tietojen ilmoittamisesta vertailuvälineeseen. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan määräaikainen julkaisukielto voitaisiin määrätä myös 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuja ostotarjouksia koskevien totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien tietojen ilmoittamisesta vertailuvälineeseen. Pykälän säännöksiin ei muilta osin ehdoteta muutoksia.

Energiavirasto voisi päättää vähittäismyyjän tarjoamien sähköntoimitussopimusten julkaisukiellosta vertailuvälineessä määräajaksi, jonka pituus voisi olla enintään kuusi kuukautta. Määräaikainen julkaisukielto olisi vähittäismyyjälle merkityksellinen tämän elinkeinon harjoittamisen kannalta. Energiavirastolla olisi tämän vuoksi harkintavaltaa päättää, missä tilanteissa virasto pitäisi tarpeellisenä käyttää määräaikaista julkaisukielloa. Vähämerkityksellisissä tai tuottamuksellisissa rikkomuksissa Energiavirasto voisi soveltaa

lievempiä valvontatoimia, kuten esimerkiksi lain 7 §:ään ja valvontalain 9 §:ään perustuvaa päätöstä korjaavista toimenpiteistä ja mahdollista uhkasakkoa.

Julkaisukiellon edellytyksenä olisi, että vähittäismyyjä on vertailuvälineeseen toistuvasti ilmoittanut tarjoamiaan sähkötoimitussopimuksia koskevia 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuja totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Määräaikaiseen julkaisukielloon asettamiseen voisi johtaa toistuva menettely, jossa vähittäismyyjä asiakkaita houkutellessaan ilmoittaa vertailuvälineeseen sähkötarjouksiaan koskevia totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja esimerkiksi ilmoittamalla sellaisia sopimushintoja tai keskeisiä sopimusehtoja, joilla vähittäismyyjä ei tosiasiallisesti solmisi sopimusta asiakkaansa kanssa tai ilmoittamalla esimerkiksi sähkötuotteen väärän energialähteen.

Energiaviraston olisi ennen julkaisukiellon antamista varoitettava vähittäismyyjää, että sen toiminta voi johtaa julkaisukiellon antamiseen, jos vähittäismyyjä jatkaa määräaikaisen julkaisukiellon edellytyksenä olevaa toimintaansa. Varoituksessa olisi yksilöitävä se menettely, jonka jatkamisesta määräaikainen julkaisukiello määrättäisiin.

Energiaviraston olisi pyydettävä kuluttaja-asiamiehen lausunto vähittäismyyjän toiminnasta ennen 5 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien tietojen antamiseen perustuvan varoituksen tai julkaisukiellon antamista vähittäismyyjälle. Lausuntomenettelyllä pyrittäisiin välttämään tilanne, jossa kuluttajansuojalain ja ehdotetun lain soveltamiskäytännöt eroaisivat toisistaan.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotettuja uusia säännöksiä täsmentävät keskeiset alemman asteiset säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin ehdotetun 65 b §:n mukaiseen markkinapohjaiseen loppukäyttäjän kuormanohjaukseen liittyvän kuormanohjaustoiminnallisuuden toteuttamisesta ja sen edellyttämästä tiedonvaihdosta.

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin lisäksi täsmentää yhteislaskutusta koskevaa sääntelyä. Ehdotetun 105 i §:n 5 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkentavaa sääntelyä koskien vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välistä maksuaikataulua, sekä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön toimitettavia tietoja. Lisäksi 105 j §:n 7 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä yhteislaskutukseen liittyvän vähittäismyyjältä vaadittavan vakuuden asettamisesta ja sen laskentaperusteista.

Energiaviraston antamat normipäätökset koskisivat sähkömarkkinalain muutettavaksi esitetyn 54 §:n mukaisia sähkönjakelupalvelun maksukomponenttien rakenteita sekä ehdotetun 105 i §:n mukaisessa yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välillä sovellettavia ehtoja. Energiavirastolle annettaisiin määräysenantovaltuus myös ehdotetun sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain 5 §:n 4 momentissa. Energiavirasto voisi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntihintoihin, ostohintoihin tai niiden hinnanmääräytymisperusteisiin sekä sopimuksia koskeviin muihin ehtoihin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan mahdollisimman pian.

Sähkötoimitus sopimusten vertailuvälineestä annettuun lakiin esitetyt muutokset liittyvät RED II-direktiivin kansalliseen täytäntöönpanoon, ja sähkömarkkinalakiin esitetty uusi 99 a § sähkömarkkinadirektiivin kansalliseen täytäntöönpanoon. Ehdotuksen mukaiset säännökset tulisi näin ollen saattaa voimaan ensi tilassa.

Sähkömarkkinalain 3 §:n 5 kohtaan sekä 13 ja 16 §:ään esitettävät liittymisjohtoa koskevat muutokset ovat merkityksellisiä investointien toteutumisen kannalta edellä kappaleessa 2.7 kuvatus tavoin. Näin ollen nähdään tärkeänä, että investointien toteuttamisen mahdollistavat muutokset saadaan voimaan mahdollisimman pian.

Ehdotettu 49 a, 65 b, 86, 86 a ja 101 §, 103 §:n 5 momentti, 105 a, 105 c, 105 e ja 105 i §–105 k § tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1.9.2026. Sekä markkinapohjaiseen loppukäyttäjän kuormanohjaukseen siirtyminen että yhteislaskutuksen käyttöönottoaminen edellyttävät lakia alemman tasoista sääntelyä ja järjestelmien kehittämistä.

Ehdotettu 87 §:n 4 momentin kumoaminen tulisi voimaan 1.9.2026, eli samanaikaisesti yhteislaskutusta koskevien säännösten kanssa. Kyseisen momentin kumoamisen myöhemmällä voimaantulolla vältettäisiin tilanne, jossa 87 §:n 4 momentin mukainen toimitusvelvollisuuteen perustuva oikeus yhteislaskutukseen ei enää olisi voimassa ennen ehdotetun 105 i §:n voimaantuloa ja yhteislaskutuksen käyttöönottoa. Lisäksi 105 i §:ssä tarkoitettua yhteislaskutusta koskevia säännöksiä ei sovellettaisi toimitusvelvollisuuden piirissä olevan loppukäyttäjän vahingoksi sellaiseen sopimukseen, joka on tehty 87 §:n 4 momentin nojalla ennen 1.9.2026. Ajallisen soveltamisen rajoituksella estettäisiin uuden yhteislaskutusta koskevan sääntelyn takautuva vaikutus jo olemassa oleviin sopimuksiin.

Voimaantulosäännöksiin ehdotetaan lisäksi sisällytettävän säännös, jonka mukaan 92 a §:ää ei sovellettaisi ennen ehdotetun lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin. Taannehtiva puuttuminen sopimussuhteisiin on perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä katsottu lähtökohtaisesti, joskaan ei ehdottomasti, omaisuudensuojan vastaiseksi (ks. PeVL 28/1994 vp, PeVL 37/1998 vp, s. 2, PeVL 63/2002 vp, s. 2, PeVL 42/2006 vp, s. 4). Lisäksi on huomioitava direktiivin säännösten välittömien oikeusvaikutusten rajallisuus yksityisten välisissä suhteissa. Ehdotetun säännöksen ajallisen soveltamisen rajaaminen ei kuitenkaan estäisi sähkömarkkinadirektiivin 12 artiklan 3 kohdan hyödyntämistä tulkinnallisena apuna jo ennen uuden 92 a §:n voimaantuloa.

10 Toimeenpano ja seuranta

Sähkömarkkinalain toimeenpanon vaikutuksia seurataan työ- ja elinkeinoministeriössä.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys eduskunnalle kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 57/2024 vp), jossa esitetään muutettavaksi sähkömarkkinalain 62 §:n 1 momenttia. Kyseisessä hallituksen esityksessä ja tässä esityksessä 62 §:n 1 momenttiin esitettyjen muutosten voimaantulot eivät ole toisistaan riippuvaisia.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys ei liity valtion talousarvioesitykseen.

Valtiontalouden menokehyksissä vuosille 2025–2028 ei ole varattu lisärahoitusta Energiavirastolle esitettyjen lainmuutosten aiheuttamille resurssitarpeille. Hallitus on vuosia 2025–2028 koskevan julkisen talouden suunnitelman yhteydessä todennut, että valtion organisaatioiden tulee varmistaa EU:sta ja kansallisesta lainsäädännöstä tulevien uusien velvoitteiden hoitaminen pääsääntöisesti nykyisten määrärahojen puitteissa. Mahdollisista lisämäärärahoista päätetään osana valtion talousarvioesitystä/julkisen talouden suunnitelmaa.

12 Suhde perustuslakiin ja säättämisjärjestys

12.1 Elinkeinovapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin nojalla jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Laissa säädettyjen elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista (PeVL 36/2021 vp, PeVL 36/2021 vp, PeVL 13/2014 vp). Perustuslain turvaaman elinkeinovapauden arvioinnin kannalta keskeisiä uusia säännösehdotuksia hallituksen esityksessä ovat sähkömarkkinalakiin esitetyt yhteislaskutukseen liittyvät vakuusedellytykset.

Perusoikeuksien yleisten rajoitusperiaatteiden mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Edellytykseen kuuluu, että kaikki yksilön oikeusasemaan vaikuttavat keskeiset säännökset annetaan lailla. Perusoikeusrajoituksen tulee olla laissa tarkkarajainen ja riittävän täsmällisesti määritetty. Rajoituksen olennaisen sisällön tulee ilmetä laista. Sääntelyn tarkkuuden ja täsmällisyyden kannalta on tärkeää, että laista ilmenee riittävän selkeästi, kuka on oikeutettu käyttämään rajoitusvaltuuksia, mitä valtuuksia käytettäessä saadaan tehdä ja miten silloin on meneteltävä. Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän perusoikeuksien rajoitusperiaatteiden vaatimukset lailla säättämisestä sekä säännösten tarkkuudesta ja täsmällisyydestä.

Perusteen, jolla perusoikeutta rajoitetaan, tulee olla perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta hyväksyttävä. Rajoitusperusteena voi siten olla esimerkiksi pyrkimys suojata jonkin muun kuin rajoituksen kohteena olevan perusoikeuden toteutumista tai saavuttaa jokin muu sellainen päämäärä, joka on perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta objektiivisin perustein arvioituna (normatiivisessa mielessä) hyväksyttävä. Rajoitussääntelyn tulee olla myös painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Ehdotettuun yhteislaskutukseen liittyvällä vakuuksilla koskevalla sääntelyllä pyritään turvaamaan tehokkaasti toimiva yhteislaskutusjärjestelmä, joka kohtelisi vähittäismyyjiä syrjimättömästi. Lisäksi ehdotetulla yhteislaskutusjärjestelmällä turvattaisiin vähittäismyyjien yhdenmukaiset kilpailuedellytykset yhteislaskun tarjoamisessa. Ehdotetulla vakuuksilla koskevalla sääntelyllä pyrittäisiin puolestaan turvaamaan jakeluverkonhaltijan saatavat. Ehdotetun sääntelyn katsotaan näin ollen olevan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa.

Perusoikeusrajoitusten tulee olla välttämättömiä hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Perusoikeuden rajoitus on sallittu vain, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään. Ehdotetun yhteislaskutusta koskevan sääntelyn oikeasuhtaisuutta tukee se, että vaadittavan vakuuden vaikutusta alalle tuloon voidaan minimoida huomioimalla liiketoiminnan laajuus vakuuden määräytymisperusteissa. Lisäksi vakuusvaatimus ei estä liiketoimintaa kokonaisuudessaan yhteislaskutuksen ollessa

vähittäismyyjälle vapaaehtoista. Näillä perusteilla voidaan katsoa elinkeinovapauteen kohdistuvien rajoitusten olevan suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

12.2 Omaisuuden suoja

12.2.1 Omaisuuden käyttörajoitukset

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin arvioinut perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan näkökulmasta ehdotuksia, joissa muun ohella sähkö-, maakaasu- ja teleyritysten omistajille on asetettu omaisuuden käyttöön kohdistuvia velvollisuuksia tai rajoituksia kilpailuedellytysten luomiseksi tai turvaamiseksi. Valiokunta on näissä yhteyksissä lähtenyt vakiintuneesti siitä, että velvoitteet ja rajoitukset ovat kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne huomioon ottaen perustuslainmukaisia, jos ne perustuvat lain täsmällisiin säännöksiin ja ovat omistajan kannalta kohtuullisia (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp, PeVL 34/2000 vp, PeVL 8/2002 vp, PeVL 63/2002 vp, PeVL 36/2004 vp, PeVL 10/2007 ja PeVL 19/2021 vp). Perustuslakivaliokunta on lisäksi pitänyt lainsäätäjän liikkumavaraa omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempana, jos velvoitteet koskevat pörssiyrityksiä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä, kuin jos sääntelyllä on hyvin välittömiä vaikutuksia oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (esim. PeVL 55/2018 vp, PeVL 74/2018 vp, PeVL 10/2007 vp, PeVL 32/2004 vp, PeVL 34/2000 vp). Valiokunnan mukaan yritykset ja muut elinkeinonharjoittajat eivät voi perustellusti odottaa elinkeinotoimintaansa sääntelevän lainsäädännön pysyvän muuttumattomana (PeVL 17/2021 vp, PeVL 32/2010 vp, PeVL 31/2006 vp ja PeVL 56/2005 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinotoiminnan sääntelyä niin sanottuun luonnolliseen monopoliin perustuvassa markkinatilanteessa lähtökohtaisesti tarpeellisenä ja hyväksyttävänä (esimerkiksi PeVL 4/2000 vp, PeVL 36/2004 vp ja PeVL 19/2021 vp). Tällaisessa tilanteessa on valiokunnan mielestä perusteltua pyrkiä edistämään kilpailua ja suojaamaan asiakkaiden varallisuusarvoisia oikeuksia tavanomaista tehokkaammilla sääntelykeinoilla. Edelleen valiokunta on katsonut, että sääntelyn riittävää täsmällisyyttä arvioitaessa voidaan ottaa huomioon päätettäviin seikkoihin liittyvät osin laskennalliset ja siten teknisluonteiset erityispiirteet samoin kuin sääntelyn kohdistuminen yksilön asemasta ensi sijassa sähköliiketoimintaa harjoittaviin yrityksiin (esimerkiksi PeVL 2/2004 vp ja PeVL 36/2004 vp). Valiokunnan mukaan lainsäätäjällä on luonnollisten monopolien sääntelyssä laaja liikkumavara (PeVL 19/2021 vp). Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota asianmukaisen oikeusturvan järjestämiseen toiminnanharjoittajille (esimerkiksi PeVL 36/2004 vp).

Perustuslain turvaaman omaisuudensuojan ja käyttöoikeuksien rajoitusten suhteen arvioinnin kannalta merkityksellisiä säännösehdotuksia hallituksen esityksessä ovat sähkömarkkinalain muutosehdotuksen yhteislaskutusta koskevat säännökset. Voidaan kuitenkin katsoa, että yhteislaskutuksen ollessa teknisluonteinen järjestely saatavien perimiseen, ei se sinänsä muodostaisi varallisuus oikeuksiin kohdistuvaa rajoitustoimenpidettä.

12.2.2 Sopimusvapautta koskevat rajoitukset

Sopimusvapautta ei ole sellaisenaan nimenomaisesti turvattu perustuslaissa. Perustuslakivaliokunnan mukaan sopimusoikeuden sääntely sinänsä kuuluu tavallisen lainsäädännön alaan. Sääntely voi perustuslakivaliokunnan mukaan koskea tulevia sopimussuhteita muun muassa niiden sallittujen ja kiellettyjen ehtojen osalta (PeVL 3/1982 vp, PeVL 26/2008 vp).

Sopimusvapaus saa kuitenkin suojaa tietyssä määrin perustuslain 15 §:n 1 momentissa olevan omaisuudensuojaa turvaavan yleislausekkeen kautta (HE 309/1993 vp, PeVL 15/2004 vp, PeVL 33/1998 vp). Omaisuuden perustuslainsuoja turvaa sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan kiello puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi (PeVL 33/1998 vp, PeVL 34/1998 vp, PeVL 37/1998 vp, PeVL 63/2002 vp, PeVL 42/2006 vp). Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa (PeVL 33/2002 vp, PeVL 21/2004 vp, PeVL 42/2006 vp). Perusteltujen odotusten suojaan on valiokunnan käytännössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa (PeVL 21/2004 vp, PeVL 42/2006 vp).

Valiokunta on arvioinut tällaistakin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 56/2005 vp, PeVL 31/2006 vp). Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään hyväksynyt tavallisella lailla säädettäväksi esimerkiksi radiomastojen vuokrausvelvollisuudesta (PeVL 45/2005 vp) sekä tunnistusvälineen tarjoajien velvollisuudesta laatia tunnistuspalvelunsa käyttöoikeuden toimitusehdot ja velvollisuudesta käyttää ainoastaan näitä toimitusehtoja tehdessään sopimuksia tunnistusvälityspalveluiden tarjoajien kanssa sekä velvollisuudesta tehdä sopimus tunnistusvälityspalvelun pyynnöstä laissa määrättyssä ajassa (PeVL 74/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on sähkömarkkinalain sopimuksia koskevan luvun säännöksistä aikaisemmin antamassaan lausunnossa katsonut, ettei perustuslain omaisuudensuojasäännöksistä (PeVL 33/1998 vp) johtunut estettä säätää niitä voimaan taannehtivasti vaikuttavina. Perustuslakivaliokunta on arvioinut myös sähköntoimituksen keskeytymisen vuoksi suoritettavista vakiokorvauksista annettujen säännösten soveltamista ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin (PeVL 63/2002 vp). Valiokunta on katsonut, että perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten vuoksi on perusteltua, että tällaiset, kuluttajansuojaan liittyvän sääntelyn vaikutukset ulottuvat ehdotettuun tapaan myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin.

Perustuslain turvaaman omaisuudensuojan suhteen arvioinnin kannalta merkityksellisiä säännösehdotuksia hallituksen esityksessä ovat yhteislaskutukseen sekä uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloon liittyvä sääntely.

Yhteislaskutus

Ehdotettu yhteislaskutusta koskeva sääntely rajoittaa jakeluverkonhaltijoiden sopimusvapautta muodostaen niihin soveltuvan sopimuspakon osallistua tietyin ehdoin yhteislaskutuksen toteuttamiseen. Vastaavasti sekä jakeluverkonhaltijan että vähittäismyyjien sopimusvapautta voidaan katsoa rajoitettavan yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välisessä suhteessa sovellettavien ehtojen pakottavuuden osalta.

Ehdotetussa 105 j §:ssä säädettäisiin jakeluverkonhaltijan velvollisuudesta osallistua yhteislaskutukseen vähittäismyyjän pyynnöstä, kun yhteislaskutuksesta on sovittu vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välillä. Ehdotetun yhteislaskutuksen olennainen sisältö olisi määriteltävä sähkömarkkinalaissa. Lisäksi laissa määriteltäisiin Energiaviraston toimivaltuus tarkentaa yhteislaskutukseen soveltuvia ehtoja. Ehdotettujen säännösten arvioidaan täyttävän

perusoikeuksien rajoitusperiaatteiden vaatimukset lailla säätämisestä sekä säännösten tarkkuudesta ja täsmällisyydestä.

Ehdotetulla sääntelyllä tavoitellaan yhteislaskutusjärjestelmää, joka toimisi tehokkaasti ja syrjimättömästi toisaalta suhteessa vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisessä suhteessa sekä toisaalta suhteessa loppukäyttäjään, kunkin osapuolen oikeudet turvaten. Lisäksi ehdotettu yhteislaskutusjärjestelmä turvaa vähittäismyyjien yhdenmukaiset kilpailuedellytykset yhteislaskun tarjoamisessa. Sääntely on näin ollen painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Sääntelyn ei arvioida merkitsevän kovinkaan pitkälle menevää rajoitusta vähittäismyyjien ja jakeluverkonhaltijoiden sopimusvapauteen, ja sen katsotaan olevan suhteellisuusvaatimuksen mukaista.

Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantulon sääntely

Esityksen uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloon liittyvällä ehdotuksella katsotaan olevan liittymäpintoja perusoikeussääntelyyn sopimusvapauden näkökulmasta. Ehdotetulla sääntelyllä rajoitettaisiin tietyissä tilanteissa vähittäismyyjän ja kuluttajan mahdollisuutta sopia uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloajankohdasta.

Uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloon liittyvä sääntely olisi määritelty tarkasti ja täsmällisesti sähkömarkkinalaissa. Sääntelyllä tavoitellaan kuluttajan parempaa suojaa kuluttajan ja vähittäismyyjän välisessä sopimussuhteessa, ja sääntelyn katsotaan näin ollen olevan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuutta tukee se, etteivät säännökset merkitsisi takautuvaa puuttumista yksityisten välisiin varallisuus oikeudellisiin sopimussuhteisiin. Ehdotettu uuden sähkönmyyntisopimuksen voimaantuloon liittyvä sääntely on lisäksi rajattu soveltumaan vain koti- ja etämyyntiin, jossa on ilmennyt kuluttajansuojan kannalta ongelmallista sopimuskäytäntöä.

Ehdotetulle sääntelylle on näiltä osin kuluttajansuojaan perustuvat hyväksyttävät perusteet. Sähkömarkkinalakiin ehdotetun sopimusvapautta rajoittavan sääntelyn arvioidaan olevan ongelmatonta perustuslain kannalta ottaen huomioon myös sähkön vähittäismyyjien asema, sääntelyn perustuminen täsmällisiin säännöksiin sekä sääntelyn kohtuullisuus elinkeinonharjoittajan kannalta. Sääntely ei merkitse kovinkaan pitkälle menevää rajoitusta vähittäismyyjien ja muiden sähköalan yritysten sopimusvapauteen. Ehdotettu sääntely on lähtökohdiltaan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa ja oikeasuhtaista.

Ehdotetun sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallista perustuslain 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan kannalta.

12.3 Sääntelyvallan siirtäminen

Sähkömarkkinalain muutosehdotukseen sisältyy uusia valtuuksia tarkempien säännösten ja määräysten antamiseen.

Perustuslain (731/1999) 80 § koskee asetuksen antamista ja lainsäädäntövallan siirtoa. Pykälän 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan (PeVL 10/2014 vp, PeVL 58/2010 vp, PeVL 44/2010 vp). Pykälän 2 momentin mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn

asiallinen merkitys edellyttä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Määräystenantovaltuuksien säätämistä viranomaiselle rajoittaa myös perustuslain 80 §:n 1 momentin säännös lain alasta. Lailla on sen perusteella säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan (PeVL 35/2005 vp).

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaisesta valtuudesta voidaan siis säätää vain, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä. Tällainen erityinen syy on hallituksen esityksen HE 1/1998 vp perusteluiden mukaan käsillä lähinnä silloin, kun kysymyksessä on tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä. Sääntelyn kohteeseen liittyvät erityiset syyt saattavat joskus edellyttää myös usein ja nopeasti muuteltavien säännösten antamista. Perustuslain uudistusta koskeneen hallituksen esityksen mukaan viranomaista ei kuitenkaan saisi valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä, jos sääntelyn asiallinen merkitys edellyttää, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Valtuuttavan lain tulee täyttää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä asetetut täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset (ks. esim. PeVL 34/2012 vp, s. 3), ja valtuutukselta edellytetään tavanomaista suurempaa täsmällisyyttä. Olennaista on, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa. Valtuutuksen soveltamisalaa voidaan rajata esimerkiksi alueellisesti, henkilöllisesti, asiallisesti tai ajallisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa usein määräyksen tarkasti rajattua kohderyhmää.

Esitys sisältää muulle viranomaiselle kuin tasavallan presidentille, valtioneuvostolle tai ministeriölle kohdistetun sääntelyvallan siirtämisen sähkömarkkinalakiin lisättäväksi ehdotetussa 54 §:n 2 momentissa sekä 105 i §:n 4 momentissa.

Ehdotetun 54 §:n 2 momentin mukaan Energiavirasto voisi antaa sähkökauppa-asetuksen 18 artiklan mukaisia tarkempia määräyksiä sähkönjakelupalvelujen maksukomponenttien rakenteista. Sääntelyvallan siirto perustuisi näin ollen lakiin, ja muutettavaksi ehdotettu 54 § sisältäisi asiaa koskevan perussäännöksen. Energiavirasto voisi näin ollen antaa tarkentavia, tekniluonteisia määräyksiä. Lisäksi Energiaviraston määräysten asiasisältöä rajaavat EU:n sähkökauppa-asetuksen tariffisääntelyä koskevat säännökset. Koska kyseinen sääntely sisältyy suoraan sovellettavaan asetukseen, ja huomioitava on lisäksi sähkömarkkinadirektiivin 59 artiklan kansallisen sääntelyviranomaisen toimivaltaa koskevat säännökset, on jäsenvaltion liikkumavara säätää asiaa koskevia kansallisia aineellisoikeudellisia säännöksiä erittäin rajattu.

Sähkömarkkinoiden osalta erityisenä syynä sääntelyvallan siirrolle voidaan lisäksi pitää toimialan luonnetta ja EU-sääntelyn velvoitteita. Sähköverkot ovat niin sanottuja luonnollisia monopoleja, sillä rinnakkaisten kilpailevien verkkojen rakentaminen ei ole yleensä taloudellisesti järkevää. EU-lainsäädännössä verkkoon pääsy on pyritty tekemään mahdollisimman helpoksi kaikille sähköverkkopalveluja tarvitseville, ja hinnoittelun on oltava kohtuullista. EU-oikeuden tehokas toimeenpano edellyttää, että Energiavirasto voi arvioida tariffien ja niiden laskentamenetelmien yksityiskohtia. Jos tariffirakenteista säädettäisiin lailla se tekisi EU-sääntelystä tulevan velvoitteen sääntelyviranomaisen toimivallasta määrätä tariffeista ja laskentamenetelmistä tyhjäksi sekä vaarantaisi sääntelyviranomaisen riippumattomuuden. Tämän vuoksi on perusteltua, että valtuuksia annettaessa jätetään EU-oikeuden tehokkaan toimeenpanon ja toimialan luonteen vuoksi Energiavirastolle riittävä harkintavaltia. EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntö ei estä ehdotuksen mukaista sääntelymallia, sillä lainsäädännöllä ei puututa laskentamenetelmiin tai edes määrätä tariffirakenteista sitovasti. Lainsäädännöllä on tarkoitus antaa jakelumaksujen rakenteen yhtenäistämiseksi sääntelykehys, jonka pohjalta Energiavirasto voi määrätä jakelumaksujen rakenteesta tarkemmin tarveperusteisesti.

Sääntelyvallan siirron arvioidaan olevan täsmällistä ja tarkkarajaista. Lain tasolla säädettäisiin jakelumaksujen rakenteesta, ja Energiaviraston toimivaltaan jäisi sähkömarkkinadirektiivissä tarkoitetun toimivaltuuden mukaisesti säätää lailla määrättyjen maksukomponenttien tarkemmasta sisällöstä.

Energiavirastolle annettaisiin määräyksenantovaltuus lisäksi sähkömarkkinalakiin lisättäväksi ehdotetun 105 i §:n 4 momentissa. Energiavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välillä sovellettavista ehdoista. Ehdot olisi valmisteltava koordinoitusti verkonhaltijoiden kanssa ja niiden valmistelussa olisi kuultava vähittäismyyjiä sekä asiaankuuluvia verkon käyttäjiä ja muita sähkömarkkinoiden osapuolia. Ehtojen soveltaminen olisi pakollista jakeluverkonhaltijalle ja vähittäismyyjälle niiden toteuttaessa 105 i §:ssä tarkoitettua yhteislaskutusta. Määräyksenantovaltuus olisi näin ollen tarkkarajainen sen ollessa rajattu jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välisen suhteen tarkentamiseen. Perussäännökset asiasta sisältyisivät sähkömarkkinalakiin, ja niitä voitaisiin edelleen tarkentaa 105 i §:n 5 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella. Energiavirastolle annettaisiin määräyksenantovaltuus myös ehdotetun sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain 5 §:n 4 momentissa. Energiavirasto voisi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntihintoihin, ostohintoihin tai niiden hinnanmääräytymisperusteisiin sekä sopimuksia koskeviin muihin ehtoihin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa. Energiaviraston määräyksenantovalta näin ollen täydentäisi lakiin sisältyviä perussäännöksiä ja valtioneuvoston asetuksella annettavia tarkentavia säännöksiä vähäisiltä, teknisluonteisilta osin.

Ehdotetut valtuutussäännökset on rajoitettu koskemaan teknisluonteisia yksityiskohtia oikeusaseman perusteiden määräytyessä lain säännösten perusteella. Valtuutussäännökset on sijoitettu ja asiallisesti kytketty säänneltävää asiaa koskevaan pykälään. Norminantovalta on lisäksi säädetty mahdollisimman tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Ehdotukseen sisältyvien sääntelyvallan siirtämistä koskevien säännösten ei näin ollen arvioida olevan ristiriidassa perustuslain kanssa.

12.4 Arvio säätämisyjärjestyksestä

Edellä tässä luvussa mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella, ja koska RED II – direktiivissä ja sähkömarkkinadirektiivissä on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sähkömarkkinalain (588/2013) 87 §:n 4 momentti,
muutetaan 3 §:n 5 kohta, 3 §:n 21 d kohdan ruotsinkielinen sanamuoto, 13 §:n 2 momentin 1, 2 ja 2 a kohta, 16 §:n 2 momentti, 19 §:n 2 momentin 5 kohta, 20 §:n 1 ja 3 momentti, 21 b §:n 2 momentti, 49 a §:n 1 momentin 5 ja 9 kohta, 54 §, 62 §:n 1 momentti, 84 §:n 2 momentin 1 kohta, 86 §:n 4 momentti, 87 §:n 1 momentti, 101 §:n 1 momentti, 103 §:n 1 momentti, 105 a §, ja 105 e §:n 1 momentin 4 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 5 kohta, 3 §:n 21 d kohdan ruotsinkielinen sanamuoto, 20 §:n 1 momentti, 21 b §:n 2 momentti, 62 §:n 1 momentti, 84 §:n 2 momentin 1 kohta, 86 §:n 5 momentti, 105 a § ja 105 e §:n 1 momentin 4 kohta laissa 497/2023, 13 §:n 2 momentin 2 a kohta ja 19 §:n 2 momentin 5 kohta laissa 730/2021 ja 49 a §:n 1 momentin 5 ja 9 kohta laissa 108/2019, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1430/2014, 108/2019, 730/2021, 891/2021 ja 497/2023, uusi 32 b ja 38 a kohta, 49 a §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 108/2019, uusi 10 kohta, lakiin uusi 54 a—54 c ja 65 b §, 86 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 497/2023, uusi 4 momentti, jolloin muutettu 4 momentti ja nykyinen 5 momentti siirtyvät 5 ja 6 momentiksi, 86 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 108/2019, uusi 2 momentti, 87 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 108/2019, 695/2022 ja 497/2023, uusi 6 momentti, lakiin uusi 92 a ja 99 a §, 101 §:ään uusi 4 momentti, 103 §:ään uusi 5 momentti, 105 c §:ään, sellaisena kuin se on laissa 497/2023, uusi 4 momentti, 105 e §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 497/2023, uusi 5 kohta sekä lakiin uusi 105 i—105 k §,
seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *liittymisjohdolla* sähköjohdon ja muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta, jolla liitetään sähköverkkoon liittyjän tai liittyjien:

- a) sähkönkäyttökohde;
 - b) yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto;
 - c) yksi tai useampi voimalaitos;
 - d) yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvät yksi tai useampi energiavarasto;
-

32 b) *määräaikaisella kiinteähintaisella sähkönmyyntisopimuksella* sähköntoimittajan ja loppukäyttäjän välistä sähkönmyyntisopimusta, jolla taataan sama hinta ja samat muut sopimusehdot sopimuksen voimassaolon ajaksi, mutta johon voi kiinteän hinnan sisällä sisältyä joustava elementti, jossa hinta vaihtelee ja jossa tuloksena olevan laskun muutokset voivat johtua ainoastaan veroista ja maksuista ja muista sellaisista tekijöistä, joita sähköntoimittaja ei ole määritellyt;

38 a) *sopimuksen irtisanomismaksulla* maksua tai sakkoa, jonka sähköntoimittaja tai aggregointia harjoittava sähkömarkkinoiden osapuoli voi veloittaa asiakkaalta määräaikaisten sähköntoimittajien tai palvelusopimuksen sopimusehtojen vastaisesta irtisanomisesta;

13 §

Jakeluverkon rakentaminen

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

1) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla sähkönkäyttökohde taikka yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon;

2) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla yksi tai useampi voimalaitos taikka yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvä yksi tai useampi energiavarasto liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;

2 a) kysymyksessä on erillinen linja, jolla liitetään pienimuotoista sähköntuotantoa sähkönkäyttökohteeseen tai kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän verkkoon;

16 §

Hankeluvan myöntäminen

Jos hakemus ei koske valtakunnan rajan ylittävää sähköjohtoa, hankelupa on 1 momentin estämättä myönnettävä:

1) liittymisjohtolle, jolla sähkönkäyttökohde, yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto, yksi tai useampi voimalaitos taikka yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvä yksi tai useampi energiavarasto liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon;

2) sähköjohtolle, jonka jakeluverkonhaltija rakentaa vastuualueellaan tai vastuualueeltaan sen ulkopuolelle, jos sähköjohto yhdistää jakeluverkonhaltijan sähköverkon osat toisiinsa tai jakeluverkonhaltijan sähköverkon toiseen sähköverkkoon.

19 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Sähköverkko on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että:

5) sähköverkkoon voidaan liittää vaatimukset täyttäviä sähkönkäyttökohteita, voimalaitoksia ja energiavarastoja;

20 §

Liittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttökohteet, voimalaitokset ja energiavarastot toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

Liittymä on kytkettävä sähköverkkoon liittyjän kohtuulliset tarpeet ja liittymän kytkemiseksi tarvittavat sähköverkkoinvestoinnit huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa liittymissopimuksen tekemisestä. Kohtuullinen liittämisaika kantaverkossa ja suurjännitteisessä jakeluverkossa saa ylittää 24 kuukautta ja jakeluverkossa kuusi kuukautta ainoastaan, jos se on tarpeen liittymän laajuuden ja teknisen toteutuksen vuoksi tai jos siihen on muita erityisiä syitä.

21 b §

Verkkoon pääsyn täytäntöönpano sähköverkossa

Verkonhaltijan tulee tehdä pyynnöstä tarjous liittyjälle sähköverkkoon liittamisestä sekä verkon käyttäjälle, energiavaraston haltijalle ja asiakkaalle sähkön siirto- ja jakelupalvelusta. Liittämistä koskevassa tarjouksessa on esitettävä liittämisen edellytyksenä olevat tekniset vaatimukset sekä liittyjän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista ja arvio liittymän toimitusajasta.

49 a §

Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueellaan jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessien edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja taseselvityksestä jakeluverkoissa (*sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut*). Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja ovat:

5) jakeluverkonhaltijan tuote- ja laskurivitietojen ylläpidon ja tiedonvaihdon järjestäminen sekä vähittäismyyjän tuote- ja laskurivitietojen ylläpitomahdollisuuden ja tiedonvaihdon järjestäminen;

9) kuormanohjausrajapinnan ylläpitäminen sekä markkinapohjaiseen loppukäyttäjän kuormanohjaukseen liittyvien tietojen ylläpito ja välittäminen;

10) 1–9 kohdassa tarkoitettujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen.

54 §

Sähkönjakelupalvelujen aikajaotus ja hintarakenne

Jakeluverkonhaltijan on tarjottava jakeluverkkonsa käyttäjille näiden tarpeisiin soveltuvia, aikajaotukseltaan ja hintarakenteeltaan erilaisia sähkönjakelupalvelutuotteita.

Sähkönjakelupalvelutuotteiden jakelumaksun hintarakenne voi koostua perusmaksusta, energiamaksusta ja tehomaksusta. Loppukäyttäjillä, joiden sähkönkäyttöpaikka on varustettu yli 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella, jakelumaksuun voi sisältyä myös loistehokomponentti. Energiavirasto voi antaa sähkökauppa-asetuksen 18 artiklan mukaisia tarkempia määräyksiä

tehomaksun ja aikajaotuksen kansallisista määräytymisperusteista ja muista sähkönjakelupalvelujen maksukomponenttien rakenteista.

54 a §

Sähköisen liikkumisen integrointi jakeluverkkoon

Jakeluverkonhaltijan on syrjimättömältä pohjalta tehtävä sähköisen liikkumisen jakeluverkkoon tapahtuvan integroinnin edistämiseksi yhteistyötä yritysten kanssa, jotka omistavat, kehittävät, käyttävät tai hallinnoivat sähköajoneuvojen latauspisteitä.

54 b §

Käytettävissä olevan jakeluverkonhaltijan kapasiteetin ilmoittaminen

Jakeluverkonhaltijan on julkaistava verkkosivustollaan kolmen kuukauden välein selkeät ja läpinäkyvät tiedot uusia liittämispyyntöjä varten käytettävissä olevasta jakeluverkkonsa ja suurjännitteisen jakeluverkkonsa kapasiteetista sekä perusteet tämän kapasiteetin laskemiseksi. Käytettävissä oleva kapasiteetti on ilmaistava olemassa olevien ja mahdollisten verkon käyttäjien tarpeet huomioiden riittävän tarkalla maantieteellisellä tarkkuudella, jos julkaisu ei vaaranna yleistä turvallisuutta tai tietojen luottamuksellisuutta. Julkaisussa on kerrottava mahdollisuudesta joustavaan liityntään siirtorajoitusten alaisilla alueilla.

54 c §

Liittymän tilauksen käsittely jakeluverkossa

Liittyjä voi pyytää jakeluverkonhaltijalta verkkoon liittämistä ja toimittaa siihen liittyvän tarpeellisen aineiston sähköisessä muodossa.

Jakeluverkonhaltijan on annettava liittyjälle selkeää ja läpinäkyvää tietoa liittämispyyntönsä tilasta ja käsittelystä kolme kuukautta liittymän tilauksen jälkeen. Nämä tiedot on toimitettava päivitettyinä liittyjälle kolmen kuukauden välein siihen asti, kunnes liittämispyyntö on lopullisesti käsitelty.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 23, 23 a eikä 26 a §:ää, 27 §:n 3 momenttia, 28, 29, 29 a, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54, 54 a–54 c, 55, 56, 56 a, 58 eikä 59 §:ää eikä 61 a §:n 2 momenttia.

7 luku

Sähköntuotanto ja kulutusjousto

65 b §

Markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus jakeluverkossa

Loppukäyttäjä voi jakeluverkon sähkönkäyttöpaikan teknisten edellytysten täytyessä valtuuttaa vähittäismyyjän tai muun sähkömarkkinoiden osapuolen antamaan käskyt kuormansa ohjaukseen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ylläpitämän kuormanohjausrapinnan kautta. Valtuutus tehdään, muutetaan ja peruutetaan loppukäyttäjän ilmoituksella sähkökaupan keskitettyyn tiedonvaihdon yksikköön. Kuormanohjauspalvelusta sopiminen loppukäyttäjän ja markkinapohjaisen kuormanohjauspalvelun tarjoajan välillä ei edellytä jakeluverkonhaltijan, loppukäyttäjän vähittäismyyjän tai muun sähkömarkkinoiden osapuolen suostumusta.

Jakeluverkonhaltijan on mahdollistettava loppukäyttäjän 1 momentin mukaisesti valtuuttamalle sähkömarkkinoiden osapuolelle markkinaperusteisen kuormanohjauksen järjestämiseksi pääsy loppukäyttäjän etämittauslaitteiston kuormanohjausreleen ohjaukseen. Jakeluverkonhaltijan on mahdollistettava loppukäyttäjän kuormien ja laitteiden liittäminen kuormanohjausreleeseen.

Jakeluverkonhaltijalla on oikeus 1 momentin mukaisen valtuutuksen estämättä tarvittaessa käyttää kuormanohjausrelettä sähköverkkoon kohdistuvissa normaaliolojen häiriötilanteissa, sähköpulatilanteissa, valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa, tai jos on ilmeistä, että markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus vaarantaa sähköverkon käyttövarmuuden.

Jos loppukäyttäjä ei tee 1 momentissa tarkoitettua valtuutusta, jakeluverkonhaltijan on jatkettava loppukäyttäjällä jo käytössä olleen loppukäyttäjän verkkopalvelutuotteen mukaisen tai tämän kanssa sovitun kuormanohjauksen toteutusta. Loppukäyttäjän verkonhaltijan on aktivoitava kuormanohjaukseen loppukäyttäjän verkkopalvelutuotteen mukainen kuormanohjaus tai muu loppukäyttäjän kanssa sovittu kuormanohjauksen toteutus 1 momentissa tarkoitettua valtuutuksen päättyessä, jollei loppukäyttäjä tee uutta valtuutusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuormanohjaustoiminnallisuuden toteuttamisesta ja sen edellyttämästä tiedonvaihdosta.

84 §

Luvun soveltamisala ja määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *liittymissopimuksella* jakeluverkonhaltijan ja sähkönkäyttökohteen omistajan tai haltijan (*liittyjä*) välistä sopimusta sähkönkäyttökohteen liittämisestä nimellisjännitteeltään enintään 20 kilovoltin jakeluverkkoon; jos liittymissopimus siirretään, siirronsaajaan sovelletaan, mitä liittyjästä säädetään;

86 §

Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot

Vähittäismyyjän on ennen sähkönmyyntisopimuksen tekemistä annettava loppukäyttäjälle tieto siitä, tarjoaako se yhteislaskutusta. Vähittäismyyjän on annettava yhteislaskutuksesta sovittaessa loppukäyttäjälle tieto jakeluverkonhaltijan nimestä ja yhteystiedoista sekä ohjeet ja yhteystiedot verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamisesta jakeluverkonhaltijalle.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut tiedot sekä 4 momentissa tarkoitettut jakeluverkonhaltijaa ja verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamista koskevat tiedot on kirjattava sovitussa muodossaan sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen. Loppukäyttäjän sopimukseen tai tälle lähetettävään vahvistusilmoitukseen on lisäksi sisällytettävä yhteenveto keskeisistä sopimusehdoista näkyvästi ja ytimekkäällä ja yksinkertaisella kielellä.

86 a §

Loppukäyttäjältä ennen sopimuksen tekemistä pyydettävät tiedot

Tietojen muuttuessa loppukäyttäjän on itse ilmoitettava uusi laskutusosoitteensa, jos se on eri kuin sähkökäyttöpaikan osoite.

87 §

Sopimuksen tekeminen

Liittymissopimus on tehtävä kirjallisesti sekä ilman aiheetonta viivytystä siitä, kun verkonhaltija on vastaanottanut liittymän tilauksen ja liittymän kytkemisen edellyttämät tiedot liittymän sähkölaitteistoista. Jakeluverkonhaltija ei saa vedota ehtoon, jota ei ole merkitty liittymissopimukseen tai josta ei ole muutoin sovittu kirjallisesti.

Jos sähkönmyyntisopimus on tehty kuluttajan kanssa kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettussa kotimyyntissä tai etämyyntissä tai muutoin vähittäismyyjän kiinteän toimipaikan ulkopuolella, sopimuksen mukaisen sähköntoimituksen on käynnistytävä viimeistään 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Jos sähköntoimitusta ei voida aloittaa viimeistään 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä, sopimus raukeaa. Vähittäismyyjän on ilmoitettava kuluttajalle viipymättä sopimuksen raukeamisesta saatuaan tiedon siitä, ettei sähköntoimitusta voida aloittaa 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Kuluttajalta ei saa periä sopimukseen perustuvia maksuja ennen sähköntoimituksen aloittamista. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta, jos kuluttaja on omasta aloitteestaan ottanut yhteyttä elinkeinonharjoittajaan tai jos elinkeinonharjoittaja on ottanut yhteyttä kuluttajaan tämän nimenomaisesta pyynnöstä sähkönmyyntisopimuksen tekemiseksi.

92 a §

Sähköntoimitus- ja aggregointisopimuksen irtisanomismaksu

Jos loppukäyttäjä irtisanomalla määräaikaisen sähköntoimitus- tai aggregointisopimuksen rikkoo sopimusta, irtisanomisesta saa periä maksun vain, jos siitä on sopimuksessa sovittu.

Maksun tulee olla oikeasuhteinen, eikä se saa ylittää sopimuksen irtisanomisesta vähittäismyyjälle tai aggregaattorille aiheutuvaa suoraa taloudellista tappiota. Vähittäismyyjällä tai aggregaattorilla on todistustaakka suorasta taloudellisesta tappiosta.

Jos irtisanomismaksua ei ole sovittu tietyn määräiseksi, sopimusehdoissa on määriteltävä irtisanomismaksun määräytymisperusteet. Vähittäismyyjän on pyynnöstä annettava viipymättä ja maksutta loppukäyttäjälle tapauskohtaisesta irtisanomismaksun suuruudesta yksiselitteinen tieto ennen sopimuksen irtisanomista.

Tämän pykälän säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa loppukäyttäjän vahingoksi.

99 a §

Asiakasvalitusten käsittely

Loppukäyttäjällä on oikeus sähköjakelua ja muuta verkkopalvelua, sähkötoimitusta sekä aggregointia koskevan valituksen käsittelyn hyvään tasoon. Jakeluverkonhaltijan, vähittäismyyjän ja aggregaattorin tulee käsitellä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi.

101 §

Vastuutahot

Loppukäyttäjällä on aina oikeus esittää virheeseen sekä 100 §:ssä tarkoitettuun sähköjakelun keskeytymiseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle lukuun ottamatta myyjän virheelliseen tai viivästyneeseen laskuun taikka yhteislaskutuksen piirissä olevaan virheelliseen tai viivästyneeseen yhteislaskuun perustuvia vaatimuksia. Vaatimus on esitettävä kohtuullisessa ajassa siitä, kun loppukäyttäjä havaitsi virheen tai sähköjakelun keskeytymisen taikka hänen olisi pitänyt se havaita ja hänellä oli vaatimuksen esittämiseksi tarvittavat tiedot jakeluverkonhaltijasta.

Vähittäismyyjä toimii loppukäyttäjän yhteystahona yhteislaskutuksessa. Jos loppukäyttäjä ilmoittaa virheestä, joka liittyy sellaisiin laskun tietoihin, joita vähittäismyyjä ei voi tarkistaa, vähittäismyyjän on siirrettävä loppukäyttäjältä saamansa ilmoitus edelleen jakeluverkonhaltijan käsiteltäväksi.

103 §

Sähköjakelun tai sähkötoimituksen keskeyttäminen loppukäyttäjistä johtuvasta syystä

Sähköjakelu tai sähkötoimitus voidaan keskeyttää, jos loppukäyttäjä on olennaisesti laiminlyönyt jakeluverkonhaltijalle tai vähittäismyyjälle tulevien maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut sopimukseen perustuvia velvoitteitaan. Ennen sähköjakelun tai sähkötoimituksen keskeyttämistä loppukäyttäjälle on lähetettävä kirjallinen huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta sekä aikaisintaan kahden viikon kuluttua huomautuksen lähettämisestä erillinen katkaisuvaroitus. Huomautus maksun laiminlyönnistä ja katkaisuvaroitus voidaan tehdä myös muulla pysyvällä tavalla, jos loppukäyttäjä on erikseen kirjallisesti tai sähköisesti antanut tähän suostumuksensa ja toimittaja riittävällä huolellisuudella varmistaa, että huomautus tai katkaisuvaroitus tosiasiallisesti saavuttaa loppukäyttäjän. Kuluttajalle lähetävässä katkaisuvaroituksessa on mainittava, miten kuluttajan on meneteltävä, jotta hän voi vedota tässä pykälässä mainittuihin oikeuksiin sekä ohjattava kuluttajaa asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä. Sähköjakelun tai sähkötoimituksen saa katkaista aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksu on erääntynyt tai muusta sopimusrikkomuksesta on ensimmäisen kerran ilmoitettu loppukäyttäjälle eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu ajoissa ennen varoitettua katkaisuaikajakohtaa.

Loppukäyttäjän laskutuksen ollessa yhteislaskutuksen piirissä sähkötoimituksen tai jakelun keskeyttäminen loppukäyttäjistä johtuvasta syystä perustuu yhteislaskua koskevan saatavan kokonaismäärään.

13 a luku

Laskutus

105 a §

Soveltamisala

Tämän luvun laskutusta koskevia säännöksiä sovelletaan vähittäismyyjään, jakeluverkonhaltijaan ja aggregaattoriin, joka toimittaa sähköä tai tuottaa tämän lain mukaisia palveluita loppukäyttäjille. Sen yhteislaskutusta koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain vähittäismyyjään ja jakeluverkonhaltijaan.

105 c §

Laskutustiedot

Yhteislaskutuksessa 1 momentin 1, 2, 4, 5 ja 6 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa tulee eritellä jakeluverkonhaltijaa ja sen saatavaa koskevat tiedot.

105 e §

Muut laskulla annettavat tiedot

Loppukäyttäjälle on annettava laskussa laskutustietojen lisäksi tiedot:

4) keskitetyistä palvelupisteistä, joissa loppukäyttäjien saatavilla on tarvittavat tiedot heidän oikeuksistaan, voimassa olevasta lainsäädännöstä ja ristiriitatilanteissa käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä;

5) jakeluverkonhaltijan nimestä ja yhteystiedoista yhteislaskutuksessa sekä ohjeet ja yhteystiedot verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamisesta jakeluverkonhaltijalle.

105 i §

Yhteislaskutus

Jos loppukäyttäjän sähkökäyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella tai sähkökäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa, vähittäismyyjä voi loppukäyttäjän pyynnöstä tai tämän suostumuksella tarjota sähkötoimituksen ja sähköjakelun sisältämän palvelun laskutusta yhdellä laskulla (*yhteislaskutus*). Yhteislaskutuksen käyttöönotosta tulee sopia vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välillä kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. Jos vähittäismyyjä tarjoaa yhteislaskutusmahdollisuutta, sen on tarjottava sitä loppukäyttäjille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Yhteislaskutuksen tarjoamisesta yksittäiselle loppukäyttäjälle voidaan kieltäytyä vain painavasta syystä.

Yhteislaskutuksessa loppukäyttäjä maksaa koko laskun loppusumman vähittäismyyjälle. Vähittäismyyjän tulee tilittää jakeluverkonhaltijalle tämän osuus saatavaan kohdistuvasta loppukäyttäjän suorituksesta. Jos loppukäyttäjä on riitauttanut vain vähittäismyyjän osuuden laskusta, vähittäismyyjän tulee siirtää jakelupalvelun osuus loppukäyttäjän suorituksesta jakeluverkonhaltijalle.

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan tulee toimittaa yhteislaskutuksen edellyttämät tiedot sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön. Vähittäismyyjän on ilmoitettava jakeluverkonhaltijalle loppukäyttäjän maksulaiminlyönneistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välillä sovellettavista ehdoista. Ehdot on valmisteltava koordinoitusti

verkonhaltijoiden kanssa ja niiden valmistelussa on kuultava vähittäismyyjiä sekä asiaankuuluvia verkon käyttäjiä ja muita sähkömarkkinoiden osapuolia. Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän on yhteislaskutuksessa sovellettava Energiaviraston vahvistamia ehtoja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välisestä maksuajasta ja -järjestelyistä sekä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön toimitettavista tiedoista.

105 j §

Jakeluverkonhaltijan velvollisuus osallistua yhteislaskutukseen

Jakeluverkonhaltijalla on velvollisuus osallistua yhteislaskutukseen vähittäismyyjän pyynnöstä, kun yhteislaskutuksesta on sovittu vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välillä.

Jakeluverkonhaltija voi edellyttää vähittäismyyjää asettamaan *vakuuden* yhteislaskutukseen liittyvien saataviensa turvaamiseksi vähittäismyyjästä johtuvien jakeluverkonhaltijan saatavien tilityksen puutteiden tai laiminlyöntien varalle. Jakeluverkonhaltija voi kieltäytyä yhteislaskutuksen järjestämisestä, jos vähittäismyyjä ei aseta riittävää vakuutta. Jakeluverkonhaltijan voi vaatia vakuuden, jos vähittäismyyjän luottokelpoisuus on julkisesti saatavilla oleviin kriteereihin perustuen alentunut. Vähittäismyyjän on toimitettava jakeluverkonhaltijalle selvitys luottokelpoisuudestaan.

Jos vakuus arvioidaan tarpeelliseksi, sen enimmäismäärä lasketaan siten, että se on arvio vähittäismyyjän jakeluverkonhaltijan alueella seuraavan kolmen kuukauden aikana toimittamasta energian määrästä kilowattitunteina kerrottuna keskimääräisellä verollisella jakelupalvelumaksulla (sentteinä kilowattitunnilta ja lisätynä jakelupalvelun perusmaksuilla seuraavan kolmen kuukauden ajalta).

Vakuuden tarvetta ja määrää on tarkasteltava uudestaan viimeistään, kun vakuusvaateen edellytyksissä tai vakuuden määrän perusteissa tapahtuu olennaisia muutoksia.

Jakeluverkonhaltijalla on oikeus päättää yhteislaskutus ilmoittamalla siitä vähittäismyyjälle, jos vähittäismyyjä laiminlyö olennaisesti yhteislaskutukseen liittyvän maksuvelvollisuutensa tai muut velvollisuutensa. Jakeluverkonhaltijan on ilmoitettava loppukäyttäjälle siirtymisestä takaisin erillislaskutukseen viivytyksettä.

Jakeluverkonhaltijan on ilmoitettava Energiavirastolle 5 momentissa tarkoitetusta yhteislaskutuksen päättämisestä. Energiavirasto arvioi ilmoituksen johdosta, onko vähittäismyyjä määrättävä yhteislaskutukseen liittyvien velvoitteiden rikkomisen vuoksi keskeyttämään yhteislaskutus myös muiden jakeluverkonhaltijoiden kanssa määrääjäksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetun vakuuden asettamisesta ja sen laskentaperusteista sekä 5 momentissa tarkoitetussa yhteislaskutuksen päättämisessä noudatettavasta menettelystä.

105 k §

Yhteislaskutettavan saatavan perintä

Vähittäismyyjällä on ilman erillistä sopimusta oikeus periä jakeluverkonhaltijan osuus yhteislaskusta loppukäyttäjältä ja toimia yhteislaskun velkojana. Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään tietojen salassapidosta, verkkonhaltijalla on oikeus antaa vähittäismyyjälle yhteislaskun asianmukaista perimistä varten välttämättömät tiedot. Perimistä varten saatujen henkilötietojen suojasta säädetään erikseen.

Yhteislaskussa on eriteltävä vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan osuudet niin, että loppukäyttäjä voi tarvittaessa kohdistaa maksunsa tai vaatia sen kohdistamista vain jompaankumpaan osuuteen. Jakeluverkonhaltija ei saa periä yhteislaskua koskevia saatavia suoraan loppukäyttäjältä tai siirtää niitä muiden perittäväksi sinä aikana, kun vähittäismyyjä

toimii velkojana. Loppukäyttäjän vähittäismyyjälle suorittama maksu on pätevä jakeluverkonhaltijaa kohtaan. Myös loppukäyttäjän ja vähittäismyyjän välinen sopimus maksuajasta, maksutavasta tai muusta saatavan maksamiseen liittyvästä järjestelystä sitoo jakeluverkonhaltijaa.

Perittäessä yhteislaskutettavaa saatavaa vähittäismyyjän tai perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavan on ilmoitettava kuluttajalle, mihin hän voi ottaa yhteyttä sopiakseen mahdollisista maksujärjestelyistä. Yhteislaskutettavien saatavien perinnässä noudatetaan muutoin saatavien perinnästä annettua lakia (513/1999). Yhteislaskutettavan saatavan perintää koskevien säädösten noudattamista valvoo kuluttaja-asiamies silloin, kun perintä koskee kuluttajasaatavaa.

Vähittäismyyjä tai sen lukuun toimiva taho vastaa 103 §:ssä tarkoitettua sähkönjakelua tai sähköntoimitusta koskevasta katkaisuvaroituksesta. Vähittäismyyjän laiminlyönti jakelumaksujen osuuden tilittämisestä jakeluverkonhaltijalle loppukäyttäjistä riippumattomasta syystä ei muodosta 102 tai 103 §:ssä tarkoitettua perustetta sähkönjakelun keskeyttämiselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 49 a, 65 b, 86, 86 a ja 101 §, 103 §:n 5 momentti, ja 105 a, 105 c, 105 e, ja 105 i–105 k § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä syyskuuta 2026.

Tällä lailla kumottavaa 87 §:n 4 momenttia sovelletaan 31 päivään elokuuta 2026.

Tämän lain 105 i §:ssä tarkoitettua yhteislaskutusta koskevia säännöksiä ei sovelleta toimitusvelvollisuuden piirissä olevan loppukäyttäjän vahingoksi 87 §:n 4 momentin nojalla ennen 1 päivää syyskuuta 2026 tehtyyn sopimukseen.

Tämän lain 92 a §:ää ei sovelleta ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin.

2.

Laki

sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain (498/2023) 1 §, 2 §:n 4 kohta, sekä 5 ja 8 § sekä

lisätään 2 §:ään uusi 5 kohta seuraavasti:

1 §

Sähkötoimitussopimusten vertailuväline

Energiaviraston tehtävänä on ylläpitää verkkosivustoa, jonka avulla loppuasiakkaat voivat vertailla vähittäismyyjien tarjoamia sähkötoimitussopimuksia, mukaan lukien dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimukset, ja vähittäismyyjien ostotarjouksia loppuasiakkaiden itse tuottamasta sähköstä.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimuksella* vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan välistä sähköntoimitussopimusta, joka seuraa spot-markkinoiden, vuorokausimarkkinat ja päivänsisäiset markkinat mukaan lukien, hintavaihteluja aikaväleillä, jotka vastaavat vähintään markkinoiden selvitysaikavälejä;

5) *itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävällä loppuasiakkaalla* loppuasiakasta, joka toimii omissa tiloissaan rajatulla alueella ja joka tuottaa uusiutuvista energialähteistä sähköä omaan kulutukseen ja joka voi varastoida tai myydä uusiutuvista energialähteistä itse tuottamaansa sähköä, edellyttäen että muun kuin itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävän kuluttajan kyseinen toiminta ei ole hänen ensisijaista kaupallista tai ammatillista toimintaansa.

5 §

Vähittäismyyjän ilmoitusvelvollisuus

Vertailuvälineeseen rekisteröityneen vähittäismyyjän on ilmoitettava Energiavirastolle vähittäismyyntihinnat ja -ehdot tai, jos kysymyksessä on dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus tai muu muuttuvaan suureeseen perustuva sähköntoimitussopimus, hinnanmääräytymisperusteet, joilla vähittäismyyjä myy tai tarjoaa yleisesti sähköä kuluttajille ja loppuasiakkaille, joiden odotettu vuosikulutus on alle 100 000 kilowattituntia.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun vähittäismyyjän on ilmoitettava Energiavirastolle ostohinnat tai ostohinnan määräytymisperusteet sekä muut ehdot, joilla vähittäismyyjä tarjoutuu ostamaan itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävän loppuasiakkaansa verkkoon syöttämän sähkön.

Ilmoituksessa ei saa olla kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, jotka ovat omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tai loppuasiakas tekee ostopäätöksen, jota hän ei ilman annettuja tietoja olisi tehnyt.

Energiavirasto voi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntihintoihin, ostohintoihin tai niiden hinnanmääräytymisperusteisiin sekä sopimuksia koskeviin muihin ehtoihin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

8 §

Määräaikainen julkaisukiello

Energiavirasto voi päättää vähittäismyyjän tarjoamien sähköntoimitussopimusten tai 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ostotarjousten julkaisukiellosta vertailuvälineessä määräajaksi, jonka pituus voi olla enintään kuusi kuukautta. Julkaisukiellon edellytyksenä on, että vähittäismyyjä on vertailuvälineeseen toistuvasti ilmoittanut tarjoamiaan sähköntoimitussopimuksia koskevia 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuja totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Energiaviraston on ennen julkaisukiellon antamista varoitettava vähittäismyyjää, että sen toiminta voi johtaa julkaisukiellon antamiseen, jos vähittäismyyjä jatkaa määräaikaisen julkaisukiellon edellytyksenä olevaa toimintaansa.

Energiavirasto voi pyytää kuluttaja-asiamiehen lausunnon vähittäismyyjän toiminnasta ennen varoituksen tai julkaisukiellon antamista vähittäismyyjälle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 ____.

Helsingissä 28.11.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sähkömarkkinalain (588/2013) 87 §:n 4 momentti,

muutetaan 3 §:n 5 kohta, 3 §:n 21 d kohdan ruotsinkielinen sanamuoto, 13 §:n 2 momentin 1, 2 ja 2 a kohta, 16 §:n 2 momentti, 19 §:n 2 momentin 5 kohta, 20 §:n 1 ja 3 momentti, 21 b §:n 2 momentti, 49 a §:n 1 momentin 5 ja 9 kohta, 54 §, 62 §:n 1 momentti, 84 §:n 2 momentin 1 kohta, 86 §:n 4 momentti, 87 §:n 1 momentti, 101 §:n 1 momentti, 103 §:n 1 momentti, 105 a §, ja 105 e §:n 1 momentin 4 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 5 kohta, 3 §:n 21 d kohdan ruotsinkielinen sanamuoto, 20 §:n 1 momentti, 21 b §:n 2 momentti, 62 §:n 1 momentti, 84 §:n 2 momentin 1 kohta, 86 §:n 5 momentti, 105 a § ja 105 e §:n 1 momentin 4 kohta laissa 497/2023, 13 §:n 2 momentin 2 a kohta ja 19 §:n 2 momentin 5 kohta laissa 730/2021 ja 49 a §:n 1 momentin 5 ja 9 kohta laissa 108/2019, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1430/2014, 108/2019, 730/2021, 891/2021 ja 497/2023, uusi 32 b ja 38 a kohta, 49 a §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 108/2019, uusi 10 kohta, lakiin uusi 54 a—54 c ja 65 b §, 86 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 497/2023, uusi 4 momentti, jolloin muutettu 4 momentti ja nykyinen 5 momentti siirtyvät 5 ja 6 momentiksi, 86 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 108/2019, uusi 2 momentti, 87 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 108/2019, 695/2022 ja 497/2023, uusi 6 momentti, lakiin uusi 92 a ja 99 a §, 101 §:ään uusi 4 momentti, 103 §:ään uusi 5 momentti, 105 c §:ään, sellaisena kuin se on laissa 497/2023, uusi 4 momentti, 105 e §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 497/2023, uusi 5 kohta sekä lakiin uusi 105 i—105 k §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *liittymisjohdolla* yhtä sähkönkäyttöpaikkaa tai energiavarastoa taikka yhtä tai useampaa voimalaitosta varten rakennettua sähköjohtoa, jolla liittyjä tai liittyjät liitetään sähköverkkoon;

5) *liittymisjohdolla sähköjohdon ja muiden sähköverkkoon liittämiseen tarvittavien sähkölaitteiden ja -laitteistojen muodostamaa yhtenäistä kokonaisuutta*, jolla liitetään sähköverkkoon *liittyjän tai liittyjien:*

a) *sähkönkäyttökohde;*

b) *yksi tai useampi toisiinsa kytketty energiavarasto;*

c) *yksi tai useampi voimalaitos;*

d) yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvät yksi tai useampi energiavarasto;

32 b) määräaikaisella kiinteähintaisella sähkönnmyyntisopimuksella

sähköntoimittajan ja loppukäyttäjän välistä sähkönnmyyntisopimusta, jolla taataan sama hinta ja samat muut sopimusehdot sopimuksen voimassaolon ajaksi, mutta johon voi kiinteän hinnan sisällä sisältyä joustava elementti, jossa hinta vaihtelee ja jossa tuloksena olevan laskun muutokset voivat johtua ainoastaan veroista ja maksuista ja muista sellaisista tekijöistä, joita sähköntoimittaja ei ole määritellyt;

38 a) sopimuksen irtisanomismaksulla maksua tai sakkoa, jonka sähköntoimittaja tai aggregointia harjoittava sähkömarkkinoiden osapuoli voi veloittaa asiakkaalta määräaikaisen sähkönnmyynti- tai palvelusopimuksen sopimusehtojen vastaisesta irtisanomisesta;

13 §

Jakeluverkon rakentaminen

Jakeluverkonhaltijalla on yksinoikeus rakentaa jakeluverkkoa vastuualueellaan.

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

1) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla sähkönkäyttöpaiikka liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon;

2) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla yksi tai useampi voimalaitos liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;

2 a) kysymyksessä on erillinen linja, jolla liitetään pienimuotoista sähköntuotantoa sähkönkäyttöpaiikkaan tai kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän verkkoon;

3) kysymyksessä on kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäinen verkko;

4) verkonhaltija antaa toiselle suostumuksen verkon rakentamiseen.

13 §

Jakeluverkon rakentaminen

Jakeluverkonhaltijalla on yksinoikeus rakentaa jakeluverkkoa vastuualueellaan.

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

1) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla *sähkönkäyttökohde taikka yksi tai useampi toisiinsa kytkeytyvä energiavarasto* liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon;

2) kysymyksessä on liittymisjohto tai varasyöttöyhteys, jolla yksi tai useampi voimalaitos *taikka yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvä yksi tai useampi energiavarasto* liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon;

2 a) kysymyksessä on erillinen linja, jolla liitetään pienimuotoista sähköntuotantoa *sähkönkäyttökohteeseen* tai kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän verkkoon;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

- 3) kysymyksessä on kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäinen verkko;
4) verkonhaltija antaa toiselle suostumuksen verkon rakentamiseen.

16 §

16 §

Hankeluvan myöntäminen

Hankeluvan myöntäminen

Jos hakemus ei koske valtakunnan rajan ylittävää sähköjohtoa, on hankelupa 1 momentin estämättä myönnettävä:

1) liittymisjohdolle, jolla sähkönkäyttöpaikka taikka yksi tai useampi voimalaitos liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon;

Jos hakemus ei koske valtakunnan rajan ylittävää sähköjohtoa, hankelupa on 1 momentin estämättä myönnettävä:

1) liittymisjohdolle, jolla sähkönkäyttökohde, yksi tai useampi *toisiinsa kytkeytyvä energiaravasto*, yksi tai useampi voimalaitos taikka yksi tai useampi voimalaitos ja niihin kytkeytyvä yksi tai useampi energiaravasto liitetään lähimpään nimellisjännitteeltään vähintään 110 kilovoltin sähköverkkoon;

19 §

19 §

Verkon kehittämisvelvollisuus

Verkon kehittämisvelvollisuus

Sähköverkko on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että:

5) sähköverkkoon voidaan liittää vaatimukset täyttäviä käyttöpaikkoja, voimalaitoksia ja sähkövarastoja;

Sähköverkko on suunniteltava ja rakennettava ja sitä on ylläpidettävä siten, että:

5) sähköverkkoon voidaan liittää vaatimukset täyttäviä *sähkönkäyttökohteita*, voimalaitoksia ja energiaravastoja;

20 §

20 §

Liittämisvelvollisuus

Liittämisvelvollisuus

Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttöpaikat, voimalaitokset ja energiaravastot toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava

Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää sähköverkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät *sähkönkäyttökohteet*, voimalaitokset ja energiaravastot toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla avoimia, tasapuolisia sekä syrjimättömiä, ja niissä on otettava

Voimassa oleva laki

huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

Verkonhaltijan tulee julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset sekä kohtuullinen aika, jonka kuluessa verkkonhaltija käsittelee liittymistä koskevat tarjouspyynnöt.

Verkonhaltijan tulee antaa liittyjälle tämän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista sekä arvio liittymän toimitusajasta. Liittymä on kytkettävä sähköverkkoon 24 kuukauden kuluessa liittymissopimuksen tekemisestä, jos liittymän kytkemisen edellyttämät verkkonhaltijan investoinnit sähköverkkoon on mahdollista toteuttaa tässä ajassa verkkonhaltijan kannalta kohtuullisesti ja verkon käyttäjien suhteen syrjimättömästi.

21 b §

*Verkkoon pääsyn täytäntöönpano
sähköverkossa*

Verkonhaltijan tulee tehdä verkon käyttäjälle, energiavaraston haltijalle ja asiakkaalle tämän pyynnöstä tarjous sähköverkkoon liittamisestä sekä sähkön siirto- ja jakelupalvelusta. Liittämistä koskevassa tarjouksessa on esitettävä liittämisen edellytyksenä olevat tekniset vaatimukset.

49 a §

*Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon
palvelut*

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueellaan jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessien edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja

Ehdotus

huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuus ja tehokkuus.

Verkonhaltijan tulee julkaista liittämistä koskevat tekniset vaatimukset sekä kohtuullinen aika, jonka kuluessa verkkonhaltija käsittelee liittymistä koskevat tarjouspyynnöt.

Liittymä on kytkettävä sähköverkkoon liittyjän kohtuulliset tarpeet ja liittymän kytkemiseksi tarvittavat sähköverkkoinvestoinnit huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa liittymissopimuksen tekemisestä. Kohtuullinen liittämisaika kantaverkossa ja suurjännitteisessä jakeluverkossa saa ylittää 24 kuukautta ja jakeluverkossa kuusi kuukautta ainoastaan, jos se on tarpeen liittymän laajuuden ja teknisen toteutuksen vuoksi tai jos siihen on muita erityisiä syitä.

21 b §

*Verkkoon pääsyn täytäntöönpano
sähköverkossa*

Verkonhaltijan tulee tehdä pyynnöstä tarjous liittyjälle sähköverkkoon liittamisestä sekä verkon käyttäjälle, energiavaraston haltijalle ja asiakkaalle sähkön siirto- ja jakelupalvelusta. Liittämistä koskevassa tarjouksessa on esitettävä liittämisen edellytyksenä olevat tekniset vaatimukset sekä liittyjän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista ja arvio liittymän toimitusajasta.

49 a §

*Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon
palvelut*

Järjestelmävastaava kantaverkonhaltija vastaa vastuualueellaan jakeluverkoissa käytävän sähkökaupan markkinaprosessien edellyttämän tiedonvaihdon ja -hallinnan keskitetystä järjestämisestä ja

Voimassa oleva laki

Ehdotus

taseselvityksestä jakeluverkoissa
(sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut). Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja ovat:

5) jakeluverkonhaltijan tuote- ja laskurivitietojen ylläpidon järjestäminen sekä vähittäismyyjän tuote- ja laskurivitietojen ylläpitomahdollisuuden järjestäminen;

9) edellä 1–8 kohdassa tarkoitettujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen.

54 §

Sähkönjakelupalvelujen aikajaotus jakeluverkossa

Jakeluverkonhaltijan on tarjottava jakeluverkkonsa käyttäjille näiden tarpeisiin soveltuvia erilaisia sähkönjakelupalveluja.

taseselvityksestä jakeluverkoissa
(sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelut). Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palveluja ovat:

5) jakeluverkonhaltijan tuote- ja laskurivitietojen ylläpidon ja tiedonvaihdon järjestäminen sekä vähittäismyyjän tuote- ja laskurivitietojen ylläpitomahdollisuuden ja tiedonvaihdon järjestäminen;

9) kuormanohjausrajapinnan ylläpitäminen sekä markkinapohjaiseen loppukäyttäjän kuormanohjaukseen liittyvien tietojen ylläpito ja välittäminen;

10) 1–9 kohdassa tarkoitettujen palvelujen kattamien tietojen säilyttäminen.

54 §

Sähkönjakelupalvelujen aikajaotus ja hintarakenne

Jakeluverkonhaltijan on tarjottava jakeluverkkonsa käyttäjille näiden tarpeisiin soveltuvia, aikajaotukseltaan ja hintarakenteeltaan erilaisia sähkönjakelupalvelutuotteita.

Sähkönjakelupalvelutuotteiden jakelumaksun hintarakenne voi koostua perusmaksusta, energiamaksusta ja tehomaksusta. Loppukäyttäjillä, joiden sähkönkäyttöpaikka on varustettu yli 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella, jakelumaksuun voi sisältyä myös loistehokomponentti. Energiavirasto voi antaa sähkökauppa-asetuksen 18 artiklan mukaisia tarkempia määräyksiä tehomaksun ja aikajaotuksen kansallisista määräytymisperusteista ja muista sähkönjakelupalvelujen maksukomponenttien rakenteista.

54 a §

Sähköisen liikkumisen integrointi jakeluverkkoon

Jakeluverkonhaltijan on syrjimättömältä pohjalta tehtävä sähköisen liikkumisen jakeluverkkoon tapahtuvan integroinnin edistämiseksi yhteistyötä yritysten kanssa, jotka omistavat, kehittävät, käyttävät tai hallinnoivat sähköajoneuvojen latauspisteitä.

54 b §

Käytettävissä olevan jakeluverkonhaltijan kapasiteetin ilmoittaminen

Jakeluverkonhaltijan on julkaistava verkkosivustollaan kolmen kuukauden välein selkeät ja läpinäkyvät tiedot uusia liittämispyyntöjä varten käytettävissä olevasta jakeluverkkonsa ja suurjännitteisen jakeluverkkonsa kapasiteetista sekä perusteet tämän kapasiteetin laskemiseksi. Käytettävissä oleva kapasiteetti on ilmaistava olemassa olevien ja mahdollisten verkon käyttäjien tarpeet huomioiden riittävän tarkalla maantieteellisellä tarkkuudella, jos julkaisu ei vaaranna yleistä turvallisuutta tai tietojen luottamuksellisuutta. Julkaisussa on kerrottava mahdollisuudesta joustavaan liityntään siirtorajoitusten alaisilla alueilla.

54 c §

Liittyjä voi pyytää jakeluverkonhaltijalta verkkoon liittämistä ja toimittaa siihen liittyvän tarpeellisen aineiston sähköisessä muodossa.

Jakeluverkonhaltijan on annettava liittyjälle selkeää ja läpinäkyvää tietoa liittämispyyntönsä tilasta ja käsittelystä kolme kuukautta liittymän tilauksen jälkeen. Nämä tiedot on toimitettava päivitettyinä liittyjälle kolmen kuukauden välein siihen asti, kunnes liittämispyyntö on lopullisesti käsitelty.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 23, 23 a eikä 26 a §:ää, 27 §:n 3 momenttia, 28, 29, 29 a, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54–56, 56 a, 58 eikä 59 §:ää ja 61 a §:än 2 momenttia.

62 §

Suljettua jakeluverkkoa koskevat erityissäännökset

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

Suljettuun jakeluverkkoon ja suljetun jakeluverkonhaltijaan ei sovelleta 23, 23 a eikä 26 a §:ää, 27 §:n 3 momenttia, 28, 29, 29 a, 29 b, 50–52, 52 a, 53, 53 a, 54, 54 a–54 c, 55, 56, 56 a, 58 eikä 59 §:ää eikä 61 a §:n 2 momenttia.

65 b §

*Markkinapohjainen loppukäyttäjän
kuormanohjaus jakeluverkossa*

Loppukäyttäjä voi jakeluverkon sähkökäyttöpaikan teknisten edellytysten täytyessä valtuuttaa vähittäismyyjän tai muun sähkömarkkinoiden osapuolen antamaan käskyt kuormansa ohjaukseen sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön ylläpitämän kuormanohjausrajan kautta. Valtuutus tehdään, muutetaan ja peruutetaan loppukäyttäjän ilmoituksella sähkökaupan keskitettyyn tiedonvaihdon yksikköön. Kuormanohjauspalvelusta sopiminen loppukäyttäjän ja markkinapohjaisen kuormanohjauspalvelun tarjoajan välillä ei edellytä jakeluverkonhaltijan, loppukäyttäjän vähittäismyyjän tai muun sähkömarkkinoiden osapuolen suostumusta.

Jakeluverkonhaltijan on mahdollistettava loppukäyttäjän 1 momentin mukaisesti valtuuttamalle sähkömarkkinoiden osapuolelle markkinaperusteisen kuormanohjauksen järjestämiseksi pääsy loppukäyttäjän etämittauslaitteiston kuormanohjausreleen ohjaukseen. Jakeluverkonhaltijan on mahdollistettava loppukäyttäjän kuormien ja laitteiden liittäminen kuormanohjausreleeseen.

Jakeluverkonhaltijalla on oikeus 1 momentin mukaisen valtuutuksen estämättä tarvittaessa käyttää kuormanohjausrelettä sähköverkkoon kohdistuvissa normaaliolojen häiriötilanteissa, sähköpulatilanteissa, valmiuslaissa tarkoitetuissa poikkeusoloissa, tai jos on ilmeistä, että markkinapohjainen loppukäyttäjän kuormanohjaus vaarantaa sähköverkon käyttövarmuuden.

84 §

Luvun soveltamisala ja määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *liittymissopimuksella* jakeluverkonhaltijan ja sähkönkäyttöpaikan omistajan tai haltijan (*liittyjä*) välistä sopimusta sähkönkäyttöpaikan liittämistä nimellijännitteeltään enintään 20 kilovoltin jakeluverkkoon; jos liittymissopimus siirretään, siirronsaajaan sovelletaan, mitä liittyjästä säädetään;

86 §

Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot

Jakeluverkonhaltijan on annettava ennen liittymissopimuksen tekemistä liittyjälle ja ennen sähköverkkosopimuksen tekemistä loppukäyttäjälle tiedot sopimukseen sovellettavista keskeisistä ehdoista sekä tarjolla olevista sopimuksen sisältöä koskevista vaihtoehtoista, kuten hinnoitteluvaihtoehtoista. Vähittäismyyjän on annettava ennen sähkönmyyntisopimuksen ja aggregaattorin ennen aggregointisopimuksen tekemistä vastaavat tiedot loppukäyttäjälle.

Jos loppukäyttäjä ei tee 1 momentissa tarkoitettua valtuutusta, jakeluverkonhaltijan on jatkettava loppukäyttäjällä jo käytössä olleen loppukäyttäjän verkkopalvelutuotteen mukaisen tai tämän kanssa sovitun kuormanohjauksen toteutusta. Loppukäyttäjän verkonhaltijan on aktivoitava kuormanohjaukseen loppukäyttäjän verkkopalvelutuotteen mukainen kuormanohjaus tai muu loppukäyttäjän kanssa sovittu kuormanohjauksen toteutus 1 momentissa tarkoitetun valtuutuksen päättyessä, jollei loppukäyttäjä tee uutta valtuutusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuormanohjaustoiminnallisuuden toteuttamisesta ja sen edellyttämästä tiedonvaihdosta.

84 §

Luvun soveltamisala ja määritelmät

Tässä luvussa tarkoitetaan:

1) *liittymissopimuksella* jakeluverkonhaltijan ja sähkönkäyttökohteen omistajan tai haltijan (*liittyjä*) välistä sopimusta sähkönkäyttökohteen liittämistä nimellijännitteeltään enintään 20 kilovoltin jakeluverkkoon; jos liittymissopimus siirretään, siirronsaajaan sovelletaan, mitä liittyjästä säädetään;

86 §

Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot

Jakeluverkonhaltijan on annettava ennen liittymissopimuksen tekemistä liittyjälle ja ennen sähköverkkosopimuksen tekemistä loppukäyttäjälle tiedot sopimukseen sovellettavista keskeisistä ehdoista sekä tarjolla olevista sopimuksen sisältöä

Voimassa oleva laki

Liittyjälle ja loppukäyttäjälle on annettava ainakin seuraavat tiedot:

- 1) palveluntarjoajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) tarjottu suoritus tai palvelu ja sen laatu sekä liittymissopimuksen kysymyksessä ollessa liittymän toimitusaika;
- 3) sopimuksen mukaiseen suoritukseen tai palveluun liittyvät mahdolliset ylläpitopalvelut;
- 4) menetelmät, joiden kautta liittyjä tai loppukäyttäjä saa tietoja sopimukseen tai siihen liittyviin ylläpitopalveluihin sovellettavista maksuista;
- 5) sopimuksen voimassaoloaika sekä sopimuksen uusimiseen ja päättämiseen sovellettavat ehdot;
- 6) sovellettavat vahingonkorvaukset ja muut hyvitykset, jos suorituksen tai palvelun laatu ei vastaa sovittua;
- 7) tiedot käytettävissä olevista valitusmenettelyistä ja riitojenratkaisumenettelyistä sekä niiden vireillepanosta;
- 8) tiedot kuluttajalle kuuluvista oikeuksista, jotka esitetään laskuissa taikka sähköalan yrityksen internetsivulla.

Vähittäismyyjän on annettava dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimusta tarjotessaan loppukäyttäjälle tiedot tällaisen sopimuksen tarjoamista mahdollisuuksista, kustannuksista ja riskeistä sekä sopimuksen edellytyksenä olevista vaatimuksista mittauslaitteistolle.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut tiedot on kirjattava sovitussa muodossaan sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen. Loppukäyttäjän sopimukseen tai tälle lähetettävään vahvistusilmoitukseen on lisäksi sisällytettävä yhteenveto keskeisistä sopimusehdoista näkyvästi ja ytimekkäällä ja yksinkertaisella kielellä.

Ehdotus

koskevista vaihtoehtoista, kuten hinnoitteluvaihtoehtoista. Vähittäismyyjän on annettava ennen sähköntoimitussopimuksen ja aggregaattorin ennen aggregointisopimuksen tekemistä vastaavat tiedot loppukäyttäjälle.

Liittyjälle ja loppukäyttäjälle on annettava ainakin seuraavat tiedot:

- 1) palveluntarjoajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) tarjottu suoritus tai palvelu ja sen laatu sekä liittymissopimuksen kysymyksessä ollessa liittymän toimitusaika;
- 3) sopimuksen mukaiseen suoritukseen tai palveluun liittyvät mahdolliset ylläpitopalvelut;
- 4) menetelmät, joiden kautta liittyjä tai loppukäyttäjä saa tietoja sopimukseen tai siihen liittyviin ylläpitopalveluihin sovellettavista maksuista;
- 5) sopimuksen voimassaoloaika sekä sopimuksen uusimiseen ja päättämiseen sovellettavat ehdot;
- 6) sovellettavat vahingonkorvaukset ja muut hyvitykset, jos suorituksen tai palvelun laatu ei vastaa sovittua;
- 7) tiedot käytettävissä olevista valitusmenettelyistä ja riitojenratkaisumenettelyistä sekä niiden vireillepanosta;
- 8) tiedot kuluttajalle kuuluvista oikeuksista, jotka esitetään laskuissa taikka sähköalan yrityksen internetsivulla.

Vähittäismyyjän on annettava dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimusta tarjotessaan loppukäyttäjälle tiedot tällaisen sopimuksen tarjoamista mahdollisuuksista, kustannuksista ja riskeistä sekä sopimuksen edellytyksenä olevista vaatimuksista mittauslaitteistolle.

Vähittäismyyjän on ennen sähköntoimitussopimuksen tekemistä annettava loppukäyttäjälle tieto siitä, tarjoaako se yhteislaskutusta. Vähittäismyyjän on annettava yhteislaskutuksesta sovittaessa loppukäyttäjälle tieto jakeluverkonhaltijan nimestä ja yhteystiedoista sekä ohjeet ja yhteystiedot verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamisesta jakeluverkonhaltijalle.

Edellä 2 momentissa tarkoitetut tiedot sekä 4 momentissa tarkoitetut jakeluverkonhaltijaa

Voimassa oleva laki

Tämän pykälän säännöksistä ei saa poiketa loppukäyttäjää koskevan sopimuksen osalta.

86 a §

Loppukäyttäjältä ennen sopimuksen tekemistä pyydettyvät tiedot

Loppukäyttäjältä on pyydettyvä sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen tekemistä varten ainakin seuraavat tiedot:

- 1) loppukäyttäjän nimi ja yhteystiedot;
- 2) tiedot loppukäyttäjän yksiselitteiseksi yksilöimiseksi;
- 3) sopimuksen kohteena olevan sähkönkäyttöpaikan osoite.

87 §

Sopimuksen tekeminen

Liittymissopimus on tehtävä kirjallisesti. Jakeluverkonhaltija ei saa vedota ehtoon, jota ei ole merkitty liittymissopimukseen tai josta ei ole muutoin sovittu kirjallisesti.

Kutakin sähkönkäyttöpaikkaa koskevan sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen saa tehdä vain samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille. Sähköverkkosopimus ja sähkönmyyntisopimus on tehtävä kirjallisesti, jos sopijapuoli sitä vaatii.

Jos elinkeinonharjoittaja tarjoaa kuluttajalle puhelimesta 1 tai 2 momentissa tarkoitettua sopimusta ja kuluttaja tällöin ilmoittaa halustaan tehdä sopimus

Ehdotus

ja verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamista koskevat tiedot on kirjattava sovitussa muodossaan sopimukseen tai vahvistusilmoitukseen. Loppukäyttäjän sopimukseen tai tälle lähetettävään vahvistusilmoitukseen on lisäksi sisällytettävä yhteenveto keskeisistä sopimusehdoista näkyvästi ja ytimekkäällä ja yksinkertaisella kielellä.

Tämän pykälän säännöksistä ei saa poiketa loppukäyttäjää koskevan sopimuksen osalta.

86 a §

Loppukäyttäjältä ennen sopimuksen tekemistä pyydettyvät tiedot

Loppukäyttäjältä on pyydettyvä sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen tekemistä varten ainakin seuraavat tiedot:

- 1) loppukäyttäjän nimi ja yhteystiedot;
- 2) tiedot loppukäyttäjän yksiselitteiseksi yksilöimiseksi;
- 3) sopimuksen kohteena olevan sähkönkäyttöpaikan osoite.

Tietojen muuttuessa loppukäyttäjän on itse ilmoitettava uusi laskutusosoitteensa, jos se on eri kuin sähkönkäyttöpaikan osoite.

87 §

Sopimuksen tekeminen

Liittymissopimus on tehtävä kirjallisesti sekä ilman aiheetonta viivytystä siitä, kun verkonhaltija on vastaanottanut liittymän tilauksen ja liittymän kytkemisen edellyttämät tiedot liittymän sähkölaitteistoista. Jakeluverkonhaltija ei saa vedota ehtoon, jota ei ole merkitty liittymissopimukseen tai josta ei ole muutoin sovittu kirjallisesti.

Kutakin sähkönkäyttöpaikkaa koskevan sähköverkkosopimuksen ja sähkönmyyntisopimuksen saa tehdä vain samalle loppukäyttäjälle tai samoille loppukäyttäjille. Sähköverkkosopimus ja

elinkeinonharjoittajan kanssa, sopimuksen tekemisessä on noudatettava kuluttajansuojalain 6 luvun 12 a §:ssä säädettyjä vaatimuksia, jollei mainitun pykälän 3 momentista muuta johdu.

Toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla loppukäyttäjällä tulee olla mahdollisuus tehdä vähittäismyyjän kanssa sopimus, joka sisältää sähkötoimituksen lisäksi sähköjakelun sisältämän palvelun.

Dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimuksen solmiminen edellyttää loppukäyttäjän nimenomaista tahdonilmaisua. Vähittäismyyjä ei saa vedota ehtoon, joka ei perustu loppukäyttäjän nimenomaiseen tahdonilmaisuu.

sähköntymyntisopimus on tehtävä kirjallisesti, jos sopijapuoli sitä vaatii.

Jos elinkeinonharjoittaja tarjoaa kuluttajalle puhelimesta 1 tai 2 momentissa tarkoitettua sopimusta ja kuluttaja tällöin ilmoittaa halustaan tehdä sopimus elinkeinonharjoittajan kanssa, sopimuksen tekemisessä on noudatettava kuluttajansuojalain 6 luvun 12 a §:ssä säädettyjä vaatimuksia, jollei mainitun pykälän 3 momentista muuta johdu.

(kumotaan)

Dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimuksen solmiminen edellyttää loppukäyttäjän nimenomaista tahdonilmaisua. Vähittäismyyjä ei saa vedota ehtoon, joka ei perustu loppukäyttäjän nimenomaiseen tahdonilmaisuu.

Jos sähköntymyntisopimus on tehty kuluttajan kanssa kuluttajansuojalain 6 luvussa tarkoitettussa kotimyyntissä tai etämyyntissä tai muutoin vähittäismyyjän kiinteän toimipaikan ulkopuolella, sopimuksen mukaisen sähkötoimituksen on käynnistyttävä viimeistään 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Jos sähkötoimitusta ei voida aloittaa viimeistään 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä, sopimus raukeaa. Vähittäismyyjän on ilmoitettava kuluttajalle viipymättä sopimuksen raukeamisesta saatuaan tiedon siitä, ettei sähkötoimitusta voida aloittaa 90 vuorokauden kuluessa sopimuksen tekemisestä. Kuluttajalta ei saa periä sopimukseen perustuvia maksuja ennen sähkötoimituksen aloittamista. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, ei sovelleta, jos kuluttaja on omasta aloitteestaan ottanut yhteyttä elinkeinonharjoittajaan tai jos elinkeinonharjoittaja on ottanut yhteyttä kuluttajaan tämän nimenomaisesta pyynnöstä sähköntymyntisopimuksen tekemiseksi.

Sähkönmyynti- ja aggregointisopimuksen irtisanomismaksu

Jos loppukäyttäjä irtisanomalla määräaikaisen sähkönmyyntisopimuksen tai aggregointisopimuksen rikkoo sopimusta, irtisanomisesta saa periä maksun vain, jos siitä on sopimuksessa sovittu.

Maksun tulee olla oikeasuhteinen, eikä se saa ylittää sopimuksen irtisanomisesta vähittäismyyjälle tai aggregaattorille aiheutuvaa suoraa taloudellista tappiota. Vähittäismyyjällä tai aggregaattorilla on todistustaakka suorasta taloudellisesta tappiosta.

Jos irtisanomismaksua ei ole sovittu tietyn määräiseksi, sopimusehdoissa on määriteltävä irtisanomismaksun määräytymisperusteet. Vähittäismyyjän on pyynnöstä annettava viipymättä ja maksutta loppukäyttäjälle tapauskohtaisesta irtisanomismaksun suuruudesta yksiselitteinen tieto ennen sopimuksen irtisanomista.

Tämän pykälän säännöksistä ei saa sopimuksin poiketa loppukäyttäjän vahingoksi.

99 a §

Asiakasvalitusten käsittely

101 §

Vastuutahot

Loppukäyttäjällä on aina oikeus esittää virheeseen sekä 100 §:ssä tarkoitettuun sähkönjakelun keskeytymiseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle lukuun ottamatta myyjän virheelliseen tai viivästyneeseen laskuun perustuvia vaatimuksia. Vaatimus on esitettävä kohtuullisessa ajassa siitä, kun loppukäyttäjä havaitsi virheen tai sähkönjakelun keskeytymisen taikka hänen olisi pitänyt se havaita ja hänellä oli vaatimuksen

Loppukäyttäjällä on oikeus sähkönjakelua ja muuta verkkopalvelua, sähköntoimitusta sekä aggregointia koskevan valituksen käsittelyn hyvään tasoon. Jakeluverkonhaltijan, vähittäismyyjän ja aggregaattorin tulee käsitellä valitukset yksinkertaisesti, oikeudenmukaisesti ja ripeästi.

101 §

Vastuutahot

Loppukäyttäjällä on aina oikeus esittää virheeseen sekä 100 §:ssä tarkoitettuun

esittämiseksi tarvittavat tiedot jakeluverkonhaltijasta.

Jakeluverkonhaltija vastaa virheestä kuluttajalle, jollei jakeluverkonhaltija kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta tiedon saatuaan ilmoita kuluttajalle virheestä vastuussa olevaa vähittäismyyjää, joka ottaa vastattavakseen virheestä aiheutuvan vahingonkorvauksen tai hinnanalennuksen.

Jakeluverkonhaltija ja vähittäismyyjä, joka toimittaa sähkön kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, vastaa 100 §:ssä tarkoitetusta sähköjakelun tai sähköntoimituksen keskeytymisestä loppukäyttäjälle. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköjakelun keskeytymisestä verkossaan tämän lisäksi myös loppukäyttäjälle, joka ostaa sähkön hänen jakeluverkkoonsa liittyneen kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, jollei jakeluverkonhaltija kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta tiedon saatuaan ilmoita loppukäyttäjälle vähittäismyyjää, joka ottaa vastattavakseen sähköjakelun keskeytymiseen perustuvan vakiokorvauksen.

103 §

Sähköjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttäminen loppukäyttäjältä johtuvasta syystä

Sähköjakelu tai sähköntoimitus voidaan keskeyttää, jos loppukäyttäjä on olennaisesti laiminlyönyt jakeluverkonhaltijalle tai vähittäismyyjälle tulevien maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut sopimukseen perustuvia velvoitteitaan. Ennen sähköjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttämistä

sähköjakelun keskeytymiseen perustuvat vaatimuksensa jakeluverkonhaltijalle lukuun ottamatta myyjän virheelliseen tai viivästyneeseen laskuun taikka yhteislaskutuksen piirissä olevaan virheelliseen tai viivästyneeseen yhteislaskuun perustuvia vaatimuksia. Vaatimus on esitettävä kohtuullisessa ajassa siitä, kun loppukäyttäjä havaitsi virheen tai sähköjakelun keskeytymisen taikka hänen olisi pitänyt se havaita ja hänellä oli vaatimuksen esittämiseksi tarvittavat tiedot jakeluverkonhaltijasta.

Jakeluverkonhaltija vastaa virheestä kuluttajalle, jollei jakeluverkonhaltija kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta tiedon saatuaan ilmoita kuluttajalle virheestä vastuussa olevaa vähittäismyyjää, joka ottaa vastattavakseen virheestä aiheutuvan vahingonkorvauksen tai hinnanalennuksen.

Jakeluverkonhaltija ja vähittäismyyjä, joka toimittaa sähkön kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, vastaa 100 §:ssä tarkoitetusta sähköjakelun tai sähköntoimituksen keskeytymisestä loppukäyttäjälle. Jakeluverkonhaltija vastaa sähköjakelun keskeytymisestä verkossaan tämän lisäksi myös loppukäyttäjälle, joka ostaa sähkön hänen jakeluverkkoonsa liittyneen kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäisen sähköverkon kautta, jollei jakeluverkonhaltija kohtuullisessa ajassa vaatimuksesta tiedon saatuaan ilmoita loppukäyttäjälle vähittäismyyjää, joka ottaa vastattavakseen sähköjakelun keskeytymiseen perustuvan vakiokorvauksen.

Vähittäismyyjä toimii loppukäyttäjän yhteystahona yhteislaskutuksessa. Mikäli loppukäyttäjä ilmoittaa virheestä, joka liittyy sellaisiin laskun tietoihin, joita vähittäismyyjä ei voi tarkistaa, vähittäismyyjän on siirrettävä loppukäyttäjältä saamansa ilmoitus edelleen jakeluverkonhaltijan käsiteltäväksi.

103 §

loppukäyttäjälle on lähetettävä kirjallinen huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta sekä aikaisintaan kahden viikon kuluttua huomautuksen lähettamisestä erillinen katkaisuvaroitus. Kuluttajalle lähetävässä katkaisuvaroituksessa on mainittava, miten kuluttajan on meneteltävä, jotta hän voi vedota tässä pykälässä mainittuihin oikeuksiin sekä ohjattava kuluttajaa asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä. Sähkönjakelun tai sähköntoimituksen saa katkaista aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksu on erääntynyt tai muusta sopimusrikkomuksesta on ensimmäisen kerran ilmoitettu loppukäyttäjälle eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu ajoissa ennen varoitettua katkaisuaikajankohdtaa.

Jos maksun laiminlyönti on johtunut loppukäyttäjän maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa ilman omaa syytään, sähkönjakelun tai sähköntoimituksen saa keskeyttää aikaisintaan kahden kuukauden kuluttua maksun eräpäivästä.

Sähkönjakelua tai sähköntoimitusta ei saa maksujen laiminlyönnin vuoksi keskeyttää vakituisena asuntona käytettävästä rakennuksesta tai sen osasta, jonka lämmitys on riippuvainen sähköstä, lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana, ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä.

Sähkönjakelua tai sähköntoimitusta ei saa maksujen laiminlyönnin vuoksi keskeyttää kohteesta, jossa onnettomuuksien ehkäisemiseksi vaadittavat turvajärjestelyt ovat riippuvaisia sähköstä ja jossa sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttäminen aiheuttaa

Sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttäminen loppukäyttäjistä johtuvasta syystä

Sähkönjakelu tai sähköntoimitus voidaan keskeyttää, jos loppukäyttäjä on olennaisesti laiminlyönyt jakeluverkonhaltijalle tai vähittäismyyjälle tulevien maksujen suorittamisen tai on muutoin olennaisesti rikkonut sopimukseen perustuvia velvoitteitaan. Ennen sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttämistä loppukäyttäjälle on lähetettävä kirjallinen huomautus maksun laiminlyönnistä tai muusta sopimusrikkomuksesta sekä aikaisintaan kahden viikon kuluttua huomautuksen lähettamisestä erillinen katkaisuvaroitus. *Huomautus maksun laiminlyönnistä ja katkaisuvaroitus voidaan tehdä myös muulla pysyvällä tavalla, jos loppukäyttäjä on erikseen kirjallisesti tai sähköisesti antanut tähän suostumuksensa ja toimittaja riittävällä huolellisuudella varmistaa, että huomautus tai katkaisuvaroitus tosiasiallisesti saavuttaa loppukäyttäjän.* Kuluttajalle lähetävässä katkaisuvaroituksessa on mainittava, miten kuluttajan on meneteltävä, jotta hän voi vedota tässä pykälässä mainittuihin oikeuksiin sekä ohjattava kuluttajaa asian selvittämisessä ja maksuvaihtoehtojen löytämisessä. Sähkönjakelun tai sähköntoimituksen saa katkaista aikaisintaan viiden viikon kuluttua siitä, kun maksu on erääntynyt tai muusta sopimusrikkomuksesta on ensimmäisen kerran ilmoitettu loppukäyttäjälle eikä sopimusrikkomusta ole oikaistu ajoissa ennen varoitettua katkaisuaikajankohdtaa.

Jos maksun laiminlyönti on johtunut loppukäyttäjän maksuvaikeuksista, joihin hän on joutunut vakavan sairauden, työttömyyden tai muun erityisen seikan vuoksi pääasiassa ilman omaa syytään, sähkönjakelun tai sähköntoimituksen saa keskeyttää aikaisintaan kahden kuukauden kuluttua maksun eräpäivästä.

Sähkönjakelua tai sähköntoimitusta ei saa maksujen laiminlyönnin vuoksi keskeyttää

Voimassa oleva laki

onnettomuusvaaran, ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä. Tämän momentin säännöksestä ei saa sopimuksin poiketa.

105 a §

Soveltamisala

Tämän luvun laskutusta koskevia säännöksiä sovelletaan vähittäismyyjään, jakeluverkonhaltijaan ja aggregaattoriin, joka toimittaa sähköä tai tuottaa tämän lain mukaisia palveluita loppukäyttäjille.

105 c §

Laskutustiedot

Loppukäyttäjän laskussa on selvästi erottuen esitettävä seuraavat laskutustiedot:

- 1) palvelutarjoajan nimi ja yhteystiedot, puhelinnumero ja sähköpostiosoite;
 - 2) maksettava hinta;
 - 3) laskun eräpäivä;
 - 4) laskutuksen perusteena käytettävien mitattavien suureiden määrät tai, jos laskutuksen perusteena käytetään mitattavien suureiden perusteella muodostettavia yhdistettyjä suureita, tällaisten yhdistettyjen suureiden määrät laskutuskaudella;
 - 5) erittely siitä, miten suorituksen tai palvelun hinta muodostuu;
 - 6) suorituksen tai palvelun nimi;
 - 7) loppukäyttäjän käyttöpaikkatunnus;
 - 8) sopimuksen voimassaoloaika.
-

Ehdotus

vakituksena asuntona käytettävästä rakennuksesta tai sen osasta, jonka lämmitys on riippuvainen sähköstä, lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana, ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä.

Sähkönjakelua tai sähköntoimitusta ei saa maksujen laiminlyönnin vuoksi keskeyttää kohteesta, jossa onnettomuuksien ehkäisemiseksi vaadittavat turvajärjestelyt ovat riippuvaisia sähköstä ja jossa sähkönjakelun tai sähköntoimituksen keskeyttäminen aiheuttaa onnettomuusvaaran, ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä. Tämän momentin säännöksestä ei saa sopimuksin poiketa.

Loppukäyttäjän laskutuksen ollessa yhteislaskutuksen piirissä sähköntoimituksen tai jakelun keskeyttäminen loppukäyttäjältä johtuvasta syystä perustuu yhteislaskua koskevan saatavan kokonaismäärään.

105 a §

Soveltamisala

Tämän luvun laskutusta koskevia säännöksiä sovelletaan vähittäismyyjään, jakeluverkonhaltijaan ja aggregaattoriin, joka toimittaa sähköä tai tuottaa tämän lain mukaisia palveluita loppukäyttäjille. *Sen yhteislaskutusta koskevia säännöksiä sovelletaan kuitenkin vain vähittäismyyjään ja jakeluverkonhaltijaan.*

105 c §

Laskutustiedot

Loppukäyttäjän laskussa on selvästi erottuen esitettävä seuraavat laskutustiedot:

- 1) palvelutarjoajan nimi ja yhteystiedot, puhelinnumero ja sähköpostiosoite;
- 2) maksettava hinta;
- 3) laskun eräpäivä;
- 4) laskutuksen perusteena käytettävien mitattavien suureiden määrät tai, jos laskutuksen perusteena käytetään mitattavien

Voimassa oleva laki

105 e §

Muut laskulla annettavat tiedot

Loppukäyttäjälle on annettava laskussa laskutustietojen lisäksi tiedot:

4) keskitetyistä palvelupisteistä, joissa loppukäyttäjien saatavilla on tarvittavat tiedot heidän oikeuksistaan, voimassa olevasta lainsäädännöstä ja ristiriitatilanteissa käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä.

Ehdotus

suureiden perusteella muodostettavia yhdistettyjä suureita, tällaisten yhdistettyjen suureiden määrät laskutuskaudella;

5) erittely siitä, miten suorituksen tai palvelun hinta muodostuu;

6) suorituksen tai palvelun nimi;

7) loppukäyttäjän käyttöpaikkatunnus;

8) sopimuksen voimassaoloaika.

Yhteislaskutuksessa 1 momentin 1, 2, 4, 5 ja 6 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa tulee eritellä jakeluverkonhaltijaa ja sen saatavaa koskevat tiedot.

105 e §

Muut laskulla annettavat tiedot

Loppukäyttäjälle on annettava laskussa laskutustietojen lisäksi tiedot:

4) keskitetyistä palvelupisteistä, joissa loppukäyttäjien saatavilla on tarvittavat tiedot heidän oikeuksistaan, voimassa olevasta lainsäädännöstä ja ristiriitatilanteissa käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä;

5) jakeluverkonhaltijan nimestä ja yhteystiedoista yhteislaskutuksessa sekä ohjeet ja yhteystiedot verkon häiriöiden ja keskeytysten ilmoittamisesta jakeluverkonhaltijalle.

105 i §

Yhteislaskutus

Jos loppukäyttäjän sähkönkäyttöpaikka on varustettu enintään 3 x 63 ampeerin pääsulakkeella tai sähkönkäyttöpaikkaan ostetaan sähköä enintään 100 000 kilowattituntia vuodessa, vähittäismyyjä voi loppukäyttäjän pyynnöstä tai tämän suostumuksella tarjota sähköntoimituksen ja sähkönjakelun sisältämän palvelun laskutusta yhdellä laskulla (yhteislaskutus). Yhteislaskutuksen käyttöönotosta tulee sopia vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välillä

kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla. Jos vähittäismyyjä tarjoaa yhteislaskutusmahdollisuutta, sen on tarjottava sitä loppukäyttäjille tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Yhteislaskutuksen tarjoamisesta yksittäiselle loppukäyttäjälle voidaan kieltäytyä vain painavasta syystä.

Yhteislaskutuksessa loppukäyttäjä maksaa koko laskun loppusumman vähittäismyyjälle. Vähittäismyyjän tulee tilittää jakeluverkonhaltijalle tämän osuus saatavaan kohdistuvasta loppukäyttäjän suorituksesta. Jos loppukäyttäjä on riitauttanut vain vähittäismyyjän osuuden laskusta, vähittäismyyjän tulee siirtää jakelupalvelun osuus loppukäyttäjän suorituksesta jakeluverkonhaltijalle.

Vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan tulee toimittaa yhteislaskutuksen edellyttämät tiedot sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön. Vähittäismyyjän on ilmoitettava jakeluverkonhaltijalle loppukäyttäjän maksulaiminlyönneistä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön kautta.

Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä yhteislaskutuksessa jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän välillä sovellettavista ehdoista. Ehdot on valmisteltava koordinoitusti verkonhaltijoiden kanssa ja niiden valmistelussa on kuultava vähittäismyyjiä sekä asiaankuuluvia verkon käyttäjiä ja muita sähkömarkkinoiden osapuolia. Jakeluverkonhaltijan ja vähittäismyyjän on yhteislaskutuksessa sovellettava Energiaviraston vahvistamia ehtoja.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yhteislaskutuksesta. Säännökset voivat koskea vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan välistä maksuaikaa ja -järjestelyjä sekä sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikköön toimitettavia tietoja.

105 j §

Jakeluverkonhaltijan velvollisuus osallistua yhteislaskutukseen

Jakeluverkonhaltijalla on velvollisuus osallistua yhteislaskutukseen vähittäismyyjän pyynnöstä, kun yhteislaskutuksesta on sovittu vähittäismyyjän ja loppukäyttäjän välillä.

Jakeluverkonhaltija voi edellyttää vähittäismyyjää asettamaan vakuuden yhteislaskutukseen liittyvien saataviensa turvaamiseksi vähittäismyyjästä johtuvien jakeluverkonhaltijan saatavien tilityksen puutteiden tai laiminlyöntien varalle. Jakeluverkonhaltija voi kieltäytyä yhteislaskutuksen järjestämisestä, jos vähittäismyyjä ei aseta riittävää vakuutta. Jakeluverkonhaltijan voi vaatia vakuuden, jos vähittäismyyjän luottokelpoisuus on julkisesti saatavilla oleviin kriteereihin perustuen alentunut. Vähittäismyyjän on toimitettava jakeluverkonhaltijalle selvitys luottokelpoisuudestaan.

Jos vakuus arvioidaan tarpeelliseksi, sen enimmäismäärä lasketaan siten, että se on arvio vähittäismyyjän jakeluverkonhaltijan alueella seuraavan kolmen kuukauden aikana toimittamasta energian määrästä kilowattitunteina kerrottuna keskimääräisellä verollisella jakelupalvelumaksulla (sentteinä kilowattitunnilta ja lisätynä jakelupalvelun perusmaksuilla seuraavan kolmen kuukauden ajalta.

Vakuuden tarvetta ja määrää on tarkasteltava uudestaan viimeistään, kun vakuusvaateen edellytyksissä tai vakuuden määrän perusteissa tapahtuu olennaisia muutoksia.

Jakeluverkonhaltijalla on oikeus päättää yhteislaskutus ilmoittamalla siitä vähittäismyyjälle, jos vähittäismyyjä laiminlyö olennaisesti yhteislaskutukseen liittyvän maksuvelvollisuutensa tai muut velvollisuutensa. Jakeluverkonhaltijan on ilmoitettava loppukäyttäjälle siirtymisestä takaisin erillislaskutukseen viivytyksettä.

Jakeluverkonhaltijan on ilmoitettava Energiavirastolle 5 momentissa tarkoitetusta yhteislaskutuksen päättämisestä. Energiavirasto arvioi ilmoituksen johdosta, onko vähittäismyyjä määrättävä yhteislaskutukseen liittyvien velvoitteiden rikkomisen vuoksi keskeyttämään

yhteislaskutus myös muiden jakeluverkonhaltijoiden kanssa määrääjäksi.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetun vakuuden asettamisesta ja sen laskentaperusteista sekä 5 momentissa tarkoitetussa yhteislaskutuksen päättämisessä noudatettavasta menettelystä.

105 k §

Yhteislaskutettavan saatavan perintä

Vähittäismyyjällä on ilman erillistä sopimusta oikeus periä jakeluverkonhaltijan osuus yhteislaskusta loppukäyttäjältä ja toimia yhteislaskun velkojana. Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään tietojen salassapidosta, verkonhaltijalla on oikeus antaa vähittäismyyjälle yhteislaskun asianmukaista perimistä varten välttämättömät tiedot. Perimistä varten saatujen henkilötietojen suojasta säädetään erikseen.

Yhteislaskussa on eriteltävä vähittäismyyjän ja jakeluverkonhaltijan osuudet niin, että loppukäyttäjä voi tarvittaessa kohdistaa maksunsa tai vaatia sen kohdistamista vain jompaankumpaan osuuteen. Jakeluverkonhaltija ei saa periä yhteislaskua koskevia saatavia suoraan loppukäyttäjältä tai siirtää niitä muiden perittäväksi sinä aikana, kun vähittäismyyjä toimii velkojana. Loppukäyttäjän vähittäismyyjälle suorittama maksu on pätevä jakeluverkonhaltijaa kohtaan. Myös loppukäyttäjän ja vähittäismyyjän välinen sopimus maksuajasta, maksutavasta tai muusta saatavan maksamiseen liittyvästä järjestelystä sitoo jakeluverkonhaltijaa.

Perittäessä yhteislaskutettavaa saatavaa vähittäismyyjän tai perintätoimintaa ammattimaisesti harjoittavan on ilmoitettava kuluttajalle, mihin hän voi ottaa yhteyttä sopiaukseen mahdollisista maksujärjestelyistä. Yhteislaskutettavien saatavien perinnässä noudatetaan muutoin saatavien perinnästä annettua lakia (513/1999). Yhteislaskutettavan saatavan perintää

koskevien säädösten noudattamista valvoo kuluttaja-asiamies silloin, kun perintä koskee kuluttajasaatavaa.

Vähittäismyyjä tai sen lukuun toimiva taho vastaa 103 §:ssä tarkoitettua sähkönjakelua tai sähköntoimitusta koskevasta katkaisuvaroituksesta. Vähittäismyyjän laiminlyönti jakelumaksujen osuuden tilittämisestä jakeluverkonhaltijalle loppukäyttäjistä riippumattomasta syystä ei muodosta 102 tai 103 §:ssä tarkoitettua perustetta sähkönjakelun keskeyttämiselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 49 a, 65 b, 86, 86 a ja 101 §, 103 §:n 5 momentti, ja 105 a, 105 c, 105 e, ja 105 i – 105 k § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä syyskuuta 2026.

Tällä lailla kumottavaa 87 §:n 4 momenttia sovelletaan 31 päivään elokuuta 2026.

Tämän lain 105 i §:ssä tarkoitettua yhteislaskutusta koskevia säännöksiä ei sovelleta toimitusvelvollisuuden piirissä olevan loppukäyttäjän vahingoksi 87 §:n 4 momentin nojalla ennen 1 päivää syyskuuta 2026 tehtyyn sopimukseen.

Tämän lain 92 a §:ää ei sovelleta ennen lain voimaantuloa tehtyihin sopimuksiin.

2.

Laki

sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähkötoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain (498/2023) 1 §, 2 §:n 4 kohta, sekä 5 ja 8 § sekä
lisätään 2 §:ään uusi 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Sähkötoimitussopimusten vertailuväline

Energiaviraston tehtävänä on ylläpitää verkkosivustoa, jonka avulla loppuasiakkaat voivat vertailla vähittäismyyjien tarjoamia sähkötoimitussopimuksia, mukaan lukien dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimukset.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimuksella* vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan välistä sähkötoimitussopimusta, joka seuraa spot-markkinoiden, vuorokausimarkkinat ja päivänsisäiset markkinat mukaan lukien, hintavaihteluja aikaväleillä, jotka vastaavat vähintään markkinoiden selvitysaikavälejä.

1 §

Sähkötoimitussopimusten vertailuväline

Energiaviraston tehtävänä on ylläpitää verkkosivustoa, jonka avulla loppuasiakkaat voivat vertailla vähittäismyyjien tarjoamia sähkötoimitussopimuksia, mukaan lukien dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimukset, ja vähittäismyyjien ostotarjouksia loppuasiakkaiden itse tuottamasta sähköstä.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) *dynaamisen hinnan sähkötoimitussopimuksella* vähittäismyyjän ja loppuasiakkaan välistä sähkötoimitussopimusta, joka seuraa spot-markkinoiden, vuorokausimarkkinat ja päivänsisäiset markkinat mukaan lukien, hintavaihteluja aikaväleillä, jotka vastaavat vähintään markkinoiden selvitysaikavälejä;

5) *itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävällä loppuasiakkaalla* loppuasiakasta, joka toimii omissa tiloissaan rajatulla alueella ja joka tuottaa uusiutuvista energialähteistä sähköä omaan kulutukseen ja joka voi varastoida tai myydä uusiutuvista energialähteistä itse tuottamaansa sähköä, edellyttäen että muun kuin itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävän kuluttajan

kyseinen toiminta ei ole hänen ensisijaista kaupallista tai ammatillista toimintaansa.

5 §

Vähittäismyyjän ilmoitusvelvollisuus

Vertailuvälineeseen rekisteröityneen vähittäismyyjän on ilmoitettava Energiavirastolle vähittäismyyntihinnat ja -ehdot tai, jos kysymyksessä on dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus tai muu muuttuvaan suureeseen perustuva sähköntoimitussopimus, hinnanmääräytymisperusteet, joilla vähittäismyyjä myy tai tarjoaa yleisesti sähköä kuluttajille ja loppuasiakkaille, joiden odotettu vuosikulutus on alle 100 000 kilowattituntia. Ilmoituksessa ei saa olla kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, jotka ovat omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tai loppuasiakas tekee ostopäätöksen, jota hän ei ilman annettuja tietoja olisi tehnyt.

Energiavirasto voi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntihintoihin ja -ehtoihin tai hinnanmääräytymisperusteisiin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

5 §

Vähittäismyyjän ilmoitusvelvollisuus

Vertailuvälineeseen rekisteröityneen vähittäismyyjän on ilmoitettava Energiavirastolle vähittäismyyntihinnat ja -ehdot tai, jos kysymyksessä on dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimus tai muu muuttuvaan suureeseen perustuva sähköntoimitussopimus, hinnanmääräytymisperusteet, joilla vähittäismyyjä myy tai tarjoaa yleisesti sähköä kuluttajille ja loppuasiakkaille, joiden odotettu vuosikulutus on alle 100 000 kilowattituntia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettun vähittäismyyjän on ilmoitettava Energiavirastolle ostohinnat tai ostohinnan määräytymisperusteet sekä muut ehdot, joilla vähittäismyyjä tarjoutuu ostamaan itse tuotettua uusiutuvaa energiaa käyttävän loppuasiakkaansa verkkoon syöttämän sähköön.

Ilmoituksessa ei saa olla kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun 6 §:ssä tarkoitettuja totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja, jotka ovat omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tai loppuasiakas tekee ostopäätöksen, jota hän ei ilman annettuja tietoja olisi tehnyt.

Energiavirasto voi antaa tarkemmat määräykset, mitä vähittäismyyntihintoihin, ostohintoihin tai niiden hinnanmääräytymisperusteisiin sekä sopimuksia koskeviin muihin ehtoihin liittyviä tietoja sille tulee toimittaa, miten tiedot tulee eritellä sekä miten tiedot tulee toimittaa.

8 §

Määräaikainen julkaisukiello

Energiavirasto voi päättää vähittäismyyjän tarjoamien sähkötoimitussopimusten julkaisukiellosta vertailuvälineessä määrääjäksi, jonka pituus voi olla enintään kuusi kuukautta. Julkaisukiellon edellytyksenä on, että vähittäismyyjä on vertailuvälineeseen toistuvasti ilmoittanut tarjoamiaan sähkötoimitussopimuksia koskevia, 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Energiaviraston on ennen julkaisukiellon antamista varoitettava vähittäismyyjää, että sen toiminta voi johtaa julkaisukiellon antamiseen, mikäli vähittäismyyjä jatkaa määräaikaisen julkaisukiellon edellytyksenä olevaa toimintaansa.

Energiavirasto voi pyytää kuluttaja-asiamiehen lausunnon vähittäismyyjän toiminnasta ennen varoituksen tai julkaisukiellon antamista vähittäismyyjälle.

8 §

Määräaikainen julkaisukiello

Energiavirasto voi päättää vähittäismyyjän tarjoamien sähkötoimitussopimusten tai 5 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ostotarjousten julkaisukiellosta vertailuvälineessä määrääjäksi, jonka pituus voi olla enintään kuusi kuukautta. Julkaisukiellon edellytyksenä on, että vähittäismyyjä on vertailuvälineeseen toistuvasti ilmoittanut tarjoamiaan sähkötoimitussopimuksia koskevia 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuja totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Energiaviraston on ennen julkaisukiellon antamista varoitettava vähittäismyyjää, että sen toiminta voi johtaa julkaisukiellon antamiseen, jos vähittäismyyjä jatkaa määräaikaisen julkaisukiellon edellytyksenä olevaa toimintaansa.

Energiavirasto voi pyytää kuluttaja-asiamiehen lausunnon vähittäismyyjän toiminnasta ennen varoituksen tai julkaisukiellon antamista vähittäismyyjälle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
